

PRITARTA
Rokiškio rajono savivaldybės tarybos
2016 m. balandžio 29 d. sprendimu Nr. TS-111

PATVIRTINTA
Kamajų Antano Strazdo gimnazijos
direktoriaus 2016 m. gegužės d.
įsakymu Nr.

ROKIŠKIO RAJONO KAMAJŲ ANTANO STRAZDO GIMNAZIJOS KAMAJŲ IKIMOKYKLINIO UGDYMO SKYRIAUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Ikimokyklinio ugdymo skyrius vadovaujasi Rokiškio r. Kamajų Antano Strazdo gimnazijos nuostatais, kurie parengti vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucija, įstatymais, Vyriausybės nutarimais, kitais teisės aktais bei reikalavimais valstybinių ir savivaldybių mokyklų nuostatams.

Įstaigos pavadinimas – Rokiškio r. Kamajų Antano Strazdo gimnazijos Kamajų ikimokyklinio ugdymo skyrius.

Teisinė forma – biudžetinė įstaiga.

Įsteigimo data: 2010-01-01.

Įstaigos grupė: neformaliojo švietimo mokykla

Įstaigos adresas: Kaštonų g., Kamajų mstl., LT-44228, Rokiškio r.

Mokymo kalba: lietuvių kalba.

Vaikai ir jų poreikiai.

Kamajų ikimokyklinio ugdymo skyrius yra bendros paskirties ikimokyklinio ugdymo įstaiga, kurią lanko 1-6 metų ikimokyklinio amžiaus vaikai. Grupės komplektuojamos iš to paties arba įvairaus amžiaus vaikų, todėl aiškinantis vaikų poreikius, atsižvelgiama į amžiaus tarpsnius. Siekiame artimo ir glaudaus vaiko kontakto su šalia esančiu suaugusiu, tuo kompensuojant tėvų nebuvimą.

Skyrių lanko įvairiomis socialinėmis sąlygomis gyvenantys vaikai. Dauguma vaikų motyvuoti, gebėjimai atitinka jų amžių, tačiau daugėja vaikų turinčių kalbos, elgesio ir kitokių sutrikimų.

Pagrindiniai programos principai, tikslai ir uždaviniai, ugdymo kryptys bei ugdymo turinys orientuoti į vaikų poreikių tenkinimą: žaisti, eksperimentuoti, patirti, atrasti, aktyviai reikštis įvairiomis meninės raiškos priemonėmis, būti pastebėtiems, pripažintiems.

Didelį dėmesį skiriame vaikų išskirtiniam norui – judėti, bendrauti su kitais grupės vaikais. Mums svarbus vidinis vaiko noras – palaikyti gerus santykius su suaugusiais ir bendraamžiais, tad čia ypatingai svarbu suaugusio pritarimas, švelnumas ir palaikymas.

Vaikų poreikiai – bendravimo su suaugusiu ir bendraamžiais, fizinio ir psichinio saugumo, pažinimo, saviraiškos bus tenkinami per vaiko kompetencijų ugdymą(si). Įgyvendinant programą bus užtikrintas vaiko poreikių tenkinimas, sudarytos sąlygos vienodam vaikų ugdymui, socialinės atskirties mažinimui.

Vaikų ugdymui didelės reikšmės turi grupės aplinka. Vyresnieji vaikai labiau linkę į saviraišką, kūrybiškumą, nori lenktyniauti, būti pastebėti, išsiskirti iš kitų. Jie žingeidūs, daug klausinėja, jų veikla dažnai motyvuojama noru pažinti, tyrinėti. Bendruosius poreikius, žvelgiant iš vaiko vystymosi raidos pozicijos, vainikuoja poreikis žaisti. Kaip žinome, žaidimas - puikiausias būdas atsiskleisti vaiko kūrybiškumui, fiziniams ir kalbos gebėjimams, bendravimo kultūrai. Žaisdami vaikai įgyja įvairiapusės patirties ir įgūdžių.

Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas. Kamajų ikimokyklinio ugdymo skyrius yra bendrosios paskirties ikimokyklinio ugdymo įstaiga. Visos čia dirbančios pedagogės įgijusios

aukštąjį išsilavinimą bei kvalifikacines kategorijas. Skyriuje šiuo metu dirba auklėtoja metodininkė, trys turinčios vyresniosios auklėtojos kvalifikacines kategorijas, viena logopedė metodininkė, meninio ugdymo mokytoja, turinti vyresniosios mokytojos kvalifikacinę kategoriją. Mokytojos nuolat tobulinasi seminaruose, naujas idėjas taiko savo darbe, dalinasi žiniomis ir darbo patirtimi. Logopedė dirba su vyresniais vaikais, turinčiais kalbos ir komunikacijos sutrikimų, bei su vaikais, turinčiais specialiųjų ugdymosi poreikių. Pagrindinė meninio ugdymo mokytojos darbo kryptis – plėtoti individualias muzikines galias, ugdyti muzikinę ir bendrą dvasinę kultūrą.

Kamajų ikimokyklinio ugdymo skyriaus savitumas.

Ikimokyklinio ugdymo skyrius yra labai gražiame Kamajų miestelyje, kuris garsus savo architektūra: unikalia aikšte, poeto Antano Strazdo skveru, baroko stiliaus bažnyčia ir kt. Miestelis garsus savo tradicijomis: „Kuc, kuc, Kamajuos“, Užgavėnių ir Joninių šventėmis.

Skyrių lanko ne tik miestelio, bet ir aplinkinių kaimų ir net kaimyninių seniūnijų vaikai. Įstaiga atvira visuomenei, vyksta glaudus bendradarbiavimas su miestelio bendruomene, biblioteka, seniūnija. Dalyvaujame daugelyje organizuojamų ir visuose tradiciniuose miestelio renginiuose. Įvykdytas bendruomeninis projektas „Žaidimo aikštelių atnaujinimas ir aplinkos sutvarkymas“ sukūrė puikias lauko žaidimų sąlygas įstaigos ir bendruomenės vaikams.

Skyrius turi savo kultūrinės tradicijas ir nuolat jas tobulina. Sudarytos sąlygos ir sistema vaikų saviraiškai. Stengiamės į daugumą renginių įtraukti ir tėvus, bei kitus bendruomenės narius. Kadangi įstaiga yra Kamajų Antano Strazdo gimnazijos skyrius, tai mus sieja betarpiški ryšiai. Vaikai gerai susipažįsta su gimnazija, pirmokų mokytojomis, kaip ir mokytojos su vaikais. Vyksta bendri renginiai, dalinamės patirtimis ir pastebėjimais. Taip sudaromos sąlygos lengvai vaikų adaptacijai mokykloje.

Mūsų įstaigoje gali būti komplektuojamos: bendrosios paskirties grupė 2-4 metų vaikams; bendrosios paskirties grupė 4–5(6) metų vaikams; bendrosios paskirties jungtinė priešmokyklinė grupė 5(6) metų vaikams.

Ikimokyklinio amžiaus vaikams ugdymo procesas organizuojamas vadovaujantis skyriaus parengta ikimokyklinio ugdymo programa, o priešmokyklinio amžiaus vaikams ugdomasis procesas organizuojamas vadovaujantis Bendrąja priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa. Skyriuje kuriami ir įgyvendinami grupių bei įstaigos bendri projektai. Dalyvaujama ir kitų ikimokyklinių įstaigų vykdomuose projektuose.

Tėvų ir vietos bendruomenės poreikiai.

Analizuojant anketose bei individualių pokalbių metu išreikštus tėvų poreikius, galime teigti, kad dauguma pageidauja padėti vaikams socializuotis, t. y. tapti visuomeniškais žmonėmis, tuo pačiu įgyti bendravimo, savitvarkos, savarankiškumo įgūdžių, lavinti fizines bei psichines galias, kūrybiškumą, diegti atsakomybės jausmą. Pagrindinis apibendrinantis pageidavimas – sėkmingai besiuogantis ir subrandintas mokyklai vaikas. Su tėveliais diskutuojame, aiškinamės šios sąvokos prasmę ir įgyvendinimo pakopas.

Didžiulė dorinio ugdymo svarba. Neretai susiduriame su vartotojiškomis nuostatomis, nemotyvuotu agresyvumu, žiaurumu. Gebėjimas spręsti įvairias psichologines problemas – didžiulis nūdienos visuomenės poreikis, pasireiškiantis įvairiuose amžiaus tarpsniuose.

Tėvai pritaria įstaigos iniciatyvai nuolat lankytis spektakliuose, muziejuose, išvykose, renginiuose kviesti atlikėjus į įstaigą.

Įstaigos veikla yra susijusi su valstybės ir rajono savivaldybės švietimo politika, t. y. gerinama švietimo kokybė bei švietimo sistemos efektyvumas, užtikrinamas kokybiškas ir efektyvus ankstyvojo, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugos teikimas. Įstaigos bendruomenė skatinama suvokti savo misiją ir reikšmę, kuriant ir vykdant įstaigos viziją. Įstaigos bendruomenė gana įvairi. Atsiranda vaikų iš dvikalbių šeimų, yra kitataučių tėvų, vaikų, kuriuos globoja seneliai.

Rengiant šventes, vakarones, sulaukiame pačių energingiausių, aktyviausių bendruomenės narių. Išgirstame atsiliepimų, kad smagu ir įdomu kartu su vaikais leisti laiką.

Programą numatome atnaujinti išryškėjus pokyčiams, atsižvelgiant į bendruomenės poreikius. To siekiame, laikantis bendrųjų ugdymo principų.

Įstaigos veiklą reglamentuojantys dokumentai.

Jungtinių tautų vaiko teisių konvencijos, ratifikuotos 1995 m. liepos 3d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983. 3 straipsnyje teigiama, kad „imantis bet kokių vaikų liečiančių veiksmų (.....) svarbiausia vaiko interesai. Vadovaujantis šia nuostata programa bus orientuota į vaiko poreikių tenkinimą. To paties dokumento 29 straipsnis akcentuoja, kad vaiko lavinimo tikslas turi būti visapusiškai ugdyti asmenybę, (.....), vaiko pagarbą tėvams, savo identitetui, kalbai ir vertybėms (.....), pagarbą gamtai. Programoje turinys orientuotas į vaiko kompetencijų ugdymą, reikalingą tolimesniam vaiko asmenybės ugdymui. Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijoje patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. gegužės 20d. nutarimu Nr. IX – 1569 (Žin., 2003, Nr. 52-2316) bendrose nuostatose teigiama, kad „vaikas turi jaustis visaverte asmenybe, kad ir kokio amžiaus būtų, plėtoti savo socialinius tarpasmeninius santykius ir pasitikėjimą „ (p.7). Programoje numatytų tikslų ir uždavinių įgyvendinimas sudaro galimybes ugdyti savarankišką, aktyvią ir kūrybingą asmenybę.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Humaniškumo, kurio esmė, pasak humanistinio vaikų ugdymo programos autorės J. Bakūnaitės, „mokyti vaikus ne tik pažinti, bet ir pajauti, ne tik suvokti, bet ir išgyventi, ne tik džiaugtis, bet ir kurti džiaugsmą artimui”.

Tautiškumo – gaivinti ir puoselėti tradicines vertybes; ugdyti savo krašto kultūra besidomintį, jaučiantį ryšį su tėviškės gamta vaiką.

Diferencijavimo – ugdymo procesą grįsti individualių vaiko fizinių, psichinių galių, socialinių ypatybių pažinimu, procesą organizuoti, atsižvelgiant į konkretaus vaiko ugdymo (si) poreikius.

Integralumo – Ugdymo turinys orientuotas į vaiko kompetencijų ugdymą, siekti ugdymo visapusiškumo, ugdymo tikslų, uždavinių, turinio, metodų dermės; ieškoti ugdymo turinio sąsajų su socialinio-kultūrinio gyvenimo kontekstu.

Interpretavimo - įtraukti vaikus į aktyvią veiklą, skatinančią interpretuoti, kurti, analizuoti ir vertinti save, leidžiančią žvelgti į pasaulį „savo akimis”.

Bendradarbiavimo – dalintis, keistis patirtimi, bendrauti ir bendradarbiauti visuose lygmenyse - su kitomis institucijomis, šeimomis bei jų nariais, įstaigos bendruomene.

Palaipsniškumo – aktyvinti vaiko kūrybines galias, skatinti jį labiau pasitikėti savo jėgomis bei įgyti patirties tyrinėjimo srityje, einant nuo paprasto prie sudėtingesnio, nuo žinomo prie nežinomo, nuo artimo prie tolumo.

Spontaniškumo - skatinti ir palaikyti vaiką kūrybinėje ir kitoje veikloje, leidžiant laisvai, drąsiai ir netrikdomai reikštis saviraiškos srityje.

III. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas – atsižvelgiant į pažangias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas, padedančias tenkinti vaikų prigimtinius, kultūros, socialinius ir pažintinius poreikius.

Uždaviniai:

pažinti vaikus, turinčius fizinės sveikatos ir kitų sutrikimų bei sunkumų, pritaikyti, optimalius, individualius tokių vaikų ugdymo metodus;

sudaryti sąlygas vaikui patirti sėkmės jausmą, sprendžiant problemas;

kurti sąlygas, leidžiančias kaupti sociokultūrinę patirtį, įgyti tvirtas dorovines nuostatas;

vaikams suprantamu ir patraukliu būdu perteikti esminius tautos pasaulėjautos, pasaulėžiūros ir savitumo bruožus, skatinant tai aktyviai perimti, pritaikyti ir tęsti ugdymo(si) procese;

kartu su tėvais, pedagogais ir bendruomene kurti aplinką, skatinančią vaiko saviraišką, kūrybiškumą, vaizduotę, savarankiškumą, pasitikėjimą savimi, norą pažinti, tyrinėti.

IV. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

Kiekvienas vaikas augdamas nori pažinti save ir pasaulį, tyrinėti ir atspindėti visa tai kūrybiniame saviraiškos procese. Tam reikalingos sąlygos – plačios ugdymo(si) galimybės, kad vaikui ne tik perteiktume informaciją ir žinias, bet jis gebėtų visu tuo pasinaudoti, laisvai išreikšdamas save ir tuo pačiu sprenddamas problemas. Šiuo atveju svarbus vaidmuo tenka pedagogui, kad vaikas, turėdamas pakankamai patirties įvairiose srityse, išreikštų save veikdamas. To siekti, atsižvelgiant į amžiaus tarpsnio, individualias galimybes bei vaiko poreikius. Humanistinė-progresyvistinė ugdymo kryptis atspindi šias tendencijas, todėl manome, kad jomis remiantis, galėtume turiningiau ir efektyviau organizuoti ugdymo (si) procesą, nes žmogus kūrybos galių semiasi tik iš to, ką turi savyje. Vykdyti ir koreguoti ugdomąjį procesą, ugdant vaiką pagal pasiekimų sritis bei kompetencijas. Pagrindinis vaikų kalbos ugdymo metodas – kasdienis bendravimas įvairių veiklų metu. Vaikai turi girdėti gražią, taisyklingą kalbą. Pagrindinis ugdymo kelias – žaidimas. Ikimokyklinio ugdymo įstaigoje privalo būti nuolat paruošta aplinka, priemonės, kas sudarytų sąlygas ugdytiniams tirti, ieškoti, atrasti, eksperimentuoti, organizuoti išvykas, keliones, kurių metu skatiname viskuo domėtis. Ekologinės išvykos skatina vaiką stebėti, aiškintis, diskutuoti, tvarkyti, gražinti, globoti, atlikti eksperimentus.

1–3 METŲ VAIKŲ UGDYMO SRITYS

GYVENIMO ĮGŪDŽIŲ SRITIS

Ugdymo turinys	Vaikų veiksenų pavyzdžiai	Priemonės
Skatinti vaikų prierašumą žmonėms, sudaryti sąlygas įgyti bendravimo su bendraamžiais ir suaugusiais, ugdyti socialinius įgūdžius, skatinti reikšti emocijas ir jausmus, suprasti savo asmens tapatumą, savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems. Siekti, kad vaikai mokėtų tvarkingai pavalgyti, apsirengti, nusirengti, savarankiškai be raginimo nueiti į tualetą, pasiimti ir padėti žaislus į vietą. Išlaikyti stiprų ryšį tarp įstaigos ir vaiko namų.	Atlieka veiksmus, padedamas suaugusio arba savarankiškai, reiškia savo jausmus ir reguliuoja elgseną priimtinais ir tinkamais būdais, sukurdami pasitikėjimu grįstus santykius su vaikais ir tarp jų pačių. Pratinasi orientuotis grupės aplinkoje, prisitaikyti prie pasikeitimų, domisi šalia esančiais. Tariausi dėl bendravimo taisyklių ir stengiasi jų laikytis.	Žaislai vaikams džiuginti, nuotaikų kortelės, siužetiniai, minkšti ir asmeniniai žaislai, lėlės, lėlių drabužėliai.

BENDRAVIMO, KALBOS SRITIS

Ugdymo turinys	Vaikų veiksenų pavyzdžiai	Priemonės
Ugdyti sakinę kalbą ir kalbos suvokimą. Siekti, kad vaikas bendrautų garsais ir gestais, pratintųsi kalbėti dviejų žodžių junginiais, pradėtų suvokti nesudėtingus klausimus, pasakojimus, bandytų užmegzti pokalbį, pradėtų domėtis	Manipuliuoja daiktais, žaislais, varto knygeles, komentuoja iliustracijas. Individualiai bendrauja ar būna kartu su grupe vaikų, skaitant knygeles. Vaikas gauna informaciją klausiant kas, kur kada, kas čia, žodžiais	Įvairūs paveikslėliai, vaikiškos knygelės, kalbos žaidimai, vardų žaidimai, žaidimai su žaislais, suaugusiojo darbo stebėjimas, jo veiksmų mėgdžiojimas.

knygelėmis, pratintusi vartyti iliustruotas knygeles, pradėtų vartoti žodelius „aš“, „mano“.	išreiškia emocijas ir mintis, klausosi nurodymų bei nesudėtingų pasakojimų ir tai supranta.	
--	---	--

PAŽINIMO SRITIS

Ugdymo turinys	Vaikų veiksenų pavyzdžiai	Priemonės
Skatinti domėjimąsi ir aplinkos tyrinėjimą, suteikti vaikams vis daugiau galimybių veikti savarankiškai žinomoje erdvėje. Ugdyti pažinimo gebėjimus, skatinti vaiko smalsumą, tyrinėti natūralias medžiagas, augalų, gyvūnų, oro ir aplinkos pasikeitimus. Pratinti pastebėti išskirtinius daiktus ir kitų objektų savybes.	Tyrinėja, žaidžia, veikia su įvairių paviršių daiktais, žaislais, priemonėmis. Žaidžia su „neleidžiančiomis suklysti“ priemonėmis – formelėmis ir lenta su atitinkamų formų išpjovomis. Bandymų keliu dėlioja, grupuoja, rūšiuoja geometrines figūras, dėlioja jas į atitinkamus įdėklus. Supančioje aplinkoje atranda tokį pat žaislą ar daiktą, kurį pats turi. Pradeda žaisti vaizduotės žaidimus.	Žaislai, gyvūnų, paukščių paveikslėliai, medžiagos įvairiems darbams, erdvinės ir plokštuminės geometrinės figūros, žmonių buties, profesijų atributai, įvairios natūralios priemonės, gamtinė medžiaga, spalvotos kaladėlės, dėžutės, gėlių, gyvūnų, gyvulių loto ir kiti stalo žaidimai. Taip pat techniniai žaislai.

JUDĖJIMO SRITIS

Ugdymo turinys	Vaikų veiksenų pavyzdžiai	Priemonės
Tenkinti didėjantį vaiko judėjimo poreikį, palaikyti jo fizinį aktyvumą. Judėjimo erdvėje suteikti įvairių galimybių lavinti viso kūno ir rankų bei riešo, atskirų pirštų raumenis. Suteikti galimybę lavinti naujai įgytus įgūdžius, skatinti įvaldyti vis naujus judėjimo būdus. Siekti, kad vaikas noriai, džiaugsmingai judėtų.	Vaikai eina, bėga, šliaužia, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydami pusiausvyrą, spontaniškai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių – rankos koordinacija išlavėjusi smulkioji motorika. Vaikai žaidžia su kamuoliu: ridena, meta, taiko į taikinį. Jie siekia, liečia, judina, tampo, gauda pakabintus žaislus.	Neaukštos lipynės, čiuožimo kalneliai, kamuoliai, kamuoliai šokinėjimui, pakabinami žaislai ant gumos, pastatomas krepšys, tuneliai, žaislai, skarelės, lankai, gimnastikos suoleliai, virvutės, kėgliai, balansavimo takeliai, gimnastikos kilimėliai.

KŪRYBIŠKUMO UGDYMO(SI) SRITIS

Ugdymo turinys	Vaikų veiksenų pavyzdžiai	Priemonės
Mokyti atlikti įvairius veiksmus su didaktiniais žaislais: išdėlioti, surinkti, ridenti, sumauti žiedus ir kt. Apžiūrėti piešimo, tapymo priemonės, medžiagas. Sudaryti sąlygas pačiam tyrinėti, eksperimentuoti. Ugdyti suvokimą apie daiktų savybes. Lavinti mąstymą, dėmesį, pirštų judesius. Plėsti sensorinį	Manipuliuoja įvairiais žaislais, daiktais. Veria, dėlioja, stato, konstruoja. Eksperimentuoja su dailei, lipdymui skirtomis medžiagomis, tapo, piešia įvairia technika, naudoja įvairias medžiagas, rūšiuoja, grupuoja įvairius daiktus. Žaidžia su vaikais, bendrauja, žaidžia su žaidimais, atlieka tam tikrus vaidmenis,	Didaktiniai žaislai, skirti šio amžiaus vaikams, priemonės tapymui, lipdymui, kūrybiniam darbams. Priemonės, skirtos aplikavimui, stampavimui. Įvairios kaladėlės, piramidės, konstruktoriai, žaislai. Siužetinių-vaidmeninių žaidimų atributika, stalo teatras, lėlės. Nesudėtingi

<p>vaiko patyrimą, sudaryti sąlygas kaupti sensorinius įgūdžius apie aplinkos daiktus bei reiškinius. Mokyti žaisti šalia vienas kito, mažomis grupelėmis, su visais grupės vaikais. Skatinti veikti įsivaizduojamoje situacijoje, atlikti tam tikrą vaidmenį, ugdyti vaizduotę. Siekti, kad pradiniai muzikavimo įgūdžiai taptų neatsiejama vaiko gyvenimo dalimi.</p>	<p>kuria žaidimo aplinką, muzikuoja su kitais, groja muzikos instrumentais, akmenukais, kaladėlėmis, klausosi muzikos įrašų.</p>	<p>muzikos instrumentai, muzikiniai įrašai.</p>
---	--	---

3–5 METŲ VAIKAI

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

Vaiko gebėjimai	Vaiko veiksenų pavyzdžiai	Priemonės
<p>Pasitiki savimi, turi savigarbos jausmą. Turi sampratą apie draugystės ir bendravimo svarbą, numato savo elgesio pasekmes. Atitinkamoje situacijoje skiria teigiamus ir neigiamus dalykus. Geba pritaikyti juos supančią aplinką bendravimui. Žino asmeninio saugumo taisykles. Pasitiki šeimos nariais, priima jų pagalbą. Bendrauja ir bendradarbiauja su greta esančiais vaikais. Kaupia patirtį apie supantį pasaulį, atspindi jį savo veikloje. Pradedą suvokti save šeimos, visuomenės, tautos nariu.</p>	<p>Veikloje – žaisdamas ar buitinėje aplinkoje - pasitiki savo gebėjimais, jėgomis, išreiškia savo nuomonę, jausmus, poreikius. Įvardija esamą situaciją, atpažįsta savo jausmus, išreiškia juos sau ir kitiems priimtinais būdais, valdo emocijas ir veiksmus, siekia išvengti konfliktų. Parodo užuojautą, padeda aplinkiniams (netriukšmauja prie ligo, liūdinčiam draugui duoda žaislą ir kt.), laikosi savo sukurtų taisyklių. Kuria ryšius ir bendrauja su šalia esančiais. Vengia pasiūlymų, kvietimų, kitų veiksmų su nepažįstamais žmonėmis, ieško išėties, kreipiasi pagalbos. Atvirai kalbasi, pasakoja, pats klausia, kalbina, rūpinasi savo šeimos nariais. Pratinasi atsižvelgti į draugų nuomonę, toleruoti jų sprendimus, suprasti kito būseną, sugyventi, pritapti. Tyrinėja savo ir aplinkinių panašumus bei skirtumus, veikdamas vaizduoja žmones, jų gyvenimą, aplinką, atskleidamas savo gebėjimus.</p>	<p>Bendravimo, elgesio, situacijų pratybų lapai. Žaislai, skirti žaidimams poroje, keliems vaikams, atsipalaidavimo žaislai, albumai, segtuvai su šeimos ar grupės gyvenimo nuotraukomis, Lietuvos žemėlapis, Lietuvos Respublikos herbas, gimtojo miesto herbas, gaublys, socialinio turinio vaikiškos knygos, žurnalai. Įvairūs stalo žaidimai, siužetiniai žaislai, efekto žaislai.</p>

	Užjaučia ir gerbia šeimos narius, senelius, domisi ir perima šeimos ir tautos tradicijas, dalyvauja renginiuose, šventėse, išvykose.	
--	--	--

Pedagogų ir ugdytojų veiklos kryptys:

Vaikų grupėje ir šeimoje kuriamas demokratiškas, taikaus bendradarbiavimo klimatas.
 Vaikams siūloma įvairi, turbinanti socialinę patirtį veikla, patrauklios idėjos.
 Modeliuojamos sąlygos, padedančios vaikui patirti sėkmės, pasitikėjimo savimi jausmus.

Remiamasi socialine vaiko patirtimi, padedant jam natūraliai priimti nesėkmę kaip postūmį naujų sprendimų ieškojimams.

Kuria sąlygas, leidžiančias pajusti suaugusių ir vaikų buvimo kartu, bendravimo, šventimo džiaugsmą.

MENINĖ KOMPETENCIJA

Sritis	Vaiko gebėjimai	Vaiko veiksėnų pavyzdžiai	Priemonės

DAILĖ	<p>Igyja teigiamą nuostatą meninei veiklai ir menui, išgyvena kūrybinį džiaugsmą.</p> <p>Turi gebėjimų įvykdyti savo sumanymą (pagal amžiaus dailės raiškos etapus).</p> <p>Formuojasi savitvarkos įgūdžiai.</p> <p>Laisvai improvizuoja, kuria, pastebi meno kūrinis, grožisi, vertina ir savo, ir kitų dailės kūrybą.</p> <p>Turi supratimą apie spalvų derinius tautodailėje.</p> <p>Suvokia ornamentikos paskirtį.</p>	<p>Užsiima įvairia dailės veikla ir jos būdais - piešia, tapo, lipdo, karmo, konstruoja, naudodamas „Šviesos stalą“.</p> <p>Vaizduoja abstrakčius ir realius daiktus, juos praturtina detalėmis, pratinasi įvaldyti įvairias technikas ir dailės priemones.</p> <p>Savarankiškai pasiruošia ir susitvarko savo darbo vietą, saugiai ir taupiai elgiasi su priemonėmis.</p> <p>Spontaniškai veikia su netikėtais spalvų, linijų, dėmių, formų deriniais, išgaudamas iš anksto nenumatytą rezultatą.</p> <p>Žiūrinėja meno albumus, iliustracijas, paveikslus tyrinėja, aptaria, analizuoja, tuo įgydamas stimulą kūrybai.</p> <p>„Žaidžia“ su spalvomis – skirsto į „šiltas“ ir „šaltas“, grupuoja pagal suderinamumą, lygina.</p> <p>Pagal išgales puošia savo darbelius, naudodamas įvairią techniką - grafine linija, aplikacija, spaudus.</p>	<p>Medžiagos tapymui, piešimui, lipdymui, kūrybiniams darbams.</p> <p>Tai įvairūs dažai: guašas, akvarelė, kreidelės, pastelė, klėjai, pieštukai, įvairaus dydžio teptukai ir kt.</p> <p>Įvairi gamtinė medžiaga ir nekenksmingos buitinės atliekos. Būtina turėti priemones darbo vietai uždengti bei aprangą darbui su dažais. Grupėje yra meno albumų, iliustracijų, paveikslų, knygelėlių.</p>
VAIDYBA	<p>Geba išreikšti savo socialinę patirtį per vaidybinę veiklą.</p> <p>Nuosekliai įgyvendina savo sumanymus.</p> <p>Kūrybiškai veikia vaidybinėse situacijose.</p> <p>Geba perteikti kito jausmus.</p>	<p>Žaidžia kūrybinius-vaidmeninius žaidimus, lėlių ir dramos teatrą, išreiškia savo įspūdžius, sumanymus, atspindi dorines nuostatas.</p> <p>Parengia vaidinimui skirtą vietą, kaupia rekvizitus, panaudoja lėles, jei reikia dekoracijas.</p> <p>Laisvai, drąsiai improvizuoja, fantazuoja kalba išreiškia save judesiu, mimika.</p> <p>Įsijaučia į personažo vaidmenį, išgyvenimus.</p>	<p>Įvairūs žaisliniai baldai, lėlės, buitiniai daiktai.</p> <p>Įvairūs drabužiai persirengimui, stalo teatro priemonės, priemonių rinkiniai įvairiems siužetams vystyti, širmelė ir kita įranga teatrui, pirštukų lėlės, lėlės marionetės, lėlės ant lazdelių.</p>

ŠOKIS	<p>Tenkina prigimtinių poreikių judėti, įgydamas estetinę ir emocinę patirtį.</p> <p>Kaupia šokio, kaip išraiškos priemonės, patirtį.</p> <p>Geba glaudžiau bendrauti ir bendradarbiauti.</p> <p>Suvokia šokio stilių įvairovę ir charakterį.</p>	<p>Šokdamas pažįsta savo kūną, jo išraiškos galimybes, koordinuoja judesius, ima jausti erdvę, judėjimo kryptį, sudaro figūras – sustoja į ratelį, vorą, dviem eilėm, poromis.</p> <p>Spontaniškai, improvizuotais judesiais įterpdamas vaidybinius elementus, perteikia nuotaiką, sumanymus, vaizdą, žodį. Naudojasi pagalbinėmis priemonėmis.</p> <p>Derina judesius, veiksmus, sutaria su šokio partneriu(-iais), šokdamas ratelyje, grupėje, poroje.</p> <p>Išsireiškia judesiais, atitinkančiais muzikos žanrą – skirtingai šoka pagal liaudišką, klasikinę ir kt. muziką.</p>	<p>Judesiui ir šokiui reikalingos skarelės, kaspiniai, audeklo atraižos, lankai, kamuoliai, virvutės, šokdynės, drabužiai persirengimui, muzikos įrašai.</p>
MUZIKA	<p>Geba išreikšti save įvairiose muzikos srityse.</p> <p>Kaupia dainavimo patirtį.</p> <p>Įgyja grojimo gebėjimų.</p> <p>Pratinasi klausytis natūralių garsų, muzikos.</p> <p>Jaučia ritmą. Geba kurti ir improvizuoti.</p> <p>Turtina muzikinės kalbos žodyną.</p> <p>Atlikdamas muzikinį folklorą, perima etninės kultūros nuostatas.</p>	<p>Muzikuodamas pavieniui ar kartu su kitais išgyvena pakilumo, bendruomeniškumo jausmus, atranda plačias galimybes saviraiškai.</p> <p>Pažįsta savo balso ypatumus ir galimybes, pratinasi tiksliai ir aiškiai artikuliuoti, taisyklingai kvėpuoti.</p> <p>Išgauna garsus, veikdamas su gamtine medžiaga bei žaisliniais ir tikrais muzikos instrumentais: mušant, pučiant, braukiant.</p> <p>Susikaupia, įsiklauso į tylą, aplinkos garsus, muziką. Stengiasi išgirsti, gali apibūdinti girdėtos muzikos tempą, pobūdį, nuotaiką.</p> <p>Išbando ritmo raiškos galimybes kūno kalbos, muzikos instrumentų, daiktų, naudojamų ritmikai, pagalba.</p> <p>Kuria melodijas sakybinei kalbai, išdainuoja nuotaiką garsais, skambančią muziką išreiškia spalvomis, judesiu.</p> <p>Klausosi skirtingų dermių muzikos, dainų, skanduoja skirtingų metrų skandutes.</p> <p>Klausosi muzikinio folkloro, suvokia tradicijų esmę, pats atlieka ratelius, šokius, dainas, žaidimus, smulkiąją tautosaką, dalyvauja renginiuose, šventėse.</p>	<p>Įvairūs muzikos instrumentai: ritminiai mušamieji, lazdelės, akmenukai ir kiti tame tarpe savos gamybos, muzikiniai būtiniausi įrašai, magnetofonas, mikrofonas.</p>

Pedagogu ir kitu ugdytoju veiklos kryptys:

Žadina ir skatina vaiko norą kurti, išreikšti save, perteikiant turimą meninę patirtį, išpūdžius, išgyvenimus.

Įtraukia į kūrybinę-meninę veiklą ir nedrąsius, mažiau aktyvius vaikus.

Skatina ir džiaugiasi kiekviena spontaniška vaiko veiksmu.
 Palieka erdvę vaiko kūrybai, pateikia tik stimulą veiklai.
 Kuria šiltą, džiugią, bendravimui palankią atmosferą, įtraukiant į meninius projektus visą

bendruomenę. Sudaro sąlygas, skatinančias perimti etnines vertybes (tautodailės elementais praturtinta aplinka, muzikavimas, liaudiški rūbai švenčių ir renginių metu).

SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA

Vaiko gebėjimai	Vaiko veiksėnų pavyzdžiai	Priemonės
<p>Turi elementarių žinių apie savo kūno sandarą, supranta laikysenos įtaką sveikatai. Geba aktyviai judėti įvairios fizinės veiklos metu. Suvokia savo emocinę būseną, žino, kaip nusiraminti. Supranta maisto ir mitybos poveikį žmogaus organizmui. Geba laikytis asmens higienos taisyklių. Suvokia, kur reikia kreiptis, ištikus nelaimėi, susirgus, jei šalia nėra artimųjų. Supranta saugaus elgesio įvairiose situacijose svarbą. Geba laikytis dienos režimo. Suvokia gydomąjį homeopatijos poveikį.</p>	<p>Įvairios veiklos, žaidimų metu įvardija savo kūno dalis, žino jų funkcijas, paskirtį, gali jas atvaizduoti. Įveikia kliūtis, ropoja, šliaužia, šokinėja, straksi ant abiejų ir vienos kojos, intuityviai pritaiko judesius liaudiškiems rateliams, judriesiems žaidimams. Atsipalaiduoja, aktyviau judėdami, išliedami emocijas, pavargę eina pailsėti. Žino ir įvardija daugiau ir mažiau naudingų produktų poveikį sveikatai, dantis. Savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi, valosi nosį, skalauja dantis, turi taisyklingo dantų valymo įgūdžius, naudojami tik savo asmeniniais daiktais. Įsidėmi informaciją apie pagalbos tarnybas, prireikus ieško pagalbos. Įvairioje veikloje įtvirtina turimas žinias apie saugų eismą gatvėje, vandenyje, butyje. Natūraliai, be neigiamų emocijų pereina iš vieno režiminio momento į kitą. Išsiaiškina, kad gydytis galima ne tik medikamentais, bet ir vaistažolėmis, medumi. Neteršia savo aplinkos, be reikalo neskina augalų, pratinasi rūšiuoti atliekas.</p>	<p>Paveikslėliai, knygelės, dėlionės, loto augimo, sveikatos, ekologijos ir saugaus elgesio temomis, įvairūs treniruokliai, laipiojimo virvės, gimnastikos suoleliai, laipiojimo aikštelės, sūpuoklės, rąstai, čiuožimo kalneliai, vaikams pritaikyti indai ir stalo įrankiai, higienos reikmenys.</p>

Pedagogų ir ugdytojų veiklos kryptys:

Pozityvus požiūris į kiekvieną vaiką, prireikus ginti jo teises ir orumą.
 Sudaromos sąlygos saugiai judėti ir veikti patalpoje ir lauke.
 Vaikai skatinami sportuoti pagal savo galias.

Siekama, kad vaikai pajautų judėjimo džiaugsmą, susijusį su emociniu, fiziniu bei kūrybiniu aktyvumu.

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

Vaiko gebėjimai	Vaiko veiksenų pavyzdžiai	Priemonės
<p>Geba bendrauti su bendraamžiais ir kitais žmonėmis.</p> <p>Geba sukaupti dėmesį. Turi intuityvų suvokimą apie gimtosios kalbos savitumą ir grožį bei jos universalumą. Rodo kūrybinę iniciatyvą.</p> <p>Turi pasakojimo ir deklamavimo įgūdžių pradmenis.</p> <p>Kalbėdamas tinkamai artikuliuoja.</p> <p>Gerbia knygas, turi estetiškos nuostatos pradmenis.</p> <p>Domisi spausdintu tekstu. Turi elementarius rašymo pradmenis.</p> <p>Geba mandagiai bendrauti.</p>	<p>Elementariai pasakoja, apibūdina, svarsto diskutuoja, aiškina, informuoja, klausia, reiškia savo nuomonę.</p> <p>Klausosi grožinės literatūros kūrinių, liaudies kūrybos.</p> <p>Reaguoja išgirdęs arba savo kalboje naudoja vaizdingus posakius, pašmaikštavimus juos savaip interpretuoja.</p> <p>Vaidina improvizuoja, užbaigia pasaką, „kuria“ bendrą ar vien savo knygą su iliustracijomis, žaidžia žodžiais.</p> <p>Pasakoja apie patirtus įspūdžius, rišliai dėsto savo mintis, deklamuoja tinkamai intonuodamas.</p> <p>Įsitraukia į žaismingą tarties lavinimo procesą - atkartoja ar savaip interpretuoja paukščių pamėgdžiojimus, greitakalbes.</p> <p>Saugo, tausoja, prižiūri knygas.</p> <p>Varto knygas ir kitus leidinius, turi mėgstamus žurnaliukus, pažįsta ir atpažįsta grafinius simbolius, žaidžia jais, kuria, vartoja įvairioje veikloje.</p> <p>Koordinuoja akies - rankos judesius piešdamas, ornamentus, raides ir kitus ženklus.</p> <p>Laikosi kalbinio bendravimo etikos, naudoja elementarius mandagumo žodelius.</p>	<p>Knygelės, žurnalai, vaikiškos enciklopedijos, raidynai, žodžių kortelės, stalo žaidimai su raidėmis, užrašais kalbai ugdyti. Grupėje yra bibliotekėlė, vieta rašyti ir klausytis pasakų bei muzikos įrašų, pakankamai pagalvėlių atsipalaidavimui, taip pat savo gamybos priemonių šiai kompetencijai ugdyti.</p>

Pedagogų ir kitų ugdytojų veiklos kryptys:

Kalbos ugdymas natūraliai siejamas su įvairiomis raškos priemonėmis - vaizdu, garsu, forma, judesiu.

Kuriama palanki aplinka domėjimuisi knygomis, bendravimui, kalbos ugdymui (įstaigoje ir namuose).

Vaiko kalba ugdoma, atsižvelgiant į vaiko raidos dėsningumus, vaiko individualias savybes, gebėjimus.

Ugdomajame procese vyrauja patrauklios, žaismingos idėjos.

Ugdant bendradarbiaujama su tėvais ir kitais pedagogais.

PAŽINIMO KOMPETENCIJA

Vaiko gebėjimai	Vaiko veiksenų pavyzdžiai	Priemonės
<p>Vaikas suvokia, kad jis yra gamtos dalis, jaučia</p>	<p>Atranda, kad visa paklūsta gamtos dėsniams ir ritmui – dieną atbunda ir</p>	<p>Auginami ir prižiūrimi kambariniai augalai.</p>

<p>pagarbą gyvybei, žemei. Geba atrasti grožį ir dermę gamtoje. Pratinasi būti atidus, pastabus. Kaupia ir panaudoja turimą patirtį. Geba eksperimentuoti turimomis priemonėmis.</p>	<p>augalai, ir žmogus, vyksta metų laikų kaita ir kt. Stebi gamtos reiškinius, susipažįsta su liaudies išmintimi, perspėjimais, draudimais. Kaupia apžiūrinėja, tyrinėja gamtinę medžiagą, skirsto pagal požymius, rūšis, manipuliuoja, pritaiko įvairiose veiklose. Stebisi, gėrįsi gamtos grožiu, jos įvairovę, reiškiniais, dangaus kūnais. Įvardija spalvas, tyrinėja medžiagų formų ir dydžių įvairovę. Įgytą patirtį taiko praktikoje - lygina, matuoja, modeliuoja, komponuoja. Pastebi aplinkos pasikeitimus, ieško savitų problemų sprendimo būdų. Nusako, kas buvo praeityje ir kas bus, susipažįsta su metų laikais, savaitės dienomis, jas pavadina. Aiškinasi ir tyrinėja skirtumus tarp jauno ir seno. Atranda ryšį tarp švenčių, metų laikų, žemės ūkio darbų ir tradicijų. Patirtus įspūdžius ir išgyvenimus fiksuoja vaizdais, išreiškia žodžiais, perkelia į žaidimus, meninę bei kūrybinę veiklą. Tyrinėja mechaninius daiktus, aiškinasi jų veikimo būdus. Susipažįsta su daiktų medžiaginėmis savybėmis - suvokia, kad popierius plyšta, sušlampa, molis džiūsta, trupa, magnetas traukia ir kt.</p>	<p>Įvairi gamtinė medžiaga, nekenksmingos buitinės atliekos, laikrodžiai, kompasas, smėlio laikrodžiai, padidinimo stiklai, mikroskopas, gamtos kalendorius, įrankiai darbui ir priežiūrai. Matavimo priemonės, svarstyklės, mozaikos, įvairių formų akmenukai, kriauklelės.</p>
--	---	--

Pedagogų ir kitų ugdytojų veiklos kryptys:

Ugdant pirmenybė teikiama vertybinėms nuostatomis bei gebėjimams ir praktiniams įgūdžiams.

Siekiami patenkinti kiekvieno vaiko individualius pažinimo interesus, atsižvelgiama į vaikų pasaulio pažinimo ypatumus.

Pagrindinis socialinės kultūrinės aplinkos bei gamtos pažinimo šaltinis - natūrali šeimos, grupės, vietinės bendruomenės ir gamtos aplinka.

Paruošiama aplinka, priemonės, sudaromos sąlygos tirti, ieškoti, atrasti, eksperimentuoti.

Organizuojamos išvykos, kelionės, kurių metu skatinama domėtis, tyrinėti, atrasti.

Ugdymo metodai

Įstaigoje dirbančios pedagogės kiekviena turi savitą darbo stilių. Tai lemia jų asmeninės savybės, gebėjimai, patirtis. Stilių įvairovė netrukdo laikytis pasirinktos *humanistinės – progresyvistinės* ugdymo krypties, kurios pagrindinė nuostata – leisti vaikui laisvai išreikšti save, aktyviai veikiant ugdymo procese.

Pedagogės didelį dėmesį skiria ugdančiajai aplinkai, kurioje yra sudaroma pakankamai erdvių vaikų veiklai. Vaikas taip pat gali pats kurti savo erdvę, laisvai judėdamas ir pasirinkdamas jo dėmesį pritraukiančias priemones.

Ugdymas asmeniniu pavyzdžiu taikomas ugdant vaikų gebėjimus įvairiose srityse, o ypač meninėje. Individuali vaiko saviraiška patenkinama pradžioje stebint, ką veikia pedagogas, vėliau bandant atlikti matytą veiksmą ar procesą.

Dažnas ugdymo būdas – spontaniška, impulsyvi vaikų veikla. Šio būdo privalumas – galimybė skatinti ir kurstyti kūrybiškumo ugnelę. Galbūt, verta nereaguoti į momentinį savitvarkos trūkumą, vardan idėjos „čia ir dabar“ įgyvendinimo. Spontaniškai veikdamas, vaikas ima naujas priemones, keičia vietą, aplinką. Emocinis vaiko palaikymas, atliepia jo interesus, leidžia išreikšti save, ir neretai regime ne tik aktyvų veiklos procesą, bet ir gražų rezultatą.

Ugdant vaikų kompetencijas svarbi ugdymo būdų ir metodų įvairovė, tačiau pagrindinis ugdymo kelias eina per *žaidimą*, žaidybines situacijas, kai vaikas natūraliai, nejučia perima ir pritaiko iš aplinkos gaunamą informaciją.

Ugdymo procese taikome komandinio darbo formą, nes manome, kad tik veikdami kartu, dalindamiesi patirtimi, sudarysime sąlygas visapusiškam vaiko ugdymui (si).

Įstaigos aplinka ir priemonės pritaikytos skirtingo amžiaus vaikų poreikiams, tačiau tai kintantis procesas, reikalaujantis nuolatinio atsinaujinimo.

V. UGDYMO(SI) PASIEKIMŲ VERTINIMAS

Vertinimo tikslas – nustatyti esamus ugdytinių gebėjimus bei numatyti tolesnio ugdymo (si) gaires.

Vertinimo uždaviniai:

Pažinti vaiką ir jo individualybę, poreikius, numatyti jo pasiekimo lygį bei ugdymo kryptis.

Stebėti vaiko pažangą ir atsižvelgiant į jo pasiekimus, tobulinti ugdymo procesą.

Pritaikyti ugdymo turinį skirtingiems vaikų poreikiams ir polinkiams.

Numatyti vaiko pasiekimų lygį ir daromą pažangą, atsižvelgiant į amžiaus tarpsnius.

Planuoti tolesnio ugdymo perspektyvas individualiai kiekvienam vaikui ir vaikų grupei.

Ugdyti vaiko supratimą apie tai, kaip jam sekasi ugdytis.

Sudaryti galimybę tėvams tapti lygiaverčiais vertinimo partneriais.

Vertiname, kad:

Pažintume vaiką (vaiko individualybę, ugdymo(si) ypatumus, ugdymosi stilių, poreikius, interesus, pomėgius, kultūrinius skirtumus).

Atskleistume vaiko pastangas ir pažangą bei skatintume jo ugdymą(si).

Apmąstytume įgyvendintus programos tikslus ir uždavinius.

Planuotume tolesnio ugdymo perspektyvas individualiai kiekvienam vaikui ir vaikų grupei.

Apibendrinus sukaupią vertinimo informaciją koreguotume ugdymo planus.

Ugdytume vaiko supratimą apie tai, kaip jam sekasi ugdytis.

Vaiko pasiekimai vertinami „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“.

Kaupiama informacija apie vaiką, jo ugdymo (si) ypatumus bei daromą pažangą. Sukaupia informacija interpretuojama ir apibendrinama.

Vaiko pasiekimai, pažanga ir ugdymo programos kokybė vertinami nuolat, nenutrūkstamai, informacija naudojama refleksijai. O vaiko daroma pažanga pasiekimų ir pažangos apraše fiksuojama du kartus per metus: rugsėjo–spalio ir balandžio mėnesiais. Kaupiama ir analizuojama informacija yra reikalinga ugdymo tęstinumui įstaigoje ir šeimoje užtikrinti, vaiko raidai prognozuoti bei vystymosi netolygumams pašalinti.

Vertinimą vykdo: dirbantys specialistai (logopedas), auklėtoja.

Vertinimo metodai: stebėjimas, savianalizė, projektas, tyrimas, interviu, apklausa.

Vertinimo formos: žaidimas, praktinė veikla, pasakojimas, pokalbiai, piešimas, konstravimas, individualūs pokalbiai, auklėtojų dienynai, pokalbiai, grupės knyga, vaiko veiklos stebėjimas ir analizė, stebėjimai, fotonuotraukos, filmuota medžiaga, anketos suaugusiems.

Vertinimo ciklą sudaro: vertinimo planavimas, vaiko pažinimas, duomenų dokumentavimas bei informavimas apie ugdymo pasiekimus.

Vaiko pasiekimų duomenys fiksuojami: vaiko gebėjimų apraše, aplanke su vaiko veiklos pavyzdžiais, foto nuotraukų albume ir video įrašuose.

Vaiko apraše auklėtoja aprašo vaiko gebėjimus pagal amžių, veiklos sritis, numato uždavinius, Vertinimo aplanke kaupiami vaiko dailės darbeliai, atliktos pratybų užduotys, rodančios vaiko pasiekimų lygį per tam tikrą laiko tarpą.

Foto nuotraukų albume ir video įrašuose fiksuojama kasdieninė vaiko veikla, šventės, pramogos, išvykos.

Tėvai su grupės pasiekimais supažindinami susirinkimų metu. Su individualia vaiko pažanga ir pasiekimais tėvai supažindinami bendraujant asmeniškai.

Vaiko aprašai neviešinami, saugomi vadovaujantis dokumentų archyvavimo reikalavimais. Vaikų kūrybos aplankai kaupiami iki vaikams išeinant į mokyklą. Išleistuvių iš darželio metu, auklėtoja iškilmingai įteikia aplankus vaikams.

VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Švietimo ir mokslo ministerijos švietimo aprūpinimo centras. 2015.
2. Bakūnaitė J. Humanistinio vaikų ugdymo programa. Auginu gyvybės medį. Vilnius, Eugrimas, 1998.
3. Diane, T., D., Rudick, S., Berke, K. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Presvika, 2008.
4. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. 2013.
5. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams. Vilnius, 1993.
6. Ikimokyklinio amžiaus vaikų, turinčių kalbos ir elgesio sutrikimų, ugdymas. Prieiga internete [http://portalas.emokykla.lt/Documents/Metodiniai %20leidiniai/SPPC/ikimokyklines.pdf](http://portalas.emokykla.lt/Documents/Metodiniai_%20leidiniai/SPPC/ikimokyklines.pdf).
7. Juodaitytė, A., Gaučaitė, R., Kazlauskienė, A. Informavimas apie ikimokyklinį, priešmokyklinį ugdymą ir švietimo pagalbą. 2009.
8. Szarhowicz, D. Stebėjimas ir refleksija vaikystėje. 2011.
9. Šiuolaikinis ugdymas: priešmokyklinukas, pradinukas, socialinė integracija. Respublikinė teorinės ir praktinės konferencijos medžiaga. Šiauliai, 2005.
10. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983.

PRITARTA

Kamajų Antano Strazdo gimnazijos tarybos

2016 m. sausio 21 d. protokoliniu nutarimu (Protokolas Nr.2)

PRITARTA
Rokiškio rajono savivaldybės tarybos
2016 m. balandžio 29 d. sprendimu Nr. TS-111

PRITARTA
Kriaunų pagrindinės mokyklos direktoriaus
2016 m. d. įsakymu Nr.

KRIAUNŲ PAGRINDINĖS MOKYKLOS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Įstaigos pavadinimas: Kriaunų pagrindinė mokykla.

Adresas: Sartų g. 19, Kriaunų sen., Rokiškio r.

Teisinė forma: biudžetinė įstaiga.

Mokyklos steigėjas: Rokiškio rajono savivaldybė.

Mokyklos grupė: bendrojo ugdymo mokykla.

Mokyklos tipas: pagrindinė mokykla.

Pagrindinė veiklos rūšis: švietimas.

Mokyklos švietimo veiklos rūšys: ikimokyklinis, pradinis, pagrindinis ugdymas. Įstaigos veiklą reglamentuoja steigėjo teisiniai dokumentai, mokyklos nuostatai, darbo tvarkos taisyklės, strateginis planas bei kiti teisiniai dokumentai.

Mokymo kalba: lietuvių.

Ikimokyklinės grupės įsteigimo data: 2002 09 01 įsteigta priešmokyklinė grupė, 2011-01-01 priešmokyklinė grupė pertvarkyta į mišrią ikimokyklinę grupę.

Įstaigos ir regiono savitumas. Mokyklą supa labai graži gamta, kur mūsų ugdytiniai turi galimybę pajusti natūralų aplinkos grožį, stebėti gamtoje vykstančius įvairius reiškinius, mokosi mylėti, puoselėti ir saugoti gamtą. Tinkama grupės aplinka padeda sėkmingai realizuoti tikslą ir uždavinius. Ji kuriama taip, kad būtų fiziškai saugi ir estetiškai patraukli. Glaudus bendradarbiavimas su šeima (tėvai - ugdymo proceso dalyviai ir aktyvūs bendruomenės nariai) ir demokratiniai pedagogų ir vaikų santykiai (stengiamasi priimti ir atsižvelgti į kiekvieno vaiko nuomonę); skatinamas vaikų iniciatyvumas; vaikų ir pedagogų santykiai grindžiami pagarba ir pasitikėjimu. Mokykloje vyksta daug įvairių kultūrinių renginių visai mokyklos bendruomenei, kai kurie jau yra tapę tradiciniais (Rugsėjo 1-osios šventė, Kalėdinė šventė, Kaziuko mugė, baigiamoji mokslo metų šventė, krepšinio, teniso turnyrai, šeimos šventės, keramikos užsiėmimai)

Vaikų pilietiškumo ir visuomeniškumo pradų ugdymui, savo tautos, gimtinės tradicinės kultūros vertybių pažinimui ir puoselėjimui, istorinės atminties stiprinimui, sveikatos, socialinių įgūdžių, demokratiškumo ugdymui svarbios ir lankytinos šios vietos: Kriaunų seniūnija, muziejus, biblioteka, bažnyčia, paštas, parduotuvės, gaisrinė, Pakriaunio pėduotas akmuo, Sartų ežeras, A.Trumpos apžvalgos bokštas, Bradesių poilsia vietė ir ažuolas, Lašų žemės ūkio bendrovės vėjo jėgainės.

Dalyvaujame bendruose renginiuose su Kriaunų biblioteka, Lašų ir Kriaunų bendruomenėmis, Kriaunų seniūnija.

Grupės savitumas. Mišrią ikimokyklinio ugdymo grupę lanko 3-7 metų vaikai iš Kriaunų kaimo bei seniūnijos. Kasmet grupę vidutiniškai lanko 8 vaikai. Grupė dirba 45 val. per savaitę. Dirbama pagal ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo programas. Pedagogės, įgyvendindamos ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo programas, atsižvelgia į reikšmingus Kriaunų krašto geografinius, istorinius, kultūrinius, socialinius ypatumus.

Vaikai guvūs, smalsūs, bendraujantys. Jie skiriasi gabumais, motyvacija, poreikiais, socialinėmis sąlygomis. Programa orientuota į vaiko poreikių tenkinimą: poreikį žaisti, judėti (3-4 m.), kurti, pažinti, eksperimentuoti (5-6 m.); kaimo vaikų poreikį bendrauti su bendraamžiais, poreikį kalbėti gimtąja tarme, pažinti Kriaunų seniūnijos apylinkes ir jos žmones, sužinoti apie savo

krašto etnines vertybes, kiekvieno vaiko individualius poreikius. Šeimų, iš kurių ateina vaikai į ugdymo įstaigą, socialinė padėtis bei išsilavinimas nėra aukštas, todėl svarbu kuo geriau tenkinti vaikų nuo 3 iki 7 m. amžiaus lavinimo/ugdymo poreikį.

Auklėtojų ir kitų specialistų pasirengimas. Su ikimokyklinio amžiaus vaikais dirba pedagogės turinčios tinkamą kvalifikaciją, nuolat tobulinančios savo kompetencijas, besidominčios švietimo naujovėmis. Joms talkina logopedė, muzikos mokytoja, socialinis pedagogas, bendrosios praktikos slaugytoja.

Vaikai ir jų poreikiai. Visi vaikai turi savo prigimtinių poreikių, kurie jiems pasiekus atitinkamą mažiaus tarpsnį, kinta savo kokybe ir kiekybe. Vaikas nori būti mylimas toks, koks jis yra, nori būti saugus. Vaikai nori šnekėti, veikti, judėti, bendrauti, pažinti, tirti, eksperimentuoti, žaisti, išreikšti save. Beveik visi vaikai norėtų, kad darželyje būtų daug gražių žaislų, draugų, švenčių, įvairių žaidimų, kad grupėje būtų gražu ir jauku. Kai kurie vaikai norėtų grupėje žaisti kompiuterinius žaidimus. Šešiamečiai dažnai nenori eiti pietų poilsio. Tėvai palieka auklėjimo galimybę rinktis - migdyti vaiką dienos metu ar ne. Medikų ir psichologų požiūriu ikimokyklinio amžiaus vaikui būtina periodiška ramybės būseną. Nemiegantiems vaikams esant galimybei auklėtojos sudaro sąlygas ramiai veikti grupėje.

Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai. Tėveliai domisi organizuojamu ugdymo procesu, džiaugiasi renginiais.

Tėveliai atkreipia dėmesį į tokias problemas: vaiko sveikatos, mokėjimo bendrauti su bendraamžiais ir su suaugusiais, savarankiškumo stoką, nemokėjimą saugiai elgtis socialinėje aplinkoje, menkėjantį domėjimąsi knygelėmis ir t.t. todėl pageidauja, kad jų vaikai būtų ugdomi įvairiapusiškai, kad ugdymas būtų orientuotas į socialinių, komunikavimo, pažinimo, meninės ir sveikatos saugojimo kompetencijų plėtojimą. Jų apsisprendimą vesti vaiką į ikimokyklinio ugdymo grupę lemia tai, kad vaikams sudaroma galimybė bendrauti su bendraamžiais, jaunesniais, vyresniais vaikais, teikiama logopedo pagalba, ugdomi jo specialieji gebėjimai ir kt. Ikimokyklinio amžiaus vaikai grupėje praleidžia 8,5 val. per dieną, todėl ši grupė yra reikšminga vaiko socializacijai.

Bendradarbiavimas su socialiniais partneriais. Mokykla bei ikimokyklinė grupė bendrauja ir bendradarbiauja su ugdytinių šeimomis, su pradinių klasių mokiniais ir jų mokytojais, su mokyklos jaunaisiais maldiečiais, su mokyklos ir seniūnijos bendruomene, biblioteka, su Rokiškio policijos nuovada, su kitomis rajono ikimokyklinio ugdymo įstaigomis (dalyvavimas projektuose, renginiuose, konkursuose), su Rokiškio rajono savivaldybe.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO(SI) PRINCIPAI

Humaniškumo-demokratiškumo principas – gerbti vaiką kaip asmenybę, garantuoti jam teisę gyventi ir elgtis pagal prigimtį bei asmeninę patirtį. Suteikti laisvę ir teisę rinktis, išreiškiant savo norus, poreikius, pageidavimus, sumanymus, kūrybiškumą.

Sveikatingumo-individualumo principas – laiduoti saugią aplinką, ugdyti nuostatą savarankiškai laikytis asmens higienos, pratinti saugoti savo ir kitų fizinę bei psichinę sveikatą, švarinti aplinką, saugiai jaustis ir elgtis artimiausioje aplinkoje. Kiekvieną vaiką vertinti kaip individualybę, unikalų ir nepakartojamą. Organizuoti ugdymo procesą, atsižvelgiant į vaiko sveikatą, galimybes, turimą patirtį, pomėgius, brandos ypatybes.

Integralumo-atsinaujinimo principas – sudaryti sąlygas skirtingų kompetencijų integracijai į įvairias ugdymo(-si) sritis. Išvelgti kiekvieno vaiko maksimalių galimybių ir gebėjimų ribas ir garantuoti tolesnę sėkmingą jų plėtotę.

Socialinio-kultūrinio kryptingumo – įvairovės principas – ugdymosi turinį orientuoti į vaiko gyvenimui ir ugdymui(-si) reikalingų socialinių, kultūrinių gebėjimų plėtrą. Ugdyme taikyti formų įvairovę, sudaryti sąlygas plėtoti gebėjimus ir kompetencijas.

Tęstinumo principas – laiduoti kokybiškai tinkamą perėjimą nuo ugdymo(-si) šeimoje prie ugdymosi ikimokyklinėje įstaigoje, o vėliau – prie ugdymo(-si) priešmokyklinėje grupėje. Sudaryti nenutrūkstamo ugdymo proceso prielaidas vaikui pereinant iš vieno amžiaus raidos tarpsnio į kitą.

III. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Ikimokyklinio ugdymo tikslas – padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su bendraamžiais ir suaugusiais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Uždaviniai: ugdyti saugios, sveikos gyvensenos įgūdžius, tenkinti judėjimo poreikį; plėtoti vaiko individualias fizines, socialines, pažinimo, kalbos ir bendravimo, kūrybines galias, pažinti ir išreikšti save; mokytis spręsti kasdienes problemas, atsižvelgiant į savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes; dalyvauti ir kūrybiškai išreikšti save šeimos, ugdymo įstaigos ir vietos bendruomenės gyvenime; mokytis pažinti ir veikti (žaisti, kelti klausimus, tyrinėti) rinktis veiklos būdus ir priemones, samprotauti apie tai, ko išmoko, numatyti tolesnės veiklos žingsnius.

IV. UGDYMO TURINYS

Ikimokyklinio ugdymo turinys įgyvendinamas per visą vaiko buvimo grupėje laiką: jam žaidžiant, valgant, dalyvaujant „Ryto ratė“, sportuojant, muzikuojant, vaidinant, tyrinėjant aplinką ir kitoje auklėtojos organizuojamoje veikloje.

Ikimokyklinio ugdymo programa orientuota į vaiko poreikių tenkinimą: poreikį žaisti, judėti, kurti, pažinti, eksperimentuoti, bendrauti su bendraamžiais, kalbėti gimtąja kalba, pažinti Kriaunų seniūnijos apylinkes ir jos žmones, sužinoti apie savo krašto etnines vertybes.

Ikimokyklinio ugdymo programa parengta vadovaujantis „Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis“ („Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“) pagal 18 vaiko ugdymosi pasiekimų sričių, „Priešmokyklinio ugdymo programa“ bei kita metodine literatūra. Sritis apima visus svarbiausius vaiko pasiekimus, kuriuos sudaro pamatą socialinės, sveikatos, pažinimo, komunikavimo, meninei kompetencijoms ugdyti. Sričių visuma laiduoja sėkmingą vaiko asmenybės ugdymąsi. Ikimokyklinio amžiaus ugdymo(-si) programa sudaryta pagal vaikų amžių ir ugdytinas kompetencijas, o planuojant ugdymo(-si) turinį atsižvelgiama į mokyklos veiklos programą. Ikimokyklinio ugdymo programos turinį atspindi kompetencijos, kurios ugdomos pasitelkiant savaitines temas. Ugdytinos kompetencijos ir vertybinės nuostatos sudarytos atsižvelgiant į vaikų amžiaus tarpsnį, gebėjimus ir įgūdžius. Grupėje dirbančios pedagogės, vadovaudamos ikimokyklinio ugdymo programa planuoja savaitės ugdomąją veiklą. Tai tik orientyras, nevaržantis pedagogo, leidžiantis jam kūrybingai organizuoti savo veiklą, ją įvertinti ir koreguoti, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko amžių, jo patirtį, vaiko individualumą bei grupės savitumą, tėvų bei vaikų poreikius.

VAIKŲ UGDYMO(SI) KOMPETENCIJOS

SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA

Sveikatos saugojimo kompetencija – judėjimas kaip prigimtinis poreikis ir natūrali saviraišk

Uždaviniai:

- skatinti normalų vaiko augimą ir vystymąsi;
- ugdyti vikrumą, stiprumą, valią, ištvermę, drąsą;
- padėti perimti sveikatą stiprinančias nuostatas: laikytis higienos, sveikai maitintis, daug judėti ir žaisti lauke.

Kasdienio gyvenimo įgūdžiai

Kasdienio gyvenimo įgūdžiai yra labai svarbūs kiekvienam žmogui. Vaikai jų neturėdami yra nuolat priklausomi nuo kitų žmonių. Pagrindinės sritys, rodančios vaiko kasdienio gyvenimo įgūdžius, yra gebėjimas: valgyti ir gerti, elgtis prie stalo; praustis; apsirengti ir nusirengti ir t.t. Tačiau programoje į vaikų kasdieninio gyvenimo įgūdžių ugdymąsi žiūrima plačiau - padedama vaikui perimti svarbus sveikos gyvensenos įgūdžius: savęs pažinimo, savitvarkos, tinkamo

maitinimosi, saugaus elgesio, sveikatos saugojimo ir stiprinimo. Gyvenimo įgūdžiai – tai gebėjimai prisitaikyti kolektyve ir elgtis pozityviai.

3-4 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veikseną
<ul style="list-style-type: none"> - Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia. - Padeda vieną kitą daiktą į vietą. - Pats nueina į tualetą, suaugusiojo padedamas - susitvarko. - Valgo ir geria savarankiškai. - Padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal oro sąlygas. - Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. - Padedamas suaugusiojo serviuoja ir po valgio sutvarko stalą. - Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika. 	<ul style="list-style-type: none"> - Pratintis valgyti ramiai, neskubant, stotis nuo stalo tik tada, kai pavalgo. - Bando savarankiškai praustis, šluostytis, rengtis. - Nešioja, sodina, guldo, vežioja didelius minkštus žaislus. - Pavalgius, nusineša savo puodelį. - Dalyvauja „Sveikuolio Kiškio vaišėse“. graužia morkytę, kopūsto lapą, skanauja svogūną ir pan. - Skatinama tvarkingai susidėti drabužėlius einant miegoti, atėjus iš lauko. - Žiūri vaizdinę medžiagą apie saugų elgesį, pasako kuriose situacijose vaikas saugus, kuriose ne.
5-6 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veikseną
<ul style="list-style-type: none"> - Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudoja įrankius; - Domisi, koks maistas sveikas ir naudingas, serviuoja ir tvarko stalą, vadovaudamas suaugusiojo. - Priminus plaunasi rankas, jas nusišluosto. - Priminus tvarkosi žaislus ir darbo vietą. - Žaisdamas ar ką nors veikdamas stengiasi saugoti save ir kitus. - Valgo tvarkingai. - Pasako kelis produktus, kuriuos valgyti sveika ir kurių reikėtų vengti. - Savarankiškai apsirengia, nusirengia, apsiauna, nusiauna batus. - Suaugusių padedamas pasirenka aprangą pagal orą. - Priminus laikosi saugaus elgesio taisyklių. - Suaugusiam stebint saugiai naudojami aštriais daiktais. 	<ul style="list-style-type: none"> - Primenama, kad sutvarkyti reikia ir tuos žaislus, kurių nesimato (pvz. po stalu, spintele, lova); - parodyti, kaip elgtis sušlapus drabužius; - rengia, šukuoja, prausia lėles, jų drabužius; - parodyti, kaip taupiai dozuoti skystą muilą, taupyti vandenį; - žaidžia didaktinėmis priemonėmis (segiojimas, rišimas, varstymas); - dėlioja paveikslėlius „Kada kaip rengiamės?“; - dalyvauja probleminiuose pokalbiuose (pvz. „Kodėl reikia plauti rankas?“, „Kaip elgtis gatvėje?“, „Kodėl reikia sėdėti ir vaikščioti tiesiai?“ ir t.t.); - daro plakatą „Mano pusryčiai, pietūs, vakarienė“ - kuria plakatus „Sveikas maistas“, „Blogi įpročiai“, „Kur kreiptis pagalbos?“ ir pan.; - su tėveliais kuria „Sveikuolių receptus“. - pagal galimybes lankosi gaisrinėje, policijoje. - savo pavyzdžiu rodyti, kaip reikia taisyklingai sėdėti, vaikščioti; - auklėtoja pasiūlo pasakyti, kaip vaikai pastebės jų susikūpinusią.

Fizinis aktyvumas

Fizinis aktyvumas – tai kryptinga vaiko veikla, gerinanti fizines galias, kurios būtinos norint pasiekti ir išlaikyti aukštą sveikatos ir fizinio išsivystymo lygį. Skatinamas vaikų fizinis aktyvumas užtikrina sveiką augimą ir vystymąsi, gerą savijautą, nervų sistemos veiklą, ko pasėkoje gerėja

ugdymosi rezultatai. Gryname ore praleistas laikas ir fiziniai pratimai grūdina organizmą, teigiamai veikia kaulų, raumenų, nervų sistemas. Fizinis aktyvumas tai ne maratonai ar valandų valandas sportavimas sporto salėje, tai judrieji žaidimai, estafetės, pasivaikščiojimai, darbinė veikla, sportinės pramogos.

3-4 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veikseną
<ul style="list-style-type: none"> - Pastovi ant vienos kojos (3-4 s). - Lipa ir nulipa laiptais. - Atsispirdamas dviem kojomis pašoka nuo žemės. - Eina plačia linija(25-30 cm), peršoka liniją. - Skirtingu ritmu eina ten, kur nori, apeina kliūtis. - Spiria kamuolį. - Veria ant virvutės sagas, ridena, mēto, gauda, spiria kamuolį. - Įkerpa popieriaus kraštą. - Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų. - Stovėdamas ir sėdėdamas atlieka judesius rankomis ir kojomis. - Eina siaura linija (5 cm), lipa laiptais nesilaikydamas už turėklų. - Šokinėja viena, abiem kojom, nušoka nuo paaukštino. - Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais(ima, gnybia, kočioja tarp delnų) bei ranka(moja, plasnoja). 	<ul style="list-style-type: none"> - Po vieną sudeda pabertus pagaliukus. - Žaidžia su gilėmis, kaštonais, kruopomis, ieško ten paslėptų daiktų. - Žaisdami vaistininkus ima daiktus žnyplėmis, pincetu. - Lipdo iš plastilino, kerpa nesudėtingas formas, klijuoja jas ant popieriaus lapo. - Žaidžia pirštukų žaidimus. - Nusileidžia čiuožyne, supasi sūpuoklėse. - Eina savo paties pėdsakais smėlyje, sniege. - Laisvai laksto po kiemą, salę - sustoja išgirdus garsinį signalą (plojimą rankomis, varpelio skambėjimą). - Ropoja, prašliaužia pro kliūtis, perlipa, perlenda per įvairias kliūtis vaikui patogiu būdu. - Paridena kamuolį pirmyn ir stengiasi jį pavyti; - sportuoja netradicinėje aplinkoje (darželio žaidimo aikštelėje). - Pučia ir gauda plunksnas. - Žaidžia žaidimą „Kas tyliau nueis?“.
5-6 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veikseną
<ul style="list-style-type: none"> - Žaidžia žaidimus su kamuoliu. - Kamuolį meta į taikinį iš įvairių padėčių, mušinėja. - Tiksliau valdo pieštuką ir žirkles. - Eina ratu, poromis, atbulomis. - Šoka į toli, į aukštį, šokinėja ant vienos kojos judėdamas pirmyn. - Bėga ilgesnius atstumus, juda pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, suoleliu, įkalnėn, nuokalnėn, pasilenkdamas. - Žaidžia komandomis, derindamas veiksmus. - Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriau, tiksliau, kruopščiau. 	<ul style="list-style-type: none"> - Sega segtukus ant virvės suimdamas trim pirštais. - Piešia įvairias linija imituodamas jūros bangavimą. - Apveda pieštuku daiktus(pvz. apverstą lėkštutę, stiklinę). - Veria ryškų siūlą į adatą, duria skylutes ant kartono, siuvinėja pagal trafaretą. - Daro kutus iš siūlų(pvz. darbelis „Viščiukas“). - Bėgioja keičiant kryptį; tempą, įveikdamas kliūtis. - Šokinėja per šokdynę. - Žaidžia gaudynes su draugais. - Šokinėja abiem kojomis vietoje, lengvai judant pirmyn. - Laipioja pasviromis kopėtėlėmis, gimnastikos sienele. - Rungtyniauja estafetėse. - Važinėjasi rogutėmis nuo kalniuko. - Karpo paveikslėlius iš reklaminių žurnalų.

	<ul style="list-style-type: none"> - Žaidžia judrius žaidimus: „Gandras ir varlės“, „Kas pagaus pelytę?“, „Daryk kaip aš“; - „Aukščiau žemės“ ir pan. - Dalyvauja sveikatos ugdymo akcijose, pramogose, projektuose.
--	---

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

Socialinė kompetencija – bendrauti ir bendradarbiauti, suvokiant save ir kitus, savo vietą bendruomenėje.

Uždaviniai:

- geriau pažinti save ir kitus žmones;
- suprasti socialinius bei kultūros reiškinius;
- tobulinti bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius;
- gebėti spręsti kasdienes problemas bei įveikti sunkumus.

Savireguliacija ir savikontrolė

<p>Savireguliacija ir savikontrolė suvokiama kaip ikimokyklinuko savitvarda – savo jausmų kontrolė valdant stresą; savo impulsų tvardymas, išvermingumas susidūrus su sunkumais; tinkama emocijų raiška; asmeninių tikslų iškėlimas ir tikslingas jų siekimas.</p>	
3-4 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veikseną
<ul style="list-style-type: none"> - Yra ramus, rodo pasitenkinimą kasdienine tvarka ir ritualais (jei kas nepatinka atsisako dalyvauti, nueina šalin). - Išbando savo interesų gynimo ir konfliktų sprendimo būdus (rėkia, neduoda žaislo, pasako suaugusiam). - Reaguoja į juo besirūpinančio suaugusio veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. - Nusiramina, kalbėdamas apie tai kas jį įskaudino, klausydamas suaugusiojo komentarų. - Pradeda valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos (pvz. ramioje aplinkoje džiaugsmą reiškia santūriau). - Nuolat primenant ir sekdamas kitų vaikų bei suaugusiojo pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų, taisyklių. Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių. 	<ul style="list-style-type: none"> - Susitariama su vaikais, kad ateitų pasitarti su auklėtoja, kai jaučiasi įskaudinti, nežino, ką daryti. - Kartu su auklėtoja kuria grupės elgesio taisykles. - Žaidžia žaidimą „Diena – naktis“ (pojūčiai užmerktomis ir atmerktomis akimis). - Apkabina, paglosto draugą, kai jam liūdna. - Dalyvauja ne tik grupės, bet ir užgrupinėje veikloje (muzika, dailė, sportas). - Žaidžia nusiramavimo žaidimą „Pagalvok“.
5-6 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veikseną
<ul style="list-style-type: none"> - Nusiramina, atsipalaiduoja klausydamas ramios muzikos, pasakos. - Kartais jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, bet ne veiksmais. - Kartais primenamas laikosi taisyklių, susitarimų, primena taisykles kitiems. - Savarankiškai laikosi tvarkos ir žaidimų taisyklių. - Bando konfliktus spęsti taikiai. 	<ul style="list-style-type: none"> - Pavargęs ar nusiminęs eina ramiai pavartyti knygelės. - Pildo „Gerų darbų“ lentelę. - Aptaria konfliktines situacijas, ieško tinkamų sprendimo būdų. - Dalyvauja probleminiuose pokalbiuose (pvz. „Ką daryti, kai supyksti?“, „Norai ir jų

<ul style="list-style-type: none"> - Sutelkia dėmesį klausymui, stebėjimui, veiklai tiek, kiek sužadintas susidomėjimas. - Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose. 	<ul style="list-style-type: none"> valdymas“ ir t.t.). - Kartu su auklėtoja kuria grupės elgesio taisykles. - Žaidžia „Taikos ratelį“. - Sprendžia probleminius klausimus: „Ar geras žodis sušildo?“, „Kaip suderinti savo ir draugo norus?“ ir pan.
---	--

Savivoka ir savigarba

<p>Ypatingas dėmesys skiriamas ikimokyklinuko savivokos ir savigarbos ugdymui(si) – tiksliam savo jausmų, interesų, vertybių ir teigiamų asmeninių ypatybių vertinimui. Tik teisingai save įsivertinant susiformuoja pasitikėjimo savimi jausmas.</p>	
3-4 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veikseną
<ul style="list-style-type: none"> - Kalba pirmuoju asmeniu. - Atpažįsta savo daiktus. - Įvardina, ar jis berniukas, ar mergaitė. - Pavadina 5-6 kūno dalis. - Įvardija savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus. - Save vertina teigiamai. - Atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus. 	<ul style="list-style-type: none"> - Žaidžia žaidimus „Mano-tavo“, „Mano kūnas“, „Mano žaisliukai“. - Ruošia kartu su auklėtoja grupės talentų lentą „Ką gerai moka ir geba mūsų draugai“ (prie savo nuotraukos paveikslėliais pažymi, ką kiekvienas geba geriausiai). - Įsivertina savo jausmus naudodamas „Veidukus-šypsenėles“ (pagamintos simbolinės kortelės „Linksmas“, „Liūdnas“, „Piktas“, „Patenkintas“ ir pan. - Kuria plakatus: „Mano tėčio ir mamos darbai“, „Aš jau moku ir galiu...“ ir pan. - Klausosi liaudies pasakas, kuriose aiškiai skiriamas gėris ir blogis.
5-6 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veikseną
<ul style="list-style-type: none"> - Supranta, kad jis buvo, yra ir bus tas pats asmuo. - Jaučiasi šeimos, vaikų grupės nariu. - Save vertina priklausomai nuo kitų išsakyto vertinimo, siekia kitų dėmesio. - Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus. - Save apibūdina nusakydamas fizines, elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę. - Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai. Atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus. 	<ul style="list-style-type: none"> - Laikydamosis eiliškumo dėlioją žmogaus, gyvūno, augalo gyvenimo ciklą vaizduojančias korteles. - Kartu su auklėtoja kuria knygelę „Kai užaugsiu?“, „Kai aš mažas buvau“ ir pan. - Pagal galimybes visa grupė vyksta į išvykas pas tėvelius į darbovietes. - Dalyvauja mokyklos organizuojamoje „Šeimos šventėje“, pakviečia tėvelius, senelius, brolius, seses, kartu su tėveliais paruošti trumpą šeimos pristatymą. - Kuria fotografijų stendą „Mano šeimos nariai“. - Žaidžia stalo žaidimą „Geri ir blogi poelgiai“, eilės tvarka sudėlioją korteles su pavaizduota situacija, trumpai papasakoja. - Žaisti žaidimą „Kas mane pagirs?“, sakyti komplimentus draugams. - Pirmadieniais pasakoja, kaip praėjo savaitgalis, su kuo buvo, ką veikė. - Žaidžia žaidimus „Veidrodis“, įvardina, ką reiškia auklėtojos rodomos įvairios mimikos bei gestai (pvz.

	sunertos rankos, susiraukusi-reiškia pyksta ir pan.) - Dalyvauja gerumo akcijose.
--	--

Emocijų suvokimas ir raiška

Ikimokykliniame amžiuje būdingas užslėptas nepasitikėjimas, susikaustymas, kuris dažnai atsiranda dėl vaikų grupėje prisiimtų stereotipinių vaidmenų (pavyzdžiui, vienas vaikas visada – lyderis, kitas – vykdytojas, vienas – viską mokantis, kitas – ne). Todėl vaiko emocijų ugdymasis pradedamas nuo laisvos būsenos atsiradimo – nuo buvimo pačiu savimi. Tik turint šios būsenos pagrindus, siekiama, kad ikimokyklinukai sąmoningai suvoktų emocijas, jas galėtų įvardinti, o prireikus tam tikroje veikloje (pvz. vaidyboje) galėtų emocijas sukelti, įsijausti ir išreikšti.

3-4 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veikseną
<ul style="list-style-type: none"> - Naudoja emocijų raiškos žodelius. - Atranda savus emocijų raiškos būdus. - Apibūdina jausmus sukėlusias situacijas ir priežastis. - Išreiškia jausmus tinkamais būdais – neskaudindamas kitų. - Pradeda atpažinti kitų emocijas pagal elgesį, mimiką. 	<ul style="list-style-type: none"> - Veido išraiška parodo „aš piktas/aš linksmas“. - Apžiūrinėja emocijas paveikslėliuose ir bando įvardinti. - Lesina paukštelius ir kartu su auklėtoja gamina paukšteliams lesyklėles. - Žaidžia žaidimą „Meškiukui skauda“, „Gelbėk brolių“, „Veidelis“ (uždengus veidelį pakeičiama mimika).
5-6 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veikseną
<ul style="list-style-type: none"> - Suvokia, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis. - Atpažįsta ir pavadina savo ir kitų jausmus, įvardina situacijas, kuriose jie kilo, reaguoja, stengiasi padėti (pvz. pakviečia žaisti liūdintį). - Kalbasi apie jausmus su kitais (pvz. paklausia, kodėl verkia). - Pradeda kalbėtis apie tai, kas padeda pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas. 	<ul style="list-style-type: none"> - Žymi savo nuotaiką, klijuojant veidelius. - Kalba apie savijautą „Ryto ratė“. - Skaityti liaudies pasakas aiškiai išreiškiant balsu ir mimika veikėjų jausmus ir emocijas. - Kalbėtis, kaip jaučiasi įvairiose situacijose (pvz. mama nenupirko norimo žaislo). - Gamina dovanėlę siurprizą draugui, šeimos nariui norėdami juos pradžiuginti. - Su auklėtoja aptaria, ką daryti, jei kas nors erzina vienas kitą, atima žaislą, suduoda. - Kūno išraiška pavaizduoja jausmus (vaidyba); - Žaidžia žaidimą „Papasakok be žodžių“. - Dėlioja simbolines nuotaikų korteles. - Klausosi vaikų balsų įrašų, iš kurių sprendžia, kokios jie nuotaikos: linksmi, liūdni, pikti, ramūs ir pan. - Sudeda siužetus (geri ir blogi poelgiai) iš 2 – 4 paveikslėlių. - Prieš veidrodį žaidžia mimikos žaidimus – įvardina emocijas.

Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais

Nuo pat pirmų gyvenimo metų vaikas bendrauja su žmonėmis: su suaugusiais ir vaikais. Suaugusieji ir vaikai jam padeda patenkinti biologines, psichines, emocines, visuomenines reikmes, jiems tarpininkaujant jis sužino apie pasaulį, iš jų perima reagavimo būdą, pažiūras, įgyja įgūdžių, įvairiausias patirties. Todėl ikimokykliniame amžiuje didelis vaidmuo tenka vaiko ir suaugusiųjų, bendraamžių tarpusavio santykiams, kurių metu vaikas mokosi gerbti ir vertinti kitus žmones. Šie susiformavę vaiko gebėjimai turi teigiamus pagrindus tolimesniame gyvenimo etape – užaugę lengviau pritampa prie kolektyvo, kuriame stengiasi įgyvendinti vaikystėje jiems įdiegtas socialinio

elgesio taisykles.	
3-4 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksmas
<ul style="list-style-type: none"> - Nesunkiai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. - Ramiai stebi nepažįstamus žmones, juos kopijuoja. - Žaidžia greta arba trumpai su draugu. - Audringai reiškia teises į savo daiktą. - Stengiasi laikytis susitarimų. 	<ul style="list-style-type: none"> - Svečiuojasi kitoje aplinkoje. - Priima svečius grupėje. - Dalyvauja pramogose, šventėse, išvykose. - Stato su draugu vieną bokštą. - Su auklėtoja ir draugais žaidžia siužetinius žaidimus: „Namai“, „Kelionė“ ir pan. - Atsineša žaislą iš namų ir dalinasi su draugu.
5-6 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksmas
<ul style="list-style-type: none"> - Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, auklėtoja. - Tikrina suaugusio išsakytas leistino elgesio taisykles. - Dažniausiai laikosi sutartų taisyklių. - Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais žmonėmis jam pažįstamoje aplinkoje. - Nusiteikęs geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauja su suaugusiais ir grupės draugais. Tariasi, siūlo. - Kartais bando tinkamu būdu išsakyti priešišką nei suaugusiojo nuomonę. - Pasakoja, kodėl negalima kalbėtis su nepažįstamais, kai nėra juo besirūpinančio suaugusiojo. - Žino į ką galima kreiptis pagalbos ištikus nelaimei. - Turi draugą. 	<ul style="list-style-type: none"> - Klausosi patarlių ir priežodžių, bando suprasti jų prasmę. - Kuria savo grupės taisykles. - Žaidžia kolektyvinius žaidimus. - Padeda auklėtojai grupės žaislų tvarkyme. - Kuria plakatą „Draugystė“. - Piešia geriausio draugo portretą. - Žaidžia stalo žaidimus: „Šaškės“, „Kas pirmas pasieks finišą?“ ir pan. - Dalyvauja prevenciniame projekte „Be patyčių“.

PAŽINIMO KOMPETENCIJA

Pažinimo kompetencija – pažinimo poreikio tenkinimas, intelekto, emocijų, valios ir kūrybinių galių lavinimas.

Uždaviniai:

- padėti vaikui pažinti pasaulį, jį stebint, tyrinėjant;
- palaikyti ir skatinti natūralų domėjimąsi savimi ir aplinkiniu pasauliu.

Aplinkos pažinimas

Ikimokykliniame amžiuje aplinkos pažinimas - tai vaiko savęs pažinimas (savo kūno; jausmų ir svajonių pasaulis; savo gebėjimai; ryšiai su kitais žmonėmis), įgytas supratimas apie įvairias pasaulio sritis – artimiausią daiktinę, socialinę ir kultūrinę namų bei grupės aplinką (daiktus, žmones, jų gyvenimo būdą, kultūros reiškinius, techniką ir technologijas), gimtinę, Tėvynę; gamtą (gyvybę, gamtos objektus ir reiškinius, dangaus kūnus), žemę, jos paviršių, laiko tėkmę. Ypatingas dėmesys skiriamas, kad vaikas tobulintų jau turimus aplinkos pažinimo būdus ir išbandytų naujus.

3-4 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksmas
<ul style="list-style-type: none"> - Atpažįsta ir įvardina artimiausios aplinkos daiktus, žmones, gyvūnus, augalus. 	<ul style="list-style-type: none"> - Stebi save ir draugus veidrodyje. - Augina „daržą“ ir stebi augalo gyvenimo

<ul style="list-style-type: none"> - Orientuojasi savo grupės aplinkoje, objektus. - Žino savo, šeimos narių vardus. - Reaguoja į skirtingus paviršius, kvapus, garsus, skonius. - Žino svarbią asmeninę informaciją. - Domisi suaugusio žmogaus gyvenimu, jo darbais. 	<p>etapus: dygimą, augimą, žydėjimą, sėklų brandinimą, nunikimą.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Žaidžia žaidimus: „Kas kur gyvena?“, „Kelionė prie jūros“ ir pan. - Renka gamtinę medžiagą. - Žaidžia pojūčių žaidimą „Paliesk“. Stengiasi įvardinti, kokį paviršių liečia (pvz. švelnų, šiurkštų). - Tyrinėja, kai juda daiktai, gyvūnai. - Stebi dienos orus, kalbėti apie juos, vaizduoti piešiniu. - Žaidžia žaidimus, kuriuose reikia parodyti ar įvardinti įvairias kūno dalis.
---	---

5-6 metai

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksmas
<ul style="list-style-type: none"> - Atranda ir mokosi naudotis buities prietaisais, skaitmeninių technologijų galimybėmis. - Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų. - Mokosi rūšiuoti atliekas. - Pasako metų laikų pavadinimus, jiems būdingus požymius. - Žino tradicines šventes. - Žino savo šalies ir sostinės, savo kaimo pavadinimą. - Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų, augalų. Samprotauja, kuo jie minta, kur gyvena, kuo naudingi žmogui. - Bando prižiūrėti kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą. - Domisi profesijomis, pasakoja, kuo dirba jų tėveliai. Suvokia, kam reikalingas darbas. 	<ul style="list-style-type: none"> - Piešia save, šeimą, apibrėžia ant popieriaus lakšto gulinčio vaiko, savo plaštakos kontūrus. - Kartu su tėveliais sudaro „Šeimos medį“. - Žaidžia žaidimus: „Žemė, oras, vanduo“, „Surask tokį patį“, „Anksčiau-dabar-vėliau“, „Už-ant-po“, „Atpažink rankų porą“ ir pan.. - Stebi gamtos reiškinius, kuria „Gamtininko kalendorių“. - Žaidžia kūrybinius - vaidmeninius žaidimus (aerouostas, autobusas, bankas, biblioteka, cirkas, degalinė, parduotuvė (drabužių, gėlių, žaislų, maisto), gaisrinė, gimtadienis ir pan. - Pagal galimybes lankosi tėvelių darbovietėse, muziejuje, parduotuvėje. - Daro darbelius iš buitinių atliekų. - Dalyvauja tradicinėse šventėse. - Tyrinėja žemėlapi, gaublį. - Vyksta į mišką žiemą, veža žvėreliams daržovių. - Atlieka nesudėtingus bandymus, daigina sėklas. - Uosto, ragauja vaisius, daržoves užrištomis akimis. Spėja, kokia tai daržovė ar vaisius. Pasakoja, kas skanu, kas ne.

Skaičiavimas ir matavimas

<p>Kiekio supratimas ir skaičiavimas – tai komponentas, kuriame kalbama apie pirmąją vaiko pažintį su skaičiaus sąvoka. Čia svarbūs keli aspektai: skaičiaus panaudojimas kiekiui nusakyti (kiek?); skaičiaus panaudojimas numeravimui (kelintas?); simboliai, naudojami skaičiams pažymėti.</p>	
3-4 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksmas
<ul style="list-style-type: none"> - Skiria sąvokas - mažai ir daug. - Išrikiuoja daiktus į eilę (pvz. padaro eilę iš kėdučių). 	<ul style="list-style-type: none"> - Žaidžia didaktinį žaidimą „Uždėk tiek, kiek nupiešta“. - Rodo piršteliu ir skaičiuoja savo metus.

<ul style="list-style-type: none"> - Tapatina daiktus pagal formą, dydį (pvz. suranda tokios pat spalvos daiktą). - Vartoja daiktų palyginimui skirtus žodžius (pvz. ilgas-trumpas, storas-plonas). - Pradedą suprasti, ką reiškia padalinti daiktus po lygiai (po 2, po 3). Supranta, kad pridędant po vieną jų skaičius didęja, atimant mažęja. - Pradedą vartoti kelintinius skaitvardžius. - Atpažįsta ir atrenka skritulio, keturkampio, formos daiktus, vienodo dydžio ir spalvos daiktus. - Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį. Lygindamas daiktus pradęda vartoti žodžius didesnis- mažesnis ir pan. 	<ul style="list-style-type: none"> - Veria karoliukus ant pagaliuko ir lygina (daugiau/mažiau). - Dalina vaišę draugams (po lygiai, po 1, po 2). - Skaičiuoja savo piršteliu, žaisliukus. - Atlieka problemines užduotis: „Padalink vieną pyragą visiems vaikams“, „Išrikiuok ir pasakyk“, „Kelintas stovi kiškiukas“ ir pan. - Žaidžia žaidimus „Parduotuvę“, „Padęk mažiau arba daugiau“, „Gyvi skaičiai“ (susitaria dėl veiksmų, kuriuos reikia atlikti pamačius tam tikrą skaičių) ir pan. - Žaidimuose taiko skaičiuotes. - Spalvina traukinuko vagoną „Atsižymėjimo juostoje“ ir įvardina kelintas atęjo į grupę.
---	--

5-6 metai

Vaiko pasiekimai	Vaiko veikseną
<ul style="list-style-type: none"> - Nurodydamas kryptį naudoja žodžius pirmyn-atgal, aukštyn-žemyn ir pan. - Sieja daiktų kiekį su skaičių žyminčiu simboliu. - Palygina daiktų grupę pagal kiekį (daugiau/mažiau). - Skiria dešinę ir kairę. - Skaičiuoja iki 10-ties. - Supranta ir vartoja sąvokas: pusiau, į 2-3 dalis. - Pratęsia, sukuria skirtingų požymių sekas su 2-3 pasikartojančiais elementais. - Skiria ir įvardina pagrindines geometrines figūras. - Suvokia praeitį, dabartį, ateitį. Skiria sąvokas vakar, šiandien, rytoj. - Atpažįsta, atkuria, pratęsia skirtingų dydžių, formų, spalvų sekas su 2-3 pasikartojančiais elementais. - Apibūdina daikto vietą kitų daiktų atžvilgiu (pvz. už, po ant ir t.t.) 	<ul style="list-style-type: none"> - Žaidžia stalo žaidimus. Karpo, piešia, spalvina trikampius, keturkampius, skritulius, kuria iš jų aplikacijas. - Žaidžia žaidimus, kuriuose reikia nurodyti daiktų padėtį erdvėje, padėtį kito daikto atžvilgiu. - Žaidžia slėpynių žaidimą „Šilta-šalta“. - Žaidžia žaidimus skatinančius pajusti laiko trukmę (pvz. kol suskaičiuos iki 10 vaikai turi pasislėpti, sustoti į ratelį ir pan.) - Žaidžia žaidimus „Trečias bęga“, „Sveikas gyvas“, suplojus susikabinti rankomis po 2 ir pan. - Prieš pradędant žaisti stalo žaidimą, paklausti vaikų, ar paėmę reikiamą kortelių skaičių, naudoti posakius „paimk iš manęs“, „duok man“, „padęk į šoną“ ir pan. - Ieško grupės aplinkoje daiktų, jų dalių primenančių pažįstamas geometrines figūras. - Matuoja atstumus pėdomis, sprindžiais ir pan. - Daryti „Gimtadienių kalendorių“ žymint kuriuo metų laiku vaikas švenčia savo gimimo dieną.

Iniciatyvumas ir atkaklumas

<p>Iniciatyvumas apibūdinamas kaip smalsumas, domėjimasis nauja informacija bei veikla, entuziastingas naujos informacijos, veiklos ar raiškos būdų ieškojimas, noras išmolti. Atkaklumas – gebėjimas ilgą laiką amžiaus galimybių ribose nenutraukti atliekamos veiklos.</p> <p>Tai ilgalaikio dėmesingumo išlaikymas, gebėjimas išsaugoti informaciją bei idęjas atmintyje, kurias ateityje vaikas gali panaudoti įvairiose veiklose ir situacijose, nesutrikinti ištikus nesėkmei, didelėmis pastangomis pasiekti sėkmę. Atkaklumo pagrindas yra vaiko noras daryti įtaką aplinkiniam pasauliui, noras pasiekti tikslus.</p>

Iniciatyvus vaikas pats ieško naujų veikimo būdų, informacijos nelaukdamas auklėtojos pasiūlymų. Atkaklus vaikas ilgiau nei kiti jo bedaramžai yra išitraukęs į veiklą, nemetą jos nepatyręs nesėkmės, susidūręs su sunkumais ieško sprendimo būdų, kol įveikia kliūtis. Iniciatyvus ir atkaklus vaikas linkęs imtis pagal amžių gana sudėtingos veiklos ir ir siekia patirti sėkmę, atlikdamas veiklą saikingai rizikuoja.

3-4 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksmas
<ul style="list-style-type: none"> - Nuolat energingai žaidžia, ką nors veikia, laisvai juda erdvėje, pats keičia veiklą, pasirenka vieną iš kelių daiktų, sugalvoja būdus, kaip pasiekti norimą daiktą. - Mėgsta išbandyti auklėtojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą. - Ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“. - Dažniausiai pats pasirenka ir kurį laiką pats plėtoja veiklą vienas ar su draugais. - Kviečiant, sudominant išitraukia į veiklą pasiūlytą jam, grupei vaikų. - Susidūrus su kliūtimis ar nesėkme bando padryti ką nors kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> - Auklėtoja padeda žaisti sensorinius žaidimus vaikų akivaizdoje, kad jie galėtų jį stebėti, mėgdžioti, taip mokydami naujų veiksmų. - Stato bokštelių, baigia dėlioti dėlionę. - Bando sunkumus įveikti savarankiškai, auklėtoja į pagalbą neskuba.
5-6 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksmas
<ul style="list-style-type: none"> - Pats pasirenka ir ilgesnį laiką plėtoja veiklą vienas ar su draugais. - Lengviau pereina nuo paties pasirinktos veiklos, prie vaikų ar suaugusių pasiūlytos veiklos. - Ilgesnį laiką bando pats įveikti kliūtis, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį. - Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą, ją tęsia po pietų miego, kitą dieną, kelias dienas. - Susidomėjęs ilgesniam laikui išitraukia į suaugusiojo jam, grupei pasiūlytą veiklą, siūlo vaikams ir suaugusiam išitraukti į jo sugalvotą veiklą. - Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisėkus bando įtraukti bendraamžius, tik po to suaugusįjį. 	<ul style="list-style-type: none"> - Skatinti vaikus turiningai plėtoti savo susigalvotą veiklą. - Auklėtoja nesūlo uždavimų užduočių nurodymais konkrečius žingsnius. Pasiūlo tik motyvuojančią idėją, kurią jie galėtų savaip sukonkretinti ir įgyvendinti. - Auklėtoja pagalbą teikia ne ką nors darydama už vaiką, bet keldama mąstyti skatinančius klausimus, pateikiant keletą alternatyvių pasiūlymų, skatindama bandyti daug kartų. - Auklėtoja pasiūlo vaikams įdomių idėjų, pastebi ir palaiko vaikų sumanymus, pada juos išplėtoti. - Auklėtoja skatina pabaigti pradėtus darbus, siūlo kruopštumo, susikaupimo reikalaujančių darbų (įverti siūlą į adatą, prisiūti sagą ir pan.)

Tyrinėjimas

Tyrinėjimas-tai procesas, kai atidžiai žiūrint, kausant, uodžiant, liečiant, klausinėjant, iškant informacijos sužinoma apie gyvosios ir negyvosios gamtos objektus ir reiškinius, žmogaus sukurtus daiktus, žmonių gyvenimą. Tyrinėjimas apima ir bandymus(eksperimentus), kai keičiame daiktus ir medžiagas, aplinkos sąlygas.

Gebėjimai ir nuostatos tyrinėti glaudžiai susiję su mokėjimu mokytis ir aplinkos pažinimu. Jie svarbūs pažįstant gamtinę, socialinę, kultūrinę aplinką. Mažesni vaikai tyrinėja aplinką nesąmoningai, spontaniškai, tačiau su patirtimi ir suaugusiems padedant šie gebėjimai stiprėja ir vaikai ima tyrinėti sąmoningai keldami tikslą ir jo siekdami.

3-4 metai

Vaiko pasiekimai	Vaiko veikseną
<ul style="list-style-type: none"> - Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais, medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kodėl ir kaip veikia. - Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko. - Žaisdamas tyrinėja, išbandodaiktus bei medžiagas(pvz. plaukia-skęsta). 	<ul style="list-style-type: none"> - Auklėtoja skatina manipuliuoti kiekiais, eiti nuo vientiso prie dalių ir atgal (pvz. padalina plastilino gabalą į keletą dalių, po to vėl sulipdo vieną gabalą). - Sudaromos sąlygos rūšiuoti ir sudėlioti daiktus kokia nors tvarka, įvairiais būdais žaisti su medžiagomis, stiprinti tvarkos jausmą. - Mokosi apsiregti, apsiauti, valgyti, padėti vieni kitiems. - Varto knygeles, žiūri paveikslėlius apie kasdieninio gyvenimo aspektus. - Tyrinėja grupėje esančias medžiagas, eksperimentuoja su jomis. - Auklėtoja skatina nebijoti bandyti, klysti, ieškant savo iškeltų problemų sprendimo būdų, naudotis turimu patyrimu, juo remiantis bandyti naujus sprendimo kelius.
5-6 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veikseną
<ul style="list-style-type: none"> - Geba suvokti ryšį tarp to kaip daiktas padarytasir jo paskirties (pvz. ratai apvalūs, nes mašinos paskirtis -judėti). - Domisi medžiagomis iš kurių padaryti daiktai ir jų savybėmis. Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslumą (pvz. kodėl mašinos korpusas iš metalo, o padangos guminės). - Paaiškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti. - Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų, augalų, gyvūnų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susieja skirtingus pastebėjimus. - Domisi aplinka, mėgsta stebėti, kaip auga augalai, elgiasi gyvūnai, noriai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja, iš kokių medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami. - Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti. - Domisi, kaip seniau gyveno žmonės, kaip gyvena žmonės kitose šalyse. - Tyrinėjimams naudoja nesudėtingus prietaisus (lupa, mikroskopas). Aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultata, bando pavaizduoti jį nesudėtingose lentelėse. - Stebėdamas fotografijas bando paaiškinti, kuo jis panašus į artimuosius, kuo skiriasi. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vaikai skaičiuoja, prognozuoja į kiek dalių reikės padalinti pyragą, po kiek saldinių reikia padalyti vaikams, kad gautų po lygiai. - Stebi ir apibūdina daiktų, medžiagų, gyvosios gamtos objektų savybes ir bruožus, piešia ar konstruoja įsivaizduojamus daiktus. - Auklėtoja skatina vaikus paaiškinti savo pasirinkimus ir logiškai juos pagrįsti. - Vaikai varto knygas, žiūri paveikslus, plakatus, žemėlapius, kuriais remiasi pagrįsdami savo požiūrį. - Tyrinėja gamtos ir socialinės aplinkos objektus, jų kaitą, savybes, stebi nesudėtingų prietaisų veikimą. - Vykdo projektinę veiklą skirtą ilgalaikiams stebėjimams(pvz. augalo augimas). Mokosi fiksuoti pastebėjimus, pildyti lenteles. - Moka naudotis lupa, naudoja ją tyrinėjimams. - Bando ieškoti atsakymų knygelėse, intrnete, paklausia suaugusiųjų.

- Lygina daiktus, gyvūnus, medžiagas, atsižvelgdamas į jų savybes, juos tikslingai grupuoja, klasifikuoja.	
--	--

Problemų sprendimas

Problemų sprendimas-tai gebėjimassuprasti, įvertinti, interpretuoti ir pritaikyti žinias iššūkiams, sudėtingoms užduotims ar sunkumams spręsti. Problema sprendžiama laipsniškai: nustatoma ir įvardinama problema(aš negaliu padaryti to ir to, nežinau, kaip padaryti tai ir tai),ieškoma sprendimų ar išeičių, pasirenkamas ir išbandomas vienas sprendimas, įvertinama, kas iš to išėjo, kokios pasėkmės.

Mokomas spręsti problemas vaikas išmoksta savarankiškai įžvelgti problemą ir ją spręsti, pasirengia mokymuisi savarankiškaitaikyti problemų sprandimo būdą, pats konstruoja savo mokymąsi.

3-4 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veikseną
<ul style="list-style-type: none"> - Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes. - Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūties, prašo pagalbos arba meta veiklą. - Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. - Nori kliūtį įveikti, bando paties taikytus, stebėtus, ar naujai sugalvotus veikimo būdus. - Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisekus prašo suaugusiojo pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> - Auklėtoja skati imtis pagal jų galimybes sudėtingos veiklos. Jei vaikas sako „negaliu“, „nemoku“, jį drąsinti. - Kai vaikui nesiseka, prašo padėti, klausti paties vaiko, kaip jo nuomone reikėtų problemą spręsti. Arba iš kelių pasiūlytų sprendimų vaikas pasirenka vieną. - Auklėtoja komentuoja vaikų daytus sprendimus, kad jie suprastų, kodėl pavyko sunkumus įveikti. - Susidūrus su problema auklėtoja skatina veikus prisiminti, panašios problemos sprendimo būdus, kuriuos jau taikė anksčiau. - Auklėtoja kartu su vaiku ieško išeities iš susidariusios probleminės situacijos.
5-6 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veikseną
<ul style="list-style-type: none"> - Kartais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus. - Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių. - Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos. - Atpažįsta su koku sunkumuar problema susidūrė. - Ieško tinkamų sprandimų, padeda numatyti priimtų sprandimų pasekmes, tariasi su kitais, atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų. - Nepasisekus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities, arba prašo kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> - Auklėtoja siūlo vaikams sudėtingos veiklos, drąsina jos imtis, drąsiai bandyti, eksperimentuoti, tartis su kitais. - Kartu su vaikais skaito kūrinius apie įvairius žmonių ketinimus, poelgius ir jų pasekmes. - Analizuoja įvairias problemines situacijas prašydama pagalvoti, ką galima šioje situacijoje daryti. Aptaria kiekvieno pasiūlymo pasekmes. - Užduoda vaikams klausimus: kas atsitiko, kaip tu jautiesi, kaip jaučiasi kiti? - Susidūrus su problema klausinama: ką tu darei, ar tai padėjo, ką dar galima daryti, ar tai padės įveikti problemą. - Siūlo probleminių užduočių, kurias vaikai turi įveikti patys.

Kūrybiškumas

Kūrybiškumas suprantamas kaip asmenybės savybė, susijusi su gebėjimu atrasti tai, kas nauja, originalu, netikėta. Tai vaiko pasinėrimo į savo patirtį ir šios patirties įtraukimo į naują visumą, idėjas, naujus sumanymus ar naują rezultatą procesas.

Kūrybiškumo požymiai ikimokykliniame amžiuje yra originalumas(sugebėjimas rasti unikalių, neįprastų, retų sprendimų), sklandumas(mąstymo, elgesio bei raiškos laisvumas, rezultatų gausumas, veiklos greitumas), lankstumas(gebėjimas greitai pereiti nuo vienos idėjos prie kitos, mąstymo krypties, minčių eigos keitimas, gebėjimas greitai ką nors pertvarkyti, keisti), jautrumas(imlumumas išpūdziams, grožiui, naujumui, didelis emocionalumas, pasinėrimas į kūrybinę veiklą). Šie požymiai stebimi bet kurioje vaikų veikloje.

3-4 metai

Vaiko pasiekimai	Vaiko veikseną
<ul style="list-style-type: none"> - Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje. - Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. Žaisdamas atlieka simbolinius įsivaizduojamus veiksmus. - Įžvelgia naujus įprastų daiktų bei reiškinių savybes. - Pasitelkia vaizduotę žaisdamas, ką nors veikdamas, kurdamas. - Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų. 	<ul style="list-style-type: none"> - Eksperimentuoja su įvairia saugia medžiaga. - Žaidžia su vandeniu, jį pilsto, semia, laisto. - Auklėtoja organizuoja veiklą ir patalpoje ir lauke. - Skatinami klausti, domėtis, skatinti toliau tyrinėti, daryti taip, kaip iki šiol nedarė. - Savarankiškai stato smėlio pilis, joms dekoruoti naudojama gamtinė medžiaga. - Auklėtoja prašo išsakyti į galvą atėjusias idėjas: nupiešti, suvaidinti, atlikti kuo įvairesnius judesius. - Kalbėtis, ką naujo, įdomaus pavyko sukurti, svarstyti, kaip galėtų patobulinti panašų kūrinį kitą kartą.

5-6 metai

Vaiko pasiekimai	Vaiko veikseną
<ul style="list-style-type: none"> - Klausinėja aiškindamasis jam naujus, nežinomas dalykus. - Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį. - Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus. - Džiaugiasi savitu veiksmo procesu ir rezultatu. - Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų. - Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja. - Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato. - Drąsiai savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip. 	<ul style="list-style-type: none"> - Auklėtoja užduoda daug atvirojo tipo klausimų: kaip? ką dar? kas būtų? - Kuria fantastines siužetines scenas(pvz. įsivaizduokime, kad einame džiunglėmis). - Stebi įvairius gamtos reiškinius skirtingais metų laikais, stebėti augalų, paukščių gyvenimą. - Atkreipia dėmesį į žmogaus pojūčius, mokosi pastebėti, įsiklausyti, užuosti, paliesti, pajusti. - Vaidina kūrybinius vaidinimus(suvaidina trumpą siužetą apie kokį nors daiktą ar gyvūną, kiti spėja). - Piešia fantastinį gyvūną(po vieną ir grupelėse). - Auklėtoja skatina perkurti pasakas(pvz. kas būtų, jei vilkas taptų geras, o Raudonkepuraitė pikta).

Mokėjimas mokytis

Mokėjimas mokytis suprantamas kaip noras mokytis, atkaklus užsibrėžto tikslo siekimas, atsakomybė už savo mokymąsi. Tai gebėjimas išsikelti mokymosi tikslus, planuoti, kaip jų bus siekiama, pasirinkti tinkamus mokymosi būdus, apmąstyti mokymosi procesą, įsivertinti rezultatus

ir atsižvelgiant į juos kelti tolesnį tikslą.

Nuo pat gimimo vaikas mokosi savo pojūčiais tyrinėti aplinką, žaisti, kalbėti, mąstyti, samprotauti, priimti sprendimus, bendrauti su kitais, pasitikėti savimi ir kitais.

Ikimokykliniame amžiuje jis tobulina įvairius mokymosi gebėjimus:

- priima sprendimus, ko mokysis, pasirenka veiklą, priemones, nustato iškilusias problemas;
- pradeda suprasti, kad jei ko nors nežino, nesupranta, gali išmokti;
- pradeda prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi;
- vis geriau supranta, kad išmoks, jei bandys, domėsi, tyrinės;
- pažįsta vis daugiau simbolių, įsivaizduoja įvairius dalykus, vaidina;
- supranta, kad daug ko išmokti gali žaisdamas, kurdamas.

3-4 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veikiena
<ul style="list-style-type: none"> - Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato. - Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus. - Džiaugiasi tuo, ką išmoko. - Pasako, parodo, ką nori išmokti. - Mėgsta kūrybiškai žaisti, siūlo žaidimų ir veiklos idėjas, imasis iniciatyvos, joms įgyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius. - Pasako, ką veikė ir ką išmoko. 	<ul style="list-style-type: none"> - Auklėtoja atkreipia dėmesį į vaiko ketinimus, ką nors išbandyti, pažinti, kuria sąlygas mokytis. - Auklėtoja padeda vaikams suprasti, savo galimybes ir apribojimus, sudaro sąlygas tobulinti savo gebėjimus individualiu tempu. - Auklėtoja leidžia vaikams patiems nuspręsti, kada jiems reikia pagalbos. - Kartu su auklėtoja kuria prasmingas ir kur įmanoma tikroviškas žaidimo ir darbo situacijas. - Auklėtoja kartu su vaiku džiaugiasi tais dalykais, kurių vaikas jau išmoko. - Auklėtoja pastebi situacijas, kuriose vaikas nori ko nors išmokti, skatina pasakyti, ko jis nori išmokti, sudaro sąlygas mokytis to, ko jis nori. - Kalbama su vaikais apie praėjusią dieną, ko jie šiandien išmoko.
5-6 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veikiena
<ul style="list-style-type: none"> - Norėdamas ką išmokti, pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja. - Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klausia, ką sako kiti, patikslina. - Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jei... - Kalba apie tai, ką norėtų išmokti, numato ką veiks toliau, kai išmoks. - Drąsiai ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą iškeliant ir sprendžiant problemas. Siūlo idėjas joms išspręsti. - Pasako, ką jau išmoko, ką dar mokosi, paaiškina, kaip mokėsi, kaip mokysis toliau. 	<ul style="list-style-type: none"> - Skatinti vaikus nebijoti suklysti ką nors darant, nebijoti pasiklausti draugų, auklėtojos, priimti savo sprendimus. - „Ryto rato“ metu klausama, ko jie nori išmokti. - Žaidžia imitacinius žaidimus, naudojami įvairiomis priemonėmis. - Sudaromos sąlygos vaikui žaisti sudėtingus žaidimus ir kartu mokytis tyrinėti daiktus, medžiagas, jų savybes, kitų dalykų.

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

Komunikavimo kompetencija – bendravimas su bendraamžiais ir suaugusiais.

Uždaviniai:

- siekti taisyklingo garsų tarimo, žodyno plėtros;
- ugdyti gebėjimą reikšti mintis, jausmus, nuotaikas;
- sudaryti sąlygas klausytis įvairių aplinkos garsų, grožinės literatūros kūrinių;
- ugdyti pomėgį knygai.

Sakytinė kalba

Sakytinė vaiko kalba – tai gebėjimas kalbėti, kalbos turinys, klausimasis, o gebėjimas išsakyti mintis – kalbos raiška. Vaiko sakytinė kalbinė raiška susiejama su grafine, plastine, muzikine, mimikos ir gestų išraiška. Ikimokykliniame amžiuje tarp sklandaus vaiko kalbėjimo ir smulkiosios motorikos judesių yra tiesioginis ryšys. Todėl ikimokykliniame amžiuje skiriamas didelis dėmesys smulkiosios motorikos žaidimams, kurie aktyvina vaikus, išlaisvina vaiko mintis, jausmus, kartu ir drausmina, skatina ir plėtoja mąstymo procesus, padeda bendrauti ir bendradarbiauti. Programoje pagrindinis kalbos ugdymo metodas - kasdieninis bendravimas įvairios veiklos metu.

3-4 metai

Vaiko pasiekimai	Vaiko veikseną
<ul style="list-style-type: none"> - Supranta kalbą ir kalba 3-4 žodžių sakiniais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį. - Sako „ačiū“, „prašau“. - Atsako vienu ar keliais žodžiais į elementarius klausimus. - Klausio skaitomų ir pasakojamų kūrinių. - Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą pasakytus prašymus. - Kalba sau, kitam, klausinėja, prašo, pasakoja ką veikė, jautė. - Deklamuoja trumpus eilėraštkus, atkartoja trumpos pasakas ir apsakymus. 	<ul style="list-style-type: none"> - Žaidžia žaidimus: „Atspėk, kas čia?“, „Pirštukų pasakėlės“ ir pan. - Varsto raištelius. - Varto knygeles. - Bando įvardinti tai, ką mato paveikslėlyje „Kas čia“. - Žaidžia žodžių žaidimus „Pakartok“. - Įvairiose bendravimo situacijose klausinėjama vaiko kas, kaip, kodėl ir pan. Skatinama pasakoti apie save, jam artimą aplinką. - Stebėti filmukus, kalbėtis, ką matė. - Kartu su auklėtoja deklamuoti nesudėtingus eilėraštkus. - Bendraujant skatinti vartoti elementarius mandagumo žodelius.

5-6 metai

Vaiko pasiekimai	Vaiko veikseną
<ul style="list-style-type: none"> - Klausio įvairaus turinio, sudėtingesnių tekstų. - Supranta, kada į jį kreipiamasi ne jo gimtąja kalba. - Išskiria garsą žodžio pradžioje, viduryje ir gale. - Suvokia pasakojimo, pokalbio eigą, supranta ir interpretuoja. - Taisyklingai taria beveik visus garsus. - Natūraliai kalba kitiems apie tai, ką žino, veikia, ko nori, nesupratus paaiškina. - Paskoja, kalbasi apie matytus filmukus, laidasžaistus kompiuterinius žaidimus.kalba sudėtiniais sakiniais laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. Vartoja daugumą kalbos dalių. 	<ul style="list-style-type: none"> - Klausio įvairių žanrų tekstus. - Pasakoja apie save ir savo šeimą: pasako savo vardą, pavardę, amžių, kur gyvena, artimųjų vardus, kur dirba tėveliai ir t.t. - Atpažįsta ir bando įvardinti elementarius simbolių (raides). - Komentuoja, ką padaręs, ką nupiešęs, žaidęs. - Kalbėdamas žiūri į akis. - Pasakoja apie nutikimą, patirtį prisimindamas kuo daugiau įvykio aplinkybių, detalių. - Deklamuoja, seka pasakas be galo. - Žaidžia žaidimą „Kokį garsą išgirdai?“. - Pasako pirmąjį, paskutinį, žodžio „viduje“ savo, draugų, šeimos narių varduose, daiktų

<ul style="list-style-type: none"> - Kartu su suaugusiu deklamuoja eilėraštkus, užbaigia žinomas pasakas, dainuoja girdėtų pasakų intarpus. - Klausosi įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų bendrine kalba ir tarme. - Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą. Supranta artimiausioje aplinkoje vartojamus kitos kalbos žodžius. - Kalba taisyklingais sudėtiniais sakiniais, vartoja pagrindines kalbos dalis, naujai išgirstus sudėtingesnės sandaros žodžius. - Skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių. - Kuria ir pasakoja įvairius tekstus (mįsles, humoristines istorijas ir pan.). - Bendraudamas atsižvelgia į situaciją (pvz. kalba su vaiku ar su suaugusiu), paaiskina mandagumo taisyklių, Girdi pirmą, vidurinę, paskutinę žodžio garsą. 	<ul style="list-style-type: none"> - pavadiniuose esantį garsą. - Klausos eilėraščių, pagal skambesį patys užbaigia eilutes, kuria panašiai skambančių žodžių poras. - Inscenizuoja gerai žinomas pasakas, bando jas savarankiškai pasekti. - Ieško daiktų, kurių pavadinimai prasideda nurodytu garsu.
---	---

Rašytinė kalba

Rašytinė kalba – vaiko minčių dėstymas erdvėje (pvz. popieriuje). Pirmas tokios kalbos momentas atsispindi vaiko „keverzonėse“, todėl į vaikų piešinius žiūrima kaip į savitą kalbą. Taip nuo daiktų piešimo pereinama prie žodžių piešimo – rašytinės kalbos ugdymosi. Programoje vaikų mokymasis rašyti natūraliai įeina į vaikų žaidimus, kurie prasideda nuo smulkiosios motorikos lavinimo. Tokiu būdu siekiama, kad raidė būtų tokiu pat vaiko gyvenimo elementu, kaip ir kalba. Rašytinė kalba – paties vaiko veikla. Ikimokykliniame amžiuje skatinamas vaiko domėjimasis knygomis, taip rašytinę kalbą siejant su skaitymu.

3-4 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veikseną
<ul style="list-style-type: none"> - Varto knygeles ne tik žiūrėdamas paveikslėlį, bet ir prašydamas perskaityti. - Piešia vertikalias ir horizontalias linijas. - Spausdintinomis raidėmis nukopijuoja savo vardą. - Vaizduoja, kad skaito knygą. - Domisi įvairiomis rašymo priemonėmis 	<ul style="list-style-type: none"> - Klausos skaitomų pasakų. Prašyti vaiko pavadinti kiekvieną paveikslėlį, papasakoti kas ką daro. - „Rašo“ laišką mamai. - Žaidžia linijomis piešimo lape. - Spalvina paveikslėlius. - Veria vardo karolius, ieško aplinkoje vardo raidėmis prasidedančių žodžių. - Gamina knygeles.
5-6 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veikseną
<ul style="list-style-type: none"> - Domisi raidėmis, pastebi tas pačias raides žodžiuose. - Domisi ir supranta įvairių spaudinių paskirtį (kalendorius, valgiaraštis, reklama). - Rašo savo, kopijuoja draugų vardus. Atpažįsta parašytus. - Kuria knygeles, braižo planus. - Žino keletą raidžių, jas rašo. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ornamentuoja ritmiškai atkartodamas piešiamus elementus. - Aplinkoje stebi raides su paveikslėliais, kuriuose yra ta raidė žymimas pirmas pavadinimo garsas. - Kuria, gamina ir pavadina knygeles su atsiveriančiomis durelėmis, išlankstomais puslapiais ir pan. - Kuria reklaminius bukletus, skrajutes,

	skelbimus, sveikinimus, kvietimus. - Kopijuoja įvairius jo aplinkoje sutinkamus žodžius, po atliktais darbeliais užrašo savo vardą. - Kartu su auklėtoja „skaito“ įvairaus stiliaus knygas.
--	---

MENINĖ KOMPETENCIJA

Meninė kompetencija – galimybė meninės raiškos priemonėmis laisvai, savitai reikšti savo jausmus ir išgyvenimus.

Uždaviniai:

- skatinti, tyrinėti, eksperimentuoti įvairiomis medžiagomis, priemonėmis, technikomis;
- lavinti muzikinius gebėjimus;
- muziką išreikšti judesiais, mimika.

Meninė raiška (Muzika ir šokis)

Muzikinėje, šokio veikloje ugdomas jautrumas gamtos garsams, muzikos intonacijoms ir ritmams, muziką lydinčiam tekstui, tautosakai, žaidimų, ratelių ir šokių judesiams. Siekiant ryšio su etnine kultūra, ypatinga ugdomoji reikšmė teikiama muzikiniam folklorui. Folkloro vaidmuo – ne vien pažintinis, bet ir kūrybinis, estetinis, etninis.	
3-4 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksmas
<ul style="list-style-type: none"> - Emocingai atliepia klausomus kūrinius. - Žaidžia muzikinius žaidimus, dainuoja 2-4 garsų daineles palydėdami jas judesiais. - Kartu su pedagogu ritmiškai groja muzikos instrumentais. - „Šoka“ mėgdžiodamas judesius. - Dainuoja siauro diapazono, aiškaus ritmo vienbalses daineles. - Tyrinėja savo balso galimybes (dainuoja tyliai, garsiai, lėtai, greitai). - Šoka ratelius pritaikydamas įvairius žingsnelius. - Šoka išreiškdamas erdvės (aukštai-žemai) ir laiko (greitai-lėtai) elementus. 	<ul style="list-style-type: none"> - Klausosi įvairių muzikinių kūrinių, atliekamų gyvai ir įrašytų (apie paukščius, žvėris). - Mėgdžioja gamtos ir mechaninius garsus. - Kuria savas daineles su įvairiais garsažodžiais. - Mmuzikai pritaria plojimu ir kt. ritminiais judesiais, ritminiais instrumentais. - Žaidžia muzikinius žaidimus. - Išreiškia save judesiu, identifikuojasi su ratelių ir šokių veikėjais - šoka kaip „meškutė, „kiškiukas“ ir pan. - Šoka panaudodamas laisvą judesį. - Šoka rateliu aplink orientacinę žaisliuką. - Dainuoja lopšines žaisliukui. - Dainuoja, šoka grupės šventėse. - Groja elementariais muzikiniais instrumentais - (barškučiais, būgneliais).
5-6 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksmas
<ul style="list-style-type: none"> - Balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai pritaria klausomam kūriniui. Savais žodžiais pasako kilusius įspūdžius. - Atpažįsta kaikurių instrumentų tembrus, kūrinius. - Dainuoja vienbalses daineles, jaučia ritmą. - Dainuodamas pritaria ritminiais 	<ul style="list-style-type: none"> - Klausosi muzikinių kūrinių ar fragmentų. - Išklauius muzikos, pasakoja vaizdinius arba įvardina instrumentus. - Domisi muzikinių kūrinių atlikėjų grupėmis. - Muziką išreiškia judesiu. - Dainuoja, šoka ratelius; mėgdžioja gamtos garsus. - Skanduoja skandutes, mįsles, patarles.

<ul style="list-style-type: none"> mušamaisiais instrumentais. - Šoka poroje, rateliu. - Šokdamas atlieka 5-6 judesius (pvz. bėga, sukasi, pašoka ir pan.) - Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinų, spontaniškai perteikia kilusius įspūdžius. - Įvardija kūrinio nuotaiką, tempą, dinamiką, sskiria kai kuriuos instrumentus. - Dainuoja sudėtingesnio turinio vienbalses daineles, gana tiksliai jas intonuoja. - Šoka sudėtingesnius ratelius, atlikdamas 7-8 natūralių judesių seką. 	<ul style="list-style-type: none"> - Išbando įvairius garso išgavimo būdus, gaminasi barškučius (pvz. į dėžutę įberia kruopų, įdeda kaštoną ar pan.). - Šoka pavieniui, poroje, ratelyje. - Šoka panaudodamas pristatomąjį žingsnelį, apsisukimo elementus ir pan. - Kuria „savo dainelę“, „savo šokį“. - Kuria ritmą atsitiktiniais daiktais, bei panaudodamas muzikinius instrumentus. - „Dainuoja savo vardą“; - Žaidžia improvizuotą koncertą grupėje. - Dalyvauja grupės koncertuose.
--	--

Meninė raiška (Vaidyba)

<p>Vaidyba - tai bendrųjų vaiko sugebėjimų, jo psichinių bei fizinių galių, ypač kalbos, jausmų, intelekto, vaizduotės bei valios ugdymo būdas. Vaikas turi galimybę įsijausti į personažo gyvenimą, džiaugsmą, liūdesį, tobulinti vaidybinius gebėjimus panaudojant įvairias teatrines priemones.</p>	
3-4 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veikseną
<ul style="list-style-type: none"> - Kartuoja matytus veiksmus, judesius, kalba apie tai, ką daro, mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus. - Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmais vaizduojasiužeto elementus, reiškia savaime kilusias emocijas. - Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes. - Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia kelis veikėjų vaizduojančius judesius, veiksmus, spontaniškai reiškia emocijas. 	<ul style="list-style-type: none"> - Imituoja judesiais įvairius personažus – gyvūnus. - Persirengia įvairiais veikėjais: dedasi kepures, karūnas, apsiaustus, panaudoja įvairius aprangos elementus. - Žaidžia pirštinėmis teatro lėlėmis. - Žaidžia žaidimą „Atspėk kas aš?“. - Pritaiko balso tembrą pasirinktam personažui. - Siužetiniame vaidinime paskatintas pritaiko garsinius daiktus, muzikinius instrumentus. - Mėgdžioja auklėtojos, draugų vaidybinius veiksmus.
5-6 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veikseną
<ul style="list-style-type: none"> - Vaidindamas stalo, lėlių teatre vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą keisdamas balso intonaciją. - Išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes. - Susikuria ištisą žaidimų aplinką naudodamas daiktus, drabužius, reikmenis. - Muzikiniuose rateliuose ar žaidimuose kuria ar savaip perteikia 3-4 veiksmų seką, vaizduojančią augimą, dabus, veikėjų judėjimą, stengiasi perteikti veikėjo nuotaiką. - Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų 	<ul style="list-style-type: none"> - Žaidžia–vaidina trumputes sceneles pagal literatūrinius, muzikinius, istorinius siužetus. - Vaizduoja „gėlę“: suglamžo skarelę, palengva atgniaužia delniukus, stebi kaip tarsi gėlės žiedas skleidžiasi skarelė, pauosto ir „gėlės kvapą“ perteikia emocijomis. - Žaidžia stalo teatrą. - Vaidindamas sukuria savo išgalvotą pasaką, istoriją. - Vaidina pasakėles be garso – emocijas perteikdamas kūno judesiais ir veido mimikų išraiška.

<p>norus, emocines būsenas.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką. - Žaisdamas muzikinius ratelius, perteikia veikėjo mintis, emocijas. 	
---	--

Meninė raiška (Dailė)

Dailė yra ta vaikų gyvenimo sritis, kur kiekvienas gali atrasti tik jam vienam tuo metu itin svarbų savęs išreiškimo būdą be žodžių. Čia vaikas kuria dažniausiai tik jam vienam suprantamus ir labai svarbius dalykus. Vaikui savitu būdu – linijomis, spalvomis ar formomis, sudaromos galimybės ne tik išreikšti save, mažinti emocinę įtampą, bet ir derinti rankos, akies ir kitų kūno dalių judesius, lavinti vaizduotę, kūrybos gebėjimus. Tokiu būdu vaikas mokosi spręsti problemas, jautriai reaguoti į savo ir kitų darbus, mokosi bendrauti vaizdų kalba, įgyja pasitikėjimo savo jėgomis ir savarankiškumo.

3-4 metai

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksmas
<ul style="list-style-type: none"> - Piešia įvairias linijas, savo „keverzonėse“ įžvelgia daiktus ir įvykius. - Eksperimentuoja dailės priemonėmis išreiškdamas save. - Lipdydamas, tapydamas, piešdamas mėgaujasi procesu, o ne rezultatu. - Dailės darbus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, žodžiais). - Eksperimentuoja mišriomis dailės priemonėmis ir technikomis. - Piešia linijas, dėmes, įvairias formas, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, kuriuos įvardija. - Darbo eigoje keičia sumanymą. 	<ul style="list-style-type: none"> - Eksperimentuoja individualiai ant atskiro didelio formato popieriaus lapo: piešia pieštukais, tušinukais, kreidelėmis, tapo guašu, akvarele. - Štampuoja piršteliu, teptuku, štampukais. - Daro plaštakos antspaudus. - Piešia pagaliuku ant smėlio, sniego; kreida ant lentos, asfalto. - Lipdo plastilinu iš vieno gabalo (suka rutulį, kočioja tiesiais judesiais). - Eksperimentuoja išbandydamas taškymo būdus. - Kartu su auklėtoja organizuoja miniatiūrų parodėles. - Štampuoja įvairios faktūros daiktais. - Pasakoja apie savo darbą. - Daro darbelius iš buitinių atliekų.

5-6 metai

Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksmas
<ul style="list-style-type: none"> - Savo emocijas, patirtį išreiškia kitiems suprantamais vaizdais. - Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, bet ką apie juos žino. - Kuria pagal įrankstinį sumanymą, kuris procese gali keistis. - Eksperimentuoja grafikos, tapybos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis kuria koliažus. - Detalesniais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas. - Vaizdus papildo raidėmis, skaičiais. - Kuria pagal įrankstinį sumanymą, stengiasi jį įgyvendinti. - Kuria bendrus darbelius. 	<ul style="list-style-type: none"> - Piešia įvairia technika: guašu, akvarele, anglimi, spalvotais pieštukais, vaškinėmis kreidelėmis. - Eksperimentuoja maišydami spalvas ir atranda naujus atspalvius. - Tapo draugų, mamų portretus, gamtos vaizdus, įvairius veiksmo siužetus ir pan. - Tapo ant netradicinių paviršių: senų batų, audinio, stiklo ir pan. - Aplikuoja. - Derina kelias dailės raiškos technikas viename darbe. - Ornamentuoja, sistemingai kartodamas elementus. - Gamina šventines dekoracijas. - Organizuoja fotografijų parodėles. - Kuria meninius rėmelius savo darbams.

	- Piešia išbandydamas žvakės panaudojimo galimybes.
--	---

Meninė raiška (Estetinis suvokimas)

Estetinio suvokimo ugdymasis nekelia tikslo padaryti vaiką visų meno rūšių mylėtoju, mėgdamas ir suprasdamas kelias meno rūšis, vyresniame amžiuje vaikas sugebės pastebėti ir įvertinti įvairių kūrinių savitą grožį. Svarbi estetinio vaikų auklėjimo dalis yra skaitymo menas. Grožinė literatūra žadina vaiko savęs pažinimo ir vertinimo poreikį, parodo žmogiškųjų vertybių ir siekimų prasmę. Todėl vaikas skatinamas kalbėti ne tik taisyklingai bet ir raiškiai, kaip su atitinkama intonacija vaikui skaitant pasakas. Tokie veiksmai lavina vaiko klausą, jis geriau skiria garsus, o vaiko sugebėjimas mėgdžioti, jausti intonacijos įvairumą yra svarbus estetinio suvokimo tobulinimo veiksnys. Estetiniame suvokime svarbiausia ne įgyti žinių, o dvasiškai tobulėti, suprasti tas vertybes ir idealus kurias akcentuoja meno kūrėjas.

3-4 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksmena
<ul style="list-style-type: none"> - Atpažįsta kai kuriuos jau girdėtus muzikinius kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus. - Emocingai reaguoja į dainų garsus, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinių objektus. - Dalijasi išpūdžiais po koncertų, spektaklių. - Džiaugiasi menine veikla, nori šokti, dainuoti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti. - Supranta ir pakomentuoja kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). - Skirtingai reaguoja klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką. - Papasakoja išpūdžius apie meninio kūrinio siužetą. - Grožisi ir palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, įvardija kodėl gražu. - Pastebi papuoštą aplinką. 	<ul style="list-style-type: none"> - Klausosi sekamų pasakų, skaitomų eiliuotų kūrinių, apsakymų ir pan. Juos su auklėtoja aptaria. - Žiūri lėlių ir dramos vaidinimus, vėliau aptariant. - Stebi meno kūrinius, juos aptarinėja. - Dalyvauja muzikinėje veikloje, renginiuose. - Kalba apie savo ir kitų darbelius. - Klausosi gamtos garsų, muzikos kūrinių. - Imituoja gamtos garsus. - Kabina savo meninį darbėlį grupėje, jį komentuoja. - Puošiasi, kai žaidžia „Gimtadienį“.
5-6 metai	
Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksmena
<ul style="list-style-type: none"> - Mėgaujasi muzikavimu, vaidyba, šokiu, dailės veikla. - Gėrisi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. - Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos ypatumus(siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). - Pasako, ką jautė, patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas. - Dalijasi išpūdžiais apie koncertą, spektaklį. - Pasako savo nuomonę apie darbėlį, dainelę, vaidinimą, aplinką, drabužį. - Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. - Pasakoja išpūdžius apie meno kūrinius. - Plačiau papasakoja, ką sukūrė, kaip pats bei 	<ul style="list-style-type: none"> - Dalyvauja įstaigoje organizuojamuose renginiuose. - Varto liaudies meno knygas, apžiūri tautodailės darbus. - Stebi vaidinimus, koncertus, dainininkus, aktorius. Pats imituoja dainavimą su mikrofonu. - Atkreipti dėmesį į kasdien viako aplinkoje esančius daiktus, kitų bei pačių vaikų sukurtą tvarkingą ir gražią aplinką. - Geranoriškai vertina kitų saviraiškos ir kūrybos bandymus, išsakyti savo ir gerbti kitų nuomonę. - Supranta ir prisideda prie gamtos puoselėjimo(nelaužyti medelių, neskriausti gyvūnelių).

V. UGDYMO(SI) METODAI, PRIEMONĖS

Metodai. Ugdomoji veikla pagrįsta žaidimu, nes žaidimas – pagrindinis ugdymo(-si) metodas. Taip pat ikimokyklinio ugdymo programos turinio įgyvendinimui naudojami šie metodai: tyrinėjimai, nesudėtingi metoeksperimentai, stebėjimai, išvykos, pasivaikščiavimai, ekskursijos, pokalbiai, diskusijos, pasakojimai, susitikimai, pramogos, šventės, inscenizavimas, grupiniai ir individualūs darbai. Temos grindžiamos pereinamumo principu (nuo vaikui artimos prie tolimesnės aplinkos). Vykdoma kolektyvinė, grupinė bei individuali veikla. Organizuojamos išvykos. Su tėveliais individualiai aptariama vaiko veikla, elgesys. Rengiami tėvelių susirinkimai.

Programos įgyvendinimui reikalingos priemonės:

Socialinei kompetencijai ugdyti: stalo žaidimai, knygelės.

Pažinimo kompetencijai ugdyti: gaublys, žemėlapiai, planai, įvairios enciklopedijos, gyvūnų ir augalų nuotraukos, žmonių buitės, profesijų, bendruomenės gyvenimo vaizdai, atributai, simboliai, įvairi gamtinė medžiaga, termometras, skaičių kortelės, trafaretai, skaičiuojamieji pagaliukai, metras, liniuotė, skirtingų dydžių ir spalvų sagos.

Komunikavimo kompetencijai ugdyti: vaikiški žurnalai, knygelės, savo kūrybos knygelės, pasakų, vaikiškų dainelių, liaudies muzikos įrašai, vaikiškos enciklopedijos, fotoalbumai, pasakų ir poezijos knygelės, paukščių ir kitų gamtos garsų įrašai, paveikslai.

Meninei kompetencijai ugdyti: įvairūs dažai, pieštukai, flomasteriai, kreidelės, akmenukai, įvairūs siūlai, spalvotas ir baltas popierius, seni laikraščiai, žurnalai, gamtinė medžiaga - rankų darbams, teptukai, žirkklės, buitinės antrinės žaliavos, plastilinas, kaukės, magnetofonas, barškučiai, muzikos instrumentai, savos gamybos instrumentai.

Sveikatos saugojimo kompetencijai ugdyti: muilas, rankšluosčiai, čiužiniai, kamuoliai, kėgliai, virvutės, šokdynės, lankai.

Universalios priemonės: mozaikos, žaidimai su kauliukais, šaškės, domino, loto, techniniai žaidimai, lėlės, lego konstruktoriai, kaladėlės ir kiti žaislai.

Priemonės parenkamos taip, kad atitiktų vaikų amžių, individualius poreikius ir gebėjimus, skatintų kaupti patirtį kiekvienoje ugdymosi kompetencijos srityje ir būtų funkcionalios.

Siūlomos temos: Aš grupėje. Susipažinkime. Būkime draugais. Aš saugus, kai žinau. Miško takeliu. Kas darže užaugo? Rudenėli, tu gražus. Rudens dirbtuvėje. Kas ten darže auga. Per balas. Gandro lizde. Sesutės spalvos. Tarp žvakelių ir žvaigždelių. Diena-naktis. Vienas ir daug. Kaime. Kas kokius turi namus. Prie stalo. Svečiuose pas mašinas. Lauksime Kalėdų. Statybose. Prie eglutės. Į pasaką. Prie arbatos puodelio. Darbai darbiliai. Vaisiai ir daržovės. Judam krutam. Aš pažįstu medelį, krūmą, gėlytę. Drabuželių pilna spinta. Esu nepaprastas ir įdomus. Pirmosios snaigės. Senių besmegenių karalystėje. Mano žaisliukai. Mylimas gyvūnelis. Sukas metų ratas. Pavasario pranašai. Vieni auga kiti sensta. Sveikas kaip ridikas. Lietuvėlė, tu graži. Blynų šventė. Kaziuko mugė. Amatai. Pas Velykų bobutę. Linksmi ir išdykę skaičiai. Ant kilimo. Parduotuvėje. Sėklų karalystėje. Sveika, vasarėle.

VI. VAIKŲ UGDYMO(SI) PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Svarbiausi vaiko ugdymo pasiekimų vertinimo principai: vertinimas grindžiamas šiuolaikine ugdymo ir ugdymosi samprata, amžiaus tarpsnių psichologiniais ypatumais, vaiko poreikiais, individualiomis galiomis, gebėjimais; vertinant remiamasi gerai susiformavusiais gebėjimais ir siekiama ugdyti prasčiau susiformavusius gebėjimus; vaiko pasiekimams keliami skirtingi reikalavimai (gabiems vaikams – aukštesni, menkesnių gebėjimų – žemesni)- pastarieji vaikai turi siekti būtino minimalaus lygio, o gagesni – daugiau; vertinama individuali kiekvieno vaiko pažanga, jo dabartiniai pasiekimai lyginami su ankstesniais; remiamasi įvairiais vertinimo šaltiniais; atsižvelgiama į augimo, ugdymo bei ugdymo(-si) sąlygas šeimoje.

Vertinimas organizuojamas remiantis „Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) pasiekimų vertinimo aprašu. Vaiko ugdymo(si) pasiekimų pagrindiniai vertintojai: pedagogai, tėvai, specialistai.

Vaikų ugdymo pasiekimai vertinami taikant šiuos metodus: stebėjimą, pokalbius, tyrimus, darbų analizę (piešinių, darbelių).

Vertinimo sampratos pamatas – atskleisti, ką vaikas žino ir gali, kokie jo pasiekimai. Nuolat stebėdama vaiką, auklėtoja stengiasi išsiaiškinti, ką jis labiausiai mėgsta veikti, kokius žaidžia žaidimus, kas jam kelia baimę, kas nepatinka, kokia dažniausia būna jo nuotaika, kaip jis bendrauja su suaugusiaisiais, kaip reiškia pyktį. Be to, kas būdinga jo raidai ir pasaulio pažinimo būdai, kokie jo pomėgiai, poreikiai, elgesio ypatumai, ar jis moka klausytis, ar girdi, kas jam sakoma. Vertindama auklėtoja nustato vaikų daromą pažangą, koreguoja, tobulina savo darbo būdus ir metodus. Nuolatinis ir sistemingas vertinimas padeda auklėtojai išvelgti vaiko galimybes, nustatyti problemas ir spragas, diferencijuoti ir individualizuoti ugdymą. Vertinant atsiranda galimybė sekti vaiko pasiekimus: sudaromos sąlygos, kad ugdymo programa atitiktų jo poreikius ir garantuotų, kad kiekvieną vaiką lydėtų sėkmė. Be to, vertinant išryškėja, kuriems vaikams gali prireikti individualios ar papildomos pagalbos.

Pasiekimų fiksavimas ir pateikimo formos: kiekvienam vaikui kaupiamas jo pasiekimų aplankas. Vaiko aplanke gali būti: vaikų darbų pavyzdžiai, diplomai, nuotraukos, vaiko esamo kompetencijos lygio vertinimo lapai, vaiko mintys, interviu su vaiku, specialistų komentarai, tėvų pastebėjimai). Vaiko esamo kompetencijos lygio vertinimo medžiaga yra konfidenciali, ji laikoma grupėje. Apie vaiko pasiekimus turi būti informuoti tėvai, (globėjai). Apibendrinti vertinimo rezultatai turi būti aptariami mokyklos pedagogų tarybos posėdžiuose.

Vaikų pasiekimų lygį bei išsivystymą auklėtoja vertina mokslo metų pradžioje ir pabaigoje.

Auklėtoja su tėveliais susitinka individualiai ir aptaria vaiko pažangą, gebėjimus. Jiems parodoma surinkta medžiaga, pasidžiaugiama vaiko sėkme(darbeliais, ypatingais pasiekimais).

VII. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Ankstyvojo ugdymo vadovas: vaikas iki trejų metų: tėvams, globėjams, pedagogams / Sud. O. Monkevičienė. – Vilnius: Minklės. 2001.
2. Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa. - Vilnius: Leidybos centras, 2002.
3. Dodge D.T., Rudick S., Berke K. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. – Vilnius: Presvika. 2008.
4. Dodge D.T. Ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymas. – Vilnius: Presvika. 2008.
5. Eimont D. Ankstyvasis ugdymas. - Vilnius: „Edmont Lietuva“
6. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. - Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras 2014 m.
7. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos - Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras 2015 m.
8. Ikimokyklinio ugdymo gairės - programa pedagogams ir tėvams. - Vilnius, 1993.
9. Lietuvos švietimo koncepcija. – Vilnius: leidybos centras, 1992.
10. Monkevičienė O. Užsienio valstybių ikimokyklinio ugdymo programų modeliai// Vėrinėlis. Knyga auklėtojai. II dalis. – Vilnius, 1995.
11. Pamela A., Hansen K. Į vaiką orientuotų grupių kūrimas. – Vilnius, 1997.
12. Rauckis J., Drungilienė D. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūno kultūros programa ir metodinės rekomendacijos. - Kaunas: Šviesa. 2004.
13. Reingardė J., Vasiliauskaitė N. Tolerancija ir multikultūrinis ugdymas bendrojo lavinimo mokyklose. - Vilnius, Kaunas, 2010.

PRITARTA

Kriaunų pagrindinės mokyklos tarybos

2016 m. balandžio 1 d. protokoliniu nutarimu (protokolas Nr. MT-1)

PRITARTA
Rokiškio rajono savivaldybės tarybos
2016 m. balandžio 29 d. sprendimu Nr. TS-111

PATVIRTINTA
Rokiškio Senamiesčio progimnazijos
direktoriaus 2016 m. d. įsakymu Nr.

**ROKIŠKIO SENAMIESČIO PROGIMNAZIJS
LAIBGALIŲ IKIMOKYKLINIO IR PRADINIO UGDYMO SKYRIAUS
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA „LAIMINGA VAIKYSTĖ“**

BENDROSIOS NUOSTATOS

Įstaigos pavadinimas: Rokiškio Senamiesčio progimnazijos Laibgalių ikimokyklinio ir pradinio ugdymo skyrius, sutrumpintas Mokyklos pavadinimas: Laibgalių skyrius (toliau vadinama- Laibgalių skyrius).

Adresas: Ateities g.5, Laibgalių kaimas, Jūžintų seniūnija, LT- 42273 Rokiškio rajonas.

Telefonas., el.paštas.: tel.: 8 648 83557, el.p.: laibgaliu.skyrius@gmail.com.

Teisinė forma: biudžetinė įstaiga.

Mokyklos steigėjas: Rokiškio rajono savivaldybė.

Mokyklos grupė: bendrojo lavinimo mokykla.

Mokyklos tipas: progimnazija.

Mokymo kalba: lietuvių kalba.

Mokymo forma: dieninė.

Mokyklos švietimo veiklos rūšys: ikimokyklinis, priešmokyklinis, pradinis, pagrindinis ugdymas.

Įstaigos veiklą reglamentuoja steigėjo teisiniai dokumentai, mokyklos nuostatai, darbo tvarkos taisyklės, strateginis planas bei kiti teisiniai dokumentai.

Tėvų lūkesčiai, susiję su vaiko ugdymu: tėvams labai svarbu, kad būtų sudarytos geros ugdymosi sąlygos, kad būtų ugdomi specialieji vaiko gebėjimai ir teikiama specialistų pagalba. Programa orientuota į vaiko poreikių tenkinimą: poreikį žaisti, judėti, kurti, pažinti, eksperimentuoti, bendrauti su bendraamžiais, kalbėti gimtąja kalba, pažinti apylinkes ir jos žmones, sužinoti apie savo krašto etnines vertybes. Darželyje-mokykloje integruotai ugdomi vaikai, turintys specialiųjų ugdymo(si) poreikių. Įstaigą lanko vaikai iš socialiai remtinių šeimų, augantys nepalankioje socialinėje aplinkoje. Jiems teikiama socialinė parama (nemokamas maitinimas). Didelę pagalbą teikia ir Jūžintų seniūnijos socialinė darbuotoja. Pedagogai glaudžiai bendradarbiauja su tėvais, organizuoja vakarones, bendruomenės šventes. Tėvai aktyviai dalyvauja ugdymo procese.

Pedagogų kvalifikacija. Įstaigos pedagogai – rūpestingi žmonės, gebantys skirti dėmesį kiekvienam vaikui, pripažįsta vaiko kultūrą kaip vertybę. Įstaiga yra besimokanti organizacija, jos veikla nuolat vertinama, tobulinama. Darželio grupėse su ikimokyklinio amžiaus vaikais dirba kvalifikuoti specialistai: 2 vyresnieji mokytojai (auklėtojos), logopedas, meninio ugdymo mokytoja, auklėtojos padėjėja.

Bendradarbiavimas su socialiniais partneriais. Artimiausi partneriai – Laibgalių kultūros namai, kur vyksta daug bendrų renginių visai Laibgalių kaimo bendruomenei. Glaudžiai bendradarbiaujame ir su Laibgalių kaimo biblioteka bei Jūžintų seniūnija, kuriai priklauso pastatas, kur įsikūręs Laibgalių skyrius. Bendradarbiaujame su rajono, miesto darželiais ir mokyklomis, Rokiškio pedagogine psichologine tarnyba, Policijos komisariatu, Visuomenės sveikatos biuru, Vaiko teisių apsaugos skyriumi, Rokiškio kultūros namais, Rokiškio krašto muziejumi, rajoninės Juozo Keliuočio bibliotekos Vaikų ir jaunimo literatūros skyriumi.

Sociokultūrinė aplinka. Darželis-mokykla yra tarsi tiltas, sujungiantis ugdymą šeimoj ikimokyklinėje įstaigoje ir mokykloje. Psichologiškai ir socialiai saugioje aplinkoje vaikai natūraliai pereina iš vaikystės į paauglystę.

Laibgalių ikimokyklinio ugdymo skyrius dirba 10.30 val. (nuo 7 val. iki 17.30 val.). Įstaigoje diegiamos ugdymo turinio naujovės vaikų emocinei ir socialinei patirčiai įgyti. Čia sukurtos visos būtiniausios sąlygos vaikų ugdymui(si): dvi grupės, logopedo kabinetas, meninio ugdymo salė, valgykla. ESF lėšomis, vykdant regioninę Kaimo plėtros programą, atnaujinta aplinka: įrengtas modernus sporto aikštynas, lauko estrada, vaikų žaidimo aikštelės, pavėsinės. Vaikai visapusiškai ugdomi žaisdami, muzikuodami, šokdami, sportuodami, tyrinėdami aplinką. Tame pačiame pastate įsikūrę ir Laibgalių kaimo kultūros namai, šalia – kaimo biblioteka, ambulatorija.

Laibgalių ikimokyklinio ir pradinio ugdymo skyrius – atvira įstaiga. Čia vyksta daug įvairių kultūrinių renginių bendruomenei, kai kurie jau yra tapę tradiciniais: Rugsėjo 1-osios šventė, Rudenėlio šventė, Kalėdinės eglutės šventė, gimtadienio šventė, Užgavėnės, Pavasario šventė, Mamyčių diena, atsisveikinimo su darželiu šventė, būsimųjų pirmokų šventė. Pedagogai, įgyvendindami ikimokyklinio ugdymo programą, atsižvelgia į reikšmingus Rokiškio ir Laibgalių krašto geografinius, istorinius, kultūrinius, socialinius ypatumus.

Ugdymo proceso savitumą lemia:

- vaikų kultūros pripažinimas (kuriamos sąlygos vaikų saviraiškai ir vaikiškam elgesiui plėtoti; vaikystė pripažįstama kaip savaiminė vertybė ir leidžiama vaikams ją išgyventi);
- glaudus bendradarbiavimas su šeima (tėvai – ugdymo proceso dalyviai ir aktyvūs bendruomenės nariai);
- demokratiniai pedagogų ir vaikų santykiai (stengiamasi priimti ir atsižvelgti į kiekvieno vaiko nuomonę; skatinamas vaikų iniciatyvumas; vaikų ir pedagogų santykiai grindžiami pagarba ir pasitikėjimu).

Vaikų pilietiškumo ir visuomeniškumo pradų ugdymui, savo tautos, gimtinės tradicinės kultūros vertybių pažinimui ir puoselėjimui, istorinės atminties stiprinimui, sveikatos, socialinių įgūdžių, demokratiškumo ugdymui svarbios savo kaimo lankytinos vietos: muziejus, įkurtas išpuoselėtoje vietos gyventojų P. Pautienio sodyboje, daugybė gražiai tvarkomų sodybų. Tradicinės Gandrinių šventės, vykstančios kiekvieną vasarą, taip pat turi įtakos vaikų ugdymui(si), nes jie – nuolatiniai šių švenčių dalyviai ir žiūrovai.

Ugdant vaikų ekologiškumą, akcentuojami šie principai: kraštotyris (remiamasi vaikų žiniomis, vaizdiniais, kurie įgyti tyrinėjant gimtosios vietovės, vaikų darželio, žemės paviršių, stebint oro reiškinius, vandenį, dirvožemį ir kita), sezoniškumo (gyvenvietės, gimtojo kaimo gyvosios ir negyvosios gamtos objektų bei reiškinių ir jų pokyčiai stebimi rudenį, vasarą, žiemą, pavasarį).

Įstaigos pedagogai garantuoja, kad vaikas įstaigoje jausis orus ir saugus dėl savo tautinės, kultūrinės ar rasinės tapatybės, socialinės padėties. Kiekvienas vaikas vertinamas nešališkai ir turi galimybę visapusiškai dalyvauti bendruomenės gyvenime. Švietimo orientavimas į darnų vystymąsi – tai sykiu galimybė aktualizuoti ugdymo turinį, siekti jo integralumo bei spręsti įvairialypius švietimo kokybės tobulinimo uždavinius. Ikimokyklinio ugdymo grupės pedagogams keliamas uždavinys nuolat tikslingai tobulinti kvalifikaciją, ugdyti analitinius gebėjimus, t. y. nuolat stebėti, analizuoti ir reflektuoti savo praktinę veiklą.

IKIMOKYKLINIO UGDYMO(SI) PRINCIPAI

Humaniškumo. Pripažįstama, kad vaikas yra vertybė. Jis ugdomas būti savarankišku, garbingu, gebančiu pasirinkti ir atsakyti už savo pasirinkimą. Sudaromos sąlygos įvairių vaiko galių plėtojimuisi, harmoningam asmenybės vystymuisi. Garantuojama vaikui teisė gyventi ir elgtis pagal prigimtį bei asmeninę patirtį.

Tautiškumo. Gaivinamos ir puoselėjamos tradicinės kultūros vertybės. Ugdomas būsimasis tautos kultūros kūrėjas ir saugotojas. Auginamas doras, geras, kūrybingas žmogus. Įprasminamos dorovinės žmogaus nuostatos į aplinką.

Demokratiškumo. Ugdomas kritiškai mąstantis, iniciatyvus, tolerantiškas, mokantis bendrauti su kitais, žmogus.

Socialinio ir emocinio kryptingumo. Gerbiama vaiko nuomonė, vaikas turi teisę rinktis veiklą ir veikti savaip. Sudaromos sąlygos vaiko kultūrai puoselėti.

Vieningumo. Ugdymo turinys, ugdymo procesas turi laiduoti darną tarp vaiko fizinių ir psichinių galių. Siekiama veiklų, atskirų programų sąryšio. Šeimos, darželio ir mokyklos ugdymo tikslų, principų vieningumo.

Tęstinumo principas. Laiduojamas kokybiškai tinkamas perėjimas nuo ugdymo(-si) šeimoje prie ugdymosi ikimokyklinėje įstaigoje, o vėliau – prie ugdymo(-si) priešmokyklinėje grupėje. Sudaromos nenutrūkstamo ugdymo proceso prielaidos vaikui pereinant iš vieno amžiaus raidos tarpsnio į kitą.

TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas: Ikimokyklinio ugdymo tikslas – padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su bendraamžiais ir suaugusiais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis. Bendradarbiaujant su šeima, puoselėti visus vaiko gebėjimus, lemiančius jo visapusiško asmenybės vystymo(si) ir socializacijos sėkmę.

Uždaviniai:

tenkinti individualius vaiko poreikius ir interesus;
sudaryti sąlygas vaikų socializacijai, kūrybiškumui ir saviraiškai;
puoselėti vaiko kalbą, tautinio tapatumo jausmus, pagarbą šeimai, tradicijoms, tėvynei;
ugdyti pažintinius gebėjimus: jautimus, mąstymą, vaizduotę;
ugdyti elementarius savitvarkos, savitvarkos bei savitarnos pradmenis;
garantuoti socialinį, psichologinį ir fizinį vaiko saugumą;
puoselėti vaiko kultūrą, dorines ir kitas vertybines nuostatas;
organizuoti tėvų pedagoginį švietimą.

UGDYMO(SI) METODAI IR PRIEMONĖS

Žaidimas – pagrindinis ugdymo(-si) metodas, padedantis išdėstyti nagrinėjamą temą, ją plėtoti.

Žodinis metodas – suteikia galimybę perduoti informaciją, panaudoti grožinę literatūrą.

Vaizdinis metodas – stebėjimų metu, išvykų metu formuojami vaizdiniai apie supančio pasaulio objektus ir reiškinius.

Praktinis metodas – įvairių priemonių panaudojimas vaikų veiklai, darbas, kompiuterinių technologijų panaudojimas, vaikams padeda pažinti ir suprasti juos supančią aplinką.

Kūrybinis metodas - sudaro sąlygas vaikams kelti ir įgyvendinti savo idėjas, ieškoti problemų sprendimo būdų, ugdytis pastabumą.

Projektinis metodas – padeda formuoti įvairesnį ugdymo procesą ir spręsti iškilusias problemas.

Programos įgyvendinimui reikalingos priemonės: ugdymo procesui reikalinga literatūra (programinė, informacinė, mokslo populiarioji, vaikų, klasikinė, metodinė, grožinė literatūra, kultūros, švietėjiški ir mokslo populiarinimo periodiniai leidiniai); daiktai, medžiagos ir įranga (darbo, kūrybos, vaizdinės priemonės, gaubliai, kompiuteriai, kompiuterių įranga, žaislai, stalo žaidimai, molbertai, ir kita); kanceliarinės, sporto inventorius, muzikos instrumentai, muzikiniai įrašai; vaikiški baldai; baldai, reikalingi mokymo priemonėms laikyti.

Ugdymo programos turinys orientuotas į ikimokyklinio amžiaus vaikų galimybes, jų augimą ir įgyvendinamas per visą vaiko buvimą grupėje. Ikimokyklinio ugdymo programos turinį atspindi teminiai projektai, kurie grindžiami nuoseklumo ir perimamumo principu, nuo vaikai artimos iki tolimesnės aplinkos. Projektams siekiama ugdyti socialinę (gyventi ir būti greta, kartu), komunikavimo (klausytis, kalbėti, bendrauti su kitais), sveikatos saugojimo (sveikai gyventi, saugiai judėti ir veikti), pažinimo (tyrinėti ir atrasti pasaulį) ir meninę (grožėtis, kurti, pajauti, įsivaizduoti) kompetencijas. Visos kompetencijos tarpusavyje glaudžiai siejamos ir integruojamos. Ugdytinos kompetencijos ir vertybinės nuostatos sudarytos atsižvelgiant į vaikų amžiaus tarpsnį,

gebėjimus ir įgūdžius. Laibgalių skyriuje taikoma integruoto ugdymo sistema. Ji teikia optimalias sąlygas ikimokyklinio ugdymo tikslų realizavimui, laikantis pagrindinių švietimo reformos principų, tikslų, keičiant požiūrį į vaikų ugdymą. Ši sistema labiau atitinka vaiko amžiaus psichologines savybes. Ja vadovaujantis, vaikams galima įdomiau pateikti ugdomąją medžiagą, vaikai gali aktyviau bendradarbiauti, praturtinti ugdomąjį procesą savo idėjomis. Daugiau dėmesio skiriama įgūdžių, gebėjimų ugdymui, komunikavimui, suteikiama įvairesnių galimybių remtis vaikui savo patirtimi, geriau suvokti sukauptų žinių svarbą realiame gyvenime. Integruotas ugdymas leidžia kūrybiškiau susieti programos reikalavimus su savo idėjomis. Auklėtoja gali pasirinkti ir papildyti savo nuožiūra kitus ikimokyklinio ugdymo metodus, prieš tai juos aptarusi su tėvais ir bendruomene.

Auklėtoja gali taikyti įvairias metodines sistemas ar pedagogines idėjas. Ypač aktyviai pedagogai taiko integruotą ugdymą ikimokykliniame amžiuje, ugdymas individualizuotas ir atitinkantis vaiko kultūros poreikius; ugdymas nereglamentuotas iš anksto, neunifikuotas ugdymo turinys ir formos; ugdymas nukreiptas ne į rezultatą, o į procesą; suaugęs – vaiko draugas, partneris, patarėjas, padėjėjas; ugdymo aplinka nestandartizuota; šeima - ugdymo proceso partnerė. Pedagogai gali papildyti veiklos planavimą naujais kolegijų idėjomis, paskelbtomis pedagoginėje spaudoje, leidiniuose. Pasirinkti metodai neturi prieštarauti ikimokyklinio ugdymo kryptims bei pagrindiniams jos principams. Ugdymo sistemos pasirinkimo ir sprendimų teisingumą rodydys darbo rezultatai. Ugdomoji veikla planuojama savaitei. Esant vaikų poreikiams ir būtinybei, temos gali būti pratęstos.

IKIMOKYKLINĖS ĮSTAIGOS APLINKA

Ugdymo(si) turinio įgyvendinimui sukuriama ar pritaikoma šio amžiaus vaiko poreikius ir galimybes atitinkanti, į ugdymo tikslus orientuota, saugi aplinka. Ikimokyklinio ugdymo grupė modeliuojama taip, kad aktyvintų vaiką, būtų paprasta, natūrali, reali, žaisminga, estetiška, kūrybiška. Vaikų socializaciją skatinančios aplinkos požymiai: atviros, svetingos „pasauliui“ už įstaigos ribų, sukuriama sąlyga neformaliai bendravimui su aplinkiniais. Aplinka, kurioje jaustųsi vaikas saugus ir gerbiamas. Aplinkos pozityvus funkcionalumas – viena iš kokybiško ugdymo(si) kriterijų, leidžiančių vaikui realizuoti prigimtines galias, aktyviai veikti, jaustis saugiu ir laukiamu. Grupėje vaikas turi rasti viską, ko reikia žaidimams ir aktyviai veiklai. Grupės aplinka kuriama kartu su vaikais. Vaikai ją gali laisvai keisti, pritaikyti žaidimams ir veiklai. Kurdami ugdymo(si) turiniui tinkamą aplinką, pedagogai vadovaujasi vaikų poreikiais. Grupės aplinka atitinka ikimokyklinio ugdymo įstaigos higienos normų ir taisyklių reikalavimus. Laibgalių skyriaus kiemas išnaudojamas vaikų judėjimo, žaidimų poreikiams tenkinti. Auklėtoja turi pasirūpinti, kad vaikams kieme būtų įdomu. Kadangi kiemas ir jame esantys įrenginiai nėra tik darželio, o jais naudojasi ir bendruomenės jaunimas, pedagogės naudoja daug išsinešamų, mobilių priemonių. Pedagogės įvertina ugdomųjų erdvių panaudojimo efektyvumą, jas keičia bendradarbiaujant su tėvais ir vaikais. Ugdymo priemonės parenkamos taip, kad atitiktų vaiko amžių, individualius gebėjimus, padėtų vaikui tenkinti emocinius, judėjimo, pažinimo poreikius; tenkintų norą žaisti ir bendrauti su kitais, padėtų pažinti aplinką, tyrinėti, eksperimentuoti, atrasti; skatintų ugdytis saviraišką ir kūrybiškumą; būtų sudarytos sąlygos vaikų kultūros plėtotei.

UGDYMO KRYPTYS

Ikimokyklinio ugdymo programos turinyje išskirtos penkios vaikų ugdymosi kryptys: emocinis ir socialinis ugdymas(is); pažinimo ugdymas(is); kalbos ir komunikavimo ugdymas(is); sveikatos saugojimas; meninis ugdymas(is).

SOCIALINIS IR EMOCINIS UGDYMAS(IS)

Socialinis ir emocinis ugdymas organizuojamas kaip procesas, kurio metu ikimokyklinukai įgyja žinių, įgūdžių ir nuostatų šiose srityse: savo emocijų suvokimas ir valdymas, pozityvių tikslų išsikėlimas ir pasiekimas, kitų globa ir rūpinimasis kitais, pozityvių santykių su kitais kūrimas ir palaikymas, tinkamas tarpasmeninių santykių situacijų valdymas, atsakingumas kitų atžvilgiu. Ikimokykliniame amžiuje vaikas siekia būti pripažintas ir gerbiamas toks, koks jis yra. Vaiko gera savijauta kolektyve (grupėje ar kt. aplinkoje) lemia jo savivoką ir savigarbą, emocijas ir jų raišką, savireguliaciją ir santykius su aplinkiniais žmonėmis. Todėl didelis dėmesys skiriamas doriniam ugdymui - kur gėris ir blogis nėra savaiminiai procesai, bet priklauso nuo vaiko ugdymosi, suvokimo ir saviraiškos.

Emocijų suvokimas ir raiška	
Ikimokykliniame amžiuje būdingas užslėptas nepasitikėjimas, susikaustymas, kuris dažnai atsiranda dėl vaikų grupėje prisiimtų stereotipinių vaidmenų (pavyzdžiui, vienas vaikas visada – lyderis, kitas – vykdytojas, vienas – viską mokantis, kitas – ne). Todėl vaiko emocijų ugdymasis pradedamas nuo laisvos būsenos atsiradimo – nuo buvimo pačiu savimi. Tik turint šios būsenos pagrindus, siekiama, kad ikimokyklinukai sąmoningai suvoktų emocijas, jas galėtų įvardinti, o prireikus tam tikroje veikloje (pvz. vaidyboje) galėtų emocijas sukelti, įsijausti ir išreikšti.	
Vaiko pasiekimai	
1,5 – 3 metai	3 – 5 metai
<ul style="list-style-type: none"> - pradeda naudoti emocijų raiškos žodelius; - atranda savus emocijų raiškos būdus. 	<ul style="list-style-type: none"> - apibūdina situacijas, kuriose kilo jausmai; - atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį ir tinkamai į jas reaguoja; - išreiškia jausmus mimika ir žodžiais, o ne veiksmis.
Vaiko veikseną	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<ul style="list-style-type: none"> - veido išraiška parodo „aš piktas/aš linksmas“; - apžiūrinėja emocijas paveikslėliuose ir bando įvardinti; - lesina paukštelius ir kartu su auklėtoja gamina paukšteliams lesyklėles; - žaidžia žaidimą „Meškiukui skauda“. 	<ul style="list-style-type: none"> - kūno išraiška pavaizduoja jausmus (vaidyba); - žaidžia žaidimą „Papasakok be žodžių“; - dėlioja simbolines nuotaikų korteles; - klausosi muzikos įrašų, iš kurių sprendžia, kokia muzikos nuotaika linksma ar liūdna. - žaidžia stalo žaidimą „Geri – blogi darbai“; - prieš veidrodį žaidžia mimikos žaidimus, įvardina emocijas; - dalyvauja gerumo akcijose.
Savivoka ir savigarba	
Ypatingas dėmesys skiriamas ikimokyklinuko savivokos ir savigarbos ugdymui(si) – tiksliai savo jausmų, interesų, vertybių ir teigiamų asmeninių ypatybių vertinimui. Tik teisingai save įsivertinant susiformuoja pasitikėjimo savimi jausmas.	
Vaiko pasiekimai	
1,5 – 3 metai	3 – 5 metai
<ul style="list-style-type: none"> - kalba pirmuoju asmeniu „aš“; - pasako kas jis yra – berniukas ar mergaitė; - parodo ir bando įvardinti 5-6 kūno dalis; - didžiuojasi tuo, ką turi ir gali padaryti. 	<ul style="list-style-type: none"> - įvardija savo norus, jausmus, savybes gebėjimus; - save vertina teigiamai; - atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus; - siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų; - įvardija savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus; - pasako savo tautybę; - save vertina teigiamai; - atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus.

Vaiko veikseną	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<ul style="list-style-type: none"> - atlieka pirštukų mankšteles; - apžiūrinėja savo ir draugų šeimos nuotraukas; - kartu su auklėtoja suklijuoja suplyšusias knygutes; - atlieka mankštelę įvardindami kūno dalių pavadinimus. 	<ul style="list-style-type: none"> - žaidžia kortelių žaidimą „Mano jausmai“; - žaidžia siužetinį žaidimą „Kas mane pagirs“; - įsivertina savo elgesį, naudodami simbolines korteles; - klausosi lietuvių liaudies pasakų, kuriose aiškiai skiriamas gėris ir blogis.
Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais	
<p>Nuo pat pirmų gyvenimo metų vaikas bendrauja su žmonėmis: su suaugusiais ir vaikais. Suaugusieji ir vaikai jam padeda patenkinti biologines, psichines, emocines, visuomenines reikmes, jiems tarpininkaujant jis sužino apie pasaulį, iš jų perima reagavimo būdą, pažiūras, įgyja įgūdžių, įvairiausias patirties. Todėl ikimokykliniame amžiuje didelis vaidmuo tenka vaiko ir suaugusiųjų, bendraamžių tarpusavio santykiams, kurių metu vaikas mokosi gerbti ir vertinti kitus žmones. Šie susiformavę vaiko gebėjimai turi teigiamus pagrindus tolimesniame gyvenimo etape – užaugę lengviau pritampa prie kolektyvo, kuriame stengiasi įgyvendinti vaikystėje jiems įdiegtas socialinio elgesio taisykles.</p>	
Vaiko pasiekimai	
1,5 – 3 metai	3 – 5 metai
<ul style="list-style-type: none"> - lengviau atsiskiria nuo tėvų ar globėjų; - ramiai stebi nepažįstamus žmones; - žaidžia greta arba trumpai su draugu; - audringai reiškia teises į savo daiktą. 	<ul style="list-style-type: none"> - stengiasi laikytis susitarimų; - bando tinkamu būdu išsakyti priešišką nei suaugusiojo nuomonę; - rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais; - turi draugą.
Vaiko veikseną	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<ul style="list-style-type: none"> - svečiuojasi kitoje grupėje; - priima svečius grupėje; - dalyvauja pramogose, šventėse, išvykose; - stato su draugu vieną bokštą; - su auklėtoja ir draugais žaidžia siužetinius žaidimus: „Namai“, „Kavinėje“ ir pan.; - dėlioja dėliones su draugais ir auklėtoja; - atsineša žaislą iš namų ir dalinasi su draugu. 	<ul style="list-style-type: none"> - klausosi patarlių ir priežodžių, bando suprasti jų prasmę; - kuria savo grupės taisykles; - žaidžia kolektyvinius žaidimus; - padeda auklėtojai grupės žaislų tvarkyme; - piešia draugo portretą; - žaidžia stalo žaidimus: „Šaškės“, „Kas pirmas pasieks finišą?“ ir pan.; - dalyvauja prevenciniame projekte „Be patyčių“.

SVEIKATOS SAUGOJIMAS

Judėjimo stoka – viena iš šiuolaikinės visuomenės problemų, todėl svarbu vaikui nuo pat mažens puoselėti norą būti aktyviu, sveikai gyventi. Vaikas skatinamas įvaldyti visus judėjimo būdus, puoselėjamos individualios fizinės savybės: judrumas, vikrumas, ištvermė, judesių koordinacija. Organizuotų valandėlių metu judesių atlikimas apjungiamas pagal tam tikrą siužetą, tai vaikams suteikia didesnę malonumą ir susidomėjimą judesių atlikimu, suteikia žaismingumo. Judrių žaidimų organizavimas – vienas iš metodų, skatinančių vaikų fizinį aktyvumą. Darželyje parinktas tinkamas vaikams dienos režimas, du kartus savaitėje salėje arba lauke vedamos judriosios veiklos valandėlės, kasdien skiriama laiko buvimui gryname ore.

Kasdienio gyvenimo įgūdžiai

Kasdienio gyvenimo įgūdžiai yra labai svarbūs kiekvienam žmogui. Vaikai jų neturėdami yra nuolat priklausomi nuo kitų žmonių. Ikimokyklinio amžiaus vaikas turėtų įgyti supratimą apie tai,

ką ir kaip reikėtų valgyti, išmokti praustis, savarankiškai apsirengti ir nusirengti. Įgydamas kasdienio gyvenimo įgūdžius, vaikas ugdomi: savarankiškumą, tvarkingumą, atsakingumą, pasitikėjimą savimi, savivoką, saugumą ir sveikatą.	
Vaiko pasiekimai	
1,5 – 3 metai	3 – 5 metai
<ul style="list-style-type: none"> - suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia; - padeda vieną kitą daiktą į vietą; - pats nueina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko; - valgo ir geria padedamas arba savarankiškai. 	<ul style="list-style-type: none"> - padeda daiktus į vietą; - savarankiškai nueina į tualetą; - savarankiškai valgo ir geria; - dažniausiai taisyklingai naudojasi stalo įrankiais; - domisi, kuris maistas sveikas ir naudingas; - savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus; - savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto; - saugiai elgiasi grupėje, lauko aikštelėje.
Vaiko veikseną	
Ankstyvasis amžius	Ikmokyklinis amžius
<ul style="list-style-type: none"> - bando savarankiškai praustis, šluostytis, rengtis; - nešioja, sodina, guldo, vežioja didelius minkštus žaislus ar lėlytes; - žaidžia žaidimą „Pamaitink savo žaisliuką“; - valo dulkes kartu su auklėtoja; - padeda susitvarkyti žaislus kartu su auklėtoja. 	<ul style="list-style-type: none"> - žaidžia didaktinėmis priemonėmis (segiojimas, rišimas, varstymas); - dėlioja paveikslėlius „Kada kaip rengiamės?“; - dalyvauja probleminiuose pokalbiuose („Kodėl reikia plauti rankas?“ „Kaip elgtis gatvėje?“); - atlieka kūrybines užduotis „Sveikas maistas“, „Blogi įpročiai“, „Kur kreiptis pagalbos?“ ir pan.; - žaidžia siužetinius žaidimus apie maisto gaminimą bei stalo serviravimą; - žaidžia žaidimus „Kirpykla“, „Svečiuose pas draugę“ ir kt.
Fizinis aktyvumas	
<p>Fizinis aktyvumas – tai kryptinga vaiko veikla, gerinanti fizines galias, kurios būtinos norint pasiekti ir išlaikyti aukštą sveikatos ir fizinio išsivystymo lygį. Skatinamas vaikų fizinis aktyvumas užtikrina sveiką augimą ir vystymąsi, gerą savijautą, nervų sistemos veiklą, ko pasėkoje gerėja ugdymosi rezultatai. Gryname ore praleistas laikas ir fiziniai pratimai grūdina organizmą, teigiamai veikia kaulų, raumenų, nervų sistemas. Fizinis aktyvumas tai ne maratonai ar valandų valandas sportavimas sporto salėje, tai judrieji žaidimai, estafetės, pasivaikščiojimai, darbinė veikla, sportinės pramogos.</p>	
Vaiko pasiekimai	
1,5 – 3 metai	3 – 5metai
<ul style="list-style-type: none"> - pastovi ant vienos kojos; - lipa ir nulipa laiptais; - atsispirdamas dviem kojomis pašoka nuo žemės; - peršoka liniją; - įkerpa popieriaus kraštą. 	<ul style="list-style-type: none"> - eina ratu, poromis, atbulomis; - šoka į toli, į aukštį; - žaidžia žaidimus su kamuoliu; - žaidžia komandomis, derindamas veiksmus; - tiksliau valdo pieštuką ir žirkles; - eina pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu; - juda vingiais greitėdamas ir lėtėdamas; - šokinėja vietoje, judant pirmyn, įveikdamas kliūtis; - tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais (užsega ir atsega sagas, veria ant

	virvelės smulkius daiktus).
Vaiko veikseną	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<ul style="list-style-type: none"> - nusileidžia čiuožyne, supasi sūpuoklėse; - eina savo paties pėdsakais smėlyje, sniege; - laisvai laksto po kiemą, salę - sustoja išgirdus garsinį signalą (plojimą rankomis, varpelio skambėjimą); - ropoja, prašliaužia pro kliūtis, perlipa, perlenda per įvairias kliūtis vaikui patogiu būdu; - paridena kamuolį pirmyn ir stengiasi jį pavyti; - sportuoja netradicinėje aplinkoje (darželio žaidimo aikštelėje); - pučia ir gauda plunksnas; - žaidžia žaidimą „Kas tyliau nueis?“; - žaidžia žaidimą „Skrenda paukšteliai“. 	<ul style="list-style-type: none"> - bėgioja keičiant kryptį, tempą; - žaidžia gaudynes su draugais; - šokinėja abiem kojomis vietoje, lengvai judant pirmyn; - laipioja pasviromis kopėtėlėmis, gimnastikos sienele; - rungtyniauja estafetėse; - važinėjasi rogutėmis nuo kalniuko; - dalyvauja mankštose; - karmo paveikslėlius iš reklaminių žurnalų; - žaidžia orientacinius žaidimus; - žaidžia judrius žaidimus: „Gandras ir varlės“, „Kas pagaus pelytę?“, „Avys namo“, „Diena – naktis“, „Katinas ir pelės“ ir kt.; - žaidžia puskvadratį, futbolą ir kt.; - dalyvauja sveikatos ugdymo akcijose, pramogose, projektuose.

KALBOS IR KOMUNIKAVIMO UGDYMAS(IS)

Pati svarbiausia kalbos funkcija yra komunikacinė, t. y. vaiko domėjimasis savimi, kitais žmonėmis, aplinka, gamta, daiktais, skatina vaiko kalbinę raišką. Kalbos dėka bendraudami vaikai gali tiksliai informuoti vieni kitus apie savo jausmus, norus, ketinimus, kilusius sumanymus, mintis. Jau 3 metų vaikai ima domėtis raidėmis, imituoti skaitymą, rašymą. Todėl kalbos ir komunikavimo ugdymui(si) reikia turtingos kalbinės aplinkos: raidžių, užrašų, knygų, žurnalų, storų siūlų, vielučių raidėms lankstyti ir t. t. Svarbiausios vaiko kalbos ir komunikavimo ugdymo kryptys: girdimųjų suvokimų lavinimas, žodyno plėtojimas, gramatiškai taisyklingos kalbos ugdymas, rišlios kalbos ugdymas, regimojo suvokimo ugdymas, rankos paruošimas rašymui. Kai vaikas atranda ryšį tarp rašytinės ir sakytinės kalbos, tvirtėja klausimosi ir dėmesio išlaikymo įgūdžiai.

Sakytinė kalba	
<p>Sakytinė vaiko kalba – tai gebėjimas kalbėti, kalbos turinys, klausimasis, o gebėjimas išsakyti mintis – kalbos raiška. Vaiko sakytinė kalbinė raiška susiejama su grafine, plastine, muzikine, mimikos ir gestų išraiška. Ikimokykliniame amžiuje tarp sklandaus vaiko kalbėjimo ir smulkiosios motorikos judesių yra tiesioginis ryšys. Todėl ikimokykliniame amžiuje skiriamas didelis dėmesys smulkiosios motorikos žaidimams, kurie aktyvina vaikus, išlaisvina vaiko mintis, jausmus, kartu ir drausmina, skatina ir plėtoja mąstymo procesus, padeda bendrauti ir bendradarbiauti. Programoje pagrindinis kalbos ugdymo metodas - kasdieninis bendravimas įvairios veiklos metu.</p>	
Vaiko pasiekimai	
1,5 – 3 metai	3 – 5 metai
<ul style="list-style-type: none"> - supranta kalbą ir kalba 3-4 žodžių sakiniais; - atsako vienu ar keliais žodžiais į elementarius klausimus. 	<ul style="list-style-type: none"> - išskiria garsą žodžio pradžioje, viduryje ir gale; - suvokia pasakojimo, pokalbio eigą, supranta ir interpretuoja; - vartoja antonimus ir sinonimus; - kuria ir pasakoja įvairius tekstus (mįsles, humoristines istorijas ir pan.); - klausosi ir supranta įvairaus turinio tekstą.
Vaiko veikseną	

Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<ul style="list-style-type: none"> - žaidžia pirštukų žaidimus; - varsto raištelius; - varto knygeles ir mėgdžioja gyvūnėlius žiūrėdamas į paveikslėlį; - bando įvardinti tai, ką mato paveikslėlyje „Kas čia“; - žiūri animacinius filmukus; - imituoja judesius, sakant trumpus eilėraštukus; - klausosi auklėtojos skaitomų jau girdėtų pasakų. 	<ul style="list-style-type: none"> - pasakoja apie save ir savo šeimą: pasako savo vardą, pavardę, amžių, kur gyvena, artimųjų vardus, kur dirba tėveliai ir t.t.; - atpažįsta ir bando įvardinti elementarius simbolius (raides); - vardija savo vardo bei kitų žodžių pirmas raideles; - komentuoja, ką padaręs, ką nupiešęs, ką žaidęs; - deklamuoja; - seka pasakas be galo; - žiūri ir komentuoja animacinius filmukus; - dėlioja raidžių korteles ir bando skaityti.
Rašytinė kalba	
<p>Rašytinė kalba – vaiko minčių dėstymas erdvėje (pvz. popieriuje). Pirmas tokios kalbos momentas atsispindi vaiko „keverzonėse“, todėl į vaikų piešinius žiūrima kaip į savitą kalbą. Taip nuo daiktų piešimo pereinama prie žodžių piešimo – rašytinės kalbos ugdymosi. Programoje vaikų mokymasis rašyti natūraliai įeina į vaikų žaidimus, kurie prasideda nuo smulkiosios motorikos lavinimo. Tokiu būdu siekiama, kad raidė būtų tokiu pat vaiko gyvenimo elementu, kaip ir kalba. Rašytinė kalba – paties vaiko veikla. Ikimokykliniame amžiuje skatinamas vaiko domėjimasis knygomis, taip rašytinę kalbą siejant su skaitymu.</p>	
Vaiko pasiekimai	
1,5 – 3 metai	3 – 5 metai
<ul style="list-style-type: none"> - piešia vertikalias ir horizontalias linijas; - bando naudotis įvairiomis rašymo priemonėmis. 	<ul style="list-style-type: none"> - supranta rašymo tikslus; - spausdintinėmis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje esančius žodžius; - kompiuteriu spausdina raides.
Vaiko veikseną	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<ul style="list-style-type: none"> - „rašo“ laišką mamai; - žaidžia linijomis piešimo lape; - spalvina paveikslėlius. 	<ul style="list-style-type: none"> - kuria knygeles; - ornamentuoja ritmiškai atkartodamas piešiamus elementus; - domisi abėcėlės raidėmis; - spausdintinėmis raidėmis rašo savo vardą; - iliustruoja pasakas.

PAŽINIMO UGDYMAS(IS)

Ikimokyklinio amžiaus vaikui būdingas smalsumas, noras išbandyti, paliesti. Vaikas nuo paprastų klausimų „kas čia?“ pereina prie „kodėl?“, „kaip?“. Vaiko pažinimas prasideda nuo savęs, artimų žmonių, jį supančios daiktinės ir gamtinės aplinkos pažinimo. Skatinant vaiką tyrinėti aplinką, sudaromos sąlygos vaiko loginio mąstymo, atminties, vaizduotės lavinimui. Ikimokykliniame amžiuje pagrindinis vaiko pasaulio pažinimo metodas – žaidimas.

Aplinkos pažinimas	
<p>Ikimokykliniame amžiuje aplinkos pažinimas - tai vaiko savęs pažinimas, įgytas supratimas apie įvairias pasaulio sritis – artimiausią daiktinę, socialinę ir kultūrinę namų bei grupės aplinką, gimtinę, Tėvynę, gamtą, žemę, jos paviršių, laiko tėkmę. Ypatingas dėmesys skiriamas, kad vaikas tobulintų jau turimus aplinkos pažinimo būdus ir išbandytų naujus.</p>	
Vaiko pasiekimai	
1,5 – 3 metai	3 – 5 metai

<ul style="list-style-type: none"> - atpažįsta ir įvardina artimiausios aplinkos daiktus; - žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojasi (šukos, šaukštas, nosinaitė); - orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje; - žino savo, šeimos narių vardus. 	<ul style="list-style-type: none"> - žino svarbią asmeninę informaciją; - domisi suaugusio žmogaus gyvenimu, jo darbais; - žino tradicines šventes; - žino savo šalies ir sostinės pavadinimą; - atranda ir mokosi naudotis buities prietaisais, skaitmeninių technologijų galimybėmis; - pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų; - žino apie naminių gyvūnų naudą žmogui; - mokosi rūšiuoti atliekas; - pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (namai, keliai, parduotuvės ir pan.); - atpažįsta dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, juos įvardina; - pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius; - skiria gamtos reiškinius (rūkas, pūga, šlapdriba); - pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas; - skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip naudotis maistui; - pradeda suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius.
Vaiko veikiena	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<ul style="list-style-type: none"> - stebi save ir draugus veidrodyje; - stebi augalo gyvenimo etapus: dygimą, augimą, žydėjimą, sėklų brandinimą, nunykimą; - renka gamtinę medžiagą; - pamėgdžiodami suaugusiuosius, bando šukuotis, valgyti su įrankiais, valyti dantis, šluostyti stalą, palaistyti augalą ir kt.; - pavadina kai kuriuos dažniau sutinkamus augalus ar gyvūnus, savo kūno dalis; - pasako, kai šalta ar šilta; - džiaugiasi pamatę pažįstamą aplinką (darželį, savo namus). 	<ul style="list-style-type: none"> - piešia save, šeimą; piešinį papildoma pasakojimu apie šeimos narius; - apibrėžia ant popieriaus lakšto gulinčio vaiko, savo plaštakos kontūrus; - kartu su tėveliais sudaro „Šeimos medį“; - žaidžia žaidimus: „Žemė, oras, vanduo“, „Surask tokį patį“, „Anksčiau-dabar-vėliau“, „Už-ant-po“, „Atpažink rankų porą“ ir pan.; - stebi gamtos reiškinius, kuria „Gamtininko kalendorių“; - žaidžia kūrybinius-vaidmeninius žaidimus (autobusas, biblioteka, parduotuvė, gaisrinė, gimtadienis ir pan.); - padeda prižiūrėti naminius augalus ar gyvūnus, apie juos klausinėja, rodo susidomėjimą; - bando paliesti augalo lapus, medžio žievę, pauostyti žiedą; - ragauja vaisius ir daržoves, aptaria jų naudą; - žiūri filmus apie gamtą, gyvūnus, istoriją; - varto ir aptaria paveikslėlius knygoje; - žaidžia pažintinius stalo žaidimus: „Augalai ir jų augimvietės“, „Gyvūnai ir jų namai“, „Daiktų loto“, „Profesijos“, „Laikas“, „Metų juosta“; - dėlioja pažintines dėliones „Transportas“,

	<p>„Spalvos“, „Vaisiai ir daržovės“, „Metų laikai“;</p> <ul style="list-style-type: none"> - mėgsta ruošti daržovių, vaisių salotas; - mėgsta išvykas į gamtą, muziejų, ūkį ar į tėvų darbovietes; išvykose rodo susidomėjimą; - naudojami skaitmeniniais priemonėmis, susiranda norimus žaidimus, muziką, nesudėtingą vaizdinę informaciją.
Skaičiavimas ir matavimas	
<p>Skaičiavimas – tai komponentas, kuriame kalbama apie pirmąją vaiko pažintį su skaičiaus sąvoka. Čia svarbūs keli aspektai: skaičiaus panaudojimas kiekiui nusakyti (kiek?); skaičiaus panaudojimas numeravimui (kelintas?) bei simboliai, naudojami skaičiams pažymėti. Matavimo komponentas susidaro iš vaiko pažinties su paprasčiausiomis geometrinėmis figūromis; daikto dydžio, dydžių santykio suvokimo; vis gerėjančio vaiko orientavimosi laike ir erdvėje.</p>	
Vaiko pasiekimai	
1,5 – 3 metai	3 – 5 metai
<p>Skaičiavimas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - skiria sąvokas - mažai ir daug; - išrikiuoja daiktus į eilę; - pradeda suprasti, ką reiškia padalinti daiktus po lygiai. <p>Matavimas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tapatina daiktus pagal formą, dydį; - suranda tokios pat spalvos (raudonos, mėlynos, geltonos, žalios) daiktus. 	<p>Skaičiavimas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sieja daiktų kiekį su skaičių žyminčiu simboliu; - skaičiuoja iki 10-ties; - palygina daiktų grupes pagal kiekį (daugiau/mažiau); - supranta ir vartoja sąvokas: pusiau, į 2–3 dalis. - pratęsia, sukuria skirtingų požymių sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais; - dėliodamas daiktus, sugeba atsakyti į klausimus: „Kiek iš viso?“ „Kiek daugiau?“ „Kiek mažiau?“ - pradeda vartoti kelintinius skaitvardžius. <p>Matavimas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - supranta ir pradeda vartoti daiktų palyginimui skirtus žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pat, ne toks, kitoks, vienodi – skirtingi ir pan.; - atpažįsta, atrenka, o palaiptiui ir įvardina skritulio, keturkampio, kvadrato, trikampio formos daiktus, vienodo dydžio ar spalvos daiktus; pagal tai juos grupuoja; - pradeda skirti dešinę ir kairę, savo kūno puses (priekį, nugarą); vartoja žodžius: pirmyn - atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn; - supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai; - pradeda suvokti praeitį, dabartį, ateitį; skiria sąvokas „šiandien, vakar, rytoj“; - apibūdina daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu, sakydamas: į kairę – į dešinę, aukščiau – žemiau, virš – po; tarp, priešais, prieš, paskui, už, prieš, tarp ir kt.
Vaiko veiksmas	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius

<ul style="list-style-type: none"> - rodo pirštelius ir skaičiuoja savo metus; - veria karoliukus ant pagaliuko ir lygina (daugiau/mažiau); - dalina vaišes draugams (po lygiai); - žaidžia su vienas į kitą įdedamais indeliais, vienas ant kito statomais bokšteliais; iš kelių dėžutės skylių suranda tą, pro kurią pralįstų paimta kaladėlė. - atneša prašomo dydžio (didelį arba mažą), formos daiktą; - sustato daiktus į eilę (pvz., kėdutes). 	<ul style="list-style-type: none"> - skaičiuoja savo pirštelius, žaisliukus ir kt.; - atlieka problemines užduotis: „Padalink vieną pyragą visiems vaikams“, „Išrikiuok ir pasakyk kelintas stovi kiškiukas“ ir pan.; - žaidžia žaidimus „Parduotuvė“, „Padėk mažiau arba daugiau“, „Nurodyk kryptį“, „Į kairę – į dešinę“, „Gyvi skaičiai“ (susitaria dėl veiksmų, kuriuos reiks atlikti pamačius tam tikrą skaičių ar išmetus kubelį) ir pan.; - spalvina plotelius pagal duotus skaičius bei juos žyminčias spalvas; - surikiuoja vaikus (pieštukus, kamuoliukus ar kt.) nuo mažiausio iki didžiausio; - žaidžia pažintinius stalo žaidimus: „Daiktų padėtis“, „Spalva ir formos“, „Dydis“, „Skaičius“; - žaidžia stalo žaidimus su metimo kauliuku; - žaidžia geometrinių formų stalo žaidimus: dėlioja ornamentus, konstruoja Lego kaladėlėmis, žaidžia „Kalimo žaidimą“, „Geo vėrinėlį“; - dėlioja dėlionės, randa reikiamą detalę.
---	--

Tyrinėjimas

Smalsaudami vaikai pažįsta save ir pasaulį, lavina savo mąstymo gebėjimus, išbando įvairų elgesį, sužino, kas jiems patinka, o kas – ne. Smalsumas išreiškia norą sužinoti bei patirti kažką nauja ar neįprasta, o tai pasiekama tyrinėjant. Smalsumas yra poreikis, o tyrinėjimas – elgesys. Tyrinėjimas – tai procesas, kai atidžiai žiūrint, klausant, uodžiant, liečiant, klausinėjant, ieškant informacijos įvairiuose šaltiniuose sužinoma apie gyvosios ir negyvosios gamtos objektus bei reiškinius, žmogaus sukurtus daiktus, žmonių gyvenimą. Tyrinėjimas apima ir bandymus (eksperimentus), kai keičiame daiktus ar medžiagas, aplinkos sąlygas, pvz., išardome ir sudedame kitaip, kai tirpiname, šildome, šaldome medžiagas, kai sodiname augalus ir stebime, kaip jų augimą veikia šviesa, laistymas ir pan.

Vaiko pasiekimai

1,5 – 3 metai	3 – 5 metai
<ul style="list-style-type: none"> - stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti; - atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta. 	<ul style="list-style-type: none"> - žaisdamas tyrinėja ir išbando daiktus bei medžiagas (pvz., plaukia ar skęsta, rieda ar sukasi ratu ir pan.); - geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties (pvz., ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti); - palygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, atsižvelgdamas į savybes, juos tikslingai grupuoja ir klasifikuoja; - tyrinėjant galimybėms išplėsti pasitelkia įrankius ir kitas priemones (pvz., lupą, mikroskopą); - domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis; - paaiškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip ir daryti.

Vaiko veikseną

Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<ul style="list-style-type: none"> - įkišęs ranką į „stebuklingą maišelį“, liečia, čiupinėja, esančius daiktus ir bando ištraukti kietą, minkštą, švelnų ar šiurkštų daiktą; - antspauduoja naudodamas gamtinę medžiagą; - piešia gamtoje rastais gamtiniais „dažais“. - sukelia vėją: išmėgina kuo galima vėdintis (skarele, pučiant, bėgiojant, sukantis, mosuojant ranka, popieriaus lapu ir pan.). - bando išardyti žaislus, pažiūrėti, kas yra jų viduje; - varto knygas, vaizduoja, kad skaito, kalba apie tai, ką mato paveikslėlius. 	<ul style="list-style-type: none"> - žaidžia su svarstyklėmis, ieškodamas balanso; - kuria koliažus ieškodamas detalių jungimo galimybių; - dalyvauja artimiausios aplinkos išvykose ir kuria žemėlapius; - stebi ir komentuoja reiškinius, vykstančius gamtoje ir aplinkoje; - atlieka nesudėtingus bandymus (pvz., stebi, kaip tirpsta ledas, dega žvakė, plaukia ar skęsta įvairūs daiktai, magnetas traukia metalinius daiktus); - stebimo objekto pasikeitimus fiksuoja lentelėje; - tyrinėdamas naudoja prietaisus: lupą, mikroskopą, termometrą, magnetą, žiūronus.

MENINIS UGDYMAS(IS)

Vaikai pasaulį pažįsta ir gyvenimo reiškinius išgyvena jausmais, emocijomis, o ne sąmoningai protaudami, t. y. vaikai vadovaujasi meniniu pasaulio pažinimo būdu. Meno metodą pedagogikoje apibūdiname orientuodamiesi į vaiko asmenybės ugdymą, kai sudarome sąlygas visuminiam vaiko tobulėjimui, išryškiname ir brandiname jo individualiuosius meninius gabumus, laviname įvairius gebėjimus. Meno metodas darželyje - tai vaikų ugdymas naudojant muzikos, dailės, teatro, šokio, literatūros priemones ir veiksmus. Todėl turime sudaryti sąlygas vaikams save išreikšti garsu, vaizdu, judesiu. Darželyje vaikai išgyvena atradimo, unikalios saviraiškos džiaugsmą, įgyja įvairių sričių gebėjimus, lavina saviraišką, vaizduotę, estetinį skonį. Vaiko kūryba primena žaidimą spalvomis, muzika ar judesiu. Vaikams sudaromos galimybės išgyventi idėjų ir jausmų saviraiškos džiaugsmą, pažinti, tyrinėti ir pajusti įvairius meninės raiškos būdus. Ugdydami ikimokyklinio amžiaus vaiką, siekiame sudominti kūrybos procesu, o ne rezultatu.

Meninė raiška. Dailė	
<p>Vaikų darželyje dailė - viena prieinamiausių meno šakų. Per dailės užsiėmimus formuojami elementariausi dailės mokėjimai ir įgūdžiai. Darželyje vaikų dailės veiklos yra susietos su savaitės tema. Pačios temos kuriamos atsižvelgiant į gamtos kaitą, į tradicines metų šventes. Vaikams aktualu vaizduoti tai, kas vyksta aplink juos. Dailė yra ta vaikų gyvenimo sritis, kur kiekvienas gali atrasti tik jam vienam tuo metu itin svarbų savęs išreiškimo būdą be žodžių. Čia vaikas kuria dažniausiai tik jam vienam suprantamus ir labai svarbius dalykus. Vaikui savitu būdu – linijomis, spalvomis ar formomis, sudaromos galimybės ne tik išreikšti save, mažinti emocinę įtampą, bet ir derinti rankos, akies ir kitų kūno dalių judesius, lavinti vaizduotę, kūrybos gebėjimus. Tokiu būdu vaikas mokosi spręsti problemas, jautriai reaguoti į savo ir kitų darbus, mokosi bendrauti vaizdų kalba, įgyja pasitikėjimo savo jėgomis ir savarankiškumo.</p>	
Vaiko pasiekimai	
1,5 – 3 metai	3 – 5 metai
<ul style="list-style-type: none"> - savo „keverzonėse“ įžvelgia daiktus ir įvykius; - eksperimentuoja dailės priemonėmis išreikšdamas save. - spontaniškai reiškia emocijas dailės priemonėmis ir medžiagomis. 	<ul style="list-style-type: none"> - dailės darbus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, žodžiais, įvairiomis linijomis, formomis bei spalvomis); - eksperimentuoja mišriomis dailės priemonėmis ir technikomis.
Vaiko veiksmas	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
- eksperimentuoja individualiai ant atskiro	- piešia įvairia technika: guašu, akvarele,

<p>didelio formato popieriaus lapo: piešia pieštukais, tušinukais, kreidelėmis, tapo guašu, akvarele;</p> <ul style="list-style-type: none"> - štampuoja piršteliu, teptuku, štapukais; - daro plaštakos antspaudus; - piešia pagaliuku ant smėlio, sniego; kreida ant lentos, asfalto; - tapo ant medžio lapų ar kitų gamtinių medžiagų; - lipdo plastilinu iš vieno gabalo (suka rutulį, kočioja tiesiais judesiais); - eksperimentuoja išbandydamas taškymo būdus; - piešia klįjais; - išbando meninę techniką „dvynukai“; - štampuoja įvairios faktūros daiktais. 	<p>anglimi, spalvotais pieštukais, vaškinėmis kreidelėmis;</p> <ul style="list-style-type: none"> - kuria koliažą ant kartono gabalo, klijuodamas audinio, tapetų, laikraščio skiautes; - konstruoja erdvines figūras iš popieriaus, papjė - mašė, gamtinių medžiagų, antrinių žaliavų (buteliukų, dėžučių); - eksperimentuoja maišydami spalvas ir atranda naujus atspalvius; - tapo draugų, mamų portretus, gamtos vaizdus, įvairius veiksmo siužetus ir pan.; - tapo ant netradicinių paviršių: senų batų, audinio, stiklo ir pan.; - aplikuoja „mozaikos“ principu; - derina kelias dailės raiškos technikas viename darbe; - ornamentuoja, sistemingai kartodamas Elementus; - gamina šventines dekoracijas; - kuria meninius rėmelius savo darbams; - tapo vitražus; - piešia išbandydamas žvakės panaudojimo galimybes.
--	--

Meninė raiška. Muzika ir šokis

Muzika vaikų darželio gyvenime užima svarbią vietą. Svarbu nuolat paraginti, pagirti ir skatinti vaikus dainuoti, muzikuoti ir tuo pačiu sužadinti ne tik jų norą, bet ir gebėjimus. Ikimokykliniame amžiuje išryškėja didelis vaiko poreikis muzikinei veiklai. Tai svarbiausia prielaida jo ugdymui per muziką.

Šokis – viena seniausių žmogaus kultūrinės veiklos formų. Tai meninės veiklos išraiška, kuri ugdo vaiko meninius gebėjimus, estetines pažiūras, plėtoja emocinį ir mąstymo procesus. Šoki galima laikyti sveikatos, kūno grožio, jėgos, grakštumo šaltiniu, formuojančiu vertybines kūno kultūros orientacijas, ugdančiu dvasingumą, dorovingumą ir estetinį skonį. Šokiu svarbu ugdyti vaikų estetinę nuovoką, kūrybinę iniciatyvą, vaizduotę, bendravimo kultūrą, muzikalumą, artistišumą, taip pat lavinti kūną, ugdyti vaiko gebėjimą improvizuoti, siekti, kad vaikai išmoktų išgirsti, suvokti muziką, judėti pagal muziką. Muzikinėje, šokio veikloje ugdomas jautrumas muzikos intonacijoms ir ritmams, muziką lydinčiam tekstui, tautosakai, žaidimų, ratelių judesiams.

Vaiko pasiekimai

1,5 – 3 metai	3 – 6 metai
<ul style="list-style-type: none"> - reaguoja ir klausosi muzikos ir aplinkos garsų (suklūsta, nutyla arba pradeda judėti kryžtauti); - žaidžiant žaidimus ir žaidinimus, mėgdžioja išgirstas intonacijas ir rodomus veiksmus, tekstą imituoja kūno perkusija; - dainuoja dviejų-trijų garsų daineles ar melodijas; - apžiūrinėja, tyrinėja muzikos instrumentus, jais groja kartu su pedagogu. 	<ul style="list-style-type: none"> - klausomus kūrinius atliepia emocijomis (ploja trepsi, džiaugiasi, linguoja ar pan.), keliais žodžiais apibūdina, (pvz. liūdna, linksma, lėta, greita); - klausomuose kūriniuose atpažįsta kai kuriuos instrumentus (smuiką, būgną, dūdeles, varpelį), savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius; - improvizuoja balsu, ritiminiu instrumentu, kurdamas ritmus ir melodijas mįslėms, patarlėms ar ketureiliams; - dainuoja vienbalses ir dialoginio pobūdžio daineles, palydi jas ritmiškais judesiais (pvz., „Kur joji, Jonai“); - stengiasi tiksliau intonuoti, taisyklingai

	<p>stovėti, kvėpuoti; - mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų judesius; - žaidžia vaizduojamuosius, šokamuosius žaidimus; - šoka sukamuosius ratelius, paprastų žingsnių ir autorinius šokius.</p>
Vaiko veikseną	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<p>- girdėdamas muziką suklūsta, kartoja ir mėgdžioja pedagogo padainuotas dainas (pvz., lietuvių liaudies dainos „Virė virė košė“, „Di dė opapa“ ir kt.); - spontaniškai atlieka natūralius judesius (ploja, eina pirmyn, atgal, rateliu, trepsi, sukasi po vieną ir poromis, spyruokliuoja); - balsu imituoja aplinkos garsus (pvz., mašinos, traukinuko, gyvūnėlio ir kt.); - ploja, trepsi, ritmiškai barškina ritminiu instrumentu, kaladėlėmis, lazdelėmis; - spontaniškai intonuoja ir taria girdimus garsus; - padedant pedagogui kūno judesiais imituoja dainelės tekstą (pvz., I. Šeduikienės „Molio motiejukas“, „Žiema“).</p>	<p>- klausosi muzikos, pasakoja kokia ji buvo, skiria kai kuriuos instrumentus (pvz., smuiką, būgną, varpelį ir kt.); - skambant maršui, žygiuoja rateliu, girdėdamas polką - šoka, ploja, trepsi. - dainuoja išraiškingai, kūno judesiais imituoja tekstą (pvz., liet. l. d. „Graži ponija pelėda“, „Garnys“, A. Statkevičienės ir I. Žukienės „Kiškio morkytė“. G. Staniulienės „Kiškiai sveikuoliai“, I. Šeduikienė „Šarkos švarkas“, „Kas miške gyvena“); - įvairiais ritminiais ar savo gamybos vaikiškais instrumentais pritaria dainoms, šokiams („Malūnėlis“, „Abelytė“), rateliams, tyrinėja jų tembrus; - balsu ar ritminiais instrumentais kuria ritmus mįslėms („Ratai“, „Arklys“, „Bitė“, „Šaltis“ ir kt.), patarlėms (pvz., „Melagis melavo per tiltą važiavo, ratelis užkliuvo, melagis išgriuvo“ ir kt.), ketureiliams (pvz., „Barė ponas katinėlį, kam sudaužė ašotėlį...“ ir kt.); - pagal muziką šoka judesių sekas, parenka judesius šokio pradžiai, pabaigai, nusilenkia žiūrovams; - šoka sukamuosius ratelius (pvz., „Pučia vėjas“, „Šiaudų kūlis“ ir kt.); - muzikiniuose rateliuose savaip parodo matytus judesius, kuria naujus (pvz., „Klausė žvirblis čiuļbuonėlis“).</p>
Meninė raiška. Vaidyba	
<p>Vaidyba - tai bendrųjų vaiko sugebėjimų, jo psichinių bei fizinių galių, ypač kalbos, jausmų, intelekto, vaizduotės bei valios ugdymo būdas. Vaikas turi galimybę įsijausti į personažo gyvenimą, išgyventi džiaugsmą, liūdesį, pyktį, nusivylimą, apmaudą. Vaidinantys vaikai yra komunikabilesni, savarankiškesni, drąsesni, linksmesni, sumanesni, rūpestingesni. Vaidybai tenka išskirtinė vieta, ji apima visas vaikų veiklos formas, visų vaiko kompetencijų ir gebėjimų ugdymą. Tai natūraliausias vaikų saviraiškos būdas, persikūnijimo menas. Vaidindamas, žaisdamas kūrybinius žaidimus, vaikas atsiskleidžia fiziniemis ypatybėmis: kūno plastika, kūno raiška, teigiamomis emocijomis – tai svarbu fiziniam vaikų vystymuisi.</p>	
Vaiko pasiekimai	
1,5 – 3 metai	3 – 5 metai
<p>- žaidžiant žaidimus ir žaidinimus, mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas ir rodokus veiksmus; - judesiais, veiksmis, balso intonacijomis, veido</p>	<p>- žaisdamas atkuria situacijų fragmentus, panaudodamas tikrus daiktus, drabužius ir t.t.; - vaidindamas vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą;</p>

<p>mimika rodo jausmus ir norus;</p> <ul style="list-style-type: none"> - mėgdžioja šeimos narių kalbą ir veiksmus; - muzikiniuose rateliuose veiksmis ir judesiais vaizduoja siužeto elementus, reiškia savaime kilusias emocijas. 	<ul style="list-style-type: none"> - keisdamas balso intonacijas, geba išplėtoti vyksmą dialogu, monologu; - kurdamas pasiūlytas situacijas, dramos ir lėlių vaidinimus, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes; - vaidindamas tiksliai pasirenka ir naudoja drabužius, daiktus, teatro reikmenis, aplinką; - muzikiniuose rateliuose ir žaidimuose kuria ir savaip perteikia veiksmų seką, vaizduojančią darbus, augimą, veikėjo nuotaiką, emocijas, mintis.
Vaiko veiksmas	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<ul style="list-style-type: none"> - klausydamas pasakos imituoja veiksmų seką (pvz., „Virus viru košę“), parodo kaip kiškutis striksi, kaip šuniukas loja ir pan.; - kalbina žaisliukus, „skambina“ telefonu mamai, pasakoja, ką veikia ir t.t.; - pagal savo norą ir pasirinkimą atsineša daiktus ir žaislus; - žaisdamas vaizduoja, ką veikia mama, tėtis, važiuoja automobiliu, remontuoja jį ir t.t. 	<ul style="list-style-type: none"> - spontaniškai reiškia emocijas: nusimena, jei kažkas nepavyksta, džiaugiasi sėkme. - inscenuodamas pasakas „Katinėlis ir gaidelis“, „Vilkas ir septyni ožiukai“ ir kt., pasakoja ir vaidina pasakų herojus, savaip sugalvoja pasakos pabaigą; - kūrybingai naudojami aplinkoje esančiais daiktais (pvz., kėdė - kaip kalnu, nameliu ir pan.); - kuria dialogą tarp veikėjų, stengiasi išraiškingai parodyti veikėjo nuotaiką, intonuoja jo balsą; - vaidindamas vaizduoja, kaip ožiukai išsigąsta vilko, slepiasi nuo jo, dreba ir t.t. - stebi, ar kiti domisi jo vaidinimu, palaiko ryšį su stebėtojais; jei pastebi dėmesį, dar labiau stengiasi išraiškingiau vaidinti; - vaidindami teatrą aptaria veikėjus, pasiskirsto vaidmenimis, ką ir kaip reikės vaidinti; - pasiūlo dekoracijas: kartu su pedagogu piešia, spalvina, klijuoja, išdėsto dekoracijų detales; - lengvai įsimena muzikinių ratelių veiksmų seką, siūlo savo sugalvotus judesius (pvz., „Aš pasėjau žalią liną“, „Aguonėlė“ ir kt.).
Estetinis suvokimas	
<p>Estetinio suvokimo ugdymasis nekelia tikslo padaryti vaiką visų meno rūšių mylėtoju, nes mėgdamas ir suprassdamas kelias meno rūšis, vyresniame amžiuje vaikas sugebės pastebėti ir įvertinti įvairių kūrinių savitą grožį. Svarbi estetinio vaikų auklėjimo dalis yra skaitymo menas. Grožinė literatūra žadina vaiko savęs pažinimo ir vertinimo poreikį, parodo žmogiškųjų vertybių ir siekimų prasmę. Todėl vaikas skatinamas kalbėti ne tik taisyklingai bet ir raiškiai, kaip su atitinkama intonacija vaikui skaitant pasakas. Tokie veiksmai lavina vaiko klausą, jis geriau skiria garsus, o vaiko sugebėjimas mėgdžioti, jausti intonacijos įvairumą yra svarbus estetinio suvokimo tobulinimo veiksnys. Estetiniame suvokime svarbiausia ne įgyti žinių, o dvasiškai tobulėti, suprasti tas vertybes ir idealus kurias akcentuoja meno kūrėjas.</p>	
Vaiko pasiekimai	
1,5 – 3 metai	3 – 5 metai
<ul style="list-style-type: none"> - emociškai reaguoja į dainų garsus, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinių objektus; - reaguoja į kitų vertinimus; 	<ul style="list-style-type: none"> - papasakoja išpūdžius apie klausytą muziką, dainelę, eilėraštį, pasaką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinių, knygelių iliustracijas,

<ul style="list-style-type: none"> - džiaugiasi menine veikla, nori šokti, dainuoti, vaidinti. - grožisi gamtos garsais, spalvomis. 	<p>gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius, pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales;</p> <ul style="list-style-type: none"> - grožisi ir palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, įvardija kodėl gražu; - pastebi papuoštą aplinką; - mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla.
Vaiko veikseną	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<ul style="list-style-type: none"> - klausosi sekamų pasakų, skaitomų eiliuotų kūrinų, apsakymų ir pan.; - klausosi gamtos garsų; - imituoja gamtos garsus; - kabina savo meninį darbėlį grupės rūbinėlėje, jį komentuoja. 	<ul style="list-style-type: none"> - aktyviai dalyvauja įstaigoje organizuojamuose renginiuose (Kalėdos, Užgavėnės, pavasario šventė ir kt.); - varto liaudies meno knygas, apžiūri tautodailės darbus; - stebi spektaklius Rokiškio Teatro rūmuose;

Į VISAS UGDYMO KRYPTIS INTEGRUOJAMOS UGDYMO(SI) SRITYS

Savireguliacija ir savikontrolė	
Savireguliacija ir savikontrolė suvokiama kaip ikimokyklinuko savitvarda – savo jausmų kontrolė valdant stresą; savo impulsų tvardymas; išsvermingumas susidūrus su sunkumais; tinkama emocijų raiška; asmeninių tikslų išskėlimas ir tikslingas jų siekimas.	
Vaiko pasiekimai	
1,5 – 3 metai	3 – 5 metai
<ul style="list-style-type: none"> - pradeda valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius; - pats ieško nusiramino: apsikabina minkštą žaislą arba čiulpia čiulptuką, šaukia suaugusįjį, ropščiasi ant kelių. 	<ul style="list-style-type: none"> - savarankiškai laikosi tvarkos ir žaidimų taisyklių; - konfliktus bando spęsti taikiai; - sutelkia dėmesį klausymui, stebėjimui, veiklai tiek, kiek sužadintas susidomėjimas; - priima dienos ritmo pasikeitimus; - sugalvoja kelis konflikto spėdimų būdus; - nusiramina, atsipalaiduoja, klausydamasis ramios muzikos, pabuvęs vienas, kalbėdamasis su kitais.
Vaiko veikseną	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<ul style="list-style-type: none"> - apkabina, paglosto draugą, kai jam liūdna; - dalyvauja ne tik grupės, bet ir užgrupinėje veikloje (muzika, dailė, sportas); - pavargęs migdosi apsikabinęs savo mėgstamą minkštą žaislą; - paguodos ieško pas suaugusįjį; ramina nustoja verkti. 	<ul style="list-style-type: none"> - kartu su auklėtoja kuria grupės elgesio taisykles; - pats sutvarko žaidimų vietą po žaidimų; - pats bando sudrausminti išdykaujančius bendraamžius; - bando tartis dėl norimo žaislo; - neskaudžiai užsigavęs, ramina, bando sulaikyti ašaras.
Mokėjimas mokytis	
Mokėjimas mokytis – tai vaiko noras bei pasirengimas imtis naujų užduočių, gebėjimas kontroliuoti veiklos procesą bei taikyti įgytus gebėjimus įvairiuose kontekstuose. Ikimokykliniame amžiuje mokėjimo mokytis gebėjimų ugdymasis suprantamas kaip vaiko poreikis sužinoti; atsakomybė už savo veiklą, pasirenkamų veikimo būdus; savo stiprybių ir trūkumų žinojimas; veiklos rezultatų apmąstymas; domėjimasis pasirenkamos veiklos galimybėmis.	
Vaiko pasiekimai	
1,5 – 3 metai	3 – 5 metai

<ul style="list-style-type: none"> - aktyviai domisi aplinka – klausinėja; - atidžiai stebi veiklą ir bando pakartoti veiksmus; - džiaugiasi tuo, ką išmoko. 	<ul style="list-style-type: none"> - drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas; - imasi iniciatyvos įgyvendinant žaidimų idėjas; - orientuojasi informacijos gavimo šaltiniuose (pokalbis, stebėjimas, knygos, internetas, TV ir pan.); - analizuoja savo veiklą, kaip pavyko; - planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu.
Vaiko veikseną	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<ul style="list-style-type: none"> - išbando naujus žaidimus; - žaidžia pojūčių žaidimus (klausos, regos, lytėjimo, skonio); - žaidžia kartu su draugais bendrus žaidimus. - ieško teminių paveikslėlių knygelėse. - žaidžia probleminius žaidimus: „Kur rasti...?“, „Kas čia?“; - kelis kartus iš eilės mėgsta žiūrėti, klausytis to paties, pvz., skaitomos pasakos, dainos ar filmuko; - padeda suaugusiems dirbti įvairius darbus; - atkreipia suaugusio dėmesį pavykus atlikti kažką nauja – veda už rankos, rodo, džiaugiasi. 	<ul style="list-style-type: none"> - nepavykus kirpti, lipdyti, lankstyti prašo pagalbos ar pamokyti; - dėlioja dėliones; - konstruoja iš kaladžių – stato namus, bokštus; paskui juos griauna ir stebi, kas atsitiko; - džiaugiasi, demonstruoja tai, ką išmoko su muzikos vadove, su šeimos nariais; - noriai žaidžia įvairius tinkamus jo amžiui stalo ir kompiuterinius žaidimus, mėgsta klausyti skaitomų knygų, patys mielai jas varto, suranda atsakymus į iškilusius klausimus; - varto savo ir draugų meninės veiklos, kitų gebėjimų ir pažangos vertinimų segtuvus. - įsitraukia į mokymąsi žaisdami, piešdami, konstruodami, lipdydami, pilstydami, grupuodami daiktus; - taiko įvairius informacijos paieškos metodus: knygų „skaitymas“, aplinkos tyrinėjimas, klausinėjimas; - sprendžia galvosūkius.
Iniciatyvumas ir atkaklumas	
<p>Iniciatyvumas – ikimokyklinuko savybė pasireiškianti savarankišku veiklos atlikimu, idėjos iškėlimu. Atkaklumas - savo tikslų siekimas, nenuolaidžiavimas savo norams. Tačiau būti iniciatyviam ir atkakliam labai sudėtinga, nes reikia įdėti pastangų. Šių gebėjimų ugdomasis formuoja vaiko valią, nusiteikimą veikti aktyviai, rinktis veikimo kryptis, įveikti kliūtis, siekti tikslo, padeda pasirinkti geriausius veiklos variantus.</p>	
Vaiko pasiekimai	
1,5 – 3 metai	3 – 5 metai
<ul style="list-style-type: none"> - pats keičia veiklą; - reiškia savo norus, sako „ne“; - įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą. - pats pasirenka daiktus, su jais žaidžia, daug kartų atkakliai bando atlikti naują veiksmą, kartoja tai, kas pavyko.; - veiksmais ir atskirais žodžiais reiškia norus, veda suaugusįjį prie dominančių daiktų. 	<ul style="list-style-type: none"> - savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam ją plėtoja; - nuo pradžios iki pabaigos atlieka nepatrauklią veiklą; - bando pats įveikti kliūtis, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį ar draugus; - siūlo vaikams ir suaugusiajam įsitraukti į jo paties sugalvotą veiklą.
Vaiko veikseną	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<ul style="list-style-type: none"> - randa naują žaislą ir išbando jo galimybes; - žaidžia situacijas „Aš pats“; - sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą 	<ul style="list-style-type: none"> - sprendžia auklėtojų sudarytas problemines situacijas; - planuoja, ką gali nuveikti darželyje ir kieme;

<p>daiktą;</p> <ul style="list-style-type: none"> - pats išrenka ir pasiūlo auklėtojai skaityti knygele; - atkakliai bando užsegti didelę sagą; pavykus kelis kartus užsega ir vėl atsega; - kopijuoja vyresniųjų veiklas ar veiksmus (kerpa plaukus, dengia stalą ir pan.); - stebi, kaip auklėtojas stato bokštelį ir pats ima kaladėles, stato panašų bokštelį; - sudėlioja visas formeles į jų lizdus, jas išima ir vėl sudėlioja; - žaidžia su patinkančiu žaislu, tačiau išgirdęs ar pamatęs kažką nauja kurį laiką stebi, bet netrukus vėl pradeda žaisti. 	<ul style="list-style-type: none"> - rodo iniciatyvą vadovauti sugalvotam žaidimui ir buria kitus vaikus; - prie vaikai įdomios auklėtojos pasiūlytos veiklos grįžta, kol ją baigia (pvz., gamina kaukes); - žaidžia ilgesnį laiką trunkančius kūrybinius žaidimus; - konstruojant susidūręs su kliūtimis, ieško sprendimų bandydamas daryti kitaip.
<p>Problemų sprendimas</p> <p>Problemų sprendimo gebėjimai padeda vaikams priimti konstruktyvius sprendimus. Vaikas pats mokosi pasirinkti, nuspręsti ir pajusti problemų sprendimo ar pasirinkimo padarinius. Todėl ikimokykliniame amžiuje vaiko problemų sprendimų ugdymasis ateityje palengvina ir praplečia sprendimų variantus ir poelgių galimas pasekmes.</p>	
<p>Vaiko pasiekimai</p>	
<p>1,5 – 3 metai</p>	<p>3 – 5 metai</p>
<ul style="list-style-type: none"> - susidūręs su kliūtimi, išbando jau žinomus veikimo būdus; - nepavykus įveikti veiklos ar kliūties, prašo pagalbos arba meta veiklą; - įveikiant kliūtis išbando aplinkinių naudojamus būdus; - supranta kada pavyko įveikti sunkumus. 	<ul style="list-style-type: none"> - sudėtingą veiklą priima natūraliai, nusiteikęs įveikti kliūtis; - žino ar problemą gali įveikti pats; - pradeda matyti sprendimų pasekmes; - tariasi su kitais dėl veiksmų atlikimo; - nepasiekus tikslo, bando keletą kartų, kartu ieškodamas sprendimo būdų arba prašo kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos.
<p>Vaiko veikseną</p>	
<p>Ankstyvasis amžius</p>	<p>Ikimokyklinis amžius</p>
<ul style="list-style-type: none"> - žaidžia auklėtojos sudarytas problemines situacijas: „Ką daryti – atėmė žaisliuką?“; - deda į didesnę kibirėlį mažesnę; - randa balą ir kartu su auklėtoja sprendžia problemą – kaip nesuslapti kojųčių?; - bando atsukti ir atsukti kamštelį, sudėti korteles į joms skirtą dėžutę, pastatyti aukštą bokštą iš kaladėlių; nepavykus veiksmas kartojamas. 	<ul style="list-style-type: none"> - taiso sugadintą daiktą, suplėšytą knygutę; - Žaidžia priežasties – pasekmės kortelių žaidimus; - dėlioja vis naujas ir sudėtingesnes dėliones; - imasi kurti darbelį, kurį reikia tiksliai lankstyti, kirpti, bet nėra tikras, ar jam pavyks; nepavykus bando dar kartą; - numatydamas pasekmes, į žaidimą nenori priimti vaiko, kuris elgiasi ne pagal žaidimo taisykles; - keldamas daiktus, jaučia kada yra per sunku ir dalį svorio stengiasi pašalinti ar imti kitą lengvesnį daiktą (smėlis, vanduo, sniego rutuliai, akmenys).
<p>Kūrybiškumas</p> <p>Kūrybiškumas – kiekvieno vaiko saviraiškos puoselėjimas, tai gebėjimas netipiškai mąstyti, kurti. Ikimokyklinio amžiaus tarpsnis – pats palankiausias kūrybiškumo ugdymuisi, nes būtent tada vaikas yra pats imliausias: jis smalsus, visa savo esybe trokšta pažinti pasaulį; jo mąstymas dar laisvas, nesuvaržytas dogmų ir stereotipų.</p>	
<p>Vaiko pasiekimai</p>	
<p>1,5 – 3 metai</p>	<p>3 – 5 metai</p>

<ul style="list-style-type: none"> - žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus; - atranda naujus veiksmus (tapyti ant veidrodžio, ridenti, nardinti į vandenį ir kt.), taiko juos daiktams tyrinėti. 	<ul style="list-style-type: none"> - išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones; - nebijo daryti kitaip; - savitai išreiškia save; - veikdamas pasitelkia vaizduotę; - fantazuoja.
Vaiko veikseną	
Ankstyvasis amžius	Ikimokyklinis amžius
<ul style="list-style-type: none"> - pats puošia padarytus dirbinius; - eksperimentuoja įvairiomis tūrinėmis medžiagomis: moliu, plastilinu, drėgnu smėliu, minkštu sniegu, sūria tešla; - pritaiko įvairius daiktus veiksams, pvz. kaladėlė – „telefonas“, pieštukas – „šaukštas“, liniuotė – „peilis“ ir t.t.; - žaidžia su dažų dėmėmis „Į ką tai panašu?“; - dėlioja kaladėles, lego, sukurdamas iš jų naujus objektus; - gamtoje nori išbandyti tai, ko nepatyrė – taškytis balose, voliotis sniege; - tyrinėja naujų objektų dydžius, savybes, formas, paviršių įvairiais būdais – liesdamas, skanaudamas, apžiūrinėdamas, mėtydama. 	<ul style="list-style-type: none"> - eksperimentuoja ant balto ir spalvoto (sauso ir šlapio), įvairaus formato, dydžio popieriaus pirštu, teptuku, šiaudeliu, trintuku, kamšteliu, sagute; - tapytą darbelį papildo realiomis medžiagomis (audiniu, džiovintais augalais ir kt.); - dailės priemonėmis reiškia savo literatūrinius, muzikos kūrinio ar kitokius meninius įspūdžius; - aplikuoja iš skirtingo šiurkštumo, storumo, įvairių spalvų popieriaus, buityje nereikalingu laikraščių, tapetų, folijos ir kt.; - gamina atvirukus, kvietimus, knygeles, dovanėles draugams, šeimos nariams, įvairią atributiką, dekoracijas šventėms, pramogoms. - kuria daugiasluoksnius kūrinius; - žaisdamas persikūnija į įvairius veikėjus, sugalvoja nebūtų personažų.

VAIKŲ UGDYMO(SI) PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Ugdymo pasiekimų vertinimas – tai nuolatinis informacijos rinkimas ir jos panaudojimas, nustatant vaikų daromą pažangą, koreguojant, tobulinant pedagogo darbo būdus ir metodus. Nuolatinis ir sistemingas vertinimas padeda auklėtojai įžvelgti vaiko galimybes, nustatyti problemas ir spragas, diferencijuoti ir individualizuoti ugdymą. Ugdymo pasiekimų vertinimas grindžiamas šiuolaikine mokymosi samprata, amžiaus tarpsnių psichologiniais ypatumais, individualiais vaiko poreikiais, atitinka ugdymo(-si) tikslus.

Ugdymo pasiekimų vertinimo tikslas – padėti vaikui sėkmingai ugdytis, bręsti kaip asmenybei, kausti informaciją apie kiekvieno pasiekimus ir daromą pažangą, kad būtų galima koreguoti ugdymo procesą, priimti pagrįstus sprendimus, sudaryti sąlygas tėvams tapti lygiaverčiais vertinimo partneriais, be to, gauti grįžtamosios informacijos, kuri padėtų įvertinti auklėtojų darbo sėkmę.

Vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo uždaviniai – padėti auklėtojai įžvelgti vaiko ugdymo(-si) galimybes, pasiekimų lygmenį, nustatyti spragas ir problemas. Planuojant ugdymo procesą, pasirinkti tinkamiausią turinį, formas, būdus, metodus, individualizuoti ugdymą, suteikti tėvams informaciją apie vaiko ugdymą(-si), stiprinti ryšius tarp vaiko, tėvų ir įstaigos, nustatyti ugdymo kokybę.

Vertinimas bendradarbiaujant. Auklėtoja planuoja individualius susitikimus su tėvais jiems patogiu laiku ir aptaria vaiko pažangą, gebėjimus. Taip pat ji vykdo švietėjišką veiklą, išsiaiškina tėvų požiūrį į vaiko pasiekimų vertinimą.

Svarbiausi vaiko ugdymo(si) pasiekimų vertinimo principai:

- Rinkti, fiksuoti, analizuoti tik išsikeltą vertinimo tikslą atliepiančius įrodymus apie vaiką.

- Stengtis surinkti kuo daugiau įvairesnių įrodymų apie stebimą vaiko gebėjimą, pasitelkiant kuo įvairesnius įrodymų rinkimo būdus.
- Surinkti pakankamai informacijos apie jau susiformavusį vaiko gebėjimą, kad galėtume priimti teisingus sprendimus dėl vėlesnio ugdymo.
- Vertinimą atlikti realiomis sąlygomis, kad jis būtų kuo autentiškesnis ir naudingesnis, leistų pastebėti, kaip vaikas elgiasi kasdienio ugdymo situacijose.
- Atskirti objektyvius faktus (ką matome ir girdime) nuo subjektyvių (ką apie tai manome, jaučiame, galvojame).
- Kiekvienam vaikui suteikti visas galimybes pasirodyti geriausiai, atsižvelgiant į jo ypatumus ir poreikius.

NAUDOTA LITERATŪRA

1. Ankstyvojo ugdymo vadovas: vaikas iki trejų metų: tėvams, globėjams, pedagogams. Sud. O. Monkevičienė. Vilnius: Minklės. 2001.
2. Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa. Vilnius: Leidybos centras, 2014.
3. Czish F. Vaikai gali daugiau. Vilnius: Kronta, 2009.
4. Dodge D.T., Rudick S., Berke K. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius: Presvika. 2008.
5. Dodge D.T., Phinney J. Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymas. Vadovas tėvams. Vilnius: Presvika. 2008.
6. Dodge D.T. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius: Presvika. 2008.
7. Dodge D.T., Rudick S., Berke K. Ankstyvojo amžiaus vaikų (nuo gimimo iki trejų metų) pasiekimų bei pažangos vertinimo gairės / Adaptavo V. Gražienė. Vilnius: Presvika. 2008.
8. Eimont D. Ankstyvasis ugdymas. Vilnius: „Egmont Lietuva“
9. Hoffmann K.W., Roggenwallner B. Programa EQ vaikams. Emocinį intelektą ugdantys žaidimai. Vilnius: Presvika, 2005.
10. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras 2014 m.
11. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras 2015 m.
12. Lietuvos švietimo įstatymas. Vilnius: leidybos centras, 2011.
13. Pamela A., Hansen K. Į vaiką orientuotų grupių kūrimas. Vilnius, 1997.
14. Projekto „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtra“ viešinimo leidinys. Vilnius, 2011.
15. Szarkowicz D. Stebėjimas ir refleksija vaikystėje. Melburnas: Thomson, 2006.

PRITARTA

Senamiesčio progimnazijos tarybos

2016 m. kovo 17 d. protokoliniu nutarimu (Protokolas Nr. 2)

PRITARTA
Rokiškio rajono savivaldybės tarybos
2016 m. balandžio 29 d. sprendimu Nr. TS-111

PATVIRTINTA
Pandėlio universalaus daugiafunkcio centro
2016 m. direktoriaus įsakymu Nr.

ROKIŠKIO RAJONO PANDĖLIO UNIVERSALIAUS DAUGIAFUNKCIO CENTRO IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA „VAIKYSTĖS TAKELIU“

1. BENDROSIOS NUOSTATOS

Mokyklos pavadinimas: Rokiškio r. Pandėlio universalus daugiafunkcis centras.

Pandėlio universalaus daugiafunkcio centro veiklos pradžia: 2011 m. rugsėjo 1 d.

Pandėlio universalaus daugiafunkcio centro teisinė forma ir priklausomybė – savivaldybės biudžetinė įstaiga.

Mokyklos grupė: neformaliojo švietimo mokykla.

Buveinės adresas: Kraštinė g. 9, Pandėlio m., Rokiškio r. LT – 42363

Steigėjai: Rokiškio rajono savivaldybė, identifikavimo kodas 188662549, adresas – Respublikos g. 94-303, LT- 42136 Rokiškis.

Darbo trukmė: 1 grupė 8.00 val. – 16.00 val.; 2 grupė 7.30 val. – 17.30 val.

Pandėlio UDC ikimokykliniame skyriuje veikia 3 grupės.

1.1. ĮSTAIGOS IR REGIONO SAVITUMAS

Pandėlio miestelyje yra vienintelė įstaiga, kuri teikia ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą. Esame įsikūrę šalia Pandėlio pradinės mokyklos ir Pandėlio gimnazijos, netoli randasi miesto biblioteka.

Gyvename Rokiškio rajono pakraštyje, esame kaimynai su Biržų ir Kupiškio rajonais. Dar esame už 25 km. nuo Latvijos Respublikos pasienio.

Įstaigoje diegiamos ugdymo turinio naujovės vaikų emocinei ir socialinei patirčiai įgyti. Čia sukurtos visos būtinausios sąlygos vaikų ugdymui (si): erdvios grupės, logopedo kabinetas, sporto salė, metodinis tėvų kambarys, virtuvė, puikūs lauko įrenginiai. Vaikai visapusiškai ugdomi žaisdami, muzikuodami, šokdami, sportuodami, turėdami puikias sąlygas pažaisti lauke ant įrengtų įrenginių. Bendruomenės nariai jaučiasi saugūs, pasitiki vieni kitais. Ugdymo metodai, būdai, formos parenkami atsižvelgiant į ugdymo tikslus ir uždavinius, vaikų amžių, gebėjimus ir poreikius. Visa bendruomenė ir šeima bendromis pastangomis tenkina vaikų poreikius, atsižvelgiant į individualaus vaiko asmenybę, amžiaus tarpsnių psichologija, sveikatos ypatumus.

Pandėlio UDC – atvira įstaiga. Čia vyksta daug įvairių kultūrinių renginių bendruomenei, kai kurie jau tapę tradiciniais, tai: Rugsėjo 1-osios šventė, Rudenėlio šventė, Kalėdinės eglutės šventė, Užgavėnių šventė, vaikų Velykėlės, Gandrinės, Šeimos šventė, priešmokyklinukų atsisveikinimo su darželiu šventė.

Pandėlio UDC pedagoginio proceso savitumą lemia: vaikų kultūros pripažinimas (kuriamos sąlygos vaikų saviraiškai ir vaikiškam elgesiui plėtotis; vaikystė pripažįstama kaip vertybė ir leidžiama vaikams ją išgyventi); glaudus bendradarbiavimas su šeima (tėvai – ugdymo proceso dalyviai ir aktyvus bendruomenės nariai); demokratiniai pedagogų ir vaikų santykiai (stengiamasi priimti ir atsižvelgti į kiekvieno vaiko nuomonę; skatinamas vaiko iniciatyvumas; vaikų ir pedagogų santykiai grindžiami pagarba ir pasitikėjimu).

Pedagogai, rengdami ikimokyklinio ugdymo programą, atsižvelgė į reikšmingus Pandėlio krašto geografinius, istorinius, kultūrinius, socialinius ypatumus.

Vaikų pilietiškumo ir visuomeniškumo pradų ugdymui, savo tautos, giminės tradicinės kultūros vertybių pažinimui ir puoselėjimui, istorinės atminties stiprinimui, sveikatos, socialinių įgūdžių, demokratiškumo ugdymui svarbios ir lankytinos šios vietos: Pandėlio Šv. Marijos vardo bažnyčia, Pandėlio gimnazijos kraštotyros muziejus, kuriame yra mokytojo, kraštotyrininko Alfonso Gaškos (1906-1994) daug surinktos medžiagos apie Pandėlį, jo apylinkes, tradicijas ir papročius, Panemunio miestelyje „Angelas“, Pandėlio miesto biblioteka, kur rengiamos ir mūsų vaikų darbų parodos įvairiais metų laikais.

1.2. MOKYTOJŲ IR KITŲ SPECIALISTŲ PASIRENGIMAS

Pandėlio UDC ikimokykliniame skyriuje su ikimokyklinio amžiaus vaikais dirba kvalifikuoti specialistai. Trys pedagogai, iš kurių 2 vyresniosios auklėtojos kvalifikacines kategorijas įgyję ir turi priešmokyklinio ugdymo pedagogo kvalifikacijas. Kvalifikuoti pedagogai stengiasi pažinti kiekvieno vaiko individualybę, pasirinkti ir taikyti tinkamas ugdymo strategijas, geba sukurti grupėse psichologiškai saugus aplinkas, mato vaikų ugdymo perspektyvą, geba profesionaliai organizuoti ugdymo ir ugdymosi procesą, palaikyti ir stiprinti vaiko galias, tinkamai vertinti jo pasiekimus bei daromą pažangą. Dirba logopedas, kūno korekcijos pedagogas, dietistas. Pandėlio UDC veikia Vaiko gerovės komisija, kuri atlieka pradinį vaiko specialiųjų poreikių vertinimą; bendradarbiaudama su specialistų komanda ir tėvais aptaria ir sudaro individualius pagalbos vaikui planus, programas, teikia konsultacijas, rekomendacijas ugdytinių tėvams, dirbantiems pedagogams. Direktorius ir direktoriaus pavaduotoja ugdymui atestuotos 3 vadybinei kategorijai. Pedagogės pastoviai kelią pedagoginę kvalifikaciją netik savo rajone, bet ir kituose Lietuvos švietimo centruose. Pedagogų profesionalumas – pagrindinė kokybiško ikimokyklinio ugdymo sąlyga.

1.3. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS IR STRATEGINIŲ DOKUMENTŲ SĄSAJOS

Šalies socialinio, ekonominio, kultūrinio gyvenimo kaita; globalizacija, informacinės visuomenės kaita, vertybių ir vertybinių nuostatų kaita, informacinės visuomenės plėtra – įpareigoja lopšelio – darželio bendruomenę labai atidžiai derinti ugdymo tikslus su vaikų, šeimų, bendruomenės ir valstybės poreikiais.

Pandėlio UDC ikimokyklinio ugdymo programa atliepia svarbiausius tarptautinius, Lietuvos ir Rokiškio rajono savivaldybės dokumentus. Ikimokyklinio ugdymo programa parengta vadovaujantis „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimo aprašu“, „Metodinėmis rekomendacijomis ikimokyklinio ugdymo programai rengti“ ir yra orientuota į ugdymo tęstinumą priešmokyklinėje grupėje. Ikimokyklinio ugdymo programa sudaryta remiantis Vaiko teisių konvencija. UDC pedagogai turi garantuoti teisę vaikui būti aktyviu ugdymo proceso dalyviu ir numatyti veiklos būdus ir formas kaip vaikas galės reikšti savo nuomonę, teikti siūlymus, priimti sprendimus turinčius įtakos vaiko ugdomosios aplinkos kūrimui, poreikių tenkinimui, gebėjimui ugdymui ir pan. Manome, jei suaugusieji aktyviai atsiliepią į vaiko iniciatyvą, vaikams ims jaustis esąs sumanus, energingas visuomenės narys, ims augti jo vertės jausmas ir saviklioja. Leisti vaikui būti smalsiam ir veikliam, turėti daug galimybių saviraiškai – reiškia užtikrinti tolesnę jo sugebėjimų ir asmenybės plėtra. Svarbu duoti savarankiškai vaiko iniciatyvai erdvės, laiko ir profesionalaus dėmesio. Pedagogai turi pastebėti ir įvertinti vaiko saviraišką. Įstaigos darbas turi būti nukreiptas į vaiko kultūrą, visą grupę ir kartu atskirai į vaiką.

1.4. VAIKAI IR JŲ POREIKIAI

Pandėlio UDC ikimokykliniame skyriuje ugdomi vaikai nuo 1,5 iki 6/7 metų. Veikia dvi ikimokyklinio ugdymo grupės mišraus amžiaus vaikams (2 – 4 m. ir 4 m. – 6 metų), viena priešmokyklinio ugdymo grupė. Ikimokyklinį skyrių kasmet lanko apie 55 vaikus. Dauguma vaikų

iš socialiai remtinų šeimų, augantys nepalankioje socialinėje aplinkoje. Jiems teikiama socialinė parama (nemokamas maitinimas).

Kiekvienas vaikas pripažįstamas kaip unikali, besikeičianti, aktyvi individualybė. Jis žaidžia, kaupia patirtį, greitai mokosi, turi savitą pasaulio matymą, kuria vertybes. Ikimokyklinio ugdymo grupėse puoselėjimas vaiko orumas, pripažįstama vaiko nuomonė, jo teisė rinktis, spręsti, tartis.

1.5. TĖVŲ (GLOBĖJŲ) POREIKIAI

Tėvai – svarbiausi vaikų ugdytojai. Jie yra atsakingi už vaiko gerovę, sveikatą ir kokybišką ugdymą, dalyvauja vaiko ugdymo ikimokyklinėse grupėse procese kaip partneriai. Su tėvais tariamasi dėl jų vaikų ugdymo tikslų, ugdymosi rezultatų, turinio, ugdymo proceso organizavimo, atsižvelgiama į jų lūkesčius bei individualias vaikų galias ir skirtingą ugdymosi patirtį. Daugelis tėvų pageidauja, kad vaikai Pandėlio UDC ikimokyklinėse grupėse išmoktų bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais, suaugusiais, užsiimtų turininga veikla (pieštų, vaidintų, mokintųsi dainuoti, šokti ir pan., išmoktų laikytis tvarkos, būtų pavalgę, saugūs, užsiėmę vaikams įdomia veikla. Kad vaikams grupėse būtų gera, kad grupėse dirbtų vaikus mylintys pedagogai ir kiti darbuotojai, kad vaikai į grupes eitų noriai, būtų gera jų savijauta. Nemaža dalis tėvų pageidauja, kad jų vaikams būtų suteikiama efektyvi reikalinga specialioji pagalba, t. y. logopedo, kad vienoje grupėje galėtų būti broliai ir seserys.

UDC pedagogai turėtų rūpintis demokratišku santykių plėtojimu vaikų, tėvų ir pedagogų bendruomenėje, todėl negali vykdyti vaikui žalingų tėvų prašymų bei skatinti vaiko agresijos. Pedagogai turėtų keisti tėvų požiūrį į vaiko ugdymą.

2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Humaniškumo. Pripažįstama, kad vaikas yra vertybė. Jis ugdomas būti savarankišku, garbingu, gebančiu pasirinkti ir atsakyti už savo pasirinkimą. Sudaromos sąlygos įvairių vaiko galių plėtojimuisi, harmoningam asmenybės vystymuisi. Garantuojama vaikui teisė gyventi ir elgtis pagal prigimtį bei asmeninę patirtį.

Sveikatingumo – laiduojama vaikui fiziškai ir psichologiškai saugi aplinka, vaiko poreikius atitinkantis ugdymas. Įgyvendinami sveikos gyvensenos įgūdžiai, pratinama saugoti savo ir kitų fizinę bei psichinę sveikatą.

Individualizavimo – pripažįstama ir puoselėjama vaiko individualybė; visiems lankantiems vaikams sudaromos galimybės ugdytis pagal savo gebėjimus, poreikius, amžių parenkant metodus, turinį, pritaikant aplinką.

Tautiškumo. Gaivinamos ir puoselėjamos tradicinės kultūros vertybės. Ugdomas būsimoji tautos kultūros kūrėjas ir saugotojas. Auginamas doras, geras, kūrybingas žmogus. Įprasminamos dorovinės žmogaus nuostatos į aplinką.

Demokratiškumo. Siekiama, kad nepalanki socialinė kultūrinė kai kurių šeimų aplinka netrukdytų vaikui harmoningai vystytis. Ugdomas kritiškai mąstantis, iniciatyvus, tolerantiškas, mokantis bendrauti su kitais, žmogus.

Socialinio ir emocinio kryptingumo. Gerbiama vaiko nuomonė, vaikas turi teisę rinktis veiklą ir veikti savaip. Sudaromos sąlygos vaiko kultūrai puoselėti.

Vieningumo. Ugdymo turinys, ugdymo procesas turi laiduoti darną tarp vaiko fizinių ir psichinių galių. Siekiama veiklų, atskirų programų sąryšio. Šeimos, darželio ir mokyklos ugdymo tikslų, principų vieningumo.

Tęstinumo programa orientuota į šeimos pradėto pozityvaus vaiko ugdymo(si) tęsą bei dera su Priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa.

3. IKIMOKYKLINIO UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas. Atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, padėti išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, kūrybiškumo, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, aplinkos ir savo šalies pažinimo.

Uždaviniai:

plėtoti individualias fizines, socialines, pažinimo, kalbos ir bendravimo, kūrybines galias, kad vaikas pažintų ir išreikštų save;

siekti, kad vaikai pozityviai bendrautų ir bendradarbiautų su suaugusiais ir vaikais, mokytųsi spręsti kasdienes problemas, atsižvelgtų į savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes;

aktyviai dalyvautų ir kūrybiškai išreikštų savo šeimos, ugdymo įstaigos ir veiklos bendruomenės gyvenime;

siekti ir skatinti vaikus, kad jie mokytųsi pažinti ir veikti: žaistų, keltų klausimus, tyrinėtų, rinktųsi veiklos būdus ir priemones, samprotautų apie tai, ko išmoko, numatytų tolesnės veiklos žingsnius.

4. UGDYMO TURINYS, VEIKLŲ PLANAVIMAS, PRIEMONĖS

Ugdymo programos turinys orientuotas į ikimokyklinio amžiaus vaikų galimybes, jų augimą ir įgyvendinamas per visą vaiko buvimą grupėje. Ikimokyklinio ugdymo programos turinį atspindi teminiai projektai, kurie grindžiami nuoseklumo ir perimamumo principu, nuo vaikai artimos iki tolimes aplinkos. Projektais siekiama ugdyti socialinę (gyventi ir būti greta, kartu), komunikavimo (klausytis, kalbėti, bendrauti su kitais), sveikatos saugojimo (sveikai gyventi, saugiai judėti ir veikti), pažinimo (tyrinėti ir atrasti pasaulį) ir meninę (grožėtis, kurti, pajauti, įsivaizduoti) kompetencijas. Visos kompetencijos tarpusavyje glaudžiai siejamos ir integruojamos. Ugdytinos kompetencijos ir vertybinės nuostatos sudarytos atsižvelgiant į vaikų amžiaus tarpsnį, gebėjimus ir įgūdžius.

Vaikų ugdymo sistema. Ugdomoji veikla planuojama savaitei. Esant vaikų poreikiams ir būtinybei – temos gali būti pakeistos. Įstaigoje taikomos integruoto ugdymo sistema. Ji teikia optimalias sąlygas ikimokyklinio ugdymo tikslų realizavimui, laikantis pagrindinių švietimo reformos principų, tikslų, keičiant požiūrį į vaikų ugdymą. Ši sistema labiau atitinka vaiko amžiaus psichologines savybes. Ja vadovaujantis vaikams galima įdomiau pateikti ugdomąją medžiagą, vaikai gali aktyviau bendradarbiauti, praturtinti ugdomąjį procesą savo idėjoms. Daugiau dėmesio skiriama įgūdžių, gebėjimų ugdymui, komunikavimui, suteikiama įvairesnių galimybių remtis vaikui savo patirtimi, geriau suvokti sukauptų žinių svarbą realiame gyvenime. Auklėtojai integruotas ugdymas leidžia kūrybiškiau susieti programos reikalavimus su savo idėjomis. Auklėtoja gali pasirinkti ir papildyti savo nuožiūra kitus ikimokyklinio ugdymo metodus, prieš tai juos aptarus su tėvais ir bendruomene.

Auklėtojos gali taikyti Ž. Piaže, M. Montessori, R. Štainerio, O. Dekrolio, F. Freberio, S. Frene, Egmonto projekto pedagogines – metodines sistemas ar pedagogines idėjas. M. Montessori, F. Febelio, O. Dekrolio idėjos, kurios skatina vaiko savarankiškumą, norą būti laisvam taikomos ugdant vaikus jau dabar. O. Dekrolio vaikų ugdymas grindžiamas santykiu su gamta, natūralia aplinka mūsų įstaigai priimtinas ir artimas. F. Grabelio iškeltas vaikų žaidimas, kaip gyvenimo būdas pripažintas visų auklėtojų. Ž. Piaže – vaiko mąstymo raidos dėsniais auklėtojos vadovaujasi planuodamos vaiko veiklą. Ypač aktyviai pedagogai šiandien taiko Egmonto projekto pedagogines nuostatas – integruotą ugdymą ikimokykliniame amžiuje, ugdymas individualizuotas ir atitinkantis vaiko kultūros poreikius; ugdymas nereglamentuotas iš anksto, neunifikuotas ugdymo turinys ir formos; ugdymas nukreiptas ne į rezultatą, o į procesą; suaugęs – vaiko draugas, partneris, patarėjas, padėjėjas; ugdymo aplinka nestandartizuota; šeima – ugdymo proceso partnerė.

Pedagogai gali papildyti veiklos planavimą naujausiomis kolegijų idėjomis, paskelbtomis pedagoginėje spaudoje, leidiniuose.

Pasirinkti metodai neturi prieštarauti ikimokyklinio ugdymo kryptčiai bei pagrindiniams jos principams. Ugdymo sistemos pasirinkimo ir sprendimų teisingumą rodys darbo rezultatai.

Ikimokyklinio ugdymo procesas grindžiamas šiomis dabartinę ugdymo(si) kryptį atitinkančių šiuolaikinių technologijų sintezėmis:

ugdymo (si) skatinimo, sukuriant tinkamą aplinką – pedagogas sukuria grupėje jaukias atskiras erdves vaikų veiklai; skatina vaikus susikurti vietas žaidimams, veiklai; pripažįstama vaiko teisė rinktis veiklą, buvimo vietą, draugus, laisvai judėti iš vienos erdvės į kitą; taikomi vaikų dėmesio patraukimo žaislais ir priemonėmis būdai;

kūrybinė vaiko ir pedagogo sąveika – pedagogas įtraukia vaikus į veiklą pasiūlydamas gerą idėją, temą, problemą, sumanymą, ką būtų galima daryti, tirti; skatina vaikus interpretuoti, kurti, atrasti, tačiau nereglementuoja vaikų veiklos žingsnių; pedagogas pastebi, gerbia, palaiko vaikų sumanymus, padeda juos išplėtoti, praturtinti; priimami bendri sprendimai, susitarimai dėl veiklos, bendraujama, bendradarbiaujama; užduodamas atvirus klausimus pedagogas netiesiogiai vadovauja vaikų ieškojimams, moko įveikti sunkumus, praturtina jų sumanymus,

spontaniško ugdymo – pedagogas pritaria vaiko veiklai, ją gerbia, laiko vertinga patirtimi; emociškai palaiko vaiko veiklą – pagiria, pasidžiaugia; ugdymui panaudoja netikėtai susidariusias situacijas; pasiūlo priemonių vaiko poreikiams ir interesams tenkinti;

terapinio ugdymo – pedagogas taiko atsipalaidavimo būdus; taiko individualios paramos būdus; taiko pedagoginio džiaugsmo terapijos metodus; taiko pedagoginio žaidimo, menų terapijos metodus; padeda išmolti įveikti sunkumus, spręsti problemas; taiko prevencinio ugdymo turinį ir metodą.

APLINKA. Ugdymo(si) turinio įgyvendinimui sukuriami ar pritaikomi šio amžiaus vaiko poreikius ir galimybes atitinkanti, į ugdymo tikslus orientuota, saugi aplinka. Ikimokyklinio ugdymo grupė modeliuojama taip, kad aktyvintų vaiką, būtų paprasta, natūrali, reali, žaisminga, estetiška, kūrybiška. Vaikų socializaciją skatinančios aplinkos požymiai: atviros, svetingos „pasauliui“ už įstaigos ribų, sukuriančios sąlygas neformaliai bendravimui su aplinkiniais. Aplinka, kurioje jaustųsi vaikas saugus ir gerbiamas. Aplinkos pozityvus funkcionalumas – vien iš kokybiško ugdymo (si) kriterijų, leidžiančių vaikui realizuoti prigimtines galias, aktyviai veikti, jaustis saugiu ir laukiamu. Grupėje vaikas turi rasti viską, ko reikia žaidimams ir aktyviai veiklai. Grupės aplinka kuriama kartu su vaikais. Vaikai ją gali laisvai keisti, pritaikyti žaidimams ir veiklai. Kurdami ugdymo (si) turiniui tinkamą aplinką pedagogai vadovaujasi vaikų poreikiais. Grupės aplinka turi atitikti Ikimokyklinio ugdymo įstaigos higienos normų ir taisyklių reikalavimus.

Įstaigos bendrosios patalpos (laiptinė, koridorius, sporto salė, laiptinės aikštelė) taip pat maksimaliai naudojamos ugdytinių parodoms rengti, estetiniam visų bendruomenės narių ugdymui.

Įstaigos kiemas išnaudojamas vaikų judėjimo, žaidimų poreikiams tenkinti. Auklėtoja turi pasirūpinti, kad vaikams kieme būtų įdomu. Kadangi kiemas ir jame esantys įrenginiai nuolat niokojami, pedagogės naudoja daug išsinešamų, mobilių priemonių. Pedagogės įvertina ugdomųjų erdvių panaudojimo efektyvumą, bendradarbiaujant su tėvais ir vaikais.

Ugdymo priemonės parenkamos taip, kad atitiktų vaiko amžių, individualius gebėjimus, padėtų vaikui tenkinti emocinius, judėjimo, pažinimo poreikius; tenkintų norą žaisti ir bendrauti su kitais; padėtų pažinti aplinką, tyrinėti, eksperimentuoti, atrasti; skatintų ugdyti saviraišką ir kūrybiškumą, būtų sudarytos sąlygos vaikų kultūros plėtočiai.

Emocinis klimatas grupėje. Įstaigoje vaikui turi būti garantuojamas fizinis, emocinis ir socialinis saugumas. Pedagogo bendravime su vaiku turi vyrauti pozityvios emocijos. Pedagogas vaiku džiaugiasi, jį drąsina, palaiko, giria, demonstruoja palankumą. Pedagogas padeda vaikui adaptuotis naujoje aplinkoje, skatina demokratiškus vaikų tarpusavio santykius, pagalbą vienas kitam.

Ugdymo procesas yra kokybiškas, kuomet grindžiamas proceso dalyvių – vaiko ir pedagogo pozityvią sąveiką: bendravimo intensyvumu, abipusiškumu, vaiko gerbimu.

Ugdymo procesas yra žemos kokybės, jeigu pedagogas kreipia dėmesį į veiklos rezultata, bet ne į ugdytinio minčių teikimą ir jausmų kaitą; emociškai nepalaiko vaiko iniciatyvos; nekontroliuoja savo negatyvių emocijų.

Pedagogo ir vaiko bei jo šeimos sąveika. Tėvų ir pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas grindžiamas abipuse pagarba, pasitikėjimu, dėmesiu. Šeima yra ypatinga socialinė institucija, kurioje vaikui garantuojami šilti emociniai santykiai, saugumo jausmas, ugdoma pagarba ir meilė tėvams, kitiems žmonėms, aplinkai, darbui, tautos kultūrai, padedama pažinti pasaulį, suvokti savo jausmus, įgyti bendravimo patirties. Ugdymo pagrindus vaikas įgyja šeimoje. Įstaiga tęsia ir papildo vaiko ugdymą šeimoje, praplečia jo socialinį patyrimą, sudarydama sąlygas gyventi ir jaustis vaikų bendruomenės nariui, padeda perimti tradicines bendruomenės vertybes, atsiskleisti ir ugdyti savo gebėjimus. Įstaiga iš dalies yra šeimos pakaitalas, todėl savo metodais ir dvasia neturi nutolti nuo šeimos. Šiandien suartėja socialinė ir švietimo politika, kurios sąveikaudamos papildo viena kitą bei sustiprina visuomenės dėmesį vaikui, jo aplinkai ikimokyklinėje institucijoje ir namie. Ikimokyklinio ugdymo tikslas – įtraukti tėvus į įstaigos gyvenimą, kad jie taptų ugdymo proceso partneriais. Tėvų dalyvavimas ugdymo procese lemia vaiko pasiekimus, motyvaciją, savivertę ir elgesį.

Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas turi vadovautis principu, kad viskas, kas daroma, daroma vaiko labui. Pedagogai kartu su šeima ieško bendrų ugdomojo poveikio vaikui priemonių. Organizuodamas ugdymo procesą pedagogas remiasi su ikimokyklinio ugdymo tikslais derančia šeimos patirtimi, vaiko ugdymo tradicijomis, vykdo tėvų pedagoginį švietimą ir stengiasi teigiamai paveikti šeimos pedagoginę kultūrą.

Žaidimai. Ikimokykliniame ugdyme pirmąją vietą skirsime žaidimams. Tai pedagoginio darbo strategija, kuri leidžia vaikams būti vaikais, neatimant teisės žaisti ir kartu neatsilieka nuo šiuolaikinės demokratijos, visuomenės keliamų kokybės ir kvalifikacijos reikalavimų. Gera vaikystė turi būti kupina žaidimų. Žaidimas – tai natūrali, savarankiška žmogaus egzistencijos dalis, tokia pati kaip miegas, kvėpavimas ir pan. Žaidimas – augančios asmenybės pagrindas, pradžia, be kurios nebūtų įmanomas pasiruošimas mokyklai. Mokydamiesi įvairių liaudies žaidimų vaikai susipažįsta su papročiais, tradicijomis, lavina kalbą, orientaciją, vikrumą, mokosi ritmiškai judėti, emocionaliai bendrauti mimika ir gestais.

Tradiciniai žaidimai – tai iš kartos į kartą perduodami įvairūs liaudies arba tradiciniai žaidimai; kūrybiniai – vaidmeniniai, statybiniai, vaidybiniai žaidimai – tai pačių vaikų sumanyti, laisvi, įvairaus turinio ir improvizaciniai žaidimai; didaktiniai ir judrieji žaidimai – specialiai vaikų mokymui ir lavinimui sumanyti žaidimai su taisyklėmis.

Įstaigoje vaiko ugdymas nukreiptas į vaiko poreikius: žaisti, kurti, tyrinėti, judėti bei tenkinti individualius vaiko poreikius. Vaikas veikdamas tai, kas jam įdomu, bendraudamas su bendraamžiais ir suaugusiais, įgyja socialinių, pažintinių, meninių gebėjimų, tampa fiziškai ir emociškai brandesnis, labiau savimi pasitikintis, laisvesnis, kūrybiškesnis, įdomesnis draugams. Kadangi nėra patvirtinto ikimokyklinio amžiaus vaikų brandos standarto, ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašo rekomendacijas.

Auklėtojos vaidmuo. Ikimokyklinio ugdymo auklėtojos užtikrina galimybę vaikams laisvai naudotis žaislais ir priemonėmis; kartu su vaikais tariasi ir nustato žaislų ir žaidimų vietą, naudojimą, tvarką; papildo, keičia žaislus, žaidimo priemones, reikalingas vaiko poreikiams tenkinti; formuoja veiklos kultūrinius įgūdžius, tarpusavio atsakomybę ir pagarbos jausmą; sudaro palankias emociškas – socialines sąlygas žaidimui: teigiamai vertina vaiko pastangas, savarankiškus kūrybinius bandymus, pasiektą rezultatą; sudaro geras psichologines žaidimo sąlygas: remia, padrąsina, džiaugiasi; atsižvelgdama į aplinkybes gali būti pagalbininku, lyderiu, mėgstamu herojumi, bet visais atvejais turi žaisti nuoširdžiai; pasiūlusi žaidimą turi stebėti ar vaikai žaidžia, plėtoja ar atsisako, tai ženklas, kad žaidimas per lengvas ar per sunkus. Auklėtojų pareiga sudaryti vaiko patirtį skatinančią aplinką, suteikti vaikams išpūdžių (ekskursijos, spektakliai, šventės, parodos ir pan.), kad jų žaidimai būtų turiningi ir įdomūs.

5. VAIKŲ UGDYMO SI KRYPTYS

Ikimokyklinio ugdymo programos turinyje išskirtos penkios vaikų ugdymosi kryptys:

emocinis ir socialinis ugdymas; pažinimo ugdymas; kalbos ir komunikavimo ugdymas; fizinis ugdymas, meninis ugdymas.

5.1. SOCIALINIS IR EMOCINIS UGDYMAS

Socialinis ir emocinis ugdymas organizuojamas kaip procesas, kurio metu ikimokyklinukai įgyja žinių, įgūdžių ir nuostatų. Ikimokykliniame amžiuje vaikas siekia būti pripažintas ir gerbiamas toks, koks jis yra. Vaiko gera savijauta kolektyve (grupėje ar kt. aplinkoje) lemia jo savivoką ir savigarbą, emocijas ir jų raišką, savireguliaciją ir santykius su aplinkiniais žmonėmis. Todėl didelis dėmesys skiriamas doriniam ugdymui – kur gėris ir blogis nėra savaiminiai procesai, bet priklauso nuo vaiko ugdymosi, suvokimo ir saviraiškos.

Savivoka ir savigarba. Ypatingas dėmesys skiriamas ikimokyklinuko savivokos ir savigarbos ugdymui(si) – tiksliam savo jausmų, interesų, vertybių ir teigiamų asmeninių ypatybių vertinimui. Nes tik teisingai save įsivertinant susiformuoja pasitikėjimo savimi jausmas.

Esminė nuostata – save vertina teigiamai.

Amžius	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksėnų pavyzdžiai
1,5-3 metų	Kalba pirmuoju asmeniu „aš“. Pasako kas jis yra – berniukas ar mergaitė. Pavadina 5-6 kūno dalis. Didžiuojasi tuo, ką turi ir gali padaryti. Pasako savo ir kito jausmus, norus. Supranta, kad kitas negalėjo matyti to, ką matė jis, nes kitas žmogus nebuvo šalia. Mano, kad jis yra geras, todėl jį palankiai vertina.	Kartu su auklėtoja suklijuoja suplyšusias knygutes; Žaidžia žaidimą „Žmogaus kūno dalys“; Žaidžia emocinį intelekto žaidimą „Linksmas – liūdnas“; apžiūrinėja savo ir draugų šeimos nuotraukas; piešia „Mano namas“, „Aš“.
3-5 metų	Supranta, kad jis buvo (kūdikis), yra (vaikas) ir visada bus tas pats asmuo užaugęs (vyras /moteris). Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys. Siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų. Įvardija savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus. Pasako savo tautybę. Save vertina teigiamai. Atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus.	Įsivertina savo elgesį naudodamas „Gerų poelgių krepšelį“ (pagamintos simbolinės kortelės „Mandagus“, „Paslaugus“, „Geras žaidimų draugas“ ir pan.); Klausosi lietuvių liaudies pasakų, kuriose aiškiai skiriamas gėris ir blogis; Kartu su tėveliais dainuoja, žaidžia lietuvių liaudies žaidimus; Kartu su tėveliais kuria šeimos prisistatymus.
Brandesniems	Pasitiki savimi ir savo gebėjimais. Priskiria save giminei (tetos, seneliai, pusseserės). Mokosi saugoti savo privatumą. Pradeda suprasti, kas nuo jo norų ir pastangų priklauso.	

Emocijų suvokimas ir raiška. Ikimokykliniame amžiuje būdingas užslėptas nepasitikėjimas, susikaustymas, kuris dažnai atsiranda dėl vaikų grupėje prisiimtų stereotipinių vaidmenų (vienas vaikas visada lyderis, kitas – vykdytojas, vienas – viską mokantis, kitas – ne). Todėl vaiko emocijų ugdymasis pradedamas nuo laisvos būsenos atsiradimo - nuo buvimo pačiu savimi. Tik turint šios būsenos pagrindus, siekiama, kad ikimokyklinukai sąmoningai suvoktų emocijas, jas galėtų įvardinti, o prireikus tam tikroje veikloje (pvz. vaidyboje) galėtų emocijas sukelti, įsijausti ir išreikšti.

Esminė nuostata – domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.

Amžius	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenų pavyzdžiai
1,5-3 m.	Pradeda naudoti emocijų raiškos žodelius. Atranda savus emocijų raiškos būdus. Pavadina pagrindines emocijas. Stebi, atpažįsta kitų emocijas pagal elgesį. Pradeda valdyti savo emocijas. Lesina paukštelius ir kartu su auklėtoja gamina mini lesyklėles. Žaidžia žaidimą „Meškiukui skauda“.	Veido išraiška parodo „aš piktas – aš linksmas“; Apžiūrinėja emocijas paveikslėliuose ir bando įvardinti; Žaidžia žaidimą „Mano jausmai“; Įvardina savo jausmus – „Draugas nedraugauja, nes aš...“.
3-5 metų	Apibūdina situacijas, kuriose kilo jausmai. Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį ir tinkamai į jas reaguoja. Išreiškia jausmus mimika ir žodžiais, o ne veiksmis. Apibūdina jausmus sukėlusias situacijas ir priežastis. Išreiškia jausmus tinkamais būdais – neskaudindamas kitų.	Kūno išraiška pavaizduoja jausmus (vaidyba); Žaidžia žaidimą „Papasakok be žodžių“; Dėlioja simbolines nuotaių korteles; Klausosi vaikų balsų įrašų, iš kurių sprendžia, kokios jie nuotaiškos: linksmi, liūdni, pikti, ramūs ir pan.; Sudeda siužetus (geri ir blogi poelgiai) iš 2-4 paveikslėlių; Prieš veidrodį žaidžia mimikos žaidimus – įvardina emocijas; Dalyvauja gerumo akcijose.
Brandesiems	Atpažįsta ir įvardina savo ir kitų emocijas, bando į juos atsiliiepti (paguosti, užjausti, susitaikyti, atsižvelgti į kito norus). Numato, kaip jaustųsi pats ar kitas įvairiose situacijose.	

Savireguliacija ir savikontrolė Savireguliacija ir savikontrolė suvokiama kaip ikimokyklinuko savitvarda – savo jausmų kontrolė valdant stresą, savo impulsų tvardymas, ištvermingumas susidūrus su sunkumais, tinkama emocijų raiška, asmeninių tikslų iškėlimas ir tikslingas jų siekimas.

Esminė nuostata – nusiteikę sutelkti dėmesį, būti kantrus, valdyti emocijų raišką ir elgesį.

Amžius	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenų pavyzdžiai
1,5-3 m.	Bando kontroliuoti savo elgesį. Išbando savo interesų gynimo ir konfliktų sprendimo būdus. Sekdamas suaugusiojo ir kitų vaikų pavyzdžiu laikosi tvarkos ir žaidimų taisyklių. Atkakliai laikosi savo norų. Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir draudimų. Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba	Žaidžia žaidimą „Diena – naktis“ (pojūčiai užmerktomis ir atmerktomis akimis); Apkabina, paglosto draugą, kai jam liūdna; Dalyvauja ne tik grupės, bet ir kitose patalpose vykstančiose veiklose (muzika, sportas); Žaidžia nusiramavimo žaidimus.

	<p>padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. Nusiramina, kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus.</p>	
4-6 metų	<p>Primenant laikosi tvarkos ir žaidimų taisyklių. Priima dienos ritmo pasikeitimus. Sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus. Savarankiškai laikosi tvarkos ir žaidimų taisyklių. Bando konfliktus spręsti taikiai. Sutelkia dėmesį klausymui, stebėjimui, veiklai tiek, kiek sužadintas susidomėjimas. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose.</p>	<p>Dalyvauja probleminiuose pokalbiuose (pvz. „Ką daryti, kai supyksti“, „Norai ir jų valdymas“ ir kt.) ; Kartu su auklėtoja kuria grupės elgesio taisykles; Sprendžia probleminius klausimus: „Ar geras žodis sušildo?“, „Kaip suderinti savo ir draugo norus?“ ir pan.</p>
Brandiesiems	<p>Ilgesnį laiką sutelkia dėmesį klausymui, stebėjimui, veiklai – siekia rezultato. Supranta taisyklių, susitarimų prasmę. Atsiranda savitvarkos ir savitvarkos pradmenys. Ieško pagalbos stresinėje situacijoje.</p>	

Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais. Nuo pat pirmų gyvenimo metų vaikas bendrauja nuo pat pirmų gyvenimo metų vaikas bendrauja su žmonėmis: su suaugusiais ir vaikais. Suaugusieji ir vaikai jam padeda patenkinti biologines, psichines, emocines, visuomenines reikmes, jiems tarpininkaujant jis sužino apie pasaulį, iš jų perima reagavimo būdą, pažiūras, įgyja įgūdžių, įvairiausias patirties. Todėl ikimokykliniame amžiuje didelis vaidmuo tenka vaiko ir suaugusiųjų, bendraamžių tarpusavio santykiams, kurių metu vaikas mokosi gerbti ir vertinti kitus žmones. Šie susiformavę vaiko gebėjimai turi teigiamus pagrindus tolimesniame gyvenimo etape - užaugę lengviau pritampa prie kolektyvo, kuriame stengiasi įgyvendinti vaikystėje jiems įdiegtas socialinio elgesio taisykles.

Esminė nuostata – nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir bendraamžiais.

Amžius	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenų pavyzdžiai
1,5-3 m.	<p>Lengviau atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. Ramiai stebi nepažįstamus žmones. Žaidžia greta arba trumpai su draugu. Audringai reiškia teises į savo daiktą. Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. Pasitiki pedagogu, priima pagalbą, vykdo individualius prašymus. Žaidžia kartu su bendraamžiais. Dalijasi žaislais.</p>	<p>Svečiuojasi kitoje grupėje; Priima svečius grupėje; Dalyvauja pramogose, šventėse, išvykose; Stato su draugu vieną bokštą; Su auklėtoja ir draugais žaidžia siužetinius žaidimus: „Namai“, „Kelionė“ ir pan.; Atsineša žaislą iš namų ir dalinasi su draugu.</p>

3-5 metų	<p>Įtraukia suaugusįjį į savo žaidimus ir bendrą veiklą. Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. Draugams siūlo savo žaidimų idėjas.</p> <p>Padedą kitam vaikui.</p> <p>Stengiasi laikytis susitarimų.</p> <p>Bando tinkamu būdu išsakyti priešišką nei suaugusiojo nuomonę.</p> <p>Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais.</p> <p>Turi draugą.</p>	<p>Klausosi patarlių ir priežodžių, bando suprasti jų prasmę;</p> <p>Kuria savo grupės taisykles; žaidžia kolektyvinius žaidimus;</p> <p>Padedą auklėtojai grupės žaislų tvarkyme;</p> <p>Kuria „Draugystė“ plakata; Piešia geriausio draugo portretą;</p> <p>Žaidžia stalo žaidimus: „Šaškės“, „Kas pirmas pasieks finišą?“ ir pan.</p> <p>Dalyvauja prevenciniame projekte „Be patyčių“.</p>
Brandesiems	<p>Pagarbiai bendrauja su suaugusiais.</p> <p>Supranta suaugusiojo jausmus ir užjaučia.</p> <p>Tolerantiškai bendrauja su bendraamžiais.</p> <p>Supranta žodžių ir veiksmų pasekmes.</p> <p>Išklauso kitų nuomonę ir iš jos mokosi.</p>	

Problemų sprendimas. Problemų sprendimo gebėjimai padeda vaikams priimti konstruktyvius sprendimus. Vaikas pats mokosi pasirinkti, nuspręsti ir pajusti problemų sprendimo ar pasirinkimo padarinius. Todėl ikimokykliniame amžiuje vaiko problemų sprendimų ugdymasis ateityje palengvina ir praplečia sprendimų variantus ir poelgių galimas pasekmes.

Esminė nuostata – nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.

Amžius	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenų pavyzdžiai
1,5-3 m.	<p>Stebi savo veiksmų pasekmes. Prašo pagalbos nepavykus atlikti veiklos.</p> <p>Išbando įvairias daiktų panaudojimo galimybes. Supranta kada pavyko įveikti sunkumus.</p>	<p>Žaidžia auklėtojos sudarytas problemines situacijas „Ką daryti – atėmė žaisliuką?“; Auklėtos padedamas atkreipia dėmesį į kasdieninę situaciją „čia ir dabar“;</p> <p>Deda didesnę kibirėlį į mažesnę;</p> <p>Kiemo aikštelėje randa balą ir kartu su auklėtoja sprendžia problemą – kaip pereiti ir nesušlapti kojyčių?</p>
3-5 metų	<p>Ieško tinkamų sprendimo būdų. Bando įveikti sunkumus pats. Pradedą matyti sprendimų pasekmes.</p> <p>Tariasi su kitais dėl veiksmų atlikimo.</p> <p>Nepasiekus tikslo, bando keletą kartų.</p>	<p>Ieško paveikslėliuose skirtumų;</p> <p>Sprendžia problemines situacijas „Ką daryti?“ – patarimai draugams;</p> <p>Sudarinėja veiksmų planą tikslui „Noriu sužinoti“; Žaidžia žaidimą „Labirintų keliai“;</p> <p>Taiso sugadintą daiktą, suplėšytą knygutę;</p> <p>Bando su auklėtoja įvardinti pasekmes „Kas bus, jeigu...“; Žaidžia sveikatos saugojimo žaidimus: „Kaip pereiti gatvę?“ „Susirgo...“</p>

Brandesniems	Sudėtingą veiklą priima natūraliai, nusiteikęs įveikti kliūtis. Žino ar problemą gali įveikti pats.	
---------------------	--	--

5.2. PAŽINIMO UGDYMAS

Ikimokyklinio amžiaus vaikui būdingas smalsumas, noras išbandyti, paliesti. Vaikas nuo paprastų klausimų „kas čia?“ pereina prie „kodėl?“, „kaip?“. Vaiko pažinimas prasideda nuo savęs, artimų žmonių, jį supančios daiktinės ir gamtinės aplinkos pažinimas. Skatinant vaiką tyrinėti aplinką, sudaromos sąlygos vaiko loginio mąstymo, atminties, vaizduotės lavinimui. Ikimokykliniame amžiuje pagrindinis vaiko pasaulio pažinimo metodas – žaidimas.

Mokėjimas mokytis. Ikimokykliniame amžiuje mokėjimo mokytis gebėjimų ugdymasis suprantamas kaip vaiko poreikis sužinoti, atsakomybė už savo veiklą, pasirenkamus veikimo būdus; savo stiprybių ir trūkumų žinojimas; veiklos rezultatų apmąstymas; domėjimasis pasirenkamos veiklos galimybėmis. Mokėjimas mokytis – tai vaiko noras bei pasirengimas imtis naujų užduočių, gebėjimas kontroliuoti veiklos procesą bei taikyti įgytus gebėjimus įvairiuose kontekstuose.

Esminė nuostata – domisi tuo, kas nauja, palankiai nusiteikęs naujoms veikloms.

Amžius	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksėnų pavyzdžiai
1,5-3 m.	Domisi kas kaip veikia. Atidžiai stebi veiklą ir bando pakartoti veiksmus. Siūlo žaidimų idėjas. Domisi aplinka – klausinėja. Žaidžia kūrybiškai.	Išbando naujus žaidimus; Pagiria draugą, leidžiant jam patirti sėkmės jausmą; Žaidžia pojūčių žaidimus (klausos, regos, lytėjimo, skonio); Žaidžia kartu su draugais bendrus žaidimus; Kuria siužetinio žaidimo epizodus; Ieško teminių paveikslėlių knygelėse; Žaidžia probleminį žaidimą „Kur rasti...?“
3-5 metų	Imasi iniciatyvos įgyvendinant žaidimų idėjas. Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas. Spėlioja veiksmų pasekmes. Drąsiai ieško atsakymų į kylančius klausimus. Kalba apie tai, ko norėtų išmokti, planuoja savo veiklą. Randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose (enciklopedijose, žinyuose ar pan.).	Kuria savo pasiekimų knygeles; Gamina plakatus: „Žinau – noriu sužinoti“, „Moku – noriu išmokti“, „Ką daryti, jeigu...?“; Varto savo ir draugų meninės veiklos, kitų gebėjimų ir pažangos vertinimų segtuvus - apmąsto, diskutuoja, vertina savo ir kitų veiklą bei rezultatus; Taiko įvairius informacijos paieškos metodus: knygų „skaitymas“, aplinkos tyrinėjimas, klausinėjimas; Sprendžia galvosūkius.
Brandesniems	Kalba apie mokymąsi mokykloje, jo prasmę. Analizuoja savo veiklą, kaip pavyko. Orientuojasi informacijos gavimo šaltiniuose (pokalbis, stebėjimas, knygos, internetas, TV	

	ir pan.). Mokosi iš kitų patirties.	
--	--	--

Iniciatyvumas ir atkaklumas. Iniciatyvumas – ikimokyklinuko savybė pasireiškianti savarankišku veiklos atlikimu, idėjos iškėlimu. Atkaklumas - savo tikslų siekimas, nenuolaidžiavimas savo norams. Tačiau būti iniciatyviam ir atkakliam labai sudėtinga, nes reikia įdėti pastangų – niekas iš niekur neatsiranda. Šių gebėjimų ugdymasis formuoja vaiko valią - nusiteikimą veikti aktyviai, rinktis veikimo kryptis, įveikti kliūtis, siekti tikslo, padeda pasirinkti geriausius veiklos variantus.

Esminė nuostata – didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.

Amžius	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenų pavyzdžiai
1,5-3 m.	Pats keičia veiklą. Reiškia savo norus, sako „ne“. Pasirenka ir žaidžia vienas ar su draugais. Įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą (susidomėjus). Laukia suaugusiojo pagalbos, padaršinimo, kai susiduria su nesėkme.	Randa naują žaislą ir išbando jo galimybes; Žaidžia situacijas „Aš pats“; Piešia piešinį mamai, tėčiui, sesei/broliui; Sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą daiktą; Pats išrenka ir pasiūlo auklėtojai skaityti knygelę.
3-5 metų	Ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ar su draugais. Pereina nuo pasirinktos veiklos prie suaugusiojo pasiūlytos veiklos. Bando pats įveikti kliūtis veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį. Plėtoja veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną. Ilgesniam laikui įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą. Kreipiasi pagalbos į draugus ir tik po to į suaugusįjį.	Piešia „Mano diena“ (atsispindinką vaikas ketina veikti per dieną); Pasirenka veiklą, kuri užrašoma „Grupės padėjėjų tvarkaraštyje“; Sprendžia auklėtojų sudarytas problemines situacijas – teikia pasiūlymus; Apibrėžia savo rankos plaštaką, pasirenka ir priklijuoja paveikslėlius, žyminčius, ką gali nuveikti darželyje ir kieme – „Mano gerosios rankytės“.
Brandesiems	Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam ją plėtoja. Nuo pradžios iki pabaigos atlieka nepatrauklią veiklą. Priima iššūkius naujai veiklai, bando pats įveikti kliūtis.	

Tyrinėjimas. Smalsaudami vaikai pažįsta save ir pasaulį, lavina savo mąstymo gebėjimus, išbando įvairių elgesį, sužino, kas jiems patinka, o kas –ne. Smalsumas išreiškia norą sužinoti bei patirti kažką nauja ar neįprasta, o tai pasiekama tyrinėjant. Smalsumas yra poreikis, o tyrinėjimas –elgesys. Vaiko tyrinėjimas gali būti iš anksto apgalvotas ir sistemingas arba atsitiktinis. Ikimokyklinuko tyrinėjimai atveria galimybes pažinti aplinką, bendraamžius, suaugusiuosius, tam tikrus mokymosi dalykus, o be to – ir save patį. Skatindami tyrinėjantį mažylio elgesį, vaikas įgauna motyvaciją mokytis, o jo veikla pasipildo kūrybine vaizduote.

Esminė nuostata – smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplink, noriai stebi, bando, samprotauja.

Amžius	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenų pavyzdžiai
1,5-3 m.	Domisi jį supančia aplinka. Kartoja veiksmą po patirtos nesėkmės. Tyrinėja supančią gamtinę ir daiktinę aplinką visais pojūčiais. Pasirenka reikalingas priemones tiriamajai veiklai.	Įkišęs ranką į „stebuklingą maišelį“, liečia, čiupinėja, glamžo, spaudo esančius daiktus ir bando ištraukti: kietą, minkštą, švelnų ar šiurkštų daiktą; Antspauduoja panaudodamas gamtinę medžiagą; Piešia gamtoje rastais gamtiniais „dažais“; Sukelia vėją: išmėgina kuo galima vėdintis (skarele, pučiant, bėgiojant, sukantis, mosuojant ranka, popieriaus lapu ir pan.).
3-5 metų	Domisi iš ko padaryti daiktai, jų savybėmis. Suvokia daiktų paskirtį. Įvardina daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų skirtingus pastebėjimus. Atlieka trumpalaikius stebėjimus. Pasitelkia priemonių įvairovę (lupą, mikroskopą). Analizuoja, grupuoja ir klasifikuoja daiktus pagal savybes.	Ieško atsakymų į probleminį klausimą „Kodėl?“; Kuria savo pomėgių knygeles; Ieško balansinių svarstyklių vidurio; Išbando magneto galimybes; Tyrinėja daiktus ant šviesos stalo; Kuria koliažus ieškodamas detalių jungimo galimybių; Dalyvauja artimiausios aplinkos išvykose ir kuria žemėlapius; Kuria stebėjimų fotografijų parodėles
Brandesiems	Atlikęs tiriamąją veiklą daro išvadas. Tyrinėjimams naudoja skaitmenines technologijas (kompiuteris, fotoaparatas, mobilusis telefonas). Žino ir suvokia tyrinėjimo saugumo taisykles. Tyrinėjo rezultatus pavaizduoja schema.	

Aplinkos pažinimas. Ikimokykliniame amžiuje aplinkos pažinimas - tai vaiko savęs pažinimas (savo kūno; jausmų ir svajonių pasaulis; savo gebėjimai; ryšiai su kitais žmonėmis), įgytas supratimas apie įvairias pasaulio sritis – artimiausią daiktinę, socialinę ir kultūrinę namų bei grupės aplinką (daiktus, žmones, jų gyvenimo būdą, kultūros reiškinius, techniką ir technologijas), gimtinę, Tėvynę; gamtą (gyvybę, gamtos objektus ir reiškinius, dangaus kūnus), žemę, jos paviršių, laiko tėkmę. Ypatingas dėmesys skiriamas, kad vaikas tobulintų jau turimus aplinkos pažinimo būdus ir išbandytų naujus.

Esminė nuostata – nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.

Amžius	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenų pavyzdžiai
1,5-3 m.	Atpažįsta ir įvardina artimiausios aplinkos daiktus.	Stebi save ir draugus veidrodyje; Augina „daržą“ ir stebi augalo

	<p>Orientuojasi savo grupės aplinkoje. Išvardina gyvenamosios vietos objektus. Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje. Žino savo, šeimos narių vardus. Pastebi ir pasako pagrindinius augalų ir gyvūnų požymius. Atpažįsta ir įvardija artimiausios aplinkos gyvūnus, augalus.</p>	<p>gyvenimo etapus: dygimą, augimą, žydėjimą, sėklų brandinimą, nunikimą; Žaidžia žaidimus: „Kas kur gyvena?“, „Kelionė prie jūros“ ir pan.; Renka gamtinę medžiagą; Žaidžia pojūčių žaidimą „Paliesk“.\</p>
3-5 metų	<p>Pasakoja apie savo šeimą. Orientuojasi darželio aplinkoje. Įvardija kelis gimto miesto objektus (miesto ar darželio pavadinimą, gyvenamą gatvę ar pan.). Atpažįsta ir įvardija naminius, kai kuriuos laukinius gyvūnus, nusako jų gyvenimo skirtumus. Skiria daržoves, vaisius, uogas ir nusako panaudojimo maistui būdus. Domisi gamtos reiškiniiais, kurių negali pamatyti. Moka stebėti ir prižiūrėti kambarinių augalų augimą. Žino svarbią asmeninę informaciją. Domisi suaugusio žmogaus gyvenimu, jo darbais. Žino tradicines šventes. Žino savo šalies ir sostinės pavadinimą. Atranda ir mokosi naudotis buities prietaisais, skaitmeninių technologijų galimybėmis. Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų. Žino apie naminių gyvūnų naudą žmogui. Mokosi rūšiuoti atliekas.</p>	<p>Piešia save, šeimą, apibrėžia ant popieriaus lakšto gulinčio vaiko, savo plaštakos kontūrus; Kartu su tėveliais sudaro „Šeimos medį“. Žaidžia žaidimus: „Žemė, oras, vanduo“, „Surask tokį patį“, „Anksčiau-dabar-vėliau“, „Už-antpo“, „Atpažink rankų porą“ ir pan.; Stebi gamtos reiškinius, kuria „Kalendorių“; Žaidžia kūrybinius-vaidmeninius žaidimus (aerouostas, autobusas, bankas, biblioteka, cirkas, degalinė, paruošė (drabužių, gėlių, žaislų, maisto), gaisrinė, gimtadienis ir pan..</p>
Brandesniems	<p>Domisi gamtos reiškiniiais ir jų paaiškinimu (rasa, vaivorykštė, vėjas). Domisi savo gimtinės istorija. Domisi apie daiktų pokytį (seniau/dabar). Domisi aktualiais visuomeninio gyvenimo įvykiais. Paaškina, kaip reikia prižiūrėti augalus, naminius gyvūnus. Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai.</p>	

Kiekio supratimas ir skaičiavimas. Kiekio supratimas ir skaičiavimas – tai komponentas, kuriame kalbama apie pirmąją vaiko pažintį su skaičiaus sąvoka. Čia svarbūs keli aspektai: skaičiaus panaudojimas kiekiui nusakyti (kiek?); skaičiaus panaudojimas numeravimui (kelintas?); simboliai, naudojami skaičiams pažymėti.

Esminė nuostata – nusiteikęs pasaulio pažinimui naudoti skaičius ir skaičiavimus.

Amžius	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksėnų pavyzdžiai
1,5-3 m.	Skiria sąvokas mažai ir daug.	Žaidžia didaktinį žaidimą

	<p>Išrikiuoja daiktus į eilę. Pradeda suprasti, ką reiškia padalinti daiktus po lygiai. Pradeda skaičiuoti daiktus ir palyginti kelių daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėse. Vartoja kelintinius skaitvardžius: pirmas, antras. Grupuoja daiktus pagal išorinius požymius.</p>	<p>„Uždėk tiek, kiek nupiešta“; Rodo pirštelius ir skaičiuoja savo metus; Veria karoliukus ant pagaliuko, vielos, siūlo ir lygina (daugiau/mažiau); Dalina vaišes draugams (po lygiai).</p>
3-5 metų	<p>Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo jų požymių ir jų padėties erdvėje. Skaičiuoja iki 5-ių. Skiria kelintinius skaitvardžius. Sieja daiktų kiekį su skaičių žyminčiu simboliu. Skaičiuoja iki 10-ties. Palygina daiktų grupes pagal kiekį (daugiau/mažiau). Supranta ir vartoja sąvokas: pusiau, į 2–3 dalis. Pratęsia, sukuria skirtingų požymių sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais.</p>	<p>Skaičiuoja savo pirštelius, žaisliukus; Atlieka problemines užduotis: „Padalink vieną pyragą visiems vaikams“, „Išrikiuok ir pasakyk kelintas stovi kiškiukas“ ir pan.; Žaidžia žaidimus „Parduotuvė“, „Padėk mažiau arba daugiau“, „Gyvi skaičiai“ (susitaria dėl veiksmų, kuriuos reikia atlikti pamačius tam tikrą skaičių) ir pan.; Žaidimuose taiko skaičiuotes; „Atsižymėjimo juostoje“ užsirašo savo vardą ir įvardina kelintas atėjo į grupę.</p>
Brandesniems	<p>Pradeda suprasti ryšius tarp skaičių (pvz.: 6 susideda iš dviejų trejetų). Vartoja žodžius: sudėti, atimti, kiek bus.</p>	

Forma, erdvė, matavimai. Vaiko pažintinė raida neatsiejama nuo vis besiplečiančio vaiko suvokimo apie daiktų panašumus ir skirtumus. Todėl vaiko formos, erdvės, matavimų gebėjimų ugdymasis susijęs su: paprasčiausiomis geometrinėmis figūromis, daiktų dydžio suvokimu, orientavimusi erdvėje ir laike.

Esminė nuostata – nusiteikęs tyrinėti aplinkos daiktus, jų ryšius ir santykius.

Amžius	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenų pavyzdžiai
1,5-3 m.	<p>Įsidėmi pagrindines spalvas: raudoną, mėlyną, geltoną, žalią. Pradeda vartoti palyginamąsias sąvokas: sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pat, kitoks, vienodi, skiriasi ir pan. Supranta tvirto bokšto statymo taisyklės (apačioje didesnė, viršuje mažesnė kaladėlė). Lygina įvairių dydžių daiktus pagal išorinius požymius (ilgį, plotį, storį, aukštį ir t.t.). Bando konstruoti, grupuoti atsižvelgiant į daikto formą. Atpažįsta apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus. Pradeda skirti dešinę ir kairę savo kūno pusę. Žino metų laikus, paros dalis.</p>	<p>Dėlioja paveikslėlius panaudojant geometrines formas; Žaidžia žaidimą „Diena – naktis“; Stato ir išrenka „Didžiausią ir mažiausią bokštą“; Ieško ir randa paslėptą daiktą; Žaidžia spalvų žaidimą „Surask tokios pat spalvos“; Piešia vienos spalvos (pasirinktinai) piešinį; Matuoja savo ūgį, pasinaudojant ant grupės sienos kabančia ūgio matuokle.</p>

<p>3-5 metų</p>	<p>Skiria trikampę, stačiakampę formas. Grupuoja daiktus pagal formą, spalvą. Kalba apie nuotolį, atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę: siauresnis-platesnis, aukštesnis-žemesnis, lengvesnis-sunkesnis. Dėlioja daiktus didėjimo - mažėjimo tvarka. Skiria sąvokas: šiandien, vakar, rytoj. Nustato daikto vietą kito daikto atžvilgiu. Skiria plokštumos ir erdvės figūras. Matuoja atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudodamas sąlyginius matavimus (savo kūno dalį, trečią daiktą). Nustato įvykių seką (metų laikai, paros dalys). Pradedama suvokti laiko trukmę.</p>	<p>Įvardija į kokias geometrines figūras panašūs įvairūs daiktai; Modeliuoja figūromis (pvz., iš keturių trikampių sudėlioja kvadratą); Lipdo geometrines figūras ir konstruoja (namelį, gėlytę ir pan.); Jungia įvairių spalvų, pločio, ilgio popierines juosteles į žiedus, perveria juos per vieną ar kelis, taip „uginant“ erdvinės formas; Dėlioja priešingybių paveikslėlius (aukštai-žemai, ant-po, kairėje-dešinėje ir pan.); Kuria kalendorius.</p>
<p>Brandiesiems</p>	<p>Skiria ir pavadina plokštumos ir erdvinės (kubas, rutulys) figūras. Grupuoja daiktus pagal nurodytą požymį. Pradedama suprasti, kad tas pats daiktas gali turėti kelis požymius. Žaisdami naudojasi vis didesne erdve.</p>	

5.3. KALBOS IR KOMUNIKAVIMO UGDYMAS

Pati svarbiausia kalbos funkcija yra komunikacinė, t. y. vaiko domėjimasis savimi, kitais žmonėmis, aplinka, gamta, daiktais, skatina vaiko kalbinę raišką. Kalbos dėka bendraudami vaikai gali tiksliai informuoti vieni kitus apie savo jausmus, norus, ketinimus, kilusius sumanymus, mintis. Jau 3 metų vaikai ima domėtis raidėmis, imituoti skaitymą, rašymą. Todėl kalbos ir komunikavimo ugdymui(si) reikia turtingos kalbinės aplinkos: raidžių, užrašų, knygų, žurnalų, storų siūlų, vielučių raidėms lankstyti ir t. t. Svarbiausios vaiko kalbos ir komunikavimo ugdymo kryptys: girdimųjų suvokimų lavinimas, žodyno plėtojimas, gramatiškai taisyklingos kalbos ugdymas, rišlios kalbos ugdymas, regimojo suvokimo ugdymas, rankos paruošimas rašymui. Kai vaikas atranda ryšį tarp rašytinės ir sakytinės kalbos, tvirtėja klausimosi ir dėmesio išlaikymo įgūdžiai.

Sakytinė kalba. Sakytinė vaiko kalba –tai gebėjimas kalbėti, kalbos turinys, klausimasis, o gebėjimas išsakyti mintis –kalbos raiška. Vaiko sakytinė kalbinė raiška susiejama su grafine, plastine, muzikine, mimikos ir gestų išraiška. Ikimokykliniame amžiuje tarp sklandaus vaiko kalbėjimo ir smulkiosios motorikos judesių yra tiesioginis ryšys. Todėl ikimokykliniame amžiuje skiriamas didelis dėmesys smulkiosios motorikos žaidimams, kurie aktyvina vaikus, išlaisvina vaiko mintis, jausmus, kartu ir drausmina, skatina ir plėtoja mąstymo procesus, padeda bendrauti ir bendradarbiauti. Programoje pagrindinis kalbos ugdymo metodas -kasdieninis bendravimas įvairios veiklos metu.

Esminė nuostata – nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save, bei savo patirtį kalba.

Amžius	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenų pavyzdžiai
1,5-3 m.	Supranta kalbą ir kalba 3-4 žodžių sakiniiais. Atsako vienu ar keliais žodžiais į elementarius klausimus.	Žaidžia žaidimus: „Atspėk, kas čia?“, „Pirštukų pasakėlės“ ir pan.; Varsto raištelius; Varto knygeles; Bando įvardinti tai, ką mato

	Vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. Atpasakoja trumpus kūrinėlius. Išklauso kūrinį iki galo nepertraukdamas skaitančiojo.	paveikslėlyje „Kas čia“; Žaidžia žodžių žaidimus „Pakartok“; Kartu su auklėtoja dainuoja daineles; Pasakoja apie matytas televizijos laidas vaikams.
3-5 metų	Išskiria pirmą ir paskutinį garsą trumpuose žodžiuose. Vartoja vaizdingus, palyginamuosius žodžius. Deklamuoja. Išskiria garsą žodžio pradžioje, viduryje ir gale. Suvokia pasakojimo, pokalbio eigą, supranta ir interpretuoja. Vartoja antonimus ir sinonimus. Kuria ir pasakoja įvairius tekstus (mįsles, humoristines istorijas ir pan.)	Pasakoja apie save ir savo šeimą: Pasako savo vardą, pavardę, amžių, kur gyvena, artimųjų vardus, kur dirba tėveliai ir t.t.; Atpažįsta ir bando įvardinti elementarius simbolius (raides); Komentuoja, ką padaręs, ką nupiešęs, ką žaidęs; Deklamuoja; Seka pasakas be galo; Žaidžia žaidimą „Kokį garsą išgirdai?“, „Pasakyk žodį pagal garsą“.
Brandesniems	Nepertraukdamas klausosi draugų kalbos. Įvardija skirtumus tarp literatūriškai ir tarmiškai tariamų garsų. Supranta, kad kūrinys turi pradžią, pabaigą, vidurį. Pagal taisykles kalba telefonu.	

Rašytinė kalba. Rašytinė kalba – vaiko minčių dėstymas erdvėje (pvz. popieriuje). Pirmas tokios kalbos momentas atsispindi vaiko „keverzonėse“, todėl į vaikų piešinius žiūrima kaip į savitą kalbą. Taip nuo daiktų piešimo pereinama prie žodžių piešimo – rašytinės kalbos ugdymosi. Programoje vaikų mokymasis rašyti natūraliai įeina į vaikų žaidimus, kurie prasideda nuo smulkiosios motorikos lavinimo. Tokiu būdu siekiama, kad raidė būtų tokiu pat vaiko gyvenimo elementu, kaip ir kalba. Rašytinė kalba – paties vaiko veikla. Ikimokykliniame amžiuje skatinamas vaiko domėjimasis knygomis, taip rašytinę kalbą siejant su skaitymu.

Esminė nuostata – domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.

Amžius	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenų pavyzdžiai
1,5-3 m.	Rašymas Piešia vertikalias ir horizontalias linijas. Domisi rašikliais ir kompiuteriu. Pradedą domėtis raidėmis ir bando jas „naudoti“ savo veikloje. Skaitymas Pavadina matomus paveikslėlius. „Skaity“ knygelių paveikslėlius.	Rašymas „Rašo“ laišką mamai; Žaidžia linijomis piešimo lape; Spalvina paveikslėlius. Skaitymas Varto knygeles ir klausinėja „Kas čia?“; Ieško į ką panaši raidė (pvz. panaši kaip burbuliukas, kaip gyvatė ir pan.).
3-5 metų	Rašymas Supranta spaudinių funkcijas: kalendorius, valgiaraštis, reklama ir pan.	Rašymas Gamina knygeles; Vynioja, narplioja siūlus, trina

	<p>Kopijuoja ir bando rašyti raides. Kompiuteriu spausdina raides. Supranta rašymo tikslus. Spausdintinomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje esančius žodžius. Skaitymas Domisi raidėmis ir supranta, kad raidės turi pavadinimus. Supranta, kad garsas siejasi su raide, o raidės sudaro žodį. Žino keliolika abėcėlės raidžių. Perskaito savo vardą.</p>	<p>vilną tarp delnų veliant kamuoliukus; Ornamentuoja ritmiškai atkartodamas piešiamus elementus. Skaitymas Ieško savo vardo raidės grupės aplinkoje, knygoje; „Skaito“ - kuria istorijas pagal paveikslėlius; Dėlioja raidžių korteles ir bando skaityti.</p>
Brandiesiems	<p>Rašymas Rašo savo vardą, elementarius žodelius. Netaisyklingais rašinėjimais atvaizduoja savo patirtį, išgyvenimus, norus. Skaitymas Atpažįsta ir pavadina įvairiu šriftu parašytas raides (didžiosios, mažosios). Bando perskaityti trumpus jam reikšmingus žodžius.</p>	

5.4. SVEIKATOS SAUGOJIMAS

Judėjimo stoka – viena iš šiuolaikinės visuomenės problemų, todėl svarbu vaikui nuo pat mažens puoselėti norą būti aktyviu, sveikai gyventi. Vaikas skatinamas įvaldyti visus judėjimo būdus, puoselėjamos individualios fizinės savybės: judrumas, vikrumas, ištvermė, judesių koordinacija. Organizuotų valandėlių metu judesių atlikimas apjungiamas pagal tam tikrą siužetą, tai vaikams suteikia didesnę malonumą ir susidomėjimą judesių atlikimu, suteikia žaismingumo. Judrių žaidimų organizavimas – vienas iš metodų, skatinančių vaikų fizinį aktyvumą. Darželyje parinktas tinkamas vaikams dienos režimas, organizuojama rytinė mankšta, du kartus savaitėje vaikams judesio korekcijos pedagogas salėje arba lauke veda judrios veiklos valandėles, organizuoja sveikatingumo projektus.

Fizinis aktyvumas. Fizinis aktyvumas – tai kryptinga vaiko veikla, gerinanti fizinės galias, kurios būtinos norint pasiekti ir išlaikyti aukštą sveikatos ir fizinio išsivystymo lygį. Skatinamas vaikų fizinis aktyvumas užtikrina sveiką augimą ir vystymąsi, gerą savijautą, nervų sistemos veiklą, ko pasėkoje gerėja ugdymosi rezultatai. Gryname ore praleistas laikas ir fiziniai pratimai grūdina organizmą, teigiamai veikia kaulų, raumenų, nervų sistemas. Fizinis aktyvumas tai ne maratonai ar valandų valandas sportavimas sporto salėje, tai judrieji žaidimai, estafetės, pasivaikščiojimai, darbinė veikla, sportinės pramogos.

Esminė nuostata – noriai, džiaugsmingai juda.

Amžius	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenų pavyzdžiai
1,5-3 m.	<p>Pastovi ant vienos kojos. Lipa ir nulipa laiptais. Atsispirdamas dviem kojomis pašoka nuo žemės. Peršoka liniją. Įkerpa popieriaus kraštą. Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų,</p>	<p>Nusileidžia čiuožyne, supasi sūpuoklėse; Eina savo paties pėdsakais smėlyje, sniege; Laisvai laksto po kiemą, salę - sustoja išgirdus garsinį signalą (plojimą rankomis, varpelio</p>

	<p>stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. Išlaiko pusiausvyrą eidamas nedideliu paaukštiniu. Šokinėja abiem ir ant vienos kojos. Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų.</p>	<p>skambėjimą); Ropoja; prašliaužia pro kliūtis; perlipa, perlenda per įvairias kliūtis vaikui patogiu būdu; Paridena kamuolį pirmyn ir stengiasi jį pavyti; Sportuoja netradicinėje aplinkoje (darželio kieme); Pučia ir gauda plunksnas; Žaidžia žaidimą „Kas tyliau nueis?“.</p>
3-5 metų	<p>Eina pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu. Juda vingiais greitėdamas ir lėtėdamas. Šokinėja vietoje, judant pirmyn, įveikdamas kliūtis. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais (užsega ir atsega sagas, veria ant virvelės smulkius daiktus). Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. Eina ratu, poromis, atbulomis. Šoka į toli, į aukštį. Žaidžia žaidimus su kamuoliu. Žaidžia komandomis, derindamas veiksmus. Tiksliau valdo pieštuką ir žirkles.</p>	<p>Bėgioja keičiant kryptį; tempą; Žaidžia gaudynes su draugais; Šokinėja abiem kojom vietoje, lengvai judant pirmyn; Laipioja pasviromis kopėtelėmis, gimnastikos sienele; Rungtyniauja estafetėse; važinėjasi rogutėmis nuo kalniuko; Dalyvauja mankštose; Karmo paveikslėlius iš reklaminių žurnalų; Žaidžia orientacinius žaidimus; Piešia ir išsikerpa varžybų atributiką (taikinius, vėliavėles ir pan.); Žaidžia judrius žaidimus: „Gandras ir varlės“, „Kas pagaus pelytę?“, „Daryk kaip aš“, „Aukščiau žemės“ ir pan.; Žaidžia futbolą ir kt.; Dalyvauja sveikatos ugdymo akcijose, pramogose, projektuose.</p>
Brandesiems	<p>Išlaiko saugų atstumą eidamas, bėgdamas šalia draugo. Bėga derindamas du ar daugiau judesių. Kerpa gana tiksliai. Sulenkia popieriaus lapą per pusę, į keturias dalis. Meta ir kartais pataiko kamuolį į krepšį, vartus, taikinį. Pieštuką ir žirkles laiko taisyklingai.</p>	

Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai . Kasdienio gyvenimo įgūdžiai yra labai svarbūs kiekvienam žmogui. Vaikai jų neturėdami yra nuolat priklausomi nuo kitų žmonių. Pagrindinės sritys, rodančios vaiko kasdienio gyvenimo įgūdžius, yra gebėjimas: valgyti ir gerti, elgtis prie stalo; praustis; apsirengti ir nusirengti ir t.t. Tačiau programoje į vaikų kasdieninio gyvenimo įgūdžių ugdymąsi žiūrima plačiau - padedama vaikui perimti svarbus sveikos gyvensenos įgūdžius: savęs pažinimo, savitvarkos, tinkamo maitinimosi, saugaus elgesio, sveikatos saugojimo ir stiprinimo. Gyvenimo įgūdžiai – tai gebėjimai prisitaikyti kolektyve ir elgtis pozityviai.

Esminė nuostata – noriai įvaldo sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.

Amžius	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenų pavyzdžiai
1,5-3 m.	Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia. Padeda vieną kitą daiktą į vietą. Pats nueina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. Valgo ir geria savarankiškai. Padedamas plaunasi, šluostosi rankas ir veidą. Padedamas susitvarko žaidimų vietą. Padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Pasako kaip elgtis su pavojingais daiktais (degtukais, vaistais ir pan.).	Bando savarankiškai praustis, šluostytis, rengtis; Nešioja, sodina, guldo, vežioja didelius minkštus žaislus; Pavalgius, nusineša savo puodelį; Valo dulkes kartu su auklėtoja; Dalyvauja „Sveikuolio Kiškio vaišėse“: graužia morkytę, kopūsto lapą, skanauja svogūną ir pan.
3-5 metų	Dažniausiai taisyklingai naudojasi stalo įrankiais. Domisi, kuris maistas sveikas ir naudingas. Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto. Priminus tvarkosi žaislus. Padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal oro sąlygas. Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. Padedamas suaugusiojo serviuoja ir po valgio sutvarko stalą. Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika.	Rengia, šukuoja, prausia lėles; Žaidžia didaktinėmis priemonėmis (segiojimas, rišimas, varstymas); Dėlioja paveikslėlius „Kada kaip rengiamės?“; Dalyvauja probleminiuose pokalbiuose (pvz. „Kodėl reikia plauti rankas?“ „Kaip elgtis gatvėje?“ ir t.t.); Kuria plakatus „Sveikas maistas“, „Blogi įpročiai“, „Kur kreiptis pagalbos?“ ir pan.; Sužino ne tik savo, bet ir gyvūnėlių tvarkymosi, gražinimosi paslaptis; Su tėveliais kuria „Sveikuolių receptus“;
Brandiesiems	Savarankiškai serviuoja ir tvarko stalą. Savarankiškai pasirenka drabužius ir avalynę pagal oro sąlygas. Žino kaip saugiai elgtis gatvėje, kelyje, namuose. Savarankiškai laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių. Įvardija kelis maisto produktus, kuriuos valgyti sveika, ir kelis, kuriuos reikia riboti.	Rengia kartu su auklėtoja šukuosenų konkursus.

5.5. MENINIS UGDYMAS

Menine veikla siekiama lavinti vaiko saviraišką, vaizduotę, ugdyti jo estetinį skonį. Vaiko kūryba primena žaidimą spalvomis, muzika ar judesiu. Todėl ikimokykliniame, kaip ir priešmokykliniame amžiuje, išskiriamos trys meninės veiklos rūšys: **muzika, dailė, vaidyba**. Vaikams sudaromos galimybės išgyventi laisvos idėjų ir jausmų saviraiškos džiaugsmą, pažinti, tyrinėti ir pajusti įvairius meninės raiškos būdus, džiaugtis gamtos bei žmogaus kūriniais. Ugdydami ikimokyklinio amžiaus vaiką, siekiame sudominti kūrybos procesu, o ne rezultatu. Grupės vaikams du kartus per savaitę salėje vyksta organizuota muzikinė veikla. Grupėje įrengtos erdvės dailės ir teatrinei veiklai. Vieną kartą per savaitę norintys lanko estetikos studijas. Mokosi keramikos ir dailės paslapčių.

Meninės raiškos esminė nuostata – jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.

Dailė. Dailė yra ta vaikų gyvenimo sritis, kur kiekvienas gali atrasti tik jam vienam tuo metu itin svarbų savęs išreiškimo būdą be žodžių. Čia vaikas kuria dažniausiai tik jam vienam suprantamus ir labai svarbius dalykus. Vaikui savitu būdu – linijomis, spalvomis ar formomis, sudaromos galimybės ne tik išreikšti save, mažinti emocinę įtampą, bet ir derinti rankos, akies ir kitų kūno dalių judesius, lavinti vaizduotę, kūrybos gebėjimus. Tokiu būdu vaikas mokosi spręsti problemas, jautriai reaguoti į savo ir kitų darbus, mokosi bendrauti vaizdų kalba, įgyja pasitikėjimo savo jėgomis ir savarankiškumo .

Amžius	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenų pavyzdžiai
1,5-3 m.	<p>Savo „keverzonėse“ įžvelgia daiktus ir įvykius. Eksperimentuoja dailės priemonėmis išreikšdamas save.</p> <p>Patirtį išreiškia naudodamas įvairias linijas, jų derinius, geometrines ir laisvas formas, spalvas.</p> <p>Eksperimentuoja dailės priemonėmis atspaudamas spalvas.</p>	<p>Eksperimentuoja individualiai ant atskiro didelio formato popieriaus lapo: piešia pieštukais, tušinukais, kreidelėmis, tapo guašu, akvarele; štampuoja piršteliu, teptuku, štampukais; daro plaštakos antspaudus;</p> <p>Piešia pagaliuku ant smėlio, sniego; kreida ant lentos, asfalto;</p> <p>Tapo ant medžio lapų;</p> <p>Lipdo plastilinu iš vieno gabalo (suka rutulį, kočioja tiesiais judesiais);</p> <p>Kuria teminius paveikslus ant tapeto juostos;</p> <p>Eksperimentuoja išbandydamas taškymo būdus;</p> <p>Piešia klėjais;</p> <p>Kartu su auklėtoja organizuoja darbų parodėles;</p> <p>Išbando meninę techniką „dvynukai“;</p> <p>Štampuoja įvairios faktūros daiktais.</p>
3-5 metų	<p>Patirtį išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. Eksperimentuoja išbandydamas skaitmenines priemones.</p> <p>Dailės darbus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, žodžiais).</p> <p>Eksperimentuoja mišriomis dailės priemonėmis ir technikomis.</p>	<p>Piešia įvairia technika: guašu , akvarele, anglimi, spalvotais pieštukais, vaškinėmis kreidelėmis; Eksperimentuoja maišydami spalvas ir atranda naujus atspalvius;</p> <p>Tapo draugų, mamyčių portretus, gamtos vaizdus, įvairius veiksmo siužetus ir pan.;</p> <p>Tapo ant netradicinių paviršių: senų batų, audinio, stiklo ir pan.;</p> <p>Aplikuoja;</p> <p>Derina kelias dailės raiškos technikas viename darbe;</p> <p>Ornamentuoja, sistemingai kartodamas elementus;</p> <p>Gamina šventines dekoracijas;</p> <p>Piešia-kuria paveikslus pasinaudodamas šviesos stalu;</p> <p>Kuria meninius rėmelius savo darbeliams;</p> <p>Tapo vitražus;</p>

		<p>Piešia išbandydamas žvakės panaudojimo galimybes;</p> <p>Piešia išbandydamas techniką „dvikova su profesionalu“;</p> <p>Dalyvauja dailės darbų parodose, projektuose, akcijose kurias organizuoja įstaigos pedagogai.</p>
Brandesniems	Kūrybiškai panaudoja tradicines ir netradicines priemones.	

Muzika ir šokis. Muzikinėje, šokio veikloje ugdomas jautrumas gamtos garsams, muzikos intonacijoms ir ritmams, muziką lydinčiam tekstui, tautosakai, žaidimų, ratelių ir šokių judesiams. Siekiant ryšio su etnine kultūra, ypatinga ugdomoji reikšmė teikiama muzikiniam folklorui. Folkloro vaidmuo – ne vien pažintinis, bet ir kūrybinis, estetiškas, etninis.

Esminė nuostata – jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.

Amžius	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenų pavyzdžiai
1,5-3m.	<p>Dainuoja 2-4 garsų daineles.</p> <p>Kartu su pedagogu ritmiškai groja muzikos instrumentais.</p> <p>„Šoka“ mėgdžiodamas judesius.</p> <p>Dainuoja trumpas, aiškus ritmo daineles.</p> <p>Kuria ritminius motyvus. „Šoka“ vaizduojamuosius šokamuosius žaidimus.</p>	<p>Klausosi įvairių muzikinių kūrinių, atliekamų gyvai ir įrašytų; Mėgdžioja gamtos ir mechaninius garsus;</p> <p>Kuria savas daineles su įvairiais garsažodžiais;</p> <p>Muzikai pritaria plojimu ir kt. ritminiais judesiais, ritminiais instrumentais;</p> <p>Žaidžia muzikinius žaidimus; išreiškia save judesiu, identifikuoja su ratelių ir šokių veikėjais - šoka kaip „meškutė, „kiškiukas“ ir pan.; Šoka panaudodamas laisvą judesį;</p> <p>Šoka rateliu aplink orientacinį žaisliuką;</p> <p>Dainuoja lopšines žaisliukui;</p> <p>Dainuoja, šoka darželio šventėse; groja elementariais muzikiniais instrumentais (barškučiais, būgneliais).</p>
3-5 metų	<p>Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) girdėtus kūrinius.</p> <p>Dainuoja dialoginio pobūdžio daineles.</p> <p>Šoka šokius pritaikant skirtingo tempo dalis.</p> <p>Dainuoja platesnio diapazono vienbalses daineles. Groja 2-3 garsų melodijas.</p> <p>Šoka ratelius pritaikydamas įvairius žingsnelius. Šoka išreiškdamas erdvės (aukštai-žemai) ir laiko (greitai-lėtai) elementus.</p>	<p>Klausosi muzikinių kūrinių ar fragmentų;</p> <p>Išklausius muzikos, pasakoja vaizdinius arba įvardina instrumentus;</p> <p>Domisi muzikinių kūrinių atlikėjų grupėmis;</p> <p>Muziką išreiškia judesiu; ∞ dainuoja, šoka ratelius;</p> <p>Mėgdžioja gamtos garsus;</p>

		<p>skanduoja skanduotes, mįsles, patarles; Išbando įvairius garso išgavimo būdus, gaminasi barškučius (pvz. į dėžutę įberia kruopų, įdeda kaštoną ar pan.); Šoka pavieniui, poroje, ratelyje; Šoka panaudodamas pristatomąjį žingsnelį, apsisukimo elementus ir pan.; Kuria „savo dainelę“, „savo šokį“; Kuriam ritmą atsitiktiniais daiktais, bei panaudodamas muzikinius instrumentus; „Dainuoja savo vardą“; Žaidžia improvizuotą koncertą grupėje; Dalyvauja darželio koncertuose.</p>
Brandiesniems	<p>Dainuoja dainas su instrumentiniu pritarimu. Kuriam melodijas šokiams. Savarankiškai šoka po muzikinės įžangos.</p>	

Vaidyba – tai bendrųjų vaiko sugebėjimų, jo psichinių bei fizinių galių, ypač kalbos, jausmų, intelekto, vaizduotės bei valios ugdymo būdas. Vaikas turi galimybę įsijausti į personažo gyvenimą, džiaugsmą, liūdesį, tobulinti vaidybinius gebėjimus panaudojant įvairias teatrines priemones.

Amžius	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenų pavyzdžiai
1,5-3 m.	<p>Kartoja matytus veiksmus, judesius. Vaizduoja siužetinius elementus. Kuriam dialogą tarp veikėjų. Atkuriam matytų situacijų fragmentus.</p>	<p>Imituoja judesiais įvairius personažus – gyvūnus; Persirengiam įvairiais veikėjais: dedasi kepures, karūnas, apsiaustus, panaudojam įvairius aprangos elementus; Žaidžiam pirštinių teatro lėlėmis; Žaidžiam žaidimą „Atspėk kas aš?“; Pritaikom balso tembrą pasirinktam personažui; Siužetiniame vaidinime paskatintas pritaikom garsinius daiktus, muzikinius instrumentus; mėgdžiojam auklėtojos, draugų vaidybinius veiksmus; Dalyvaujam siužetiniuose Kalėdų muzikiniuose spektakliukuose.</p>
3-5 metų	<p>Vaizduojiam realistinį ir fantastinį siužetą. Susikuriam vaidybinių aplinką. Improvizuojiam trumpas žodines veikėjų frazes. Tikslingam naudojam daiktus teatro reikmėms.</p>	<p>Žaidžiam –vaidinam trumputes sceneles pagal literatūrinius, muzikinius, istorinius siužetus; Vaizduojiam „gėlę“: suglamžom skarelę, palengvam atgniaužiam delniukus, stebim kaip tarsim gėlės žiedas skleidžiam skarelė, pauostom ir „gėlės kvapą“</p>

		<p>perteikia emocijomis; Žaidžia stalo teatrą; Išbando save šešėlių teatre; Kuria veiksmų siužetą iš „čia ir dabar“ pasigamintų ar aplinkoje rastų daiktų; Kuria spektakliukus draugams; vaidina panaudodamas pirštukines ir pirštines lėles, gaminasi patys vaikai; Vaidindamas sukuria savo išgalvotą pasaką, istoriją; Vaidina pasakėles be garso – emocijas perteikdamas kūno judesiais ir veido mimikų išraiška.</p>
Brandiems	<p>Bendrauja su kitu vaidinimo veikėju. Naudoja veikėjams charakteringas balso tonacijas.</p>	

Estetinis suvokimas. Estetinio suvokimo ugdymasis nekelia tikslo padaryti vaiką visų meno rūšių mylėtoju, nes mėgdamas ir suprasdamas kelias meno rūšis, vyresniame amžiuje vaikas sugebės pastebėti ir įvertinti įvairių kūrinių savitą grožį. Svarbi estetinio vaikų auklėjimo dalis yra skaitymo menas. Grožinė literatūra žadina vaiko savęs pažinimo ir vertinimo poreikį, parodo žmogiškųjų vertybių ir siekimų prasmę. Todėl vaikas skatinamas kalbėti ne tik taisyklingai bet ir raiškiai, kaip su atitinkama intonacija vaikui skaitant pasakas. Tokie veiksmai lavina vaiko klausą, jis geriau skiria garsus, o vaiko sugebėjimas mėgdžioti, jausti intonacijos įvairumą yra svarbus estetinio suvokimo tobulinimo veiksnys. Estetiniame suvokime svarbiausia ne įgyti žinių, o dvasiškai tobulėti, suprasti tas vertybes ir idealus kurias akcentuoja meno kūrėjas.

Esminė nuostata – domisi, gėrįsi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.

Amžius	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenų pavyzdžiai
1,5-3 m.	<p>Emocingai reaguoja į dainų garsus, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinių objektus. Džiaugiasi menine veikla, nori šokti, dainuoti, vaidinti. Keliais žodžiais ar sakiniiais pasako savo meninius išpūdžius. Reaguoja į kitų vertinimus. Grožisi gamtos garsais, spalvomis.</p>	<p>Klausosi sekamų pasakų, skaitomų eiliuotų kūrinių, apsakymų ir pan.; Klausosi gamtos garsų; Imituoja gamtos garsus; Kabina savo meninį darbelį grupės rūbinėlėje, jį komentuoja; Puošiasi kai žaidžia „Gimtadienį“.</p>
3-5 metų	<p>Dalijasi išpūdžiais po koncertų, spektaklių. Supranta ir pakomentuoja kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). Papasakoja išpūdžius apie meninio kūrinio siužetą. Grožisi ir palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, įvardija kodėl gražu. Pastebi papuoštą aplinką</p>	<p>Dalyvauja įstaigoje organizuojamuose renginiuose (Kalėdos, Vaikų-tėvų-senelių vakaronėse, Adventas, Užgavėnės ir kt.); Klausosi gyvai atliekamos profesionalios muzikos (kviestiniai svečiai); Varto liaudies meno knygas, apžiūri tautodailės darbus; Dalyvaujame Rokiškio dvare rengiamose edukacinėse programose.</p>

Brandiems	Nori matyti ir kurti grožį aplinkoje. Pasakoja, aiškina, ką pats sukūrė ir kaip kūrė. Domisi kitų meninėmis idėjomis ir jas panaudoja savo veikloje.	
------------------	--	--

Kūrybiškumas. Ikimokyklinio amžiaus tarpsnis – pats palankiausias kūrybiškumo ugdymuisi, nes būtent tada vaikas yra pats imliausias: jis smalsus, visa savo esybe trokšta pažinti pasaulį; jo mąstymas dar laisvas, nesuvaržytas dogmų ir stereotipų. Kūrybiškumas – kiekvieno vaiko saviraiškos puoselėjimas, tai gebėjimas netipiškai mąstyti, kurti.

Esminė nuostata – jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškose improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.

Amžius	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenų pavyzdžiai
1,5-3 m.	Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus Ižvelgia naujas įprastų daiktų savybes. Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų.	Pats puošia padarytus darbelius; Eksperimentuoja įvairiomis tūrinėmis medžiagomis: moliu, plastilinu, drėgnu smėliu, minkštu sniegu, sūria tešla; Pritaiko įvairius daiktus veiksmams, pvz. kaladėlė – „telefonas“, pieštukas – „šaukštas“ ir t.t.; Žaidžia su dažų dėmėmis „Į ką tai panašu?“; Kartu auklėtoja dalyvauja kūrybiniuose darželio projektuose.
3-5 metų	Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Ieško netikėtų sprendimų. Fantazuoja.	Eksperimentuoja ant balto ir spalvoto (sauso ir šlapio), įvairaus formato, dydžio popieriaus pirštu, teptuku, šiaudeliu, trintuku, kamšteliu, sagute; Tapytą darbėlį papildo realiomis medžiagomis (audiniu, džiovintų augalais ir kt.); Dailės priemonėmis reiškia savo literatūrinius, muzikos kūrinio ar kitokių meninius įspūdžius; Aplikuoja iš skirtingo šiurkštumo, storumo, įvairių spalvų popieriaus, butyje nereikalingų laikraščių, tapetų, folijos ir kt.; Gamina, atvirukus, kvietimus, knygeles dovanėles draugams, šeimos nariams; įvairią atributiką, dekoracijas šventėms, pramogoms.
Brandiesiems	Nebijo daryti kitaip. Savitai išreiškia save.	

6. UGDYMO(SI) METODAI

Kadangi ugdymas yra dvipusis procesas, ugdymo metodai apima tarpusavyje susijusią pedagogo ir vaiko veiklą. Vaikų gebėjimų ugdymo(si) pagrindinis metodas – žaidimas. Todėl kiekvienas pedagogas ieško tokių darbo metodų ir būdų, kurie geriausiai padėtų siekti užsibrėžtų tikslų ir uždavinių. Taikomi tokie metodai, kurie padėtų atsiskleisti kiekvieno vaiko individualumui

bei kūrybinėms galioms, kurie turėtų vaikams patrauklių žaidybinių elementų bei skatintų vaikų praktinių įgūdžių formavimą(si). Pavyzdžiai pateikti lentelėje.

Aktyvūs ugdymo metodai	Metodo paskirtis	Metodo turinys
„Minčių lietus“	Mąstymo įgūdžių ugdymui (si), naujoms idėjoms generuoti.	Auklėtoja paragina vaikus vardyti kuo daugiau galimų atsakymų į pateiktą klausimą. Svarbu, kad vaikai kalbėtų po vieną, aktyviai klausytusi vieni kitų, nekritikuotų. Auklėtoja gali vaikų mintis užrašyti.
„Svečias“	Dėmesio sutelkimui, ugdymosi motyvacijos sužadimui.	Pas vaikus į grupę ateina lėlė (meškutis, drambliukas ar pan.) arba pati auklėtoja persirengusi koku nors personažu. Svečias dalyvauja įvairioje veikloje kartu su vaikais
„Paslapčių dėžutė“	Pojūčių, vaizduotės lavinimui (si).	Į dėžutę (pintinėle, maišelį) įdedami įvairūs daiktai. Vaikai traukia vieną iš jų ir nežiūrėdami, tik liesdami, turi atspėti ką ištraukė, apibūdinti daiktą, surasti tokį patį daiktą ant stalo.
„Kamuoliukas“	Kalbėjimo ir klausymo įgūdžių lavinimui (si).	Vaikai sėdi bendrame rate. Kalba tik tas, kuris turi kamuoliuką. Kiti vaikai – klauso.
„Muzikinis skambutis“	Dienos ritmo suvokimui bei savo veiklos planavimui.	Vaikai ir auklėtoja išsirenka jiems patinkančią dainelę ar klasikinį kūrinį. Ryte, vaikai išgirdę šią muziką, susit
„Knyga“	Kūrybiškumo ugdymui (si).	Vaikams siūloma patiems gaminti temines individualias ar kolektyvines knygeles. Knygelės gaminamos pasitelkiant įvairias menines priemones.
„Sprendimas“	Kūrybinio mąstymo ugdymui (si).	Auklėtoja sukuria ar pasinaudoja susidariusia problemine situacija – vaikai siūlo ir bando įvairius sprendimo būdus.
„Namų užduotis“	Atsakingumo ir bendradarbiavimo įgūdžių ugdymui (si).	Auklėtoja skiria vaikams įpareigojimus, kuriuos turi atlikti kartu su tėvais namuose: kažką atsinešti iš namų, ką nors paklausti tėvų, kartu su tėvais atlikti praktinį darbą ar pan.
„Mano vardas“	Skaitymo ir rašymo pradmenų formavimui (si).	Atėjęs į darželį vaikas susiranda kortelę su savo vardu ir „pasižymi“, kad atvyko, išeidamas namo – kortelę grąžina į jos pradinę vietą.
„Kalbantys pirštukai“	Kalbos ir smulkiosios motorikos ugdymui (si) bei atminties lavinimui (si).	Jo esmė skatinti vaiką imituoti judesiais sakomą tekstą.
„Interviu“	Bendravimo ir bendradarbiavimo ugdymui (si): konkrečios nuomonės ar informacijos rinkimui.	Auklėtoja pateikia konkrečius klausimus vaikui arba pasiūlo vaikui paklausinėti draugą tam tikra tema ir po to papasakoti (nupiešti), ką sužinojo.
„Klausau – sakau“	Klausymo įgūdžių ugdymui (si).	Auklėtoja pateikia užduotį, kurią vaikas turės atlikti išklausęs muzikos ar žodinį tekstą. Dažniausiai tai būna klausimas, tačiau auklėtoja gali pasiūlyti atkartoti garsus, atlikti veiksmus susijusius su tuo, ką girdėjo ar pan.

7. UGDOMOSIOS VEIKLOS PLANAVIMAS

Siekiant vaikų ugdymo(si) tikslų įstaigoje taikomos priemonės: ugdomosios veiklos planavimas – veikimo kryptis, kuri padeda pasiekti vieno ar kito tikslo. Įstaigoje taikomas struktūrizuotas vaikų ugdomosios veiklos planavimas, kuris atspindi vaikų veiklos tikslą, uždavinius individualioje vaiko veikloje, veikloje grupelėmis (statybiniai, siužetiniai, vaidmeniniai žaidimai, pažintinė/tiriamoji/meninė veikla), veikloje visai grupei (Ryto ratas, naudojama literatūra, žaidimai lauke, išvykos/ekskursijos), kitose veiklose (muzika, kūno kultūra, dailė).

Kiekvienas ugdomosios veiklos planas pedagogo apmąstomas ir reflektuojamas, numatant tolimesnes veiklos veikimo kryptis.

Vaikų veikla plėtojama ne tik grupėje. Vaikai susipažįsta su tautos praeitimi (buitiniais rakandais ir pan.), piešia, lipdo moliu. Salė pritaikyta vaikų judriai veiklai, renginiams. Lauke įrengtos kiemo aikštelės vaikų žaidimams.

Grupės aplinkoje vaikams gausu bendro naudojimo priemonių: kūrybiniais - siužetiniams žaidimams, vaikų vaidybai, dailei, muzikai, judėjimui, pažintinei – tiriamajai veiklai.

8. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vaiko pasiekimai – tai susiformavusios vertybinės nuostatos, gebėjimai, supratimas, patirtis. Vertinimas – tai nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymo (si) ypatumus bei daromą pažangą kaupimas, interpretavimas ir apibendrinimas. Vaikui pradėjus lankyti įstaigą pedagogas stebi, kaip jis adaptuojasi naujoje aplinkoje. Adaptacija – svarbus ir kiekvienam vaikui individualus laikotarpis. Kai vaikas puikiai jaučiasi, atliekamas pirmasis vertinimas (jei vaikas įstaigą lanko ne pirmi metai, tai daroma rudenį), kurio tikslas – geriau pažinti vaiką, jo pomėgius, įvairius gebėjimus bei numatyti jo ugdymo kryptis ir uždavinius. Antrą kartą vaikas vertinamas pavasarį. Šio vertinimo tikslas - nustatyti vaiko ugdymo (si) pažangą, t.y. sritis, kuriose pasiekimai yra akivaizdūs, ir sritis, kuriose pasiekimai nežymūs. Toks vertinimas padeda išlaikyti ugdymo (si) tęstinumą, planuoti individualų darbą su vaikais, numatyti pagalbos vaikui formas ir būdus. Ikimokyklinio amžiaus vaikų gebėjimų ir pažangos vertinimas atliekamas vadovaujantis darželio parengta ikimokyklinio ugdymo programa, apimant visas penkias vaiko ugdymosi kryptis: pažinimo ugdymasis; kalbos ir komunikavimo ugdymasis; meninis ugdymasis; fizinis ugdymasis; emocinis ir socialinis ugdymasis. Pagrindiniai vaiko vertintojai – grupės auklėtojos, kurioms padeda muzikos ir kūno kultūros pedagogai, logopedė. Vertinime taip pat dalyvauja tėvai ir pats vaikas. Tėvai papasakoja apie vaiko ugdymo (si) sąlygas namuose, išsako savo nuomonę apie vaiko pasiekimus, pomėgius, specialiuosius poreikius. Su vaiku pasiekimai aptariami, pabrėžiant vaiko sėkmę. Vaiko prašoma pakomentuoti savo darbelius, siūloma palyginti prieš metus atliktus darbelius su paskutiniu juo darbeliu. Vaikas lygina juos ir mato savo pažangą.

Informacija apie vaiką renkama įvairiais būdais: stebint vaiką natūralioje veikloje, t. y. žaidžiant, tyrinėjant, kuriant, judant; pokalbio su tėvais ir vaikais metu; analizuojant vaiko kūrybą; analizuojant veiklos, elgesio vaizdo įrašus, nuotraukas.

Vertinimo medžiaga kaupiama individualiuose vaiko gebėjimų ir pasiekimų aplankuose. Vertinimo medžiaga atspindi visuminį vaiko ugdymą (si), – tai įvairūs vaiko dailės darbeliai, sukurtos knygelės, vaiko rašytinės kalbos pavyzdžiai, pedagogų užfiksuoti vaiko keliami klausimai, pasakojimai, žodinė kūryba, fizinio pasirengimo įvertinimas pagal kontrolinius pratimus. Sukaupta medžiaga – informatyvi: užrašytas vaiko vardas, data, gali būti užrašyti vaiko išsakyti įvertinimai, pedagogo pozityvūs komentarai, gali būti nurodytas įdėtos vertinimo medžiagos tikslas. Vaiko gebėjimų ir pasiekimų aplankuose kaupiama informacija skirta visiems: pedagogui, tėvams, pačiam vaikui, įstaigos vadovams. Apie individualius vaiko pasiekimus grupių auklėtojos (mokslo metų pabaigoje) informuoja tėvus įvairiomis formomis.

Konfidenciali informacija – tai vaiko aprašai ir „Auklėtojos dienoraštis“. Vaiko aprašą auklėtoja daro po vertinimo rudenį ir pavasarį. „Auklėtojos dienoraštyje“ auklėtoja rašosi įvairius

stebėjimus, samprotavimus apie vaiką ir pan. Šią informaciją analizuoja tik pedagogai tiesiogiai susiję su vaiko ugdymu. Esant reikalui (pvz., įtarus smurtą šeimoje) pedagogai apie esamą situaciją informuoja įstaigos vadovus arba VGK. Pedagogas individualių vaiko vertinimų aprašų neviešina. Apibendrinti grupės vaikų pasiekimai, naudojami pedagogų darbo analizei bei įsivertinimui, planuojant tolimesnį ugdymo procesą. Segtuvas su visų vaikų aprašais, kuriuos pedagogas parengia po vertinimo rudenį ir pavasarį ir „Auklėtojos dienoraštis“, kuris pildomas per mokslo metus.

9. NAUDOTA LITERATŪRA

1. Adaškevičienė E. (1994). Vaikų fizinio ugdymo pedagogika. Vilnius: Egalda. 2. Andrikienė R.M., Ruzgienė A. (2001). Ankstyvosios vaikystės pedagogika. Klaipėda: Minklės leidyba. 3. Bružienė M., Čepienė R. ir kt. Vaiko asmenybės ugdymas ikimokyklinėje įstaigoje (metodikos metmenys). Klaipėda, 1997. 4. D. T. Dodge, S. Rudick, K. Berke (2008). Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius: Presvika. 5. D. T. Dodge, L. J. Colker, C. Heroman (2007). Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius: Presvika. 6. Grinevičienė N. (2002). Vaikystės žaidimai. Kaunas: Šviesa. 7. Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų sąrašas, patvirtintas 2005 m. balandžio 18 d. LR švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. ISAK – 627. 8. Vaiko muzikinės kultūros ugdymas darželyje. Vilnius: Kronta. 9. Lietuvos Respublikos seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimas Nr. XII-745. Valstybinė švietimo 2013 –2022 metų strategija. 10. Monkevičienė O. (2003). Ankstyvojo ugdymo vadovas. Vilnius: Minklės leidyba. 11. Rauckis J., Drungelienė D. (2003). Ankstyvojo amžiaus vaikų kūno kultūros programa ir metodinės rekomendacijos. Vilnius: Kronta. 12. Rimkienė R. (2004). Ugdytojų veiklos gairės. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.

PRITARTA

Pandėlio UDC tarybos 2016 m. kovo 15 d. protokoliniu nutarimu
(Protokolas Nr. 1)

PRITARTA
Rokiškio rajono savivaldybės tarybos
2016 m. balandžio 29 d. sprendimu Nr. TS-111

PATVIRTINTA
Panemunėlio universalaus daugiafunkcio
centro direktoriaus 2016 m. gegužės d.
įsakymu Nr.

PANEMUNĖLIO UNIVERSALIAUS DAUGIAFUNKCIO CENTRO IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Informacija apie įstaigą

UDC) Švietimo teikėjo pavadinimas – Panemunėlio universalus daugiafunkcis centras (toliau –
Teisinė forma – biudžetinė įstaiga
Grupė – neformaliojo švietimo mokykla(ikimokyklinio ugdymo mokykla)
Adresas: Stoties g. 16, Panemunėlio gelž. st., Panemunėlio sen., LT – 42031 Rokiškio
rajonas
Tel/fax : 8(458) 63291; mob. tel.868111276
Elektroninis paštas – laima.samuiloviene@gmail.com
Internetinės svetainės adresas – www.panemunelioudc.lt

Vaikų poreikiai

UDC veikia viena mišraus amžiaus vaikų grupė, kurioje ugdomi vaikai nuo 1,5 iki 7 metų. Įstaigą lanko vaikai iš socialiai remtinų, nepilnų šeimų, augantys nepalankioje socialinėje aplinkoje. UDC dirba 10 val. per dieną (nuo 7.30 val. iki 17.30 val.). UDC sudarytos sąlygos tautinių tradicijų puoselėjimui, kūrybiškumo skatinimui.

UDC vykdo ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas. Ikimokyklinio ugdymo programa skirta vaikams nuo 1,5 m. iki 5/6 m., jų šeimoms ir pedagogams. Programos turinys orientuotas į vaiko pagrindinių poreikių: saugumo, sveikatos, judėjimo, žaidimo, bendravimo, bendradarbiavimo, pažinimo, saviraiškos tenkinimą, gebėjimų ugdymą ir naujų atsiradimą, ekologinių-gamtosauginių ugdymo idėjų puoselėjimą, gerbiant vaiko pasirinkimą, tenkinant pagrindinius prigimtinius (saugumo, aktyvumo, žaidimo, bendravimo, savigarbos, saviraiškos) ir specialiuosius (gabių bei socialinės atskirties šeimose augančių) vaikų poreikius ir remiasi humanistine filosofija, kuri pabrėžia vaiko sveikatos, saviraiškos ir savirealizacijos galimybių svarbą ugdymo procese bei ekologine raidos teorija, akcentuojančią gamtinės, socialinės ir kultūrinės aplinkos įtaką vaiko ugdymui(si).

Skatiname vaiko savarankiškumą tose srityse, kur gebėjimai geriau susiformavę ir teikiame didesnę pagalbą mažiau išlavėjusių gebėjimų ugdymui. Dienos ritmas ir veikla lanksčiai derinami su vaiko poreikiais, interesais ir galimybėmis (pvz., vaikas neprivalo „išgulėti“ visą numatytą pietų miego laiką arba iš viso, esant tėvų prašymui, nemiegoti). savaitėmis, projektais. Ikimokyklinio ugdymo programa atnaujinama ir tobulinama pagal poreikį

Pedagogų pasirengimas

UDC dirba kompetentingi pedagogai, gebantys ugdyti šiuolaikinio vaiko kompetencijas, suteikti jam pagalbą, atsižvelgiant į individualius ar specialiuosius ugdymosi poreikius, galimybes,

ižvelgti daromą pažangą, įvertinti pasiekimus, priimti vaiką tokį, koks jis yra. Pedagogai vieningai laikosi nuostatos, kad svarbiausia – užtikrinti aktyvų vaiko dalyvavimą įstaigos gyvenime ir suteikti galimybę dalyvauti, priimant sprendimus, liečiančius jo gyvenimą darželyje. Vaikai turi galimybę reikšti savo nuomonę, teikti siūlymus ir rinktis veiklą pagal savo interesus bei poreikius.

Pedagogai nuolat kelia savo kvalifikaciją seminaruose, renginiuose, metodiniuose užsiėmimuose, rengia ir vykdo projektus, dalijasi patirtimi, yra parengę metodinių priemonių. Didelis dėmesys skiriamas vaikų gyvybės ir sveikatos apsaugai, socialiniam ir psichologiniam saugumui, pedagogų ir vaikų aktyvumui, iniciatyvumui, saviraiškai.

UDC programos turinys nevaržo pedagogų, leidžia jiems kūrybiškai dirbti, organizuoti vaikų veiklą atsižvelgiant į kiekvieno vaiko amžių, jo patirtį, gebėjimus. Ugdymo(si) būdus bei metodus pedagogai gali laisvai rinktis, planuoti veiklą. Ugdymo programa gali būti papildoma teminėmis.

Įstaigos ir regiono savitumas

UDC įsikūręs ekologiškai švarioje ir turtingoje gamtinėje aplinkoje, saugioje, ramioje, medžių apsuptoje vietovėje, šalia pagrindinės mokyklos. Prie pat UDC yra pagrindinės mokyklos stadionas, kur vaikai gali aktyviai sportuoti, žaisti. Už 300 metrų teka upė Šetekšna. Vaikams sudaroma galimybė įvairiais metų laikais pabuvoti prie upės, susipažinti su paupio augmenija, puoselėti trapią paupio augmeniją ir gyvūniją, unikalią gamtą. Nemažai edukacinių renginių vyksta mokyklos istoriniame muziejuje, Tunaičių turistinėje sodyboje. Vaikai lankosi pas Degenių kaimo liaudies menininką V.Jočių, medžio drožėją V. Zakarką, kur susipažįsta su senovės tradicijomis, drožimo, audimo amatais. Ugdytiniams sudaryta galimybė dalyvauti bendruose Rokiškio miesto ikimokyklinių įstaigų ugdymo projektuose, renginiuose, parodose.

Esame atviri visuomenei, bendradarbiaujame su socialiniais partneriais: Panemunėlio pagrindine mokykla, pagrindinės mokyklos ir miestelio bibliotekomis. Lankomės vieni kitų organizuojamuose renginiuose, dalinamės gerąja darbo patirtimi, vykdomė bendrus projektus.

UDC prioritetą teikia dorovinių nuostatų ugdymui, puoselėjant meilę gamtai, jos pažinimui, formuojant aplinkotyros bei aplinkosaugos įgūdžius. Kasmet dalyvaujame akcijose „Darom“, „Mes rūšiuojam“.

Stengiamasi pamatyti, kas vaikui svarbu, įsiklausyti į jo žodžius, paskatinti išsakyti savo nuomonę, išgirsti jį. Vaikai ir suaugę kartu kuria bendro gyvenimo įstaigoje ir grupėje susitarimus, taisykles, kurios padeda ugdyti atsakomybę ir tarpusavio supratimą. Siekiame pažinti kiekvieną vaiką, individualų jo raidos tempą. Suvokę svarbiausius jo poreikius ir galimybes, numatome individualius ugdymo(si) būdus ir metodus. Grupės aplinkai turi įtakos vaikų amžius, kadangi grupė yra mišri.

Ugdymo aplinka kuriama taip, kad tenkintų kiekvieno vaiko poreikius, ugdytų jo gebėjimus, skatintų kaupti naują patirtį, išbandyti įvairias veiklos formas ir pažinimo būdus. Siekiama, kad aplinka skatintų vaiką aktyviai veikti, tyrinėti, pažinti, pasitikėti savo gebėjimais. Vaikas pats yra aktyvus aplinkos kūrėjas. UDC patalpos naudojamos vaikų, tėvų, senelių darbų parodoms rengti, ugdytinių pažinimui lavinti. Lauko aikštelėse įrengta daug priemonių vaikų judėjimo ir žaidimų poreikiams tenkinti.

Pedagogų ir vaikų santykiai grindžiami pasitikėjimu ir pagarba. UDC yra vieninga ugdymo(si) institucija, užtikrinanti ugdymo ir socializacijos tęstinumą, galimybę sėkmingai spręsti adaptacijos problemas, kokybišką tėvų (globėjų) ir pedagogų bendravimą, bendradarbiavimą.

Šeima yra pirmasis vaiko mokytojas, todėl šeimos dalyvavimas yra svarbiausia sąlyga stiprinant ir plečiant vaikų ugdymą grupėje, atsižvelgiant į namuose įgytus pomėgius ir žinias. Nuolat siekiame, kad vaiko tėvai(globėjai) dalyvautų ugdymo procese ir taptų aktyviais bendruomenės nariais. Bendradarbiavimą grindžiame tarpusavio pasitikėjimu ir konfidencialumu, įsiklausymu į vienas kito poreikius ir interesus, pagarba šeimos vaidmeniui, ugdant vaiką. Tariamės dėl individualių vaiko ugdymosi poreikių, kylančių problemų sprendimo būdų, veiksmingų ugdymo metodų taikymo.

Dokumentai, reglamentuojantys šiuolaikinį požiūrį į vaikų ugdymą

UDC ikimokyklinio ugdymo programa atliepia Valstybinės švietimo strategijos 2013-2022 metų nuostatus ir šių nuostatų įgyvendinimo programą, Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintą Vaiko gerovės valstybės politikos koncepciją (2003), Gyvenimo įgūdžių ugdymo programą (2004), Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją (1995), Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašo projektą (2014), ikimokyklinio ugdymo programa atitinka nacionalinės ikimokyklinio ugdymo politikos ir valstybinės programos „Ikimokyklinio ugdymo gairės – programa pedagogams ir tėvams“ (1991 m., 1993 m. leidimai) nuostatus.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

UDC vaikų ugdymą(si) organizuoja vadovaujantis šiais principais:

Humaniškumo

Pripažįstama vaiko teisė būti kitokiam. Vaikas gerbiamas kaip asmenybė, turinti ryškių prigimtinių bruožų, kuriuos reikia padėti ugdyti palaikyti vaiko sumanymus, savarankiškumą, džiaugtis pasiekimais, atsižvelgiant į jo poreikius, interesus, tėvų lūkesčius.

Individualizavimo

Remiamės samprata, kad visi vaikai yra skirtingi: skiriasi pažinimo bei mokymosi tempas ir būdai, poreikiai, gebėjimai, galimybės, patirtis, asmeninės savybės. Kiekvienas vaikas auga ir tobulėja savo tempu ir ritmu. Žinodami ikimokyklinio amžiaus vaikų raidos ypatumus, įvertinę kiekvieno vaiko poreikius ir išgales, numatome realius vaiko ugdymo(si) tikslus, pritaikome ugdymo turinį. Nuolat stebėdami vaiko daromą pažangą, numatome tolesnę ugdymo(si) perspektyvą.

Tęstinumo principas

Turinys suderintas su priešmokyklinio ugdymo turiniu. Programoje atsižvelgta į vaiko jau įgytą patirtį ir gebėjimus bei jo ugdymo(si) perspektyvą priešmokyklinėje grupėje.

Tautiškumo

Padedame augančiam vaikui perimti, perduoti ir puoselėti lietuvių tautos kultūrinės vertybes, papročius, tradicijas ir visa, kas jį supa įprasminti per vertybes – dorovines žmogaus nuostatus į aplinką.

Demokratiškumo

Vaikui suteikiama pasirinkimo laisvė. Vaikas turi galimybę rinktis veiklą pagal savo poreikius, interesus, galimybes, nuotaiką. Susitarimai ir kartu su vaikais kuriamos taisyklės, jų laikymasis ugdo atsakomybės jausmą. Skatinamas aktyvus vaiko dalyvavimą įstaigos veikloje: išklausiama nuomonė, palaikoma iniciatyva, suteikiama erdvė jam pasireikšti, stengiamasi įgyvendinti siūlomas idėjas.

III. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas - atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninės, socialinius, pažintinius poreikius.

Uždaviniai:

Stiprinti vaiko psichinę ir fizinę sveikatą, tenkinti saugumo, aktyvumo ir judėjimo poreikį, padėti adaptuotis naujoje aplinkoje.

Skatinti vaikų savarankiškumą, iniciatyvą, kūrybiškumą, ugdyti estetinį suvokimą ir meninę raišką.

Ugdyti bendražmogiškas, tautines ir pilietines vertybines nuostatus, stiprinti tautinio tapatumo jausmą, perteikti tautos dvasinius kultūros pagrindus.

Padėti vaikui pažinti save ir aplinkinį pasaulį, puoselėjant meilę gamtai, formuojant aplinkotyros ir aplinkosaugos įgūdžius.

Padėti atsiskleisti individualiems vaikų poreikiams ir gebėjimams, pritaikant ir įgyvendinant ugdymo(si) turinį.

Užtikrinti pozityvų, pasitikėjimu ir pagarba grįstą vaikų, pedagogų ir tėvų (globėjų) bendradarbiavimą.

IV. TURINYS, METODAI IR PRIEMONĖS

Ikimokyklinio ugdymo programoje ugdymo turinys orientuotas į ankstyvojo ir ikimokyklinio amžiaus vaikų galimybes ir augimą, sudarytas pagal kompetencijas, atrinktos ir sugrupuotos vaiko veiksenos. Siūloma abstrakti tematika, kurią pedagogai, atsižvelgdami į vaikų iniciatyvas ir tėvų pasiūlymus, konkretina ir detalizuoja, papildo grupių savaitės veiklos planuose.

Planuojant ugdymą, vadovujamasi pasirinktu planavimo principu – teminiu, projektiniu, mišriu, orientuojantis į ugdytinas kompetencijas: komunikacinę, sveikatos, pažinimo, meninę ir socialinę.

Ugdymo programa sudaryta atsižvelgiant į vaikų amžiaus tarpsnio ypatumus, pagrindinė veikla - žaidimas. Ugdymo turinys įgyvendinamas per visą vaiko buvimą grupėje: jam valgant, ruošiantis ilsėtis, eiti į lauką, bendraujant, spontaniškai žaidžiant ar dalyvaujant pedagogų organizuotoje veikloje.

Ikimokyklinio ugdymo programos turinyje išskiriamos penkios kompetencijų grupės, per kurias atskleidžiama 19 vaiko ugdymo (si) pasiekimų sričių. Kiekvieną kompetenciją sudaro ugdytinos vertybinės nuostatos, šį amžiaus tarpsnį atitinkantys gebėjimai, žinios ir patirtis. Visos šios kompetencijos glaudžiai tarpusavyje susijusios ir dažnai iš dalies persipina.

Rekomenduojamos temos pasirenkamos pagal: sezoniskumą, vaikų pasiūlytas idėjas, kasdieninio gyvenimo aktualijas, iškilusias problemas, temas apie mūsų namus, įstaigą, miestą(kaimą), įvairius projektus.

Temos sugrupuotos pagal tam atitinkamas kompetencijas.

Emocinis ir socialinis ugdymas(-is) - socialinė kompetencija – gyventi ir būti greta, kartu.

Rekomenduojamos temos socialinei kompetencijai ugdyti(s): „Mano draugai“, „Aš ir kiti“, „Mano šeima“, „Mano giminė, jos žmonės“, „Mano mieli namai“, „Mano augintinis“, „Atvėrus močiutės skrynią“, „Mano elgesys – kitų palankumas ir saugumas“, „Šilti jausmai baltais žodeliais sninga“, „Gerį ir grožį kuriame darbu“, „Adventas – laukimo metas“, „Saulutė šviesiausia, motulė geriausia“, „Pabūsiu sau teisėju“, „Noriu būti toks kaip tėtis“, „Tingėti negarbinga, tingėti negražu“, „Du ožiukai ant tiltelio...“, „Kas gerai, o kas blogai?“ ir kt.;

Sveikatos saugojimo ugdymas(is) – sveikatos saugojimo kompetencija – orientuota į nuostatos augti sveikam ir stipriam, siekio rūpintis savo ir kitų sveikata bei saugia aplinka formavimą.

Rekomenduojamos temos šiai kompetencijai ugdyti(s): „Mano kūnas“, „Noriu augti sveikas ir žvalus!“, „Mano draugai: šukos, muilas, šepetukas“, „Dvi sesytės per kalnelį nesueina“, „Šepetukas ir dantukas“, „Kokia daili suknelė ir švarūs bateliai“, „Kaip atsiranda maistas. Kašnelio kelionė“, „Lėlės Alės gimtadienis“, „Maistas ir sveikata“, „Smagurių mugė“, „Vitaminų karalystė“, „Mano dienele“, „Juda rankelės, trepsi kojelės“, „Vandens lašelio kelionė“, „Saugokis ligos! Vaistai“, „Aš tave saugau, saugokis ir tu!“, „Aš saugus namuose“ ir kt. Fizinis aktyvumas užtikrinamas kūno kultūros užsiėmimų, rytinių mankštų, pasivaikščiojimų lauke metu.

Pažinimo ugdymas(is) – pažinimo kompetencija – tyrinėti ir atrasti pasaulį.

Rekomenduojamos temos pažinimo kompetencijai ugdyti(s): „Mano kūnas“, „Jausmų pasaulyje“, „Aš panašus į kitus“, „Esu nepaprastas ir įdomus“, „Aš buvau pipiras, o dabar jau vyras“, „Viskas žaidimas ir nežaidimas“, „Technikos stebuklai“, „Viską noriu išmatuoti, viską reikia suskaičiuoti“, „Pastebėk ir pavadink“, „Daiktai aplink mane“, „Atrask, kas mus sieja“, „Aš ir laikas. Mano diena“, „Ekologijos takelį“, „Krinta lapas uosio, krinta lapas klevo“, „Oi, tu, žiema žiemužė“, „Žiema, žiema, bėk iš kiemo“, „Čir vir vir pavasaris“, „Rid rid rid margi margučiai“,

„Kalėdos – stebuklų metas“, „Lietuvos augalai, paukščiai, žvėrys ir kiti gyvūnai“, „Gamtos reiškiniai“, „Saugus elgesys gatvėje, gamtoje, namuose“

Kalbos ir komunikavimo ugdymas(is) – komunikavimo kompetencija – klausytis, kalbėti, bandyti skaityti, rašyti, išreiškiant save ir bendraujant su kitais.

Rekomenduojamos temos komunikavimo kompetencijai ugdyti(s): „Klausk, vaikeliai, kaip skamba raidelės!“, „Ką pasakoja knygos lapeliai“, „Kuriu pasaką“, „Paklausk, kaip aš sakau...“, „Atgiję paveikslėliai“, „Kas čia ne taip?“, „Susimaišę žodžiai“, „Pasakyk kitaip“, „Pokalbių kertelė“, „Kiek kalbelių, kiek kalbų!“ ir kt.

Meninis ugdymas(is) – meninė kompetencija – įsivaizduoti, pajauti, kurti, grožėtis.

Rekomenduojamos temos meninei kompetencijai ugdyti(s): „Grožis ir gėris – visada kartu“, „Kalėdos – stebuklų metas“, „Kas tu esi, šviesos ugnele?“, „Močiutės skrynioje“, „Velykų margučių pilnos kišenės“, Menų savaitė, „Svečiuose - pasaka“, „Aš kūrėjas“, „Kaziuko mugė. Amatai“, „Spalvos ir spalviukai“, „Mano vaizduotės pasaulis“

Ugdymo procese metodai, būdai ir formos parenkami atsižvelgiant į vaikų amžių, gebėjimus, poreikius, ugdymo tikslą ir uždavinius:

vaikas savo patirtį kaupia veikdamas, eksperimentuodamas ir bendraudamas;

ankstyvajame ir ikimokykliniame amžiuje pagrindinė vaikų ugdymo(si) ir veiklos forma yra žaidimas;

veikla gali būti organizuojama visos grupės, grupelės arba individuali.

Bendravimą ir bendradarbiavimą skatinantys metodai: bendravimo situacijų kūrimas; problemų sprendimas; jautrumo kitam skatinimas; vaiko jausmų raiška; gero pavyzdžio panaudojimas; laikymasis bendrai sutartų elgesio taisyklių; veiklos organizavimas kartu su tėvais.

Pažinimą skatinantys metodai: tyrinėjimas; eksperimentavimas; informacijos paieškos; idėjų paieškos ir atranka; vaikui įdomių, jo patirtį plečiančių temų, projektų, medžiagų pasiūlymas; išvykų, tyrinėjimų-atradimų planavimas ir organizavimas; analizės, išvadų darymas; naujų technologijų naudojimas.

Vaiko savarankiškumą ir aktyvumą skatinantys metodai: savarankiškas žaidimo inicijavimas, organizavimas; sužinotų ar paties atrastų žaidimo ir veiklos būdų pritaikymas naujose situacijose; ugdomosios aplinkos kaitos inicijavimas; savo pasiekimų įsivertinimas.

Vaiko saviraišką ir kūrybiškumą skatinantys metodai: naujų sumanymų kūrimas, įgyvendinimas; savaip įgyvendinama pedagogo pasiūlyta idėja; meno kūrinų stebėjimas; meninių projektų kūrimas; saviraiška meno priemonėmis; improvizavimas; kūrybinės raiškos renginių organizavimas; švenčių ir tradicijų kūrimas; estetiškos aplinkos kūrimas.

Sveiką gyvenseną skatinantys metodai: savo kūno ir jo galimybių tyrinėjimas; asmens higieną skatinančių pokalbių, renginių organizavimas; saugaus elgesio ekskursijų, projektų, parodų rengimas; sveikos mitybos įgūdžių formavimas; teigiamų ir neigiamų elgesio pasekmių atradimas; taisyklingo judėjimo ir fizinio aktyvumo skatinimas, renginių organizavimas.

Ankstyvojo amžiaus vaikams ugdyti (-is) pedagogas taikys tokius ugdymo būdus, kurie stiprins vidines vaiko galias, didins atsparumą neigiamiems aplinkos poveikiams, padės vaikui išmokti įveikti sunkumus, adaptuotis naujoje aplinkoje.

Programos įgyvendinimui naudojamos ugdymo(si) priemonės

Ugdomoji aplinka aprūpinta įvairiomis priemonėmis, skatinančiomis vaiko aktyvumą, norą pažinti, stebėti, kurti, tyrinėti, ieškoti, atrasti, bendrauti ir bendradarbiauti. Ugdymo(si) priemonės - tikslingos, veiksmingos, ekologiškos, įvairios ir keičiamos pagal galimybę: vaizdinės ugdymo (si) priemonės (žemėlapiai, plakatai, tautinio, religinio, gamtosauginio, meninio turinio atributika ir kt.); priemonės pažintinei veiklai (žmonių buitės, profesijų atributai, žaislai, transporto priemonės, įrankių rinkiniai, eismo ženklai, gyvūnų, paukščių figūrėlės ir kt.); kalbos ugdymui (enciklopedijos, paveikslai, žurnalai, vaikiškos knygelės, pratybos, pasakų įrašai ir kt.); žaidimų ir kūrybos priemonės bei medžiagos - žaidimai ir žaislai socialinių įgūdžių raidai (siužetiniai, konstrukciniai, techniniai žaislai ir kt.); priemonės meniniam ugdymui (tapymui, lipdymui, muzikavimui, vaidybai,

instrumentai, ir kt.), judesiui (kamuoliai, šokdynės, lankai, sportinis inventorių ir kt.); įranga (magnetinės lentos, širmos, kilimėliai, kilimai, pagalvėlės, lovytės, sekcijos, lentynos, spintelės ir kt.); informacinės priemonės (kompiuteriniai didaktiniai žaidimai, mokomoji programinė, techninė įranga, metodinė medžiaga, informacinės ir vaizdinės priemonės). Visos priemonės, žaislai, knygos ir kiti išdėstyti taip, kad vaikams būtų prieinami, skatintų smalsumą, norą žaisti, veikti, ieškoti, tirti, atrasti, pažinti.

Ugdančiosios aplinkos priemonėmis siekiama nepažeisti higienos normų reikalavimų. Orientuojamasi į saugius ir estetiškus, funkcionalių ir žadinančių vaikų kūrybines galias žaislus bei kitas ugdymo priemones.

Ankstyvasis amžius
1,5 – 3 metų vaikams

Socialinė kompetencija	
Nuostatos ir gebėjimai	Vaiko veiksenos
<p>SAVIVOKA IR SAVIGARBA <i>Esminė nuostata.</i> Save vertina teigiamai.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Supranta savo asmens tapatumą (aš esu, buvau, būsiu), pasako, kad yra berniukas/mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises.</p>	<p>supras savo jausmus, mokysis juos pavadinti, išreikš juos bendraudamas ir vaizduotės žaidimuose, pareikš asmens nepriklausomybę, gindamas nuo kitų savo daiktus;</p> <p>atpažins ir parodys savo kūno dalis, atpažins save veidrodyje ir nuotraukose, pradės vartoti „aš“, „mano“, „man“, pradės vartoti įvardį „aš“, tuo tarsi pabrėždamas savo asmenybę;</p> <p>pasakys kas jis – berniukas ar mergaitė, pradės vadinti save vardu, parodys draugus, save, bandys išreikšti save mimika, veiksmu ir judesiu;</p> <p>suvoks save, kaip turintį nuo kitų vidinį pasaulį, norus, jausmus, mintis;</p> <p>sieks būti savarankiškas, nepriklausomas, įvairius jausmus reikš veiksmis, žodžiais, grimasomis, norės viską daryti pats;</p> <p>paprašytas, dalinsis žaislais su kitais vaikais, išryškės poreikis dalyvauti suaugusiųjų gyvenime ir veikloje;</p>
<p>EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA <i>Esminė nuostata.</i> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Atpažįsta ir įvardina savo emocijas ar jausmus bei jų priežastis, atpažįsta ir įvardina kitų emocijas ar jausmus, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais.</p>	<p>pradės dalyvauti grupės veikloje, dienvakarėje;</p> <p>rodys susidomėjimą būti su kitais, trumpai pažais su kitais vaikais, sieks kontakto su kitais vaikais, stebės kitus vaikus ir reaguos į jų elgseną;</p> <p>susikurs savo paties emocijų raiškos valdymo būdus, ims suvokti, kad jo paties ir kitų emocijos gali skirtis;</p> <p>jausis saugiai, būdamas su artimais jam žmonėmis, veido mimika, kūno judesiais, garsine išraiška išreikš įvairias emocijas ir poreikius;</p> <p>bandys savo emocijas, nuotaiką, jausmus pavadinti žodžiais, bandys valdyti neigiamus jausmus;</p>
<p>SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ <i>Esminė nuostata.</i> Nusiteikęs sutelkti dėmesį,</p>	<p>įvairius jausmus reikš veiksmis, grimasomis, žodžiais;</p>

<p>būti kantrus, valdyti emocijų raišką ir elgesį.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Ilgesnį laiką sutelkia dėmesį klausymui, stebėjimui, veiklai, įsivardinęs geba</p>	<p>žaisdamas su bendraamžiais gebės derinti tarpusavio veiksmus, laikysis tam tikros žaidimo tvarkos;</p> <p>pats ieškos sprendimų, kaip išspręsti nedideles problemas, aiškiai išsakys savo norus, ketinimus;</p>
<p>SANTYKIAI SU SUAUGUSIAIS</p> <p><i>Esminė nuostata.</i> Nusiteikęs pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Pasitiki pedagogais, ramiai jaučiasi su jais kasdieninėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.</p>	<p>mėgdžios suaugusiųjų veiksmus, sieks bendradarbiavimo su suaugusiuoju, didės poreikis dalyvauti suaugusiųjų gyvenime ir veikloje; gebės atlikti nesudėtingus suaugusiojo pavedimus, tikėsis suaugusiųjų supratimo.</p>
<p>SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS</p> <p><i>Esminė nuostata.</i> Nusiteikęs pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (dalinasi žaislais, tariasi, supranta kitų norus), padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.</p>	<p>vadins save vardu, pasakys savo vardą kitam, parodys pirštukais savo metus arba pasakys žodžiu;</p> <p>dalyvaus žaidime, žais su 2-3 bendraamžiais, stebės ką daro kitas, ieškos draugo žaidimams; žaisdamas su draugais atkreips dėmesį į kitų jausmus, ims rūpintis draugais, bandys paguosti draugą, apkabinti, pamyluoti;</p> <p>žaisdamas vadins draugą vardu, žais, tyrinės daiktus, klausinės, komentuos ką darys;</p> <p>paprašytas, pasidalins daiktais su kitais vaikais, atsilieps, kai draugas pašauks vardu;</p> <p>pradės išklaudyti šalia esančius draugus, pratinsis žaisti vienas šalia kito, bandys bendrauti mimika, veiksmais;</p> <p>supras, kad ką nors veikiant būtina laikytis taisyklių ir laukti eilės;</p>
<p>PROBLEMŲ SPRENDIMAS</p> <p><i>Esminė nuostata.</i> Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniniams sunkumams bei iššūkiams įveikti.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Atpažįsta ką nors veikiant kilusius sunkumus bei iššūkius, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.</p>	<p>domėsis savimi ir aplinkiniu pasauliu, pats ieškos sprendimų, kaip išspręsti nedideles problemas;</p> <p>atliks įvairius nesudėtingus pavedimus, trumpai pasakys ką daro, įvairius jausmus, norus ir ketinimus reikš veiksmais, žodžiais, mimika; laikysis nusistovėjusios tvarkos grupėje.</p>
<p>APLINKOS PAŽINIMAS</p> <p><i>Esminė nuostata.</i> Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja</p>	<p>parodys ir pavadins savo kūno dalis ;</p> <p>tirs daiktus ir kitus objektus liesdamas juos ir stebėdamas kaip kiti jais naudojami, naudos įprastus daiktus pagal jų paskirtį;</p> <p>tyrinės daiktus bei kitus objektus ir pastebės jų „atoveiksmį“; tyrinės būdus, kuriais galima priversti kam nors įvykti ;</p> <p>tirs daiktus ir kitus objektus, pasinaudodamas visais pojūčiais, pastebės specifines daiktų ir kitų</p>

<p>naudotis.</p>	<p>objektų ypatybes, pradės elgtis su daiktais pagal jų paskirtį, pradės gretinti objektus pagal jų panašumą; stebės kitų veiksmus, pamėgdžios kitų veiksmus, žaisdamas daiktus naudos taip, kaip jie naudojami realybėje, žaisdamas keis vienus daiktus kitais, žaisdamas naudos ir tikrus, ir įsivaizduojamus daiktus; stebės aplinką, taip pat negyvąją gamtą, pažins kai kuriuos gyvūnus ir paukščius, skirs ryškiausias gyvūnų savybes, parodys ir pavadins gyvūnų kūno dalis; skirs daržoves ir vaisius pagal išvaizdą ir skonį, suvoks, kad augalus reikia laistyti, prižiūrėti; parinks ir grupuos daiktus pagal jų savybes (forma, dydį, spalvą, sunkumą), vardins pagrindines spalvas;</p>
<p>INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS <i>Esminė nuostata.</i> Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Savo iniciatyva pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia, ją plėtoja, po tam tikro laiko tarpo veiklą pratęsia, kreipiasi į suaugusiųjų pagalbą, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais</p>	<p>pažins ir ras savo daiktus, žaislus, dalinsis savo žaislais su draugais; įgis savitvarkos įgūdžių, į save žiūrės, kaip į savarankišką būtybę, kaups patirtį bendraudamas su suaugusiais ir bendraamžiais, stebėdamas aplinką, žais siužetinius žaidimu džiaugsis, kai yra giriamas, vertinamas, stengsis išmokyti, kas sunkiau sekasi, džiaugsis pasiektu rezultatu, bandys savarankiškai ieškoti kontaktų su suaugusiais ir bendraamžiais; stengsis pats savarankiškai nusirengti, apsirengti; pats ieškos sprendimų, kaip išspręsti nedideles problemas, tęs savo žaidimą ar veiklą, kol pasieks tikslą nors retkarčiais, bandys padėti, paguosti kitą; liesdamas ar stebėdamas daiktus ar objektus pats tyrinės, domėsis, kaip jais naudojamasi, veiks ir žais su buities daiktais;</p>
<p>Priemonės: gaminimo priemonės – žaisliniai stalo didaktiniai žaidimai, siužetiniai žaislai, atributika žyminti profesijas, šukos, kaspinėliai, peteliškės – pasipuošti; telefonai, lėlių drabužėliai.</p>	
<p>Metodai: bendradarbiavimas su šeimomis, pokalbiai, stebėjimai, žaidimai, išvykos.</p>	

Pažinimo kompetencija	
Nuostatos ir gebėjimai	Vaiko veiksenos
<p>MOKĖJIMAS MOKYTIS <i>Esminė nuostata.</i> Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Mokosi žaisdami, stebėdami kitus vaikus ir suaugusiuosius,</p>	<p>pasirinks grupėje daiktus arba žaislus grupuos juos pagal dydį, spalvą, formą, sunkumą ir kitus bendrus požymius; lies ir stebės daiktus ar objektus, juos tyrinės, domėsis kaip jais naudojamasi, vaikas pažins ir pavadins namų apyvokos daiktus, žaislus;</p>

<p>klausinėdami, ieškodami informacijos, išbandydami, sprenddami problemas, kurdami, įvaldo kai kurias mokymosi strategijas, pradeda suprasti mokymosi procesą.</p>	<p>statys, konstruos, dėlios dėliones, mozaikas, žaisdamas mėgdžios įvairius gyvūnus, veiks ar žais su buities daiktais; klausys trumpų pasakėlių, pasakojimų, pokalbių, eilėraščių, dainelių;</p>
<p>PROBLEMŲ SPRENDIMAS <i>Esminė nuostata.</i> Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniniams sunkumams bei iššūkiams įveikti. <i>Esminis gebėjimas.</i> Atpažįsta ką nors veikiant kilusius sunkumus bei iššūkius, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.</p>	<p>Nuolatos ką nors bandys ir veiks pradės mėgdžioti kitų žmonių ketinimus, o ne veiksmus; atliks įvairius nesudėtingus pavedimus, trumpai pasakys ką daro, įvairius jausmus, norus ir ketinimus reikš veiksmiais, žodžiais, mimika; bandys planuoti savo veiklą, tačiau vis dar mokysis iš bandymų ir klaidų;</p>
<p>TYRINĖJIMAS <i>Esminė nuostata.</i> Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja. <i>Esminis gebėjimas.</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą ir bandymą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</p>	<p>parodys save pirštu, parodys arba pavadins savo kūno dalis; suras daiktus ir pavadins juos pagal esminius požymius, pats pasiims žaislus, padės juos į vietą; susipažins, su grupės erdve ją tyrinėdamas, laisvai judės grupės erdvėje ; išmoks žaisti greta kitų savo amžiaus vaikų, stebės, ką daro kitas, ieškos draugo žaidimams; vartys ir žiūrines knygeles, atsakinės į klausimus, pats klausinės, deklamuos, dainuos, atkartos, pamėgdžios, klausysis trumpų pasakėlių, eilėraščių, dainelių; liesdamas ir stebėdamas daiktus ar objektus juos tyrinės, domėsis, kaip jais naudojamasi, įprastus daiktus naudos pagal paskirtį, daiktus grupuos pagal dydį, spalvą ir kitus bendrus požymius; statys, konstruos, dėlios dėliones , mozaikas, žaidimams naudos tikrus ir įsivaizduojamus daiktus; žinos daržovių ir vaisių pavadinimus, skirs daržoves ir vaisius pagal išvaizdą ir skonį, suvoks, kad augalus reikia laistyti, prižiūrėti, pažins ir pavadins kai kuriuos gyvūnus ir paukščius, pastebės ir nusakys koks oras, pažins kai kuriuos augalus;</p>
<p>APLINKOS PAŽINIMAS <i>Esminė nuostata.</i> Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. <i>Esminis gebėjimas.</i> Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja</p>	<p>tirs daiktus ir kitus objektus liesdamas juos ir stebėdamas kaip kiti jais naudojami, naudos įprastus daiktus pagal jų paskirtį; tyrinės daiktus bei kitus objektus ir pastebės jų „atoveiksmį“; tyrinės būdus, kuriais galima priversti kam nors įvykti ; tirs daiktus ir kitus objektus, pasinaudodamas visais pojūčiais, pastebės specifines daiktų ir kitų objektų ypatybes, pradės elgtis su daiktais pagal jų paskirtį, pradės gretinti objektus pagal jų</p>

<p>naudotis.</p>	<p>panašumą; stebės kitų veiksmus, pamėgdžios kitų veiksmus, žaisdamas daiktus naudos taip, kaip jie naudojami realybėje, žaisdamas keis vienus daiktus kitais, žaisdamas naudos ir tikrus, ir įsivaizduojamus daiktus; stebės aplinką, taip pat negyvą gamtą, pažins kai kuriuos gyvūnus ir paukščius, skirs ryškiausias gyvūnų savybes, parodys ir pavadins gyvūnų kūno dalis; skirs daržoves ir vaisius pagal išvaizdą ir skonį, suvoks, kad augalus reikia laistyti, prižiūrėti; parinks ir grupuos daiktus pagal jų savybes (forma, dydį, spalvą, sunkumą); vardins pagrindines spalvas.</p>
<p>KIEKIO SUPRATIMAS IR SKAIČIAVIMAS <i>Esminė nuostata.</i> Nusiteikęs pasaulio pažinimui naudoti skaičius ir skaičiavimus.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Objektų (realių ar pavaizduotų) kiekį apibūdina skaičiumi, susieja skaičių su atitinkamu jo simboliu. Sudaro, palygina daiktų grupes pagal kiekį. Apibūdina daikto vietą tam tikroje daiktų eilėje. Sudaro, pratęsia įvairias sekas, randa trūkstamus jų narius.</p>	<p>tyrinėdamas erdvę, lygindamas kiekį, rūšiuodamas ir dėliodamas daiktus, atras matematinius ryšius; atpažins daiktų seką, ugdys supratimą apie matematinės sąvokas: daugiau, mažiau, mažesnis ir kt.;</p>
<p>FORMA, ERDVĖ, MATAVIMAI <i>Esminė nuostata.</i> Nusiteikęs tyrinėti aplinkos daiktus, jų ryšius ir santykius.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Skiria daiktų spalvą ir formą, jaučia daiktų dydį, dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje, sieja daiktus su jų vaizdais nuotraukose, piešiniuose. Pastebi laiko tėkmės požymius. Tapatina, grupuoja, klasifikuoja daiktus. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, talpa, tūris, laikas, daiktų panašumai ir skirtumai, daiktų tarpusavio ryšiai, santykiai, padėtis vienas kito atžvilgiu.</p>	<p>pastebės ir pavadins esminius daiktų požymius: didelis, mažas, apvalus; parinks ir grupuos, tapatins daiktus ir žaislus pagal vieną kurį nors požymį: dydį, spalvą, formą; dėlios piramides didėjimo ir mažėjimo tvarka, supras sąvokas: ant, nuo, po, žemiau, į, iš, arti, toli, šalia ugdys erdvinių santykių suvokimą;</p>
<p>RAŠYTINĖ KALBA <i>Esminė nuostata.</i> Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.</p>	<p>keverzodamas imituos raštą, pats tyrinės savo „keverzone“, įvardins garsiai ką parašė ar nupiešė; nagrinės užrašus esančius grupėje, domėsis raidėmis, apvedžios trafaretus, darys formų anspaudus; pieš paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadins;</p>
<p>Priemonės: kiaurasamtis kibirėlis, įvairios formelės, puodeliai, laistytuvai, knygelės, paveikslėliai apie gyvūnus, daiktus, gamtos reiškinius; akmenėliai, kaštonai, gilės, lapeliai.</p>	
<p>Metodai: stebėjimas, pokalbis, manipuliavimas daiktais, žaislais, individualus bendravimas.</p>	

Komunikavimo kompetencija	
Nuostatos ir gebėjimai	Vaiko veiksenos
<p>SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ <i>Esminė nuostata.</i> Nusiteikęs sutelkti dėmesį, būti kantrus, valdyti emocijų raišką ir elgesį.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Ilgesnį laiką sutelkia dėmesį klausymui, stebėjimui, veiklai, įsiaudrinęs geba nusiraminti, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus</p>	<p>įvairius jausmus reikš veiksmiais, grimasomis, žodžiais;</p> <p>žaisdamas su bendraamžiais gebės derinti tarpusavio veiksmus, laikysis tam tikros žaidimo tvarkos;</p> <p>pats ieškos sprendimų, kaip išspręsti nedideles problemas, aiškiai išsakys savo norus, ketinimus;</p>
<p>SAKYTINĖ KALBA <i>Esminė nuostata.</i> Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiaisiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.</p>	<p>pradės dėlioti žodžius į paprastus 2-3 žodžių sakinius, išmoks naudoti įvardžius: „aš“, „man“ ir „tu“;</p> <p>pasakys ir parodys kas pavaizduota nesudėtingame paveikslėlyje, supras žodinius nurodymus ir nesudėtingas istorijas, pats vaikas vartydamas knygeles, imituos jos skaitymą;</p> <p>kalbės apie žmones, daiktus, įvykius, veiksmus net kai jų nematys, žaisdamas kalbės su savimi, komentuos ką daro;</p> <p>žais pirštukų žaidimus, kuriuose pabrėžiami rimuoti žodžiai, tie patys garsai, žais garsų bei kalbinius žaidimus;</p> <p>kurs patirtus ir išgalvotus pasakojimus žodžiu, piešiniiais, vaidinimu;</p> <p>plės pasyvųjį žodyną žodžiais, reiškiančiais įvairius veiksmus, pratinsis taisyklingai vartoti daiktavardžių skaičių, kalbėdamas derins būdvardžius ir daiktavardžius gimine ir skaičiumi, supras ir mokysis naudoti daiktavardžius su prielinksniais „į“, „po“, „ant“</p>
<p>KASDIENINIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI <i>Esminės nuostatos.</i> Noriai įvaldo sveikam kasdieniniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.</p> <p><i>Esminiai gebėjimas.</i> Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu. Prižiūri savo išorę: prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje</p>	<p>stengsis valgyti savarankiškai, tvarkingai valgys;</p> <p>stengsis savarankiškai apsirengti ir nusirengti padedamas suaugusiojo, rodys ženklus suaugusiajam, kad nori ant puoduko, naudosis tualetu;</p> <p>pats plausis rankas, bandys jas nusišluostyti, bandys laikytis elementarių higienos taisyklių;</p> <p>išbandys ką geba savarankiškai, kas jam leidžiama, supras kas draudžiama;</p> <p>taps atidesnis aplinkos daiktams, reiškiniams.</p>
<p>ESTETINIS SUVOKIMAS <i>Esminė nuostata.</i> Domisi meno kūriniais, aplinka, meninėmis veiklomis, jais gėrįsi, grožisi.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Jaučia ir suvokia muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno savitumą, grožisi meno kūriniais, džiaugiasi savo</p>	<p>stebės bendraamžių ir suaugusių raišką ir jos rezultatus- dailės darbelius;</p> <p>emocingai reaguos į įvairaus pobūdžio muziką;</p> <p>noriai vartys knygeles, klausysis skaitomų nesudėtingų pasakų, apsakymų, eilėraščių, vartys knygos lapus, norėdamas surasti mėgstamus paveikslėlius;</p> <p>domėsis dailės kūriniais, mokės atpažinti juose</p>

kūryba, žavisi aplinkos grožiu, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais, pastebėjimais, vertinimais	matytus gamtos reiškinius, objektus; grojant muzikai, mimika ir kūno judesiais reaguos į ritmą.
Priemonės: magnetinė lenta, spalvinimo knygelės, flomasteriai, knygelės kietais viršeliais, žurnalai, paveikslėliai apie daržoves, vaisius, žaislus, indus, naminius gyvulius ir jų jauniklius, baldus, drabužius, vaiko šeimos nuotraukos, pagalvėlės, lėlės.	
Metodai: paveikslėlių, knygelių stebėjimas, bendravimas, deklamavimas, klausymas, dalyvavimas šventėse.	

Sveikatos saugojimo kompetencija	
Nuostatos ir gebėjimai	Vaiko veiksenos
<p>SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ <i>Esminė nuostata.</i> Nusiteikęs sutelkti dėmesį, būti kantrus, valdyti emocijų raišką ir elgesį.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Ilgesnį laiką sutelkia dėmesį klausymui, stebėjimui, veiklai, įsijaudinęs geba nusiraminti, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus.</p>	<p>skirs savo daiktus, išbandys ką geba savarankiškai, kas jam leidžiama, supras kas draudžiama, laikysis nusistovėjusios tvarkos; mėgins nusirengti, apsirengti, savarankiškai apsirengs ir nusirengs;</p> <p>rodys ženklus suaugusiajam, kad nori ant puoduko, pradės naudotis tualetu;</p> <p>pats plausis rankas, laikysis elementarių higienos taisyklių;</p> <p>žais su įv. buities daiktais, imituos, mėgdžios, juos pavadins, išmoks žaisti greta kitų savo amžiaus vaikų.</p> <p>rūšiuos daiktus, dės į dėžutes, naudos daiktus pagal paskirtį;</p> <p>pats pasiims žaislus, pats padės juos į vietą, laisvai judės grupės erdvėje; taps atidesnis aplinkos daiktams, reiškiniams;</p>
<p>FIZINIS AKTYVUMAS <i>Esminės nuostatos:</i> Noriai, džiaugsmingai juda.</p> <p><i>Esminiai gebėjimas:</i> Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai, atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.</p>	<p>padedant suaugusiajam, lips laiptais aukštyn ir žemyn;</p> <p>žais įvairius žaidimus su kamuoliu: ridens vienas kitam, ridens;</p> <p>bandys suprasti kas yra saugu, kas pavojinga; mokės naudotis sėdimuoju- važiuojamuoju žaislu, judėdamas keis kryptį;</p> <p>kreips dėmesį į savo kūno padėties judesius, stums ir tempis paskui save žaislą;</p> <p>landžios, išlips- įlips į tam skirtus daiktus- dėžes, šokinės, mėtys kamuoliukus, rinks juos, karstysis, sieks, šliauš;</p> <p>bėgios įv. kryptimis, gebės išvengti kliūčių, eis po vieną ir po du, kaitalios ėjimą su bėgimu, žais judriuosius žaidimus;</p> <p>eis susikibę rankomis, rateliu, vorele;</p>
<p>KASDIENINIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI <i>Esminės nuostatos.</i> Noriai įvaldo sveikam kasdieniniam gyvenimui reikalingus įgūdžius. <i>Esminiai gebėjimas.</i> Tvarkingai valgo,</p>	<p>stengsis valgyti savarankiškai;</p> <p>bandys segti sagas, bandys varstyti batų raišteliuos, mėgins nusirengti, apsirengti padedamas suaugusiojo;</p>

<p>savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu. Prižiūri savo išorę: prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje</p>	<p>rodys ženklus suaugusiajam, kad nori ant puoduko, pradės naudotis tualetu; pats plausis rankas, bandys jas nusišluostyti, bandys laikytis elementarių higienos taisyklių padedamas suaugusiojo; išbandys ką geba savarankiškai, kas jam leidžiama, supras kas draudžiama; taps atidesnis aplinkos daiktams, reiškiniams, pasakys ko negalima imti(degtukų, vaistų ir kt.)</p>
<p>Priemonės: sūpuoklės pakabinamos ar pastatomos ant grindų, čiuožynės, kopėtėlės, nusileidimo kalnelis, įvairaus dydžio kamuoliai, pralindimo tuneliai, parašutas, dviratukai, važiuoklės (mašinėlės, asiliukai), kamuoliukų baseinas, smulkus sportinis inventorių, judriųjų žaidimų atributika ir kt.</p>	
<p>Metodai: žaidybinė veikla, stebėjimas, pokalbis, individualios užduotys vaikams.</p>	

<p style="text-align: center;">Meninė kompetencija</p>	
<p style="text-align: center;">Nuostatos ir gebėjimai</p>	<p style="text-align: center;">Vaiko veiksenos</p>
<p>KŪRYBIŠKUMAS <i>Esminė nuostata.</i> Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą. <i>Esminis gebėjimas.</i> Savitai reiškia savo sumanymus įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.</p>	<p>taškuos, brūkšnius, keverzos teptukais, storais pieštukais, flomasteriais, kreidelėmis, vaškinėmis kreidelėmis; braukys teptuku per popierių brėždamas linijas, štampuos teptuku, pirštu, delnu; bandys kirpti žirkklėmis, klijuos, lipins popierių, plėšys popierių skiautelėmis; statys, konstruos, dėlios dėlionės, mozaikas; bandys mėgdžios būdingus personažams judesius. žaisdami mėgdžios gyvūnus, susitapatins su jais; klausysis dainelių, įvairaus tempo muzikos, atliks įvairius judesius pagal muziką, bandys dainuoti, groti;</p>
<p>MENINĖ RAIŠKA <i>Esminė nuostata.</i> Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje. <i>Esminis gebėjimas.</i> Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.</p>	<p>akimis kontroliuos tai ką piešia; tapys delniukais, pirštukais, raitys, braižys, linijas ,keverzos naudodamas įvairias piešimo priemones; pradės atpažinti spalvas; žiūrines paveikslėlius, iliustracijas, dailės kūrinius; klausysis dainelių, atliks įvairius judesius, bandys dainuoti, groti, imituoti grojimą; mokysis eiti ratuku susikibus rankomis; klausysis muzikos, išlaikys tikslią, nesudėtingų dainelių intonaciją, atliks elementarius ritmiškus judesius su muzika; klausys linksmų, ramių muzikos kūrinių, dainuojamų ar grojamų instrumentais;</p>
<p>ESTETINIS SUVOKIMAS <i>Esminė nuostata.</i> Domisi, gėrissi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.</p>	<p>Trumpam sutelks dėmesį spalvingiems, ryškių formų daiktams. Skirtingai reaguos į suaugusiojo kalbinimą,</p>

<p><i>Esminis gebėjimas.</i> Jaučia, suvokia ir apibūdina elementarius muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno ypatumus, grožisi meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, žavisi aplinkos grožiu, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais, pastebėjimais, vertinimais.</p>	<p>muzikos garsus, gamtos ir aplinkos vaizdus, dailės kūrinius, šokančius ir vaidinančius žmones. Atpažins kai kuriuos girdėtus garsus, emociškai reaguos į žodžių, garsų sąskambį. Keliais žodžiais apibūdins klausytą kūrinį, gamtos ir aplinkos reiškinių, džiaugsis menine veikla.</p>
<p>Priemonės: dailei – teptukai, gvašas, spalvoti pieštukai, flomasteriai, žirkklės, gamtinė medžiaga, plastilinas, kreidelės, trafaretai, smėlis, vanduo, įvairūs žurnalai karpymui. Muzikai nesudėtingi muzikiniai instrumentai (barškučiai, būgnelis, magnetofonas – klausytis kiekvieną dieną įvairios muzikos), gamtiniai „muzikos instrumentai“ – akmenėliai, lazdelės, buteliai su vandeniu, skarelės, skraistės, juostelės šokiui.</p>	
<p>Metodai: muzikos klausymas, dainavimas, grojimas, šokimas, muzikiniai žaidimai, ritmo, judesių atkartojimas.</p>	

Ikimokyklinis amžius
3-5(6) metų vaikams

Socialinė kompetencija	
Nuostatos ir gebėjimai	Vaiko veiksenos
<p>SAVIVOKA IR SAVIGARBA <i>Esminė nuostata:</i> save vertina teigiamai.</p> <p><i>Esminis gebėjimas:</i> supranta savo asmens tapatumą (aš esu, buvau, būsiu), pasako, kad yra berniukas/mergaitė, priskiria savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.</p>	<p>Kalbės pirmuoju asmeniu " Aš noriu", "Mano", pasakys, kas jis yra - mergaitė ar berniukas; Supras, kad turi savo norų, ketinimų, įvardins savo ir kito jausmus; Jausis esąs šeimos, vaikų grupės narys, apibūdins savo išvaizdą, kalbės apie šeimą ir draugus; Save vertins teigiamai, stebės ir atpažins kitų palankumo ar nepalankumo jam ženklus; Supras savo bendruomenę, Tėvynę, pasakys savo tautybę, priskirs giminei. Mokysis saugoti privatumą, sieks kitų palankumo, bus tolerantiškas kitokiam.</p>
<p>EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA <i>Esminė nuostata:</i> domisi savo ir kitų emocijomis ir jausmais.</p> <p><i>Esminis gebėjimas:</i> atpažįsta ir įvardina savo emocijas ir jausmus bei jų priežastis, įprastose situacijoje emocijas ir jausmus išreiškia tinkamai, kitiems priimtinais būdais, atpažįsta ir įvardina kitų emocijas ar jausmus, bando į juos atsiliepti (paguosti, užjausti), keisti savo elgesį(susilaikyti, neskaudinti, atsižvelgti į kito norus).</p>	<p>Suvoks savo jausmus ir emocijas, išmoks jas valdyti priklausomai nuo situacijos; Stebės kitų žmonių emocijų išraišką; Pavadins ir apibūdins jausmus ir situacijas, kuriose jie kilo; Pradės neklysdamas atpažinti iš veido mimikos, balso, kūno pozos, kaip kiti jaučiasi; Atpažinęs kito jausmus, bandys tinkamai reaguoti (paguosti, užjausti), keisti savo elgesį; Numatys, kaip jaustųsi pats ir kitas</p>

	įvairiose situacijose.
<p>SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ <i>Esminė nuostata:</i> nusiteikęs sutelkti dėmesį, valdyti emocijų raišką ir elgesį.</p> <p><i>Esminis gebėjimas:</i> ilgesnį laiką sutelkia dėmesį veiklai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, reiškiasi savitvardos pradmenys.</p>	<p>Žaisdamas stengsis laikytis žaidimo taisyklių;</p> <p>Laikysis grupėje numatytos tvarkos, susitarimų;</p> <p>Žaisdamas dalinsis su vaikais savo džiaugsmiais ir rūpesčiais bei žaislais;</p> <p>Pratinsis bendrauti, būti geru žaidimo bendrininku;</p> <p>Nenumatytoje situacijoje sugalvos konflikto sprendimo būdus, numatys jo pasekmes, bandys nusiraminti;</p> <p>Formuosis savitvardos pradmenys.</p>
<p>SANTYKIAI SU SUAUGUSIAIS <i>Esminė nuostata:</i> nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.</p> <p><i>Esminis gebėjimas:</i> pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi kasdieninėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.</p>	<p>Lengvai atsiskirs nuo tėvų ar globėjų;</p> <p>Grupėje jausis saugus, rodys pasitikėjimą pedagogais, bendradarbiaus su jais;</p> <p>Priims suaugusiojo pagalbą, veiks kartu, tikrins jo numatytas leistino elgesio ribas, laikysis taisyklių, susitarimų;</p> <p>Paaiškins, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais;</p> <p>Žinos, į ką galima kreiptis pagalbos, pasimetus;</p> <p>Pats siūlys suaugusiam įdomią veiklą, prašys pagalbos;</p> <p>Domėsis suaugusiojo jausmais ir savijauta, užjaus, pagailės, siūlys savo pagalbą.</p>
<p>SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS <i>Esminė nuostata:</i> nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.</p> <p><i>Esminis gebėjimas:</i> supranta, kas yra gerai, o kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalinasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), padėdamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.</p>	<p>Kartu su bendraamžiais žais bendrus žaidimus, tarsis dėl vaidmens, žaislų, siužeto, lauks savo eilės;</p> <p>Sėkmingai įsilies į vaikų grupę ir kartu žais;</p> <p>Veiks kartu su kitais siūlydamas sumanymus ar priimdamas kitų sumanymą, paprašius duos savo žaislą, žais paeiliui;</p> <p>Ras konflikto sprendimo būdą;</p> <p>Rodys iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais;</p> <p>Turės vieną ar kelis draugus - pastovius žaidimo partnerius;</p> <p>Supras savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems;</p> <p>Pastebės kitų draugiškumą, jį priims.</p>
<p>INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS <i>Esminė nuostata:</i> didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.</p> <p><i>Esminis gebėjimas:</i> savo iniciatyva pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia, ją plėtoja, po tam tikro laiko tarpo</p>	<p>Kviečiamas įsitrauks į veiklą jam, vaikų grupei ar visai grupei;</p> <p>Lengvai pereis nuo paties pasirinktos iki suaugusio pasiūlytos veiklos;</p> <p>Ilgesnį laiką bandys įveikti kliūtis, nepavykus, kreipsis pagalbos į</p>

<p>veiklą pratęsia, kreipiasi į suaugusį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.</p>	<p>suaugusįjį; Plėtos ilgesnę veiklą (net keletą dienų); Nusiteiks pradėti naują draugystę, naują kontaktą su suaugusiuoju; Galės užbaigti pradėtą nepatrauklią veiklą.</p>
<p>PROBLEMŲ SPRENDIMAS <i>Esminė nuostata:</i> nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniniams iššūkiams bei sunkumams įveikti. <i>Esminis gebėjimas:</i> atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.</p>	<p>Supras, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema; Mokysis iš nepavykusių veiksmų, poelgių; Nepasisekus bandys keletą kartų, ieškodamas kitos išeities; Ieškodamas, kaip susidoroti su sudėtinga veikla, kliūtimi ar problema, samprotaus apie sprendimus, jų pasekmes, pasirinks tinkamiausią sprendimą; Supras problemos sudėtingumą.</p>
<p>APLINKOS PAŽINIMAS <i>Esminė nuostata:</i> nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. <i>Esminis gebėjimas:</i> įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdina save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.</p>	<p>Pasakys savo vardą ir pavardę, gatvės, miesto pavadinimą, kuriame gyvena ; Skirs gamtos reiškinius, žinos metų laikus ir jiems būdingus reiškinius; Noriai mokysis buitinių prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybių; Žinos naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus; Skirs vaisius, daržoves, uogas ir jų panaudojimo maistui būdus; Domėsis dangaus kūnais, gamtos reiškiniais , kurių neįmanoma pamatyti, pradės suprasti Saulės, Žemės, Mėnulio ir kitų dangaus kūno ryšius; Pradės jausti prierašumą prie artimiausios gamtinės aplinkos; Rodys pagarbą gyvajai ir negyvajai gamtai; Mokysis rūšiuoti atliekas;</p>
<p>Priemonės: įvairūs stalo žaidimai (mozaikos, loto, žaidimai su kauliukais), paveikslai, plakatai, maketai, knygos, siužetiniai žaislai ir kt.; Asmeniniai žaislai, albumai, segtuvai (su šeimos ar grupės gyvenimo nuotraukomis, piešiniais ir kt.); Popierinės kortelės vardui, užrašams; Žaislai vaikams džiuginti (žaidimui su muilo, vandens burbulais, balionai); Lietuvos ir regiono žemėlapiai; Lietuvos Respublikos vėliava (maža); Gaublys; Saugaus eismo ir elgesio kortelės, knygelės, paveikslėliai, dėlionės, stalo žaidimai, nuotaikų kortelės; Siužetiniai žaislai (lėlės, vežimėliai, baldai, indeliai, drabužiai, įvairių profesijų atributai; Buities ir kt. daiktai; Žaidimai poromis, keliese (domino, loto); atspalaidavimo žaislai (minkšti žaislai, kamuoliukai spaudymui rankomis; Veidrodžiai, raminančios, aktyvinančios ir kt. muzikos įrašai ir kt.</p>	
<p>Metodai: pokalbis, asociacijų kūrimas („voratinklis“, „žemėlapis“), idėjų kūrimas („minčių lietus“, „smegenų šturmas“), vaidybiniai žaidimai, inscenizacijos, kūrybinės užduotys.</p>	

Nuostatos ir gebėjimai	Vaiko veiksenos
<p>SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ <i>Esminė nuostata.</i> Nusiteikęs sutelkti dėmesį, būti kantrus, valdyti emocijų raišką ir elgesį.</p> <p><i>Esminis gebėjimas</i> .Ilgesnį laiką sutelkia dėmesį klausymui, stebėjimui, veiklai, įsiaudrinęs geba nusiraminti, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus</p>	<p>Suvoks savo poreikius, išsiaiškina, kurie jų svarbūs gyvybei ir sveikatai. Nusiramina, pats kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino ir girdėdamas suaugusio komentarus. Išsiaiškina, kad kiekvienas gali reikšti įvairius jausmus savo elgesiu, mimika žodžiu, meno priemonėmis. Spręš iškilusius konfliktus taikiai.</p>
<p>FIZINIS AKTYVUMAS <i>Esminės nuostatos:</i> Noriai, džiaugsmingai juda.</p> <p><i>Esminiai gebėjimas:</i> Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydama pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai, atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.</p>	<p>Judės įvairiomis kryptimis laisvai, įveikdamas kliūtis ir apeidamas jas savarankiškos veiklos, kūno kultūros, judriųjų žaidimų metu. Laipios, aukštyn ir žemyn, išlaikydama pusiausvirą suprasdama užduočių pavojingumą. Pasitikės savo jėgomis, dalyvaudami sportinėse varžybose, estafetėse. Mes, gaudys, spirs kamuolį. Koordinuos akių ir rankų judesius.. Veiks rankomis su stambiais ir mažesniais daiktais labiau kontroliuodamas judesius.</p>
<p>KASDIENINIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI <i>Esminės nuostatos.</i> Noriai įvaldo sveikam kasdieniniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.</p> <p><i>Esminiai gebėjimas.</i> Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu. Prižiūri savo išorę: prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje</p>	<p>Supras, kas padeda augti sveikam, kas žalinga ir pavojinga sveikatai. Įgis žinių apie maisto naudą, sužinos kokius produktus valgyti sveika. Rūpinsis kūno švara ir tobulins asmens higienos įgūdžius, kurie padeda augti sveikam. Tyrinės ir pajus savo kūno galimybes.</p>
<p>Priemonės: Servetėlės, rankšluosčiai, dantų šepetėlis, pasta. Higienos reikmenys (muilas); Kaspiniai, skarelės, skraistės šokiui; Lankai, šokdynės, virvutės, kamuoliai, kėgliai, badmintonas; treniruokliai (kamuoliukų baseinas); šiurkštūs, grublėti kilimėliai; sūpuoklės, sienelės, kopėčios, laipiojimo virvės, gimnastikos suoleliai, čiužiniai; priemonės estafetėms, kliūtims; audeklo atraižos, elastingas popierius, rupus žvyras, nugludinti akmenėliai; paspirtukai; rogutės; Supynės, karstyklės, čiuożyklos, suoliukai, smėlio dėžės, pavėsinės ir kt.</p>	
<p>Metodai: pokalbis, asociacijų kūrimas („voratinklis“, „žemėlapis“), idėjų kūrimas („minčių lietus“, „smegenų šturmas“), vaidybiniai žaidimai, inscenizacijos, kūrybinės užduotys, judrieji žaidimai su taisyklėmis; sportinės šventės, sveikatos savaitės, akcijos, pasivaikščiojimai; projektų rengimas ir vykdymas.</p>	

Komunikavimo kompetencija	
Nuostatos ir gebėjimai	Vaiko veiksenos

<p>SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ</p> <p><i>Esminė nuostata:</i> nusiteikęs sutelkti dėmesį, valdyti emocijų raišką ir elgesį.</p> <p><i>Esminis gebėjimas:</i> ilgesnį laiką sutelkia dėmesį veiklai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, reiškiasi savitvardos pradmenys.</p>	<p>Žaisdamas stengsis laikytis žaidimo taisyklių;</p> <p>Laikysis grupėje numatytos tvarkos, susitarimų;</p> <p>Žaisdamas dalinsis su vaikais savo džiaugsmais ir rūpesčiais bei žaislais;</p> <p>Pratinsis bendrauti, būti geru žaidimo bendrininku;</p> <p>Nenumatytoje situacijoje sugalvos konflikto sprendimo būdus, numatys jo pasekmes, bandys nusiraminti;</p> <p>Formuosis savitvardos pradmenys;</p> <p>Žais vaidmeninius kūrybinius žaidimus, daugiau dėmesio skirs detalėms, laikui, erdvei.</p>
<p>KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI</p> <p><i>Esminė nuostata:</i> noriai įvaldo sveikam kasdieniniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.</p> <p><i>Esminis gebėjimas:</i> tvarkingai atlieka savitvarkos veiksmus. Saugiai elgiasi aplinkoje.</p>	<p>Tvarkysis žaislus ir veiklos vietą;</p> <p>Savarankiškai ar priminus laikysis susitartų saugaus elgesio taisyklių;</p> <p>Pasakys, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų gyvybei daiktų;</p> <p>Stebės ir tyrinės kaip saugiai elgtis gamtoje, gatvėje, namie, mieste, su ugnimi, elektros prietaisais;</p> <p>Stengsis saugoti save ir kitus;</p> <p>Savarankiškai apsirengs ir nusirengs, apsiaus, nusiaus batus, naudosis tualetu, laikysis asmens higienos;</p> <p>Žaisdami mokysis serviruoti stalą, po valgio jį sutvarkyti.</p>
<p>ESTETINIS SUVOKIMAS</p> <p><i>Esminė nuostata:</i> domisi, gėrиси, grožisi aplinka, menine veikla.</p> <p><i>Esminis gebėjimas:</i> suvokia, apibūdina elementarius vaidybos, vizualaus meno, literatūros kūrinių ypatumus, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, žavisi aplinkos grožiu, dalijasi įspūdžiais, vertinimais, pastebėjimais.</p>	<p>Emocingai reaguos girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį;</p> <p>Keliais žodžiais ar sakiniais pasakys savo įspūdžius apie klausytą eilėrašį, pasaką, pasakos herojų, knygelių iliustracijas;</p> <p>Pastebės ir apibūdins gamtos bei aplinkos daiktus ir reiškinius, išsakys savo nuomonę apie jų grožį, grožėsis gamtos spalvomis, formomis, garsais;</p> <p>Gėrėsis ir grožėsis savo menine kūryba (deklamuos, vaidins, imituos pasakų herojus, pieš);</p> <p>Palankiai vertins savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasakys vieną kitą mintį kodėl gražu.</p>
<p>SAKYTINĖ KALBA</p> <p><i>Esminė nuostata:</i> nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.</p> <p><i>Esminis gebėjimas:</i> klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį,</p>	<p>KLAUSYMAS</p> <p>Klausysis skaitomų ir pasakojamų kūrinių, bandys juos suvokti;</p> <p>Išklausys suaugusįjį ar vaiką, jam sakantį, kalbantį, aiškinantį;</p> <p>Klausysis įvairaus turinio tekstus gyvai ir įrašų (mįslių, erzinimų, pajuokavimų,</p>

<p>mintis, intuityviai junta kalbos grožį.</p>	<p>pasakų, dainelių); Išgirs žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę; Išgirsta pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus; Klausydamas supras, kad kūrinys turi pradžią, pabaigą, vidurį, kad jame veikia skirtingi veikėjai, kad yra tam tikra veiksmo vieta. KALBĖJIMAS Žaisdami mėgdžios suaugusiųjų kalbėseną; Kartu su suaugusiu deklamuos eilėraščius, dainuos daineles, užbaigs žinomų pasakų ir eilėraščių frazes; Kalboje vartos transporto priemones bei prietaisus, gyvūnus, gamtos įvykius įvardijančius žodžius; Seks girdėtas ir savo sukurtas pasakas, inscenuos, kurs įvairias istorijas; Pasakos, kalbės apie savo patirtį, norus, svajones, problemų sprendimą; Vartos naujai išgirstus sudėtingesnės sandaros žodžius; Pagal taisykles kalbės telefonu, nusakys žaidimo veiklos taisykles; Kalbės apie tai, ką norėtų patirti, išgirsti, pamatyti, veikti.</p>
<p>RAŠY TINĖ KALBA <i>Esminė nuostata:</i> domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu. <i>Esminis gebėjimas:</i> atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.</p>	<p>SKAITYMAS Žaisdamas vartys knygeles ties paveikslėliu esantį tekstą prašys paskaityti, gebės sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadinis; Domėsis skaitymu, vaizduos, kad „skaito“ knygą, kuri jam buvo skaityta; Domėsis abėcėlės raidėmis, pastebės žodžius, prasidedančius ta pačia raide; Domėsis iliustracijomis, ieškos jose teksto pagrindimo; Supras, kad garsas siejasi su raide, o raidės sudaro žodį, žinos keliolika abėcėlės raidžių; Pradės skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis; Bandys perskaityti trumpus, jam reikšmingus žodžius (savo ir artimųjų vardus, adresą ir kt.) RAŠYMAS Pieštukais keverzos įvairias linijas; Atkreips dėmesį į raides simbolius, pradės jais manipuluoti įvairioje veikloje; Kurs ir gamins rankų darbo knygeles,</p>

	iliustruos pasakas; Pradės rašyti raides, pradėdami savo vardo raidėmis ir bandys kopijuoti kitas; Spausdintomis raidėmis rašys savo vardą, kopijuos aplinkoje matomus žodžius; Piešiniuose užrašys atskirų objektų pavadinimus; Kompiuteriu rašys raides, žodžius; Piešiniuose, po darbėliais, įvairiuose laiškeliuose ar kvietimuose rašys atskiras raides, savo vardą, elementarius žodelius.
Priemonės: Popierius (kortelės, juostelės, lapeliai); Asmeninės knygelės; Rašikliai, pieštukai; Popieriniai lipdukai (įvairaus dydžio kortelės); Atvirukai, vokai, laiškų rašymo lapeliai ir kt. Knygos vaikams (knygelės, žurnalai, vaikiškos enciklopedijos, dailės albumai ir kt.); Raidynai, žodžių kortelės, juostelės, stalo žaidimai su raidėmis, užrašais skirti kalbai ugdyti, kubeliai, automobiliai ir kt. su užrašais; Pasakų, muzikos įrašai (kompaktiniai diskai, garso kasetės); Pratybų sąsiuviniai ir kt.	
Metodai: pokalbis, pasakojimas, pasakų kūrimas, interviu, didaktinės užduotys, tikslinės užduotys, kurioms vadovauja pedagogas, vaidybiniai žaidimai, individualios užduotys vaikams.	

Pažinimo kompetencija	
Nuostatos ir gebėjimai	Vaiko veiksenos
MOKĖJIMAS MOKYTIS <i>Esminė nuostata.</i> Domisi tuo, kas nauja, palankiai nusiteikęs naujoms veikloms. <i>Esminis gebėjimas.</i> Savo iniciatyva pagal savo pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia, ją plėtoja, po tam tikro laiko tarpo veiklą pratęsia, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.	noriai įsitrauks į visas naujai siūlomas veiklas; siūlys idėjas, pats ims iniciatyvos joms įgyvendinti; kreipsis pagalbos į suaugusius; pats ieškos reikiamos informacijos knygoje, žurnaluose; drąsiai kels įvairius klausimus; turės supratimą ką jau žino ir ko dar reiks išmokti mokykloje; suvoks kur kokios informacijos reikia ieškoti.
PROBLEMŲ SPRENDIMAS <i>Esminė nuostata.</i> Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniniams iššūkiams bei sunkumams įveikti. <i>Esminis gebėjimas.</i> Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamas	noriai išbandys naujus pažinimo būdus; dalyvaudami žaidimuose derins ketinimus ir veiksmus; suvoks kas yra draugystė; taikys gerą savijautą ir sugyvenimą garantuojančius bendravimo būdus; ieškos sprendimų, padedančių išvengti fizinės jėgos panaudojimo; ištikus nesėkmei ar sunkumams, kreipsis pagalbos į suaugusius ar bendraamžius.
TYRINĖJIMAS <i>Esminė nuostata.</i> Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.	tikslingai ir spontaniškai stebės aplinką; aiškinsis pats kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta; eksperimentuos ir darys atradimus, išmoks naujų sąvokų; samprotaus apie pastebėtas aplinkos objektų savybes, požymius, žmonių gyvenimo bruožus;

<p><i>Esminis gebėjimas.</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą ir bandymą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.</p>	<p>sudarys daiktų sekas, lygins, sužinos, grupuos, skaičiuos, matuos; pasitelkę visus pojūčius, apibūdins, pažįstamų daiktų ypatybes (karštas, šaltas, švelnus ir kt.) lygins daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, atsižvelgdamas į savybes, juos tikslingai grupuos ir klasifikuos; ieškos tinkamos informacijos enciklopedijose ir kitose knygose; naudos skaitmenines technologijas ir kitas priemones (pvz., lupą, mikroskopą); klausinės kitų apie įdomius arba nesuprantamus daiktus ir reiškinius;</p>
<p>APLINKOS PAŽINIMAS <i>Esminė nuostata.</i> Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. <i>Esminis gebėjimas.</i> Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.</p>	<p>pasakys miesto, gatvės, kurioje gyvena pavadinimus; žinos savo vardą, pavardę; stebės ir nusakys aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius; atpažins paveikslėliuose ir gamtoje dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, pasakys jų pavadinimus; rodys pagarbą gyvajai ir negyvajai gamtai, formuos atsakomybę už jos išsaugojimą; aiškinsis kaip reikia prižiūrėti kambarinius augalus ir naminius gyvūnus; domėsis gamtos reiškiniais, dangaus kūnais naudodamasis teleskopu; tyrinės medžiagų savybes, daiktų sandarą naudodamasis mikroskopu; domėsis savo miesto ir Lietuvos žinomais žmonėmis; domėsis aktualiais visuomeninio gyvenimo įvykiais; stengsis prisidėti ir dalyvauti savo bendruomenės gyvenime.</p>
<p>KIEKIO SUPRATIMAS IR SKAIČIAVIMAS <i>Esminė nuostata.</i> Nusiteikęs pasaulio pažinimui naudoti skaičius ir skaičiavimus. <i>Esminis gebėjimas.</i> Daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį apibūdina skaičiumi, susieja skaičių su atitinkamu jo simboliu. Sudaro, palygina daiktų grupes pagal kiekį. Apibūdina daikto vietą tam tikroje daiktų eilėje. Sudaro, pratęsia įvairias sekas, randa praleistus jų narius.</p>	<p>manipuliuos įvairių daiktų grupėmis, įgydamas intuityvų supratimą apie kiekį, vartos sąvokas – vienas, daug, mažai; skaičiuos įvairius daiktus iki 10; pažins skaičius nuo 1 iki 10, išmoks juos žymėti; suvoks kiekio pastovumą įvairiai manipuliudamas vienos grupės daiktais (dėliodamas eilute, lanku ir kt.); skaičiuos daiktus iš kairės į dešinę ir atvirkščiai, suprasdamas, kad kiekis nepriklauso nuo skaičiavimo krypties; atliks įvairias užduotis, suvokdamas operacijų su daiktų grupėmis prasmę: sudėti, atimti, suskaidyti į 2, 3, 4 lygias dalis</p>

<p>FORMA, ERDVĖ, MATAVIMAI <i>Esminė nuostata.</i> Nusiteikęs tyrinėti aplinkos daiktus, jų ryšius ir santykius. <i>Esminis gebėjimas.</i> Skiria daiktų spalvą ir formą, dydį, dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje, sieja daiktus su jų vaizdais nuotraukose, piešiniuose. Pastebi laiko tėkmės požymius. Tapatina, grupuoja, klasifikuoja daiktus. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, talpa, tūris, laikas, daiktų panašumai ir skirtumai, daiktų tarpusavio ryšiai, santykiai, padėtis vienas kito atžvilgiu.</p>	<p>aplinkoje pastebės ir pažins pagrindines geometrines figūras; žais didaktinius žaidimus geometriniams vaizdiniais formuoti; grupuos, lygins, klasifikuos daiktus pagal keletą požymių (dydį, formą arba spalvą); skirs ir pavadins plokštumos ir erdvės figūras; žais žaidimus erdviniais vaizdiniais formuoti; jaus ir suvoks judėjimo kryptį (pirmyn, atgal, iš kairės į dešinę ir pan.); suvoks laiko tėkmę ir tinkamai vartos sąvokas: šiandien, vakar, rytoj ir pan. žinos ir pavadins paros dalis, metų laikus; matuodami atstumą, ilgį, tūrį, masę naudosis vienu ar keliais sąlyginiais matais (pėda, plaštaka, sprindžiais, ranka iki alkūnės, pirštu ir pan.); atras, kad į skirtingos formos daiktus galima sutalpinti</p>
--	--

Priemonės: įvairios enciklopedijos, žemėlapiai, plakatai, stalo žaidimai, įvairūs prietaisai tiriamajai veiklai, gamtinės medžiagos pavyzdžiai, kambariniai augalai, pažintiniai paveikslai, oro ir mėnesio kalendoriai, laikrodis, pinigų kortelės kompasas, padidinimo stiklas, mikroskopas, įrankiai augalų ir gyvūnų priežiūrai, matavimo priemonės-liniuotės, termometrai, svarstyklės, delionės, loto, lego konstruktoriai, domino, šaškės, IKT, vandenį geriantis popierius, vaškas, parafinas; žvakės; rašomoji lenta; lentynėlės, spintutės, dėžės, krepšiai žaislams, medžiagoms ir priemonėms, gyvūnų, augalų, gamtovaizdžių ir gamtos paminklų nuotraukos; skaičių, formų, dydžių, spalvų kortelės; priešingybių, priežasties-pasekmės, nuoseklumo, dalies ir visumos paveikslėliai, kortelės; smėlis, akmenukai, vanduo, gamtinė medžiaga; didinamieji stiklai, indai ir priemonės eksperimentavimui; skaičiavimo pagaliukai, skaičiuotuvai, specialios didaktinės skaičiavimo priemonės: erdvinės ir plokštuminės geometrinės figūros; pinigų pavyzdžiai; žaislai tapatinimui, grupavimui, rūšiavimui, serijų dėliojimui; išardomieji ir sudedamieji žaislai, daiktų modeliai ir pan.

Metodai: didaktinės užduotys; pokalbis, stebėjimas, individualios užduotys vaikams, asociacijų kūrimas („voratinklis“, „žemėlapis“), idėjų kūrimas („minčių lietus“, „smegenų šturmas“), analogijų, projektinė veikla, ugdymo valandėlės, galvosūkių, kolekcionavimas.

Meninė kompetencija	
Nuostatos ir gebėjimai	Vaiko veiksenos
<p>KŪRYBIŠKUMAS <i>Esminė nuostata.</i> Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.</p>	<p>aktyviai reikš savo idėjas įvairiomis dailės, piešimo priemonėmis; pieš individualiai ir bendrai; susipažins su tapybos technikomis;</p>

<p><i>Esminis gebėjimas.</i> Savitai reiškia savo sumanymus įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.</p>	<p>išradingai naudos guašą, akvarelę; eksperimentuos su netradicinėmis tapybos priemonėmis savo idėjoms išreikšti, su įvairiomis lipdymui tinkamomis medžiagomis; piešiniuose naudos regimosios informacijos vaizdus, kirps pagal kontūrą; tyrinės dailės priemones, pastebės meno kūrinis; noriai kaups potyrius ir išpūdžius; intuityviai naudos liniją, spalvą, formą išgyvenimams ir idėjoms reikšti; grožės savo ir kitų dailės kūryba; plėšdami popierių koliažams ir karpydami žirkklėmis, lavins smulkiuosius raumenis; pasirinkdami dažus, priemones, įrankius, darys sprendimus, išmėgins naujas idėjas, planuos ir eksperimentuos; maišydami spalvas, patirs priežasties ir pasekmės santykį; bandydami ir mokydami iš klaidų, įgys naujos patirties; inscenizuos žinomas pasakas; kurs savas istorijas, pabaigs pradėtą pasaką, komentuos savo kūrybą; improvizuos kreipdamas dėmesį ne tik į daiktus, bet ir į imituojamus veiksmus.</p>
<p>MENINĖ RAIŠKA <i>Esminė nuostata.</i> Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.</p> <p><i>Esminis gebėjimas.</i> Spontaniškai ir savitai reiškia išpūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.</p>	<p>tinkamai naudos piešimo priemones ir aktyviai dalyvaus meninėje veikloje; savo jausmus, išgyvenimus išreikš įvairiomis meninėmis priemonėmis, kurs ir komentuos savo kūrybą, išgyvens saviraiškos džiaugsmą; tikės savo sėkme, kalbės apie tai, ką pavaizdavo savo darbelyje; kurs įvairius darbelius koliažine technika; žais su smėliu, atrasdamas atspaudus; braižys ant sniego įvairius siluetus; tvarkingai naudos klijus, atliekant darbelį; šoks šokius, žais ratelius, dainuos žinomas ir naujas dainas, žais vaidmeninius žaidimus; prieš dainavimą atliks įvairius kvėpavimo pratimus; klausys muzikos, gros įvairiais muzikos instrumentais: barškučiais, būgneliais, varpeliais ir t.t.; savo jausmus išreikš muzikiniais garsais; pasijaus kompozitoriais, kurdami muziką</p>

	<p>pagal pasakojimą; tobulins muzikos klausymosi įgūdžius; derins šokį su plojimu. pieš, aplikuos gamtos reiškinius, patirtus įspūdžius; naudos piešimo technikas: spalvotus pieštukus, flomasterius, tušą, akvarelę, štapukus, spalvotas kreideles; kurs lėlių teatro personažus, juos panaudodami vaidins.</p>
<p>ESTETINIS SUVOKIMAS <i>Esminė nuostata.</i> Domisi meno kūriniais, aplinka, meninėmis veiklomis, jais gėrisi, grožisi. <i>Esminis gebėjimas.</i> Jaučia ir suvokia muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno savitumą, grožisi meno kūriniais, džiaugiasi savo kūryba, žavisi aplinkos grožiu, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais, pastebėjimais, vertinimais</p>	<p>klausysis įvairaus žanro kūrinėlių; stebės, aptars meno kūrinius esančius artimiausioje aplinkoje; ieškos meno kūrinių knygoje, pasakos ką mato; vaidins patys, stebės draugų vaidinimus; dalyvaus įvairiuose konkursuose, parodose, vertins draugų darbus; nuolatos atnaujins savo grupės aplinką estetiškais darbais bei piešinukais; tausos knygas, pratinsis saugiai, tvarkingai elgtis su dailės priemonėmis ir medžiagomis; pastebės spalvų pasaulio grožį; atras naujas formas erdvėje, pastebės „linksmas“ ir „liūdnas“, „šviesias“ ir „tamsias“ spalvas; patirs gamtos grožio jausmą; lavins regėjimo, lytėjimo įgūdžius ir įpročius; dainuos daineles, lopšines, kurs patys eilėraščius, pasijaus kūrėjais; žais garsais, kurs naujus žodžius; pasakojimą papildys judesiais, gestais, mimika, vaidins pasakas, inscenizacijas; išsakys komentarus apie savo ir kitų kūrybinius darbus;</p>
<p>Priemonės: Piešimo popierius; pieštukai, akvarelė, guašas, pirštų ir kt. dažai, teptukai ir kt. Priemonės tapymui, piešimui, lipdymui, kūrybiniams darbams (įvairūs dažai: guašas, akvarelė, kreidelės, pastelė; klijai; balta ir spalvota kreida; pilki ir spalvoti pieštukai; įvairaus dydžio, pločio, storio teptukai; žirkklės, kanceliariniai peiliukai, pagaliukai ir kt.); priemonės darbo vietai uždengti; apranga darbui su dažais; širmelė ir kita įranga teatrui; pirštukų lėlės, pirštinių lėlės; apranga ir vaidybos atributika vaikams (skraistės, skrybėlės, bižuterija, karūnos ir kt.); muzikos instrumentai (akmenukai, lazdelės, barškučiai, ritminiai mušamieji instrumentai (ar savos gamybos instrumentai); muzikos centras arba garso grotuvas, būtiniausi įrašai (populiari, klasikinė, liaudies, vaikų ir kt. muzika); ir kt.</p>	
<p>Metodai: kalendorinių švenčių organizavimas, siekiant pajusti ritmingą gamtos pulsavimą, laiko tėkmę (Kalėdos, Užgavėnės, Velykos, Joninės, Vėlinės); susitikimai, bendradarbiavimas su šeima ir įstaigos bendruomene, tradicinių darželio švenčių organizavimas („Sveikas, Rugsėji“, „Motinos diena“, „Šeimos diena“, „Aš skubu užaugt“), stebėjimas, analizavimas, eksperimentavimas, erdvinių kompozicijų projektavimas, kūrybinis darbas, atradimų metodas.</p>	

Išskirtų kompetencijų pagrindą sudaro esminės nuostatos ir gebėjimai ,kuriuos vaikas turi įgyti iki šešerių metų.

Esminė nuostata – tai nuo gimimo iki šešerių metų kiekvienoje iš ugdymo(si) ir pasiekimų vertinimo sričių įgytas vaiko santykis su savimi, su kitais ir su aplinka išreiškiantis nusiteikimas, polinkis, požiūris.

Esminis gebėjimas – tai nuo gimimo iki šešerių metų kiekvienoje iš ugdymo(si) ir pasiekimų vertinimo sričių įgytas svarbiausias vaiko gebėjimas ką nors daryti, veikti, mąstyti.

<i>Eil. nr.</i>	<i>Vaiko pasiekimai</i>	<i>Esminė nuostata</i>	<i>Esminis gebėjimas</i>
1.	Savivoka ir savigarba	Save vertina teigiamai	Supranta savo asmens tapatumą (aš esu, buvau, būsiu), pasako, kad yra berniukas/mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises.
2.	Emocijų suvokimas ir raiška	Domisi savo ir kitų emocijomis ir jausmais	Atpažįsta ir įvardina savo emocijas ir jausmus bei jų priežastis, atpažįsta ir įvardina kitų emocijas ir jausmus, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais.
3.	Savireguliacija ir savikontrolė	Nusiteikęs sutelkti dėmesį, būti kantrus, valdyti emocijų raišką ir elgesį.	Ilgesnį laiką sutelkia dėmesį klausymui, stebėjimui, veiklai, įsiaudrinęs geba nusiraminti, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus.
4.	Santykiai su suaugusiais	Nusiteikęs pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.	Pasitiki pedagogais, ramiai jaučiasi su jais kasdieninėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.
5.	Santykiai su bendraamžiais	Nusiteikęs pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.	Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (dalinasi žaislais, tariasi, supranta kitų nors), padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.
6.	Mokėjimas mokytis	Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko.	Mokosi žaisdami, stebėdami kitus vaikus ir suaugusius, klausinėdami, ieškodami informacijos, išbandydami, sprenddami problemas, kurdami, įvaldo kai kurias mokymosi strategijas, pradeda suprasti mokymosi procesą.
7.	Iniciatyvumas ir atkaklumas	Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo	Savo iniciatyva pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia, ją plėtoja, po tam tikro laiko

		gabumais.	tarpo veiklą pratęsia, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.
8.	Kūrybiškumas	Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.	Savitai reiškia savo sumanymus įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.
9.	Problemų sprendimas	Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams sunkumams bei iššūkiams įveikti.	Atpažįsta ką nors veikiant kilusius sunkumus bei iššūkius, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimo ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.
10.	Tyrinėjimas	Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.	Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą ir bandymą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.
11.	Aplinkos pažinimas	Nori pažinti, suprasti save bei aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.	Įvardija, bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.
12.	Kiekio supratimas ir skaičiavimas	Nusiteikęs pasaulio pažinimui naudoti skaičius ir skaičiavimus.	Objektų (realių ar pavaizduotų) kiekį apibūdina skaičiumi, susieja skaičių su atitinkamu jo simboliu. Sudaro, palygina daiktų grupes pagal kiekį. Apibūdina daikto vietą tam tikroje daiktų eilėje. Sudaro, pratęsia įvairias sekas, randa trūkstamus jų narius.
13.	Forma, erdvė, matavimai	Nusiteikęs tyrinėti aplinkos daiktus, jų ryšį ir santykius.	Skiria daiktų spalvą, formą, jaučia daiktų dydį, dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje, sieja daiktus su vaizdais nuotraukose, piešiniuose. Pastebi laiko tėkmės požymius. Tapatina, grupuoja, klasifikuoja daiktus. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, talpa, tūris, laikas, daiktų panašumai ir skirtumai, daiktų tarpusavio ryšiai, santykiai, padėtis vienas kito atžvilgiu.
14.	Sakytinė kalba	Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.	Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai ir laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos

			grožį.
15.	Rašytinė kalba	Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.	Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.
16.	Meninė raiška	Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.	Spontaniškai ir savitai reiškia išpūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.
17.	Estetinis suvokimas	Domisi meno kūriniais, aplinka, meninėmis veiklomis, jais gėrиси, grožisi.	Jaučia ir suvokia muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno savitumą, grožisi meno kūriniais, džiaugiasi savo kūryba, žavisi aplinkos grožiu, dalijasi išgyvenimais, išpūdžiais, pastebėjimais, vertinimais.
18.	Fizinis aktyvumas	Noriai, džiaugsmingai juda.	Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai, atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.
19.	Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai	Noriai įvaldo sveikam kasdieniniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.	Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu. Prižiūri savo išorę: prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje

V. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vaiko pasiekimų vertinimas – tai nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymosi ypatumus ir daromą pažangą kaupimas, interpretavimas ir apibendrinimas.

Vaiko pasiekimai ir pažanga stebimi ir fiksuojami pagal Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašo projektą, kuriame išdėstyta aštuoniolika vaiko ugdymosi pasiekimų sričių su esminėmis nuostatomis ir gebėjimais, kuriuos vaikas įgyja iki šešerių metų.

Vertindami ugdymo pasiekimus siekiame:

- pažinti vaiką ir jo individualybę,
- išsiaiškinti kiekvieno vaiko poreikius ir galimybes,
- nustatyti pasiekimų lygį ir daromą pažangą,
- padėti vaikui pačiam susivokti, kas jam sekasi gerai ir kur reikia pagalbos,
- informuoti tėvus ir siekti bendradarbiavimo,
- pamatyti ir įvertinti savo darbo veiksmingumą.

Vertinant vaiką būtina atskleisti, ką vaikai žino ir gali, kokie jų pasiekimai, o ne sutelkti dėmesį į tai, ko jie nežino ar negali atlikti.

Pagrindiniai vaiko pasiekimų vertintojai yra grupių auklėtojos. Vaiko pasiekimų vertinime dalyvauja tėvai (globėjai) ir patys vaikai.

Pirminis vaiko pažinimas prasideda nuo pokalbių su tėvais (globėjais) apie vaiką. Vaikui pradėjus lankyti įstaigą, išsiaiškinami tėvų (globėjų) lūkesčiai, surenkama jų nuomonė apie vaiko gebėjimus, individualius ypatumus. Pedagogai vertina vaiko gebėjimus pagal visas ugdymo sritis, nustato vaiko pasiekimų žingsnelį ir numato silpniau išreikštus gebėjimus.

Atsižvelgdama į vaiko pasiekimų rezultatus, auklėtoja planuoja tolimesnį vaiko ugdymą (si). Vaiko pasiekimai aptariami su tėvais (globėjais) individualių pokalbių metu.

Vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo metodai:

-pokalbis su vaiko tėvais (globėjais), siekiant išsiaiškinti tėvų lūkesčius dėl vaiko ugdymo(si) -ir sužinoti nuomonę apie vaiko pasiekimus ir pažangą;
-pokalbis su vaiku, siekiant išsiaiškinti, kaip vaikas gali išsakyti savo mintis, samprotavimus, požiūrius, išgirsti komentarus apie savo ar kito vaiko veiklą;
-stebėjimas – pagrindinis vaiko pažinimo būdas, kurį taiko įstaigos pedagogai;
-vaikų veiklos rezultatų analizė (kūrybos darbų analizė, vaizdo įrašų analizė, vaiko veiklos nuotraukos su aprašais, žodinė kūryba, rašytinės kalbos pavyzdžiai ir kt.).

Informacija apie kiekvieno vaiko pasiekimus ir pažangą renkama viso vaiko ugdymosi įstaigoje metu. Su vaiku aptariama, kas jam sekėsi, kas buvo sunku, ką jis sužinojo, kaip jautėsi.

Vaiko pasiekimai aptariami 2 kartus per mokslo metus. Rugsejo-spalio mėnesį įvertinama vaikų patirtis ir gebėjimai ir numatomos vaiko ugdymo kryptys ir būdai bei metodai. Gegužės mėnesį atliekamas vaiko pasiekimų vertinimas. Atlikta vertinimo rezultatų analizė padeda numatyti ugdymo proceso spragas, parinkti tinkamiausias ugdymo(si) formas, metodus ir priemones, laikytis ugdymo proceso tęstinumo.

Atskirais atvejais, atsižvelgiant į individualius vaiko poreikius, vertinimas gali vykti ir dažniau. Su individualia vaiko pažanga ir pasiekimais tėvai supažindinami bendraujant asmeniškai.

Vaiko ugdymo(si) pasiekimai dokumentuojami ir kaupiami „Vaiko aplanke“.

Vaiko aplankas – tai vaiko darbų, atliktų užduočių rinkinys, rodantis vaiko pasiekimų lygį per tam tikrą laiko tarpą.

Į aplanką dedamas pedagogų ir tėvų vertinimas apie vaiko pasiekimus, pačių vaikų mintys, pedagogų atliktų stebėjimų apibendrinimai ir išvados, tikslingai atrinkta vaiko pažangą ir pasiekimus rodanti informacija, vaiko dailės ir kiti darbai.

Kaupiama vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo informacija naudojama ugdymo individualizavimui ir ugdymo tęstinumo užtikrinimui, tėvų informavimui apie vaiko ugdymosi rezultatus, grupės vaikų pasiekimų apibendrinimui ir ugdymo prioritetų numatymui, ikimokyklinio ugdymo programos įgyvendinimo analizei atlikti.

VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcija, 1989.
2. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I – 983.
3. Lietuvos Respublikos Seimo 2003 08 20 nutarimas Nr. IX- 1569 „Dėl Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos patvirtinimo“ (Žin., 2003, Nr. 52 – 2316).
4. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 04 18 įsakymas Nr. ISAK – 627 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“ (Žin., 2005, Nr. 52 – 1752).
5. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas.-Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2014.
6. Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programa. (www.smm.lt/ugdymas/docs/2007-02-07-ISAK-179.pdf).
7. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Monkevičienė O. (sud.). – V.: Minklės leidyba, 2001.
8. Ankstyvasis ugdymas. Einon D. V. – UAB“Egmont Lietuva“,1998.
9. Humanistinio vaikų ugdymo programa. Auginu gyvybės medį. Bakūnaitė J. – V.: Eugrimas, 1998.
10. Raidos psichologija. Žukauskienė R. – V.: Margi raštai, 1998.
11. Artyn vaiko / Egmonto projektas vaikų darželiams. – V.:Polilogas, 1997.
12. Projektų metodas ugdymo procese. Mokslinės praktinės konferencijos medžiaga / Kiseliovas A.(sud.). – Š.: Šiaulių universitetas, 2002.
13. Ugdymo programų planavimas ir realizavimas. Saugėnienė N. – K.: KTU, 2003.
14. E.Staerfeldt, Ch.R.Mathiasen. Pedagogika ir demokratija.-V.:Aidai,1999.
15. Kaffemanienė I.,Burneckienė I. Specialiųjų poreikių vaikų žaidimo gebėjimų ugdymas.-Š.:Šiaulių universiteto,2001.

16. Becker-Textor Ingeborg. Kūrybiškumas vaikų darželyje.-V.: Presvika,2001.
17. Diane Trister Dodge, Laura J. Colker, Cate Heroman. Ikinokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas.- „Presvika“, 2007.
18. Diane Trister Dodge, Sherrie Rudick, Kai – lee Berke. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas - „Presvika“, 2008.
19. Stebėjimas ir refleksija vaikystėje . Szarkowicz D. – Thomson Social Science Press, 2011.
20. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa – <http://www.smm.lt/uploads/documents/gyvenimo-igudziu-programa>.

PRITARTA

Panemunėlio universalaus daugiafunkcio centro tarybos 2016 m. vasario 4 d. protokoliniu nutarimu (Protokolas Nr 1)